

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ARAPÇA ÖĞRENEN ÜNİVERSİTELİ TÜRK
ÖĞRENCİLERİN DİL HATALARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
(SES VE ANLAM ÖRNEĞİ)**

DOKTORA TEZİ

Hayrullah ÇETİNKAYA

TEMEL İSLÂMÎ BİLİMLER ANABİLİM DALI

Ankara, 2023

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**ARAPÇA ÖĞRENEN ÜNİVERSİTELİ TÜRK
ÖĞRENCİLERİN DİL HATALARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ
(SES VE ANLAM ÖRNEĞİ)**

DOKTORA TEZİ

Hayrullah ÇETİNKAYA

TEMEL İSLÂMÎ BİLİMLER ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı
Doç. Dr. M. Ali Kılav ARAZ

Ankara, 2023

ONAY SAYFASI

Hayrullah Çetinkaya tarafından hazırlanan “*Arapça Öğrenen Üniversiteli Türk Öğrencilerin Dil Hataları ve Çözüm Önerileri (Ses ve Anlam Örneği)*” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslam Bilimleri Anabilim Dalında doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi	Kurumu	İmza
Danışman: Doç. Dr. Mehmet Ali Kılavuz ARAZ	ASBÜ İslâmi İlimler Fakültesi Temel İslam Bilimleri	
Kabul ☐	Red ☐	
Jüri Üyesi: Prof. Dr. Yakup CİVELEK	AHBVÜ İslâmi İlimler Fakültesi Temel İslam Bilimleri	
Kabul ☐	Red ☐	
Jüri Üyesi: Doç.Dr. Muhammet Mücahit ASUTAY	AYBÜ İslâmi İlimler Fakültesi Temel İslam Bilimleri	
Kabul ☐	Red ☐	
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Yaşar DAŞKIRAN	AHBVÜ İslâmi İlimler Fakültesi Temel İslam Bilimleri	
Kabul ☐	Red ☐	
Jüri Üyesi: Doç. Dr. Murat ÖZCAN	AHBVÜ Edebyat Fakültesi	
Kabul ☐	Red ☐	

Tez Savunma Tarihi: 01.01.2023

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel İslâmi Bilimler Anabilim Dalında doktora tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Yaşar YİĞİT

.....

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. 01.01.2023

İmza

Hayrullah ÇETİNKAYA

TEŐEKKÖR

Tamamlanan her bir arařtırmanın, aslı itibariyle kolektif bir çalıřma ve çabanın űrűnű olarak ortaya çıktıęı yadsınamaz bir gerçektir. Bu arařtırmanın hazırlanmasında çalıřmalarından istifade ettięim, kıymetli zamanlarını ayırıp tezimi okuyan, ufuk aan fikirleriyle çalıřmama yűn veren ve űnemli katkılarda bulunan danıřmanım Doç. Dr. Mehmet Ali Kılav ARAZ'a, jűri űyeleri: Prof. Dr. Murat DEMİRKOL, Prof. Dr. Yakup CİVELEK, Doç. Dr. Muhammet Műcahit ASUTAY, Doç. Dr. Erdiņ DOęRU, Doç. Dr. Murat űZCAN, Doç. Dr. Yařar DAŐKIRAN'a; tezin hazırlanma sűrecinde yardımlarından dolayı Prof. Dr. Yasin YILMAZ, Prof. Dr. Osman DűZGűN, Doç. Dr. Senem CEYLAN, Arř. Gűr. Dr. Kadriye HűKELEKLİ, űęr. Gűr. İbrahim Halil TOPAL, Dr. űęr. űyesi. Ercan BARAN, Yavuz Mahmut SűRMELİ, akademik çalıřmalarımda destek ve emeklerini esirgemeyen Prof. Dr. Musa YILDIZ'a, ve AYBű İslami İlimler Fakűltesi akademik kadrosu ve tűm çalıřanlarına sonsuz teőekkűrlerimi sunarım. Tűm yorgun ve yoęun gűnlerimde çalıřmalarımı anlayıř ve sabırla karřılayıp yeterli zaman ve ilgiyi gűsteremedięim hâlde yanımda duran ve destekleyen kıymetli eřim ve çocuklarıma teőekkűr ederim.

ÖZET

Arapça Öğrenen Üniversiteli Türk Öğrencilerin Dil Hataları v e Çözüm Önerileri (Ses ve Anlam Örneği)

Arapça ses ve yapı itibarıyla Türkçeden farklı bir dildir. Bu nedenle bu dili öğrenmeye başlayan Türk öğrencilerin hata yapmaları doğaldır. Bu araştırmanın amacı üniversite düzeyinde Arapça öğrenen ve onun öğreticisi olacak öğrencilerin yaptıkları dil hatalarını, ses özellikleri bakımından ve anlam temelli olarak tespit etmek ve bu hataların çözümüne yönelik öneriler sunmaktır. Bu araştırma, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Ankara Gazi Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu Arapça hazırlık sınıfı öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Araştırma, çalışmaya gönüllü olarak katılan 22 öğrenci üzerinde yürütülmüştür. Çalışma sırasında 22 öğrenci, kendilerine verilen ve 30 cümleden oluşan metni okuyup kaydetmiş ve bu kayıtları interaktif ortamda araştırmacıya göndermiştir. Alınan bu kayıtlar, incelenmiş ve Arapça öğrenen ve onun öğreticisi olacak olan üniversite öğrencilerinin yaptıkları dil hatalarının ses/telaffuz ve anlam bağlamında değerlendirmesi yapılmıştır. Ses hataları ve bunların yol açtığı anlam değişimlerinin incelendiği bu araştırma, sesli ve görüntülü olması nedeniyle güvenilirlik açısından da herhangi bir kuşkuyla mahal vermeyecek tarzda planlanmıştır. Bu araştırma ses/telaffuz hataları konusunda, uygulamalı hata düzeltme çalışmaları ve sonuçlarına ilişkin olarak da hata tespiti ve çözüm önerileri sunması bakımından önemlidir. Araştırma sonucunda öğrencilerin sâkin harekeli seslerde telaffuz hataları son bulmuştur. Bu da Arapça seslerin ilk telaffuz sürecinde seslerin sâkin hareke ile öğretilmesi, çalışmaların bu bağlamda yapılması konusunun faydalı olacağı kanaatini uyandırmıştır. Bu bağlamda bu araştırmanın Arapça öğretimine katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Arap Dili ve Öğretimi, Ses, Anlam, Dil Hatası, Lahn, Taşhîf, Tahrîf, Tahaccur.

ABSTRACT

Language Errors and Solution Suggestions of Turkish University Students Who Learning Arabic (Sound and Meaning Example)

Arabic is a different language from Turkish in terms of sound and structure. Therefore, it is natural for Turkish students who start to learn this language to make mistakes. The aim of this research is to identify the language mistakes made by students learning Arabic at university level in the context of sound and meaning and to offer suggestions for the solution of these mistakes. This research was conducted on the Arabic preparatory class students of Ankara Gazi University School of Foreign Languages in the 2018-2019 academic year. The research was carried out on 22 students who voluntarily participated in the study. During the study, these 22 students read and recorded the text consisting of 30 sentences given to them and sent these recordings to the researcher in an interactive environment. These records were examined and the language mistakes made by university students learning Arabic were evaluated in the context of sound/pronunciation and meaning. This research is important in terms of providing error dedection and solution suggestions for applied error corrections studies and results on voice pronunciation errors. As a result of the research, the pronunciation errors of the students with consonant gestures in the first pronunciation process of Arabic sounds and conducting studies in this context would be beneficial. In this context, it is hoped that this research will contribute to the teaching of Arabic.

Keywords: Arabic Language and Teaching, Sound, Meaning, Language Error, Laħn, Taşħîf, Taħrîf, Taħaccur.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	vi
TRASKRİPT SİSTEMİ.....	vii
TABLolar DİZİNİ.....	viii
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Konu ve Kapsamı	1
1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi	3
1.3. Araştırmanın Yöntemi	3
1.4. Araştırmanın Aşamaları ve Zorlukları	6
1.5. İlgili Araştırmalar	8
1.5.1. Kitaplar.....	8
1.5.2. Makaleler.....	9
1.5.3. Tezler.....	15
1.6. Arapçada Dil Hataları Tarihçesine Kısa Bir Bakış	18
2. DİL VE DİL HATALARI.....	36
2.1. Dil	36
2.2. Dil ile İlgilenen Bilimler.....	41
2.2.1. Dilbilim	41
2.2.3. Anlambilim /Semantik	42
2.2.4. Sesbilim / fonetik	43
2.3. Dil Hataları	45
2.3.1. Ḥaṭa' / خطأ	46
2.3.2. Laḥn / لحن.....	47

2.3.4. Taşhîf / تصحيف.....	50
2.3.5. Ğalaṭ / غلط	51
2.3.6. Zelletu'l-Lisân / زلة اللسان.....	52
2.4. Dil Hatalarının Çeşitleri.....	58
2.4.1. Genel Hatalar.....	58
2.4.2. Lokal Hatalar.....	58
2.4.3. Mesaj İçeriğine Göre Hatalar	59
2.5. Dil Hatalarını Araştırmanın Önemi	59
2.6. Yabancı Dil Öğretimi Sürecinde Dil Hataları.....	60
2.7. Dil Hataları Tespitinin Amacı.....	61
2.8. Dil Hatalarının Nedenleri.....	63
2.8.1. Öğretmen.....	64
2.8.2. Öğrenci	65
2.8.3. Çevre	66
2.9. Dilde Ses Hatalarının Yol Açtığı Olumsuzluklar	67
2.10. Ses Hatası ve Ses Hatalarını Düzeltme Yöntemleri.....	68
2.10.1. Ses Hatalarını Düzeltmenin Yolları	70
3. DİL HATALARININ TESPİTİ VE BU HATALARIN DÜZELTİLMESİNE YÖNELİK UYGULAMA ÇALIŞMALARI İLE SONUÇLARI.....	77
3.1. Öğrencilerde Dil Hatalarının Tespiti	77
3.2. Ön Test Sonucu Tespit Edilen Dil Hataları	80
3.2.1. Ön Test İbdâl Hataları	80
3.2.2. Ön Test Hazf/Harf Eksiltme Hataları.....	120
3.2.3. Ön Test İzâfe/Harf Ekleme Hataları.....	124
3.2.4. Ön Test Hareke Hataları.....	140
3.2.5. Ön Test Arapça Fushâda Olmayan Ses Hataları	141
3.3. Son Test Sonucu Tespit Edilen Dil Hataları	147
3.3.1. Son Test İbdâl Hataları.....	147

3.3.2. Son Test Hazf/Harf Eksiltme Hataları	169
3.3.3. Son test İzafe/Harf Ekleme Hataları.....	172
3.3.4. Son Test Hareke Hataları	177
3.3.5. Son Test Arapça Fushâda Olmayan Ses Hataları.....	178
3.4. Gecikmeli Son Test Sonucu Tespit Edilen Dil Hataları	179
3.4.1. Gecikmeli Son Test İbdal Hataları	179
3.4.2. Gecikmeli Son Test Hazf/Harf Eksiltme Hataları.....	197
3.4.3. Gecikmeli Son Test İzafe/Harf Ekleme Hataları.....	198
3.4.4. Gecikmeli Son Test Hareke Hataları.....	200
3.4.5. Gecikmeli Son Test Arapça Fushada Olmayan Ses Hataları	201
4. SONUÇ VE ÖNERİLER	203
5. KAYNAKÇA	210
6. EKLER	220
EK-1. Karşılaştırmalı İbdâl Hataları Tablosu	220
EK-2. Karşılaştırmalı Hazf/Harf Eksiltme Hataları Tablosu.....	222
EK-3. Karşılaştırmalı İzâfe/Harf Ekleme Hataları Tablosu.....	223
EK-4. Karşılaştırmalı Hareke Hataları Tablosu.....	224
EK- 5. Karşılaştırmalı Fushâda Olmayan Ses Hataları Tablosu.....	225
EK- 6. Grafikler	226

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

b.	: Bin (oğlu)
bk.	: Bakınız
Bs.	: Baskı
c.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
Edt:	: Editör.
Erş:	: Erişim.
h.	: Hicri
Hz.	: Hazreti
İ.Ö.	: İsa'dan Önce
ö.	: Ölüm Tarihi.
P.	: Öğrenci
r.a.	: Radıyallahu Anhu
s.a.v.	: Sallallahu Aleyhi ve sellem.
TDV.	: Türkiye Diyanet Vakfı
thk.	: Tahkik
ts.	: Tarihsiz.
vs.	: vesaire

TRASKRİPT SİSTEMİ

ء	’
ث	ṣ
ح	h
خ	ħ
ذ	ẓ
ز	z
ص	s̰
ض	ḍ
ط	t̰
ظ	ẓ
ع	‘
غ	ġ
ق	q̣
و	v ¹

¹ Abdullah Demir, *İSNAD Atıf Sistemi 2. Edisyon* (Ankara: Kalkan Matbaacılık, 2019), 60.

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. Ön Test İbdâl Hataları Tablosu	118
Tablo 2. Ön Test Hazf/Harf Eksiltme Tablosu	124
Tablo 3. Ön Test İzâfe/Harf Ekleme Hataları Tablosu	139
Tablo 4. Ön Test Hareke Hataları Tablosu	141
Tablo 5. Ön Test Arapça Fushâda Olmayan Ses Hataları Tablosu.....	143
Tablo 6. Son Test İbdâl Hataları Tablosu	167
Tablo 7. Son Test Hazf/Harf Eksiltme Hataları Tablosu	171
Tablo 8. Son Test İzâfe/Harf Ekleme Hataları.....	176
Tablo 9. Son Test Hareke Hataları Tablosu.....	177
Tablo 10. Son Test Arapça Fushâda Olmayan Ses Hataları	179
Tablo 11. Gecikmeli Son Test İbdâl Hataları Tablosu	194
Tablo 12. Gecikmeli Son Test Hazf/Harf Eksiltme Hataları Tablosu	198
Tablo 13. Gecikmeli Son Test İzâfe/Harf Ekleme Hataları Tablosu	200
Tablo 14. Gecikmeli Son Test Hareke Hataları Tablosu	201
Tablo 15. Gecikmeli Son Test Fushâda Olmayan Ses Hataları Tablosu	202

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Konu ve Kapsamı

Dil öğretimi ve öğreniminde temel hedef; dinleme, konuşma, okuma ve yazmadan oluşan dilin dört temel becerisini geliştirmektir. “Bu becerilerin geliştirilmesinde bir eksiklik ya da yanlış kullanım durumu olursa verilmek istenen mesaj ile alınan mesaj arasında bir uyumsuzluk görülecektir. *Gitmek* yerine *itmek*,² *köy* yerine *koy*, *kil* yerine *kıl*, *döndü* yerine *dondü* örneklerinde olduğu gibi bir sesin değişmesi anlamın değişmesine yol açabilecektir.

Arapça, Sâmi dil ailesinden olup günümüzde dünyada en çok konuşulan diller arasında beşinci sırada yer almaktadır. Arapça, Birleşmiş Milletler’de kabul edilen altı resmî dilden birisidir.³ Ekonomik, siyasi, kültürel ve turistik birçok sebeple Arapça öğrenmeye ilgi son yıllarda, geçmişe oranla hem oldukça artmıştır hem de içerikte farklılaşmalar görülmüştür. Bu bağlamda eğitim öğretim faaliyetleri gerek eğitim ortamı olarak gerekse öğrencinin dil öğrenme hedefleri olarak sürekli değişmekte ve güncellenmektedir. Ancak dil öğretimin temel taşlarından olan ses, telaffuz ve bunlarda yapılan hatalara bağlı olarak ortaya çıkan anlam değişiklikleri ve sorunları eğitim-öğretim sürecini olumsuz etkilemektedir.

Diğer taraftan “Arapça, onu konuşan ya da konuşmayan her Müslümanın kalbinde ayrı bir yer tutmaktadır. Zira Allah bu dili en son Hz. Muhammed’e (s.a.v.) gönderilen kitabın dili yapmıştır.”⁴ “Bu nedenle İslâmî ilimlerle uğraşanların Arapça bilmeleri zorunludur denilebilir. Zira Kur’an’ın mana ve hikmetlerini anlayabilmek için dil ve üslubuna vakıf olmak gerekmektedir.”⁵ “Ayrıca şer’î hükümlerin iki temel kaynağı; Kitap/Kur’ân-ı Kerîm ve Sünnet/Hz. Peygamber (s.a.v.)’in uygulamalarıdır. Bu da Arapça öğrenmeye yönelten bir başka etkidir. Çünkü oluşabilecek dil hataları Kur’ân-ı Kerîm’in hatalı okunması ve yanlış

² Doğan Aksan, *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2015), 46.

³ Muhammet Mücahit Asutay, *Arap Dilinin 100’ü*, 1. Bs. (Ankara: Otto Yayınları, 2017), 10.

⁴ Karim Farouk el-Kholi, “Muşkilâtü Ta’lîm’l-‘Arabîyye li-Ġayri’n-Nâtiqîne bihâ ve Turûki Ĥallihâ,” *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 32/32 (Eylül 2011), 185; Ayrıca bk. Sıddık Baysal, *Ebu’l-Berekât en-Nesefî’nin Medâriku’t-Tenzîl ve Ĥakâiku’t-Te’vil Adlı Eserinde Tefsir-Te’vil İlişkisi*, (Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015), 113-131;

⁵ Sıddık Baysal, “Üslûbu’l-Kur’ân’ın ve Tefsir İlmi İle İlişkisi”, *Bilimname*, 35 (Nisan 2018), 397.

yorumlanmasına da neden olabilecektir. Bu da hadis, fıkıh vs. şer‘î ilimlerin araştırmalarını doğrudan etkiler.”⁶ Bu yüzden şer‘î ilimlerde delalet bahsi önemli bir yer tutar. Bu bağlamda nahiv (gramer), sarf (morfoloji), ıstıkak (etimoloji), lüğat (sözlükbilim), meani, beyan ve bedi ilimlerinden İslami ilimler istifade eder.⁷ Bu ilimlerden özellikle sarf ve ıstıkak; kelime yapıları üzerinde ıstıgal etmektedir. Ayrıca lüğat ilmi, Arapça lafızları dilde kondukları biçim ve manalarıyla birlikte muhafaza etmektedir.

“Amaçları aynı olsun olmasın değişik ülkelerden öğrenciler ya Arap ülkelerine giderek ya da kendi ülkelerinde ilgili eğitim kurumlarında bu dili öğrenme çabasına girmektedirler. Farklı dilleri konuşan insanların dil yapılarının ve o dildeki seslerinin, Arapçaya birebir uymadığı da çok eskiden beri bilinen ve vurgulanan bir gerçektir. Bu yüzden Arapça öğrenim sürecinde ister istemez bitakım zorluklar ve sorunlar yaşanmaktadır. Arapçada var olup diğer dillerde mevcut olmayan seslerin telaffuzunda hatalar yaşanmaktadır.”⁸

Arapça öğrenim sürecinde yaşanan telaffuz zorlukları ve bunlardan kaynaklanan hatalar, anlam değişimlerine neden olmaktadır. Özellikle Arapçaya has olan boğazsıl harflerin seslendirilmesinde, doruk noktaya ulaşan zorlanmalar nedeniyle anlatılmak istenen ile anlaşılan arasında büyük farklılıklar oluşmaktadır.

Arap olmayanlar, Arapça harfleri kendi dillerindeki en yakın seslerle telaffuz etme yoluna gitmektedirler. Bu da delâlet problemini doğurmaktadır. Ana dillerinde, Arapçada var olan sesler bulunmayan yabancıların, bu sesleri çıkarmada zorluk yaşamaları ve hata yapmaları normal olmakla beraber bu durumun eğitim ile berteraf edilebileceği düşünülmektedir.

Araştırma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde dil yapıları ile hataları incelenmiştir. İkinci bölümde ise 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Ankara Gazi Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu Arapça hazırlık sınıfı öğrencileri örnekleminde dil hataları ile bu hataları düzeltme uygulamaları ve sonuçları ele alınmıştır.

⁶ ‘Abdurrahmân b. Muhammed b. Haldûn, *Muqaddime*, (Mısır, Dâru’n-Nahda, 2014), 3/1128.

⁷ Bu bağlamda herhangi bir fıkıh usulü veya kelim usulü kaynağına bakmak yeterlidir. Ayrıca Ulûmu’l-Kur’an kitapları da tefsir ilminin yardımcı kaynaklarının başında dilbilimlerini sayarlar. Dil hatalarını ise belagatçi nahiv âlimlerinin teamüllerine uyarak fesahat bağlamında tartışır. bk. ‘Abdulkahir el-Cürcânî, *Esrârü’l-Belâğa*, thk. M. Muhammed Şâkir, (Kahire: Dâru’l-Medenî, ts.), 5-12.

⁸ Ebû Naşr el-Fârâbî, *İhşâ’u’l-‘Ulûm*, (Beyrut: Dâru ve Mektebetü’l-Hilal, 1996), 17-25.

1.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı Arapça öğrenen ve onun öğreticisi olacak üniversite öğrencilerinin dil hatalarını ses ve anlam açısından tespit etmek ve bu hataların düzeltilmesine yönelik uygulama yaparak elde edilen sonuçları ve çözüm önerilerini sunmaktır. Bu çalışmada şu sorulara cevap aranmaya çalışılmıştır:

- Arapça öğrenen ve onun öğreticisi olacak üniversite öğrencilerinin ses/telaffuz hataları nelerdir?
- Arapça öğrenen üniversite ve öğreticisi olacak öğrencileri anlam değişikliğine neden olan ses/telaffuz hatalarını nerelerde yapmaktadır?
- Arapça öğrenen ve onun öğreticisi olacak üniversite öğrencilerinin dil hataları yapmalarının sebepleri nelerdir?
- Arapça öğrenen ve onun öğreticisi olacak üniversite öğrencilerinde anlam değişikliğine neden olan dil ve ses/telafuz hataları uygulama yoluyla düzeltilebilir mi?

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma, tek gruplu ön test- son test yöntemi⁹ ile 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Ankara Gazi Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulu Arapça hazırlık sınıfı öğrencilerinden 2 erkek 20 kadın olmak üzere toplam 22 öğrenci ile yapılmıştır. Bu araştırmaya katılan öğrencilere P1, P2, P3... kodları verilmiş ve araştırma içeriğinde hiçbir öğrencinin kimliğini, kişisel özelliklerini belli edecek en ufak bir bilgi ya da işarete yer verilmemiştir.

Bu çalışmada:

- 1- Öncelikle öğrencilerin Arapça sesleri doğru telaffuz edip etmedikleri hakkında bir ön çalışma mahiyetinde söyleşiler yapılmıştır.
- 2- Gönüllülük ve rıza esas olmak üzere çalışma ve test grupları oluşturulmuştur.

⁹ Niyazi Karasar, *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 27. Bs. (Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık, 2014) , 96.

- 3- Öğrencilerin Arapça sesleri doğru telaffuz edip etmediklerinin belirlenebilmesi için kendilerine seslendirilmesi problem oluşturabilecek 30 tam cümlelik metinler verilmiştir.
- 4- Hata tespit ve düzeltme çalışmaları için hazırlanan cümlelerin kısa olmasına özen gösterilmiştir.
- 5- Hazırlanan cümlelerin okunma süresinin sıkıcı ve uzun olmamasına dikkat edilmiştir.
- 6- Yazılı metin hâlinde verilen bu cümleleri öğrencilerin kendilerini rahat hissettikleri bir ortamda okumaları istenmiştir.
- 7- Öğrencilere verilen cümleler, kendileriyle birlikte ve grup hâlinde tekrar edilmiş, hatalı telaffuzlarda oluşabilecek anlam değişiklikleri üzerinde durulmuştur.
- 8- Öğrenciler, okudukları metni sesli ve görüntülü olarak kaydedip iletişim aracıyla araştırmacıya göndermişlerdir.
- 9- Öğrencilerden kayıt sırasında kendilerini tanıtmaları istenmiştir.
- 10- Öğrencilere uygulama yapacakları yeri ve zamanı belirlemeleri ve kayıt için gerekli hazırlıkları yapabilmeleri için 2 haftalık bir süre verilmiştir.
- 11- Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak adına öğrencilerden okudukları cümleleri sesli ve görüntülü olarak kayıt altına almaları istenmiş ve bu sağlanmıştır.
- 12- Öğrencilerin hata düzeltme durumlarının ne düzeyde olduğunu belirleyebilmek için üç aşamalı bir çalışma yapılmıştır. Bunlar şunlardır:

Birinci aşamada öğrencilerin seslendirme hataları tespit edilmiştir.

İkinci aşamada öğrencilerin seslendirme hatalarının düzeltilmesi için uygulama örnekleri gösterilmiş ve onlardan uygulamaların belirli bir sürede tekrar edilerek pekiştirilmesi istenmiştir.

Üçüncü aşamada öğrencilerin seslendirmelerinde ne oranda değişiklik veya iyileşme olduğu tespit edilmiştir.

- 13- Öğrencilerin hata düzeltme çalışmalarının her birisi arasında belli bir zaman aralığı bırakılmış, bu zaman aralığında yine sesli okumalar yapılmış ve araştırmacıya iletilmiştir. Araştırmacı yapılmış hata varsa bu hatayı öğrenciyle paylaşmıştır.

Araştırmanın uygulama süreciyle ilgili kriterler şunlardır:

- 1- Bu çalışmaya gönüllü olarak 22 öğrenci katılmıştır.
- 2- Bu öğrencilere ders notlarını etkileyecek herhangi bir ayrıcalık tanınmamıştır.
- 3- Bu öğrenciler okudukları cümlelerin sesli ve görüntülü kayıtlarını kendileri temin etmişlerdir.
- 4- Öğrencilerin okudukları cümlelerin sesli ve görüntülü kayıtlarının alınması esnasında araştırmacı; sürece herhangi bir müdahale veya yönlendirmede bulunmamıştır.
- 5- Bu çalışmaya katılan öğrenciler, kendilerine verilen cümleleri okuma yöntemi konusunda özgür bırakılmıştır.

Bu çalışma sonucunda:

- 1- Öğrencilerin seslendirme şekilleri ve ses hataları belirlenmiştir.
- 2- Ses hatalarını düzeltme yöntemi olarak hatalı sesin sâkin, kendisinden önceki sesin de harekeli olarak telaffuzu sağlanmıştır.
- 3- Her ses çalışması için en az 100 kelimedenden oluşan kelime grupları oluşturulmuştur.
- 4- Kelime grupları oluşturulurken her kelimenin mutlaka anlamlı olmasına dikkat edilmiş; anlamlı olmayan hiçbir kelimeye yer verilmemiştir.
- 5- Kelime grupları oluşturulurken Arapça sözlüklerden yararlanılmıştır.
- 6- Hazırlanan kelime grupları, periyodik olarak tekrarlanmıştır: önce *hemze* en son ‘*ayn* sesleri verilmiştir.

Bu çalışma:

- 1- Sesli ve görüntülü kayıt sistemi ile yapılmıştır.
- 2- Ses düzeltmeleri uygulamalı olarak yapılmıştır.
- 3- Ses düzeltmeleri sınıf ortamında toplu veya bireysel olarak yapılan ses tekrarları ile gerçekleştirilmiştir.

1.4. Araştırmanın Aşamaları ve Zorlukları

Bu araştırma sırasında şu aşamalar uygulanmıştır:

- 1- Çalışmaya temel olacak cümlelerin hazırlanması,
- 2- Hazırlanan cümlelerin hata tespiti amacıyla öğrenciler tarafından görsel ve işitsel olarak seslendirilerek kayda geçilmesi,
- 3- Hazırlanan cümlelerin hata tespiti amacıyla öğrenciler tarafından görsel ve işitsel olarak seslendirilmesinin ardından hata tespit çalışmasının yapılması,
- 4- Hazırlanan cümlelerin hata tespiti amacıyla öğrenciler tarafından görsel ve işitsel olarak seslendirilmesinin ardından tespit edilen hataların düzeltilmesi amacıyla uygulama yapılması,
- 5- Yapılan uygulamanın ardından hataların düzelme oranını belirlemek amacıyla hazırlanan cümlelerin öğrenciler tarafından görsel ve işitsel olarak tekrar seslendirilmesi,
- 6- Yapılan uygulamanın ardından hataların düzelip düzelmediği ya da öğrencilerin hataları tekrar edip etmediğinin belirlenmesi amacıyla hazırlanan cümlelerin görsel ve işitsel olarak tekrar seslendirilmesi,
- 7- Yapılan uygulamanın ardından tespit edilen hataların değerlendirilmesi, yorumlanması, sebep ve sonuçlarının kaydedilmesi.

Araştırmanın gerçekleştirilmesinin takvim süreci de şöyledir:

Bu araştırmanın ön test için belirlenen ve Arapça sesleri öğrencilerin telaffuzunda hata tespitlerini belirlemek amacıyla hazırlanan 30 cümlelik kısa ve anlamlı cümlelerin seslendirilerek kayda geçirilme dönemine geçilmiştir.

Bu aşamaya 2018 yılı 1. Dönem ders başlangıcı olan 24 Eylül 2018 tarihinden itibaren üç haftalık Arapça sesleri ve seslerin şekilleri olan harfleri tanıma ve birbirinden ayırt edebilme süresinin bittiği, harfleri kelime ve cümle içinde tanıyabilme döneminin sona erdiği haftalık 25 ders saatinden oluşan 3 haftalık ders dönemi yani toplam 75 saatlik ders sürecinden sonra ön test için hazırlanan metinlerin seslendirilmesi ve kayda geçilmesi süreci başlamıştır. Bu sürecin başlaması 12 Ekim 2018 tarihine denk gelmektedir.

12 Ekim 2018 tarihi itibariyle çalışmaya katılmak isteyen öğrencilere 30 cümlelik metin üzerinde sadece harfleri farklı seslendirdiklerinde kelimede ve cümlede meydana gelebilecek anlam değişiklikleri konusunda uyarılarda bulunulmuştur. Verilen cümleler üzerinde sürekli düzgün seslendirme çalışması yapılmamıştır.

Öğrencilerden sesli ve görüntülü kayıtlarını gönderebilmeleri için kendilerine 15 günlük bir süre verilmiştir.

Ön test değerlendirme sonuçlarına göre her bir sesin düzeltilebilmesi için en az 100 kelimeden oluşan kelime grupları hazırlanmıştır. Bu kelime gruplarında düzeltilmesi hedeflenen sesin/harfin sâkin, kendisinden önceki harfin harekeli olmasına özen gösterilmiş ve kelime gruplarıyla ses düzeltme uygulaması aşamasına geçilmiştir.

2018 Kasım ayının ilk haftası ses düzeltme ve telaffuz çalışmalarına başlanmış Aralık ayı 2018 sonuna kadar 8 hafta süreyle haftada 2 saat uygulama süresi olmak üzere bu çalışma devam etmiştir.

8 haftalık uygulama çalışmasının ardından son test verilerini hazırlamak üzere öğrencilerden hazırlanan 30 cümlelik metni tekrar seslendirip kayda alarak araştırmacıya iletmeleri için 15 günlük bir süre verilmiştir.

Son test verilerinden 3 ay sonra ders döneminin sona erdiği 30 Mayıs 2018 tarihinden önce ve Mayıs ayı içerisinde öğrencilerin Arapça harfleri seslendirme/telaffuz durumlarında kalıcılık veya değişme bağlamında *gecikmeli son test* seslendirmesi istenmiş bu da 23 Mayıs 2018 tarihi itibariyle tamamlanmıştır. Sonraki süreç ise verilerin değerlendirilmesi ve kayda geçirilmesi süreci olarak devam etmiştir.

Her araştırmada olduğu gibi bu araştırmada da birtakım zorluklarla karşılaşmıştır. Bu zorluklar kısaca şunlardır:

- 1- Araştırmaya seviye bakımından birbirlerinden farklı öğrenciler katılmıştır. Bazı öğrenciler, üniversiteye gelmeden önce Arapça ile bir şekilde karşılaşmış iken bazıları hiç karşılaşmamıştır.
- 2- Henüz eğitim-öğretim yılının yeni başlamış olmasından dolayı daha önce Arapça'yla karşılaşmamış olan öğrencilerin okuma becerileri gelişmemiştir.

- 3- Yapılan uygulamalar, resmi ders saatleri dışında bir zamanda yapılmıştır. Bu nedenle öğrenciler ulaşım sorunu yaşamıştır. Bu da onların odaklanmalarını etkilemiştir.

1.5. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde dil hataları ve dil hatalarının tespiti noktasında yapılmış ve tezin konusu olan ses ve anlam bağlantılı olan ulusal ve uluslararası araştırmalar ve çalışmalara yer verilmiştir.

1.5.1. Kitaplar

Muhammed Ali el-Hûlî'nin yazdığı “*Esâlibu Tedrîsi'l-Luġati'l-‘Arabiyye*” adlı kitabı önemli bir çalışmadır. Bu kitabın çevirisi Cihaner Akçay tarafından “*Arapça Öğretim Metotları*” adıyla yapılmış ve Akdem Yayınları tarafından 2017 yılında Arapça ve Türkçe olarak yayınlanmıştır. Arapça bölümünün 144, Türkçe bölümünün 112 sayfa olarak düzenlendiği bu kitap temel dil becerileri kapsamında Arapça öğretim yöntemlerini ve çözüm önerilerini sunmada kıymetli bir çalışma olarak görülmüştür.¹⁰ Bu çalışmanın ilk konularından birinin seslerin öğretimi, Arapça'daki seslerin özellikleri, bu seslerin çıkış yerleri ve şekilleri konusunda bilgi vermesi ve bu seslerin telaffuzları ilgili alıştırma örnekleri vermesi açısından ayrı bir öneme hâizdir.¹¹

el-Hûlî'ye göre Arapçayı ikinci dil olarak öğreten öğretmenin karşılaştığı önemli sorunlardan biri de öğrencilerinin seslerin telaffuzuyla ilgili zorlukları nasıl aşacaklarıdır. Şüphesiz bu, öğretmenin başlangıç olarak Arapça ses düzenini bilmesine, bunu öğrencilerin anadilindeki ses düzeniyle karşılaştırmasına ve her iki sistem arasındaki benzerlik ve farklılık gösteren noktaları tanımasına bağlıdır.¹²

Murat Özcan, Murat Demir, Gürkan Dağbaşı ve Ersin Çelik (2018) tarafından hazırlanan ve Gürkan Dağbaşı'nın editörlüğünü yaptığı “*Arapça Dil Becerilerinin Öğretimi*” adlı eser dilin temel dört becerisi ve bunlara yönelik uygulama etkinlik örnekleri vermesi açısından çok önemlidir. Eserin *dinleme becerisi* bölümünü Ersin Çelik, *konuşma*

¹⁰ Muhammed ‘Ali el-Hûlî, *Arapça Öğretim Metotları*, çev. Cihaner Akçay, (İstanbul: Akdem Yayınları 2017).

¹¹ Hûlî el-., *Arapça Öğretim Metotları*, 17-21.

¹² Hûlî el-., *Arapça Öğretim Metotları*, 17.

becerisi bölümünü Murat Demir, *okuma becerisi* bölümünü Gürkan Dağbaşı ve *yazma becerisi* bölümünü de Murat Özcan hazırlamıştır.¹³

1.5.2. Makaleler

Emrullah İşler'in (2001) "*Türklerin Arapçanın Ünsüzlerinde karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri*" adlı çalışması Arapçadaki seslerin tanıtımı, seslendirilme özellikleri ve seslerin çıkış yerlerini ele alması açısından önemlidir.¹⁴ Bu çalışmada İşler, Türk öğrencilerin en çok ا، ث، ذ، ظ، خ، ط، ص، و، غ، ح، ض، ق، ك seslerinin telaffuzunda zorluk yaşadıkları tespitinde bulunmuştur.¹⁵

Alican Dağdeviren (2008)'in "*Kur'ân Kiraatinin Ana Dinamiği: Harfler*" adlı makalesi Arapça harflerin çıkış yerlerini ve harflerin özelliklerini ele alması açısından önemlidir.¹⁶

Tahirhan Aydın'ın (2010) "*Arapça ve Türkçe'de Sesler –Karşıtsal Çözümleme*" adlı çalışması önemlidir. Bu çalışmada Arapçada bulunan seslerin Türkçe seslerle karşılaştırılması ve Arapça seslerin telaffuzu konusunda bilgilere yer vermiştir.¹⁷

Dukûrî Masiry ve Sumeyye Def'ullâh Aḥmed el-Emin (2012) "*el-Müşkilâtu's-Savtiyye fî Ta'allumi'l-Luġati'l 'Arabiyyeti li'n-Nâṭikîne bi Ġayrihâ, Câmi'atu'l-Medîne el-Âlemiyye Enmûzecen*" adıyla Malezya'da değişik ülkelerden 20 öğrenci ile bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada ana dili İngilizce olan öğrencilerin med harflerini seslendirmede zorlandıkları; örneğin مطار kelimesini مطر olarak telaffuz ettikleri, benzer kelimelerde de durumun aynı olduğunu tespit etmişlerdir. Yine aynı öğrencilerin dâd/ض harfini dâl/د olarak ضرب kelimesini درب şeklinde telaffuz ettiklerini belirlemişlerdir. Aynı çalışmada Türk

¹³ Murat Özcan, vd., *Arapça Dil Becerilerinin Öğretimi*, ed. Gürkan Dağbaşı, (İstanbul: Akdem Yayınları, 2018).

¹⁴ Emrullah İşler, "Türklerin Arapçanın Ünsüzlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri", *Ekev Akademi Dergisi*, III/2 (Güz 2001).

¹⁵ Emrullah İşler, "Türklerin Arapçanın Ünsüzlerinde", 250-255.

¹⁶ Alican Dağdeviren, "Kur'ân Kiraatinin Ana Dinamiği: Harfler", *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10/17 (2018) 47-81.

¹⁷ Tahirhan Aydın, "Arapça ve Türkçe'de Sesler –Karşıtsal Çözümleme", *Ekev Akademi Dergisi*, 14/44 (Yaz 2010), 327-329.

öğrencilerin dâd/ض harfini zây/ز olarak ve رمضان kelimesini رمضان olarak telaffuz ettiklerini tespit etmişlerdir.¹⁸

Yakup Civelek'in (2014) "*Arap Dilinde Ses Değişimleri*" adlı çalışması Arapların kendi anadillerindeki ses değişimlerini incelemek açısından önemlidir. Civelek bu çalışmada Arapların kendi anadillerinde yaptıkları ses değiştirme örneklerini bir tablo hâlinde vermiştir. نبد، نبض/ هديل، هدير gibi.¹⁹

Cihaner Akçay'ın 2015-2016 eğitim ve öğretim yılında Gazi Üniversitesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalında öğrenim gören üçüncü sınıf öğrencilerinden 44, dördüncü sınıf öğrencilerinden 21 öğrenci olmak üzere toplam 71 öğrencinin sözlü sınavlarında yapmış oldukları sistematik hataları ele aldığı "*Arapça Konuşma Öğretiminde Hata Çözümlemesi ve Değerlendirmesi*" çok önemlidir.

Akçay, bu araştırmasında öğrencilerin yaptıkları 788 hatanın 63 tanesinin, diğer bir ifadeyle %7,99'nun bazı seslerin telaffuz edilememesinden kaynakladığını ifade etmiştir. Akçay'ın bu hataların nedeni olarak anadil Türkçedeki bazı seslerin hedef dil olan Arapçaya sızmasını gösterdiği bu telaffuz hataları ve sebep olduğu anlam değişikliklerine ilişkin olarak verdiği örneklerle göre şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

- ✓ 'Ayn/ ع harfinin telaffuzu ه hemze/ ا harfinin telaffuzuna benzetilerek تبرع kelimesi تبرأ şeklinde telaffuz edilmiş ve *aklandı* anlamına gelen kelime, *-i bağısladı* anlamına dönüştürülmüştür.
- ✓ Şâd/ ص harfinin telaffuzu şâ' / ث harfinin telaffuzuna benzetilerek صقيل kelimesi ثقيل şeklinde telaffuz edilmiş ve *cilalı, pürüzsüz* anlamına gelen kelime, *ağır* anlamına dönüştürülmüştür.
- ✓ Tâ' / ط harfinin telaffuzu tâ' / ت harfinin telaffuzuna benzetilerek أتاح kelimesi أتاح şeklinde telaffuz edilmiş ve *hükümet vb. devirdi* anlamına gelen kelime, *verdi, fırsat verdi* anlamına dönüştürülmüştür.

¹⁸ Dukûrî Masiry-Sumeyye Def'ullâh Ahmed el-Emin, "el-Müşkilâtü's- Şavtiyye fî Ta'allumi'l-Luğati'l 'Arabiyyeti li'n-Nâtîkîne bi Ğayrihâ, Câmi'atu'l-Medîne el-'Âlemiyye Enmûzecen", *Malezya Yüksek Öğretim Bakanlığı, el-Medne el-'Âlemiyye Üniversitesi, Araştırma ve Geliştirme Ajansı, Bilimsel Araştırma Dekanlığı, Kampüs Dergisi*, (2012), 24.

¹⁹ Yakup Civelek, "Arap Dilinde Ses Değişimleri" *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi*, 1/1 (2014), 11-13.

- ✓ Hemze/ ا harfinin telaffuzu ‘ayn/ ع harfinin telaffuzuna benzetilerek اَد kelimesi عاد şeklinde telaffuz edilmiş ve *birisine ağır geldi* anlamına gelen kelime, *geri döndü* anlamına dönüştürülmüştür.
- ✓ Şâd/ ص harfinin telaffuzu sîn/ س harfinin telaffuzuna benzetilerek صعيد kelimesi سعيد şeklinde telaffuz edilmiş ve *yükseklik, plato* anlamına gelen kelime, *mutlu* anlamına dönüştürülmüştür.
- ✓ Dâl/ د harfinin telaffuzu tâ’/ ط harfinin telaffuzuna benzetilerek حائط kelimesi حائط şeklinde telaffuz edilmiş ve *tarafsız* anlamına gelen kelime, *duvar* anlamına dönüştürülmüştür.
- ✓ Hâ’/ ه harfinin telaffuzu hâ’/ ح harfinin telaffuzuna benzetilerek انتهر kelimesi انتهر şeklinde telaffuz edilmiş ve *kızdı* anlamına gelen kelime, *intihar etti* anlamına dönüştürülmüştür.
- ✓ Kâf/ ك harfinin telaffuzu kâf/ ق harfinin telaffuzuna benzetilerek فريق kelimesi فريق şeklinde telaffuz edilmiş ve *ovalanmış* anlamına gelen kelime, *takım* anlamına dönüştürülmüştür.
- ✓ Tâ’/ ط harfinin telaffuzu tâ’/ ت harfinin telaffuzuna benzetilerek حيطان kelimesi حيطان şeklinde telaffuz edilmiş ve *duvarlar* anlamına gelen kelime, *balinalar* anlamına dönüştürülmüştür.
- ✓ Sîn/ س harfinin telaffuzu şâd/ ص harfinin telaffuzuna benzetilerek عسير kelimesi عسير şeklinde telaffuz edilmiş ve *zor, güç* anlamına gelen kelime, *meyve suyu* anlamına dönüştürülmüştür.
- ✓ Hemze/ ا harfinin telaffuzu ‘ayn/ ع harfinin telaffuzuna benzetilerek سؤال kelimesi سؤال şeklinde telaffuz edilmiş ve *soru* anlamına gelen kelime, *öksürük* anlamına dönüştürülmüştür.
- ✓ Sîn/ س harfinin telaffuzu şâd/ ص harfinin telaffuzuna benzetilerek حسان kelimesi حسان şeklinde telaffuz edilmiş ve *bayanlar* anlamına gelen kelime, *at* anlamına dönüştürülmüştür.
- ✓ Kâf/ ق harfinin telaffuzu ġayn/ غ harfinin telaffuzuna benzetilerek قَلْب kelimesi قَلْب şeklinde telaffuz edilmiş ve *altını üstüne getirdi, ters çevirdi* anlamına gelen kelime, *...e karşı üstün geldi* anlamına dönüştürülmüştür.

Akçay, aynı çalışmada öğrencilerin dâl/ د harfinin telaffuzunu dâd/ ض şeklinde yaptıklarını da ifade etmiştir.²⁰

Cihaner Akçay'ın bir başka araştırması yine Gazi Üniversitesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Arap Dili Anabilim Dalında yaptığı “*Arapça Dinlediğini Anlama Öğretiminde Hata Çözümlemesi ve Değerlendirmesi*” adlı araştırmasıdır. Akçay, bu çalışmayı 2015-2016 eğitim ve öğretim yılının ikinci döneminde öğrenim gören 53 ikinci sınıf öğrencisi, 42 üçüncü sınıf öğrencisi olmak üzere toplam 95 öğrenci ile Arapça dinlediğini anlama sınavlarında yapmış oldukları hataları belirlemek ve çözüm önerileri sunmak amacıyla yapmıştır.²¹

Akçay, bu araştırmasında öğrencilerin yaptıkları telaffuz hatalarının birbirine benzeyen sesleri ayırt edememekten kaynaklandığını belirtmiştir. Araştırma sonucuna göre: hâ'/ ح sesini hâ'/ ه sesinden, şâd/ ص sesini sîn/ س sesinden, ğayn/ غ sesini ha'/ خ sesinden, hâ'/ ح sesini ha'/ خ sesinden, ‘ayn/ ع sesini ğayn/ غ sesinden, zâ'/ ظ sesini zâl/ ذ sesinden, dâd/ ض sesini dâl/ د sesinden ve kâf/ ق sesini kâf/ ك sesinden ayırt edemeyen öğrencilerin toplam öğrenci sayısının %15,50’lik bir orana denk geldiğini belirtmiştir.²²

Munâ el- ‘Acremî ve Hâle Hûsnî Beydis (2015). *Taḥlilu’l- Aḥtâi’l-Luġaviyye Lidârisi’l-Luġati’l- ‘Arabiyye li’l-Mustavâ’r-Râbi’ Mine’t-Ṭalebeti’l-Kûriyyîn fî Merkezi’l-Luġât / el-Câmi’atu’l-Urduniyye* adlı bir çalışma yapmıştır. 2013-2014 eğitim ve öğretim yılında yapılan bu çalışmaya 30 kız ve erkek öğrenci katılmıştır. Çalışmada Koreli öğrencilerin Arapçada olup kendi diilerinde olmayan sesleri farklı seslere dönüştürerek telaffuz ettikleri görülmüştür. Örneğin şâd/ص harfini sîn/س şeklinde, ha'/خ harfini kâf/ك şeklinde, râ'/ر harfini lâm /ل şeklinde, dâd/ض harfini dâl/د şeklinde, şîn/ش harfini sîn/س şeklinde, tâ'/ط harfini tâ'/ت şeklinde, hâ'/ح harfini hâ'/ه şeklinde telaffuz etmişlerdir. Bu telaffuzlara örnek olarak da şu kelimeler gösterilmiştir: منخفض kelimesini منكفد şeklinde, تتول kelimesini تتولر şeklinde, الشوارع kelimesini السوال şeklinde, تطور kelimesini تتولر şeklinde, مسارح kelimesini مساله şeklinde telaffuz ettikleri görülmüştür. Buna göre Koreli

²⁰ Cihaner Akçay, “Arapça Konuşma Öğretiminde Hata Çözümlemesi ve Değerlendirmesi”, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5/15 (Kış 2016), 115.

²¹ Cihaner Akçay, “Arapça Dinlediğini Anlama öğretiminde Hata Çözümlemesi ve Değerlendirmesi” *Nüsha*, XVI/43 (2016), 1-30.

²² Akçay, “Arapça Dinlediğini Anlama”, 25.

öğrenciler Arapça öğrenim süreçlerinde bazı seslerin çıkarılmasında sıkıntı yaşamaktadırlar.²³

Yukarıdaki örneklere göre Arapça öğrenen Koreli bir öğrenci صاحب yerine صاحب diyecek; neticesinde de kastedilen anlam değişmiş olacaktır.

Sîdî Muḥammed Debbâğ (2015) “*el-Aḥtâu’s-Savtiyye fî Kitâbâtî’t-Telâmîzi Nihâyeti’l-Merḥalati’l-İbtidâiyye el-İbdâl Enmûzecen*” adıyla 188 Arap öğrenci üzerinde yaptığı araştırmada Arap öğrencilerin kendi ana dillerinde yazım hataları yaptıklarını tespit etmiştir. Araştırmasının sonucuna göre öğrenciler: tâ’/ط harfini tâ’/ت olarak, zâ’/ظ harfini dâd/ض olarak, şâd/ص harfini sîn/س olarak, zâl/ذ harfini dâl/د olarak yazmışlardır.²⁴

Ratni Binti Haji Bahri Demhuri (2016) Endonezya Gorontalo Sultân Âmî İslâm Üniversitesinde Arapça bölümünde “*el-Aḥtâu’l-Luğaviyyeti’l-Kitâbiyye ledâ Tullâbi Kısmi’l-Luğati’l-‘Arabiyye*” adıyla 2015-2016 eğitim-öğretim yılında yaptığı araştırmada öğrencilerin yaptıkları ses hatalarını yazdıkları yazılar üzerinden tespit etmiştir. Demhuri’nin tespitine göre öğrenciler:

- 1- Hemze/أ ‘ayn/ع olarak veya tersi şeklinde yazmışlardır. Örneğin: الأضحى kelimesini العضحی şeklinde, جننا kelimesini جعنا şeklinde, أمرت kelimesini عمرت şeklinde, يعقل kelimesini يعقل şeklinde, الاستراحة kelimesini العسترحة şeklinde, وبعد ذلك ifadesini وبأد ذلك şeklinde yazmışlardır.
- 2- Kâf/ق harfini kâf/ك olarak yazmışlardır. Örneğin: يأكل kelimesini يعقل şeklinde, فواكه kelimesini فواقح şeklinde yazmışlardır.
- 3- Kâf/ق harfini hâ’/ه olarak veya tersi şeklinde yazmışlardır. Örneğin: الأضحى kelimesini الأضحى şeklinde, فواكه kelimesini فواقح şeklinde, حيوان kelimesini هيوان şeklinde yazmışlardır.
- 4- Dâl/د harfini dâd/ض olarak yazmışlardır. Örneğin: الغداء kelimesini الغضاء şeklinde, صديقتي kelimesini صضيقتي şeklinde yazmışlardır.

²³ Munâ el- ‘Acremî ve Hâle Ḥusnî Beydis, *Taḥlîlu’l-Aḥtâi’l-Luğaviyye Lidârisi’l-Luğati’l-‘Arabiyye li’l-Mustavâ’r-Râbi’ Mine’t-Talebeti’l-Kûriyyîn fî Merkezi’l-Luğât / el-Câmi’atu’l-Urduniyye*, Dirâsat, el-‘Ulûm el-İnsâniyye ve’l-İctimâ’iyye, 42(1) (2015), 1091-1093.

²⁴ Sîdî Muḥammed Bu‘ayyâd Debbâğ, “*el-Aḥtâu’s-Savtiyye fî Kitâbâtî’t-Telâmîzi Nihâyeti’l-Merḥalati’l-İbtidâiyye el-İbdâl Enmûzecen*”, *Mecelletu İşkâliyyât fî’l-Luğati ve’l-Edeb*, 8 (Aralık 2015), 14.

- 5- Tâ'/ط harfini tâ'/ت olarak yazmışlardır. Örneğin: لا أستطيع kelimesini لا أستتع şeklinde, العطلة kelimesini العتل şeklinde, سمعنا الخطيب kelimesini سمعنا خاتب şeklinde yazmışlardır.
- 6- Zâl/ذ harfini cîm/ج olarak yazmışlardır. Örneğin: نذهب kelimesini نجهب şeklinde yazmışlardır.
- 7- Zây/ز harfini sîn/س olarak yazmışlardır. Örneğin: حزين kelimesini حسين şeklinde yazmışlardır.
- 8- Şîn/ش harfini sîn/س olarak yazmışlardır. Örneğin: نشرب kelimesini نسرب şeklinde yazmışlardır.

Demhuri'nin bu tespitlerine göre öğrenciler: hemze/أ harfini 'ayn/ع olarak, kâf/ق harfini kâf/ك olarak, hâ'/ح harfini hâ'/ه olarak, dâl/د harfini dâd/ض olarak, tâ'/ط harfini tâ'/ت olarak, zâl/ذ harfini cîm/ج olarak, zây/ز harfini sîn/س olarak, şîn/ش harfini sîn/س olarak yazmışlardır.²⁵

Cihaner Akçay'ın bir başka araştırması Gazi Üniversitesi Yabancı Diller Eğitimi Bölümü Arap Dili Eğitimi Anabilim Dalında yaptığı araştırmasıdır. Akçay'ın 2017-2018 eğitim ve öğretim yılı ikinci döneminde öğrenim gören ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerinden 74 ve 2018-2019 eğitim ve öğretim yılı ikinci döneminde öğrenim gören ikinci sınıf öğrencilerinden 57 öğrenci olmak üzere toplam 131 Arapça sesli okuma teşhis sınav sonuçlarını değerlendirdiği “Yoğunlaştırılmış okumanın Arapça Öğretimindeki Yeri ve Sesli Okuma Hatalarının Giderilmesindeki Rolü” adlı araştırmasıdır.

Akçay, bu araştırmasında öğrencilerin yaptıkları telaffuz hatalarının toplam hatalar içerisinde %12 olduğunu belirtmiştir. Yapılan hataların şâd/ص, dâd/ض, tâ'/, zâ'/ظ, gibi kalın sesleri, şâ'/ث, zâl/ذ gibi diş arası sesleri ve 'ayn/ع, hâ'/ح, kâf/ق gibi boğaz sesleri ve kâf/ك gibi damak seslerini çıkarmakta zorlandıklarını ifade etmiştir.²⁶

Ravḍa Muḥammed Kûrî 'Abdullâh ve Ḥasan Manşûr Aḥmed Sûrkitî (2018). “*Taḥlîlu 'l- Aḥtâi 'l-Luġaviyyeti 'ş-Şâi' a ledâ 't-Ṭullâbi 'l-Etrâk (Dirâse Vaşfiyye Taḥlîliyye)*”

²⁵ Ratni Binti Haji Bahri Demhuri, “el-Aḥtâ'u'l-Luġaviyyeti'l-Kitâbiyye ledâ Ṭullâbi Kısîmî'l-Luġati'l-'Arabiyye, (Dirâse li Ṭullâbi Kısîmî'l-Luġati'l-'Arabiyye fi Câmî'ati Sultân Âmî el-İslâmiyye el-Ḥukûmiyye Gorontalo, Endonezya)”, *Langkawi Journal of the Association for Arabic and English*, 2/2 (Eylül 2016), 292-293.

²⁶ Cihaner Akçay, “Yoğunlaştırılmış Okumanın Arapça Öğretimindeki Yeri ve Sesli Okuma Hatalarının Giderilmesindeki Rolü” *Turkish Studies*, 14/4 (2016), 1977.

adlı 13 sayfalık araştırmasında 32 Türk öğrencinin dil hatalarını tespit etmiştir. Bu çalışmada en çok dikkatimizi; öğrencilerin %80'nin dâd/ض harfini zâ'/ظ olarak seslendirdiklerini belirtmiş olması ve bu hatayı özellikle Türkçede ض sesinin bulunmadığına bağlamıştır.²⁷ Bu durum araştırmacının araştırma yaptığı dil hakkında yeterince bilgi sahibi olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Zahîr Ahmed ve Muhammed İkbâl (2019) “*Taḥlîlu'l- Aḥṭâi'l-Kitâbiyye 'inde Dârisi'l- Luḡati'l-'Arabiyye bi'l-Câmi'ati'l-İslâmiyyeti'l-'Âlemiyye bi İslâmâbâd*” adlı çalışmalarında Arapça öğrenimi gören Pakistanlı ve Çinli 16 öğrencinin yaşadıkları telaffuz güçlüklerini incelemişlerdir. Çalışmada Çinli öğrencilerin Arapça bazı seslerin telaffuzunda sıkıntı yaşadıkları sonucuna varmışlardır. Buna göre Çinli öğrenciler, ‘ayn/ع, ğayn/غ ḥâ'/ح ḥa'/خ ve kâf/ك harflerinin telaffuzunda problem yaşamışlardır. Bu harflerin yanı sıra râ'/ر harfini lâm /ل olarak, ḥâ'/ح harfini hâ'/ه olarak ve ‘ayn/ع harfini hemze/ء olarak yazmışlardır.²⁸

Yaşar Daşkiran (2021) hazırladığı “*İbn Cinnî'ye Göre Anlamı Etkileyen Unsurlar*” adlı çalışması da önemli bir çalışmadır. Bu çalışmasında Daşkiran نفر (kaçmak) fiilinin son harfinin değişmesiyle نفذ (nüfuz etmek) olarak değişmesi sonucu anlamın da değişeceğine vurgu yapmaktadır.²⁹

1.5.3. Tezler

Hana Hussein (2017). “*Arapça Öğrenen Türk Öğrencilerinin Arapça Harflerini Telaffuzu ve Sözcük Üzerinde Olan Etkisi*” adlı çalışması üniversite düzeyinde Arapça öğrenen Türk öğrencilerin Arapçada yaptıkları ses/telaffuz hataları ve bu hataların yol açtığı anlam değişiklikleri üzerinde yapılmış önemli bir araştırmadır. Araştırma Türkiye’de ve Türk öğrenciler üzerinde yapılmış olması nedeniyle ayrı bir öneme hâizdir.³⁰

²⁷ Ravḍa Muhammed Kûrî ‘Abdullâh- Ḥasan Manşûr Ahmed Sûrkitî, “Taḥlîlu'l-Aḥṭâi'l-Luḡaviyyeti'ş-Şâi'a ledâ't-Ṭullâbi'l-Etrâk (Dirâse Vaşfiyye Taḥlîliyye)”, *Mecelletu'd-Dirâsâti'l-Luḡaviyye ve'l-Edebiyye*, 19/1 (2018), 229.

²⁸ Ahmed Zahîr- Muhammed İkbâl, “Taḥlîlu'l-Aḥṭâi'l-Kitâbiyye 'inde Dârisi'l-Luḡati'l-'Arabiyye bi'l-Câmi'ati'l-İslâmiyyeti'l-'Âlemiyye bi İslâmâd”, *Majallah al-Qism el-'Arabi University of the Punjab*, 26 (2019), 323.

²⁹ Yaşar Daşkiran, “İbn Cinnî'ye Göre Anlamı Etkileyen Unsurlar”, *Journal of Islamic Reserch*, (2021), 32(3), 727.

³⁰ Hana Hussein, *Arapça Öğrenen Türk öğrencilerinin Arapça Harflerini Telaffuzu ve Sözcük Üzerinde Olan Etkisi*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

Hana Hussein araştırmasında, üniversite düzeyindeki Türk öğrencilerin yaptıkları ses/tellaffuz hataları örneklerle kelime içerisinde gösterilmiştir. Buna göre öğrenciler;

- 1- ‘Ayn/ع harfini hemze/أ şeklinde, şâ’/ث harfini sîn/س şeklinde, zâ’/ظ harfini zây/ز şeklinde,³¹
- 2- Zâl/ذ harfini zây/ز şeklinde, kâf/ق harfini kâf/ك şeklinde, hâ’/ح harfini hâ’/ه şeklinde,³²
- 3- Dâd/ض harfini dâl/د şeklinde, tâ’/ط harfini tâ’/ت şeklinde telaffuz etmişlerdir.³³

Buna göre üniversite düzeyindeki Türk öğrenciler; ع, ض, ث, ظ, ذ, ق, ح, ط harflerini telaffuz etmede zorluk yaşamaktadırlar.

Hana Hussein araştırmasının sonunda üniversite düzeyindeki Türk öğrencilerin Arapçada yaptıkları ses/tellaffuz hatalarının sebebini öğrencilerin hata yaptıkları seslerin / harflerin kendi ana dillerinde yani Türkçede bulunmayışına bağlamıştır. Araştırmanın, öğrencilerin Arapça sesleri telaffuzda %65 oranında iyileşme sağladığını ve bunu yapılan uygulamalarla elde ettiğini belirtmektedir.³⁴ Ancak bu uygulamada nasıl bir yöntem ve malzeme kullandığı konusunda ayrıntılı bilgi vermemektedir. Bu da bizi araştırmaya yönlendiren etkenlerden biri olmuştur denilebilir.

Namık Özgeçit (2017). “*Arapça ve Türkçede Ünlü ve Ünsüzlerin Birbirlerine Etkisi*” adlı çalışması Türk öğrencilerin Arapça harfleri seslendirmede, bu seslerin telaffuzunda neden sıkıntı yaşadıkları, sesleri neden birbirine karıştırdıkları konusunda önemli bilgiler veren bir özelliğe sahiptir.

Namık Özgeçit bu çalışmasında, Arapçada bazı ses / harf gruplarının Türkçede tek bir ses / harf ile telaffuz edildikleri konusuna özellikle değinmiş, bu durumu kelime örnekleriyle ortaya koymaya çalışmıştır. Buna göre:

- 1- Arapçadan Türkçeye geçen kelimelerde var olan sîn/س, şâ’/ث ve şâd/ص harfleri Türkçede s sesiyle seslendirilmiştir. Örneğin ميراث / miras, مسافة / mesafe, صدقة /

³¹ Hussein, *Arapça Öğrenen Türk öğrenciler*, 21-29.

³² Hussein, *Arapça Öğrenen Türk öğrenciler*, 30-27.

³³ Hussein, *Arapça Öğrenen Türk öğrenciler*, 41-47.

³⁴ Hussein, *Arapça Öğrenen Türk öğrenciler*, 65.

sadaka kelimelerinde س، ث، ص harfleri s sesiyle seslendirilmiştir.

- 2- Arapçadan Türkçeye geçen kelimelerde var olan zâl/ذ, zây/ز ve zâ'/ظ harfleri Türkçede z sesiyle seslendirilmiştir. Örneğin ذرة / zerre, ظالم / zalim, جهاز / cihaz kelimelerinde ذ، ز، ظ sesleri/harfleri z sesiyle seslendirilmiştir.
- 3- Arapçadan Türkçeye geçen kelimelerde var olan hâ'/ح، ḥa'/خ ve hâ'/ه harfleri Türkçede h sesiyle seslendirilmiştir. Örneğin حرام / haram, استخدام / istihdam, جاهل / cahil kelimelerinde ح، خ، ه sesleri/harfleri h sesiyle seslendirilmiştir.
- 4- Arapçadan Türkçeye geçen kelimelerde var olan tâ'/ت ve tâ'/ط harfleri Türkçede t sesiyle seslendirilmiştir. Örneğin فتنة / fitne, تقسيط / taksit kelimelerinde ط، ت sesleri/harfleri t sesiyle seslendirilmiştir.
- 5- Arapçadan Türkçeye geçen kelimelerde var olan dâd/ض harfi Türkçede d veya z sesleriyle seslendirilmiştir. Örneğin ضلالة / dalalet, ضرر / zarar kelimelerinde ض sesi/harfi d veya z sesiyle seslendirilmiştir.
- 6- Arapçadan Türkçeye geçen kelimelerde var olan kâf/ك، kâf/ق harfleri Türkçede k sesiyle seslendirilmiştir. Örneğin قلب / kalp, كناية / kinaye kelimelerinde ك، ق sesleri/harfleri k sesiyle seslendirilmiştir.
- 7- Arapçadan Türkçeye geçen kelimelerde var olan ğayn/غ harfi Türkçede g veya ğ sesleriyle seslendirilmiştir. Örneğin غريب / garip, مغلوب / mağlup kelimelerinde غ sesi/harfi g veya ğ sesleriyle seslendirilmiştir.
- 8- Arapçadan Türkçeye geçen kelimelerde var olan 'ayn/ع harfi Türkçede a, i, u, ı, o, ö, ü sesleriyle seslendirilmiştir. Örneğin عادل / adil, علاج / ilaç, عرق / ırk, عثمان / Osman, عرف / örf, عنصر / unsur, عريان / üryan kelimelerinde ع sesi/harfi a, i, u, ı, o, ö, ü sesleriyle seslendirilmiştir.³⁵

Namık Özgeçit'in yaptığı bu çalışma, Türk öğrencilerin Arapça sesleri/harfleri seslendirmede yaşadıkları problemin Arapçadan Türkçeye geçmiş ve Türkçede farklı seslendirilen kelimelerde olduğu konusunda bilgi vermesi açısından önemlidir.

Bûhadû Buşrâ ve es-Seḥâb Yâmine (2014-2015) “*el-Aḥtâ'ul-Luġaviyyetu 'ş-Şâi'a ledâ Telâmîzi Silki't-Ta'lîmi's-Şânevî (Dirâse Meydâniyye)*” adıyla, değişik sınıflarda lise

³⁵ Namık Özgeçit, *Arapça ve Türkçede Ünlü ve Ünsüzlerin Birbirlerine Etkisi*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017, 30-33.

öğrencileri üzerinde yaptıkları araştırma, Faslı öğrencilerin dil hatalarını ele almıştır. Bu çalışma Arap öğrencilerin kendi dillerinde yaptıkları hatalar konusunda önemli bir çalışma olarak görülmüştür.³⁶

1.6. Arapçada Dil Hataları Tarihçesine Kısa Bir Bakış

Bu bölümde Arapçada dil hatalarının geçmişi, bu hatalar karşısındaki tutum ve yapılan çalışmalara kısaca değinilmiştir.

“Yeryüzünde dili ele alan çalışmaların bilinen en eskileri eski Hint’e, eski Yunan’a kadar uzanır. Dil konusuna ve dilin işlenmesine yönelmede başlıca iki etken rol oynamıştır. Bunlardan ilki, dindir. Dualara ve dinle ilgili metinlere gösterilen özenin dil çalışmalarını kamçıladığını söyleyebiliriz. Bilindiği gibi bir duanın yanlış okunması, yanlış değerlendirilmesi hiçbir dinde hoş karşılanılan, doğru bulunan bir şey değildir. Kutsal kitapların, dine ilişkin metinlerin kuşaktan kuşağa doğru aktarılabilmesi için çaba harcanmaya başlanmış, birtakım yazım ve okuma kurallarının konmasına çalışılırken de dilbilgisi kavramları belirmiş, bunlar üzerinde durmak gerekmiştir.”³⁷

“Eski Hint’te, Hint edebî dilinin en eski ürünleri olan ve İ.Ö. X. yüzyıldan önceye ait olması gerektiği kabul edilen dinî bilgi ve derlemeleri Veda’ların yanlış saptanmasından, hatalı okunmasından ve zaman aşımına uğramasından kaçınmak için çaba sarf edilmiştir.”³⁸ Bu durum Arapça için de aynıdır.

İslâm öncesi dönemde, Arabistan’da edebiyatı ve şiiri teşvik eden vesileler ve çevreler bulunmaktaydı. Özellikle her yıl haram aylarında düzenlenen festivallerde yapılan şiir yarışmaları, bu teşviklerin başında yer alıyordu. Bu şiirler, çoğunlukla nesilden nesile sözlü olarak aktarılıyordu.³⁹ Zira Arapların eski tarihleri, bilgileri, âdet ve an’aneleri şiirle muhafaza edilmiştir.⁴⁰

³⁶ Bûhadû Buşrâ-es-Sehâb Yâmine, *el-Ahtâ’ul-Lugaviyyetu’s-Şâi’a ledâ Silki’t-Ta’lîmi’s-Şânevi (Dirâse Meydâniyye)*, Vucde, Fas: Muhammed el-Evvel Üniversitesi, el-Mut’addide et- Tehaşşusat fakültesi, Lisans Tezi, 2015.

³⁷ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/16.

³⁸ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/16; Çetin, *Eski Arap Şiiri*, 11.

³⁹ Ahmet Karadavut, “Arap Dilinde Lahn’ın Doğuşu”, *Selçuk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, 7 (1997), 327.

⁴⁰ Nihad M. Çetin, *Eski Arap Şiiri*, (İstanbul: Kapı Yayınları, 2011), 11.

Şair “kabile veya kabileler birliğinin sözcüsü olarak kendisine şekil veren muhitinin mümessiliydi.”⁴¹ Şairler, “Arapların şan ve şereflerini koruyan, mâzîde başardıkları büyük işleri unutulmaktan kurtaran, hâtıralarını yayan”⁴² kişilerdi.

Bâdiye Araplarının müthiş bir dil zevkleri vardı. Konuştukları dilin bir güzelliği, bir olgunluğu kesinlikle hissedilirdi.⁴³

“İslâmiyet’ten önce Arap toplumu, yabancılarla çok fazla irtibatlı olmadığından ve onlardan fazla etkilenmediğinden kendi dilini doğru bir şekilde kullanıyordu. Toplumda var olan “dil zevki/selîkası” yanlışları hemen fark edip düzeltilmesine yardımcı oluyordu.”⁴⁴

“Arapça’nın melekeye dayalı olarak konuşulduğu zamanlarda genel manada Lahnden söz etmek mümkün değildir.”⁴⁵ “Araplar öteden beri Lahñ/dil hatasını hoş görmemişler ve bunu kendi kültürlerine yapılan tehdit olarak algılamışlardır.”⁴⁶

“Herkesin doğru konuştuğu, yanlış konuşulduğunda hemen fark edilen bir ortam, var olan malzemeyi kayıt altına alma ihtiyacını doğurmayabilir.”⁴⁷

“Doğru malzeme, kayıt altına alındığında kutsal metinlerin doğru ve sürekli anlaşılması da koruma altına alınacaktır.”⁴⁸ Bu da gramer ilmi sayesinde olabilecektir.

“Kur’ân-ı Kerîm, fasîh ve açık”⁴⁹ “Arapça ile nazil olmuştur.”⁵⁰ “Dolayısıyla bu dil, her Müslümanın; emirleri, nehiyleri ve şer’î hükümleri aldığı Kur’an’ı okumak ve anlamak için ihtiyaç duyduğu dildir.”⁵¹ “Arapçanın günümüze kadar korunabilmiş olması Kur’ân-ı Kerîm’in bu dilde inmiş olmasına bağlıdır. Kureyş’in dili en fasîh/saf Arapça’ydı. Zira onlar

⁴¹ Çetin, *Eski Arap Şiiri*, 9.

⁴² Çetin, *Eski Arap Şiiri*, 11.

⁴³ Johann Fück, *el- ‘Arabiyye Dirâsât fî ‘l-Luğa ve ‘l-Lehecât ve ‘l-Esâlîb*, çev. ‘Abdulhalîm en-Neccâr, (Kahire: el-Merkezu’l-Kavmî li’t-Terceme, 2014), 235.

⁴⁴ M. Şirin Çıkar, “Nahiv İlmi”, *İslâm Medeniyetinde Dil İlimleri Tarih ve Problemler*, ed. İsmail Güler (İstanbul: İsam Yayınları, 2015), 81.

⁴⁵ Karadavut, “Arap Dilinde Lahn’ın Doğuşu”, 329.

⁴⁶ Buşrâ-Yâmine, *el-Ahtâ’*, 14.

⁴⁷ Çıkar, “Nahiv İlmi”, 81.

⁴⁸ Çıkar, “Nahiv İlmi”, 80.

⁴⁹ Yusuf, 12/2; Zümer, 43/28; Şuarâ, 26/195.

⁵⁰ Çetin, *Eski Arap Şiiri*, 39.

⁵¹ Hûlî el-, *Arapça Öğretim Metotları*, 4.

bütün yönleriyle yabancılara en uzak olanlardı.”⁵² “Eski Arap şiirinin dili de genelde Kureyş lehçesiydi.”⁵³

“Hz. Peygamber (s.a.v.)’in kendi halkına Arapça olarak (kendi dilleriyle) konuşmasıyla dil ile yeni din arasında sağlam bir bağ oluşmuştur. Fetihler sayesinde de geniş bir coğrafyaya yayılmıştır.”⁵⁴

Arap dilinde yapılan hatalar (laḥn) Hz. Peygamber (s.a.v.) ve daha sonra halifeler dönemine dayandırılacak kadar eski bir tarihe sahiptir.⁵⁵ Arap olmayanların İslâm dinine girişleri ve Araplarla karışmaları laḥn/dil hatasının ortaya çıkışının en önemli nedenlerinden biri olduğuna kuşku yoktur.⁵⁶

İslâm’ın ilk asrında yabancılardan Araplarla iç içe geçmeleri, birlikte yaşamaları ve dillerinin de başka dillerle yüz yüze gelmesi bireysel değil toplumsal düzeyde bir etki oluşturmuştur. Hicrî I. asrın sonlarında artık laḥn kelimesi dil hatası olarak tamamen yerleşmiştir.⁵⁷

“Önceleri sadece Arapların kullandığı bir dil olan Arapça, İslâmî fetih hareketleriyle birlikte Müslüman olan halkların ilgi odağı olmuştur.”⁵⁸ Arapçayla karşı karşıya kalan ve yüzleşen İranlı, Rum ve Türk yabancılar Arapça konuşmak ve Araplarla iç içe yaşamak zorunda kalmıştır.”⁵⁹

Arapların yabancılarla karışmaları sonucu dilde bozulmalar olmuş, Arapçanın dil yapıları birçok durumda yanlış kullanılır olmuştur. Bu durum yanlış telaffuzlara kadar varmıştır.⁶⁰

⁵² İbn Haldûn, *Muḳaddime*, 3/1141.

⁵³ Çetin, *Eski Arap Şiiri*, 37-38.

⁵⁴ Fück, *el-‘Arabiyye*, 1.

⁵⁵ Çıkar, “Nahiv İlmi”, 82.

⁵⁶ Emîl Ya‘kûb, *Mu‘cemu’l-Ḥaṭa’ ve ‘s-Savâb*, 2. Bs. (Beyrut: Dâru’l-Âlemi’l-Melâîyîn, 1986), 22.

⁵⁷ Fück, *el-‘Arabiyye*, 246.

⁵⁸ Emrullah İşler, *Türkçede Anlam Kaymasına Uğrayan Kelime ve Kelime Grupları*, (İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 1997), 8.

⁵⁹ İbn Haldûn, *Muḳaddime*, 3/1150.

⁶⁰ İbn Haldûn, *Muḳaddime*, 3/1131.

Hız. Peygamber (s.a.v.) huzurunda birinin Kur'an okurken hata yaptığını işitince أرشدوا "kardeşinizi düzeltiniz." buyurdu.⁶¹ Nisabûrî'nin (ö: 405/1014) "el-Mustedrek 'Ala's-Şahîhayn" adlı eserinde yer alan bu hadis metni Suyûtî'nin (ö: 911/1505) "el-Müzhir fî 'Ulûmi'l-Luğa ve Envâ'ihâ"⁶² ve İbn Cinnî'nin "el-Haşâiş" adlı eserlerinde أرشدوا أحاكم فإنه şeklinde yer almıştır. Hız. Peygamber (s.a.v.)'in bu sözü ilk dil hatalarına verilen örneklerden biridir. Bu da bize dil konusunda hassasiyetin Hız. Peygamber (s.a.v.) hayattayken de üzerinde titizlikle durulan bir konu olduğunu göstermektedir.

"İslâm'ın ilk zamanlarında lahn, ender denilebilecek kadar azdı. İslâm'ın sağladığı güç ve kuvvetle Araplar çok geçmeden Arabistan'ın sınırlarını aşmış ve başka milletlerle muhatap olmuşlardır. Birçok milletten değişik dilleri konuşan, milyonlarca insan İslâm dinine girmiş, bunun neticesi olarak aralarına karıştıkları Arapların selikası zamanla bozulmuş ve dillerinde lahn görülmeye başlamıştır."⁶⁴

"Kur'an-ı Kerîm'in indiği şekilde tesbiti, korunması ve anlaşılması için gereken faaliyetler ise Rasûlullah (s.a.v.) zamanında başlamıştır."⁶⁵

"Eskiden insanlar yazarken ve okurken lahn/dil hatası yapmaktan günah işlemekten kaçınır gibi kaçınırlardı."⁶⁶

"Yeni dinin istinad ettiği Kur'an ve hadîsi anlamak ve izâh etmekte gramer ve lûgat güçlükleri hususunda eski şiirden istifade edilmiştir."⁶⁷

"Arap yazısında, kısa seslilere delâlet eden harf veya işaretlerin bulunmayışının ve şekilleri birbirine benzeyen harflerin ayırt edilmesini sağlayan noktaların henüz kullanılmamasının mahzurları gittikçe ciddileşerek hissediliyordu. Yazının bu kusurlarını

⁶¹ Ebû 'Abdillâh Muhammed b. 'Abdillâh b. Muhammed el-Hâkim en-Nisâbûrî, *el-Mustedrek 'Ala's-Şahîhayn*, nşr. Muhammed 'Ali Beydûn, thk. Muştafâ 'Abdulkâdir 'Atâ, (b.y.: Beyrut/Lübnan: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1422/2002). "Kitâbu't-Tefsîr", (No. 3643).

⁶² 'Aburrahmân Celâluddîn es-Suyûtî, *el-Müzhir fî 'Ulûmi'l-Luğa ve Envâ'ihâ*, thk. Muhammed Ahmed Câd el-Mevlâ, 'Alî Muhammed el-Buhârî, Muhammed Ebu'l-Fadl İbrâhîm, (b.y.: El-Mektebe el-Arabiyye Yayınları, Beyrut, 1406/1987), 2/396.

⁶³ Ebu'l-Feth Osman İbn Cinnî, *el-Haşâiş*, thk. Muhammed 'Alî en-Neccâr, (Mısır: Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye, ts.), 2/8.

⁶⁴ Karadavut, "Arap Dilinde Lahn'ın Doğuşu", 331.

⁶⁵ Karadavut, "Arap Dilinde Lahn'ın Doğuşu", 328.

⁶⁶ İbn Faris, *es-Şahâbî fî Fıkhi'l-Luğa*, 1. Bs. (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1418/1997), 35.

⁶⁷ Çetin, *Eski Arap Şiiri*, 16.

giderecek çarelerin aranmasına, önce Kur’ân-ı Kerîm’in metninin doğru tespiti, her türlü bozulmayı önleyecek şekilde muhafazası gayretiyle başlandı.”⁶⁸

Fetihlerle birlikte Arap olmayan birçok kişi esir düşmüş ve bu insanlar kendilerini köle olarak bir başka dil ve kültürün içinde bulmuşlardır. Bu durumda Arapça, Arap olmayanlarla yüzleşmiş ve bozulma tehdidine maruz kalmıştır.

Özellikle sınır boylarında ve ticarî merkezlerde bulunan Arapların kullandıkları dil, gün geçtikçe yabancıların etkisiyle bozulmaya başlamıştı. Bu olgu, doğru dilin koruma altına alınması ve öğretilmesi ihtiyacını gün yüzüne çıkarmıştır.⁶⁹

Bu dönemde en zor olan şey yabancıların Arapça dil kurallarına uymaları olmuştur. Bunlar kendi dillerine en yakın olacak şekilde Arapçayı kullanmaya başlamışlar ve kelimelerin son harekelerini sâkin olarak okumuşlardır.

İslâm ordusuna hizmet amacıyla birçok meslek erbabı ve hizmet sınıfından insanlar katılmıştır. Bunlar arasındaki dil, kuralların ötesinde ve en basit türden bir anlaşma dili olmuştur.⁷⁰

Arap dilciler, fasih Arapçayı korumak, bozulmasını engellemek için çaba harcamışlardır. Bu anlamda yapılan en önemli çalışmalardan biri de dilde yapılan hataları tespit etme ve kullanımının önüne geçme çabalarıdır.

Kur’ân-ı Kerîm’de lahn kelimesi لَحْنُ الْقَوْلِ şeklinde kullanılmıştır.⁷¹ Bu ifadeden kastedilen de münafıkların içlerindeki gerçek niyetlerini Hz. Peygamber (s.a.v.)’den saklamak amacıyla söyledikleri sözler⁷² olup bu sözler ve konuşmalar onları kolayca tanıma yollarından biri hâline gelmiştir.⁷³

⁶⁸ Nihad M. Çetin, “Arap”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV. Yayınları, 1991), 279.

⁶⁹ Çıkar, “Nahiv İlmi”, 81.

⁷⁰ Fück, *el- ‘Arabiyye*, 9-10.

⁷¹ Hayrettin Karaman vd. Kur’an Yolu Meali, 5. Bs (Ankara, TDV. Yayınları, 2016), Muhammed, 30/99.

⁷² Muhammed ‘Adnânî, *Mu ‘cemu’l- Ağlâfi’l-Luğaviyye*, (Beyrut: Mektebetu Lübnan, 2009), 601.

⁷³ İbrâhîm Enîs, *min Esrâri’l-Luğa*. 3. Bs. (Kahire: Mektebetu’l-Anglu el- Mısriyye, 1996), 188., 193.

Hız. Peygamber (s.a.v.)'in vefatından sonra Arap kabilelerin fethedilen yerlere göç etmesi Arapça için yeni bir çağın uyarıcısı olmuştur. Bu kabileler başka dillerin konuşulduğu birçok alana yayılmışlardır. Böylece farklı ırklarla iç içe yaşamaya başlamışlardır.⁷⁴

“Hz. Ömer (r.a.), (ö: 23/644) halifeliği döneminde dili önemli ölçüde birleştirmeye, kabileler arasında ortak bir dil oluşturmaya, Arapçayı da bozulmaktan ve yok olmaktan korumaya çalışmıştır.”⁷⁵

“Rivâyete göre Hz. Ömer (r.a.) ok atma eğitimi yapan bir grupta karşılaştı ve onlara:

" ما أسوأ رميكم " "ok atışınız çok kötü" dedi. Bunun üzerine onlar: " نحن قوم متعلمين " "bizler eğitim alan/öğrenen bir topluluğuz" dediler. Hz. Ömer (r.a.) şöyle cevap verdi: " لحنكم أشد " "benim için dilde hata yapmanız, ok atarken hata yapmanızdan daha kötüdür."⁷⁶ Hz. Ömer (r.a.)'i üzen okçular grubunun "متعلمين" demeleriydi. Beklenen doğru kullanım ise "متعلمون" ifadesiydi.

Laḥn kavramının dil hatası anlamında kullanıldığı dönem genel kanaate göre Arapların yabancılarla birlikte iç içe yaşamaya başladıkları dönemdir. Doğru ifade ile yanlış ifadeyi birbirinden ayırt etmek için bu kavramı kullanmaya başlamışlardır. Zira bu yabancıların çoğu, Halk/boğaz ve tıbak harflerini Arapçada bilinen ve alışılmış şekliyle telaffuz edemiyordu. Bu harfleri çıkaramayan yabancılar, bunların yerine kendi dil ve yapılarına en kolay gelen şekliyle bu harfleri telaffuz ediyorlardı. Bunun sonucunda Arapçada taḥrîf/dil hatası oluşmaktaydı. Bu da alışılmış haberleşme hataları kaçınılmaz hâle getiriyordu.⁷⁷

Hız. Osman (r.a.)'nın (ö: 35/656) çoğaltarak şehirlere gönderdiği beş nüsha Kur'ân-ı Kerîm'lerde harflerin noktaları yoktu.⁷⁸ “Bu durum Hız. Osman (r.a.) döneminden Abdülmelik dönemine kadar devam etmiştir. Ancak okumalarda birçok hatalar yapılmıştır. Zira ب, ت ve ث harfleri, hem bitişik hem ayrı yazılırken aynı şekildedeydi. ن ve ي harfleri ise bitişik yazıldıklarında birbirlerinin aynısıydı. Bu da okumada hata yapmaya zemin hazırladı. Irak'ta taṣḥîf/hatalı okuma yaygınlaşınca Haccâc (ö:95/714), kâtiplerinin hata

⁷⁴ Fück, *el- 'Arabiyye*, 7.

⁷⁵ Fück, *el- 'Arabiyye*, 8.

⁷⁶ Enîs, *min Esrâri 'l-Luğa*, 189.

⁷⁷ Fück, *el- 'Arabiyye*, 245.

⁷⁸ Mesut Okumuş, “Kur'ân İmlâsının Gelişim Süreci Üzerine Bazı Tespit Ve Değerlendirmeler”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9/17 (2010/1), 18.

yapmalarından endişe ederek onlardan bu birbirine benzeyen harfleri ayırt edici işaretler konulmasını istedi.⁷⁹

“Müslüman Araplar, farklı milletlerle karışınca onların konuştukları dil Arapçalarını da etkilemiştir. Bu durum ilim ehlini endişelendirmiş ve Arapçanın bozulmasından, Kur’ân’ın ve Hadîs’in anlaşılabilir hâle gelmesinden de korkmuşlardır.”⁸⁰

Arap olmayanların Müslüman olmaları ve Arapçayı konuşmak zorunda kalmaları, gramer ilmini, Arap toplumu için zamanla ihtiyaç hâline getirmiştir. İslâm’ın yayılması ve medeniyet kurmasıyla beraber Arap dili, kendi gramer ilmini oluşturmak zorunda kalmıştır.⁸¹

Nahiv, Arapça doğru cümle kurma yollarını, cümle çeşitlerini ve cümlelerin unsurlarını konu edinen ilimdir. Nahvin temel hedefi, kişiyi konuşurken ve yazarken hatadan korumaktır.⁸²

Bu sahada atılan ilk adım, Ebu’l-Esved ed-Duelî’nin (ö: 69/688-689) -aynı zamanda Arapçanın nahvinin teessüsü için de başlangıç sayılan-mushafın harekelenmesi hususundaki hizmetidir.⁸³

Nahiv âlimleri soyağacının başında; Hz. Ali (r.a.), ardından Ebu’l-Esved ed-Duelî, onun ardından da Yahyâ b. Ya‘mer (ö: 89/708) gelmektedir.⁸⁴

Ebu’l-Esved ed-Duelî, Kur’ân-ı Kerîm’e ilk nokta/işaret/hareke koyan kişi⁸⁵ olduğu belirtilmesine karşın Ebu’l-Esved ed-Duelî’nin yanısıra Yahyâ b. Ya‘mer’in adını zikredenler de vardır.⁸⁶

⁷⁹ Muhammed b. el- Hasan el- İsfahânî, *Kitâbu’t-Tenbîh ‘alâ Hudûsi’t- Taşhîf*, thk. Muhammed Es‘ad Talis, 2. Bs. (Beyrut: Dâru Şâdir, 1412/1992), 27.

⁸⁰ İbn Haldûn, *Mukaddime*, 3/1129.

⁸¹ Çıkar, “Nahiv İlmî”, 80-81

⁸² Asutay, *Arap Dilinin 100’ü*, 12.

⁸³ Çetin, “Arap”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 279.

⁸⁴ Hassân Temmâm, *el-Luğa beyne’l-Mi yâriyye ve’l-Vaşfiyye*, (Kahire: ‘Alemlü’l-Kutub, 2001), 165-166.

⁸⁵ Suyûtî, *el-Müzhir*, 2/398.

⁸⁶ İbn Cüzey el-Kelbî, *Mukaddimeler*, çev. Sıddık Baysal, (Ankara: Araştırma Yayınları, 2019), 48.

Ebu'l-Esved ed-Duelî'nin nahiv ile ilgili çalışması Arapçada dil hatalarını önleme yolunda yapılmış ilk çalışmadır.⁸⁷

Ebû'l-Esved ed-Duelî, hareketleri noktalar şeklinde belirlemiş ve temel birkaç nahiv terimini zikretmiştir.⁸⁸ Onun bu gayreti, kutsal metni hatalardan koruma amacıyla birlikte, nahiv ilminin metodolojisinde önemli bir aşamayı ifade etmektedir.⁸⁹

Arapça grameri/nahv alanında ilk yazılı çalışmayı yapan Ebu'l-Esved ed-Duelî'dir. Bunu da Hz. Ali (r.a.)'nin (ö:40/661) isteği üzerine yaptığı söylenmektedir.⁹⁰

Rivayete göre Ebu'l-Esved ed-Duelî ile kızı arasında geçen bir dil olayı onun nahiv konusuna yönelmesine sebep olmuştur.

يقال إن ابنته قالت له يومًا: يا أبت، ما أحسن السماء؟ قال: أي بنية، نجومها! قالت إنني لم أرد أي شيء منها أحسن؟ إنما تعجبت من حسنها! قال: إذن فقل لي ما أحسن السماء!⁹¹

Ebu'l-Esved ed-Duelî'nin kızı bir gün kendisine: Baba, gökyüzünün nesi güzel, diye sormuş. O da: Yavrum, yıldızları diye cevap vermiş. Kızı: Ben onun nesinin güzel olduğunu kastetmemiştim, sadece güzelliğine hayran olmuştum, deyince babası: öyleyse ما أحسن السماء diye söyle, demiştir.

Ebu'l-Esved ed-Duelî'nin nahiv ilminin temellerini Kur'ân'ın dilini korumak amacıyla oluşturduğu ifade edilmektedir.⁹²

“Laḥnin artması, Kur'ân-Kerîm'in kıraatinde hatalı okuyuşların duyulması üzerine Irak Valisi Ziyâd b. Ebîh (ö: 53/673) 'in talebiyle Ebu'l-Esved zeki, anlayışlı, dili fasîh bir kâtibe, kendisi okumak suretiyle bir mushafa, fethaya delâlet etmek üzere harfin üzerine bir

⁸⁷ Buşrâ-Yâmine, *el-Aḥtâ'*, 15.

⁸⁸ Çıkar, “Nahiv İlmi”, 83.

⁸⁹ Çıkar, “Nahiv İlmi”, 84.

⁹⁰ İbn Haldûn, *Muḳaddime*, 3/1129.

⁹¹ Ebû Sa'îd b. 'Abdillâh es-Sîrâfî, *Aḥbâru'n- Nahviyyine'l-Basriyyîn*, thk. Tâhâ Muḥammed ez-Zeynî ve Muḥammed 'Abdulmun'im Hafâcî, 1. Bs. (Mısır: Mustafâ el-Bâbî ve Evlâduhû Yayınevi, 1374/1955), 14.

⁹² Fück, *el- 'Arabiyye*, 11.

nokta, kesre için harfin altına bir nokta, damme işareti olarak harfin önüne bir nokta, bunların tenvinli şekilleri için de ikişer nokta koydurmuştu.”⁹³

Laḥn/dil hataları yaygınlaşınca bunu önlemek ve Kur’ân ile Hadîs’in dili olan Arapçayı bu tehlikeden korumak için âlimler Arapçaya giren kelimeleri atma çabası içine girmişlerdir.⁹⁴

Ebu’l-Esved ed-Duelî birinin, Tevbe suresi 3. âyetini okurken ورسوله kelimesinde س harfini damme yerine kesra okuyunca “Allah’a sığınırım, Allah nasıl Peygamberinden uzak olur” demiş ve bir kâtip çağırarak harflerin üzerine söylediği gibi hareke işareti olarak noktalar koymasını istemiştir.⁹⁵

Arapça harflere nokta ya da işaretler/harekeleme durumu iki evreden geçmiştir. Birincisi Ebu’l-Esved ed-Duelî’nin çalışması diğeri ise Naşr b. Âsım’ın (ö:89/708) çalışmasıdır.⁹⁶

“Ebu’l-Esved ed-Duelî’den sonra bu alanda çalışmalar devam etmiş ve el-Halîl b. Ferahîdî (ö. 175/791) ile bu çalışmalar son noktaya ulaşmıştır. el-Halîl b. Ahmed el-Ferahîdî, böylece bu dilin Arapların elinden çıkmaması için insanların ihtiyaç duydukları şekilde gerekli düzenlemeleri yapmıştır. el-Halîl b. Ahmed el-Ferahîdî’yi Sîbeveyhî (ö. 180/792) takib etmiştir. O da bu dilin ayrıntılarını tamamlamış, çokça delil ve istişhâd gösterdiği “*el-Kitâb*” adlı eserini yazmıştır. Bu eser kendisinden sonra gelenlerin temel başvuru kaynağı olmuştur.”⁹⁷ Bundan sonra da bu alandaki çalışmalar sürmüştür.

“el-Halîl b. Ahmed el-Ferahîdî, harflerin çıkış yerlerine göre bir sözlük hazırlamıştır. Bu sözlüğe de “*Kitâbu’l-‘Ayn*” adını vermiştir. Sözlüğünde ilk önce حلق/boğaz harflerinden başlamış ve bu harflerden en derinden çıktığını tesbit ettiği عین/‘ayn harfini ilk sıraya koymuştur. Ardından حنك (damak), أضراس (azı dişler) ve شفة / (dudak) harflerini sıralamıştır. İllet harflerini ise en son sıraya almıştır.”⁹⁸

⁹³ Çetin, “Arap”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 279.

⁹⁴ Muḥammed ‘Abdullah b. et-Temîm, *el-Laḥnu’l-Luğavî ve Âşâruhû fî’l- Fıkhi ve’l-Luğa*, thk. Şurûk Muḥammed Selmân, 1. Bs. (Dubâi: Dâiretu’ş-Şuûni’l-İslâmiyye ve’l-‘Ameli’l- Ḥayrî, 1429/2008), 47.

⁹⁵ Temîm, *el-Laḥnu’l-Luğavî*, 48.

⁹⁶ Temîm, *el-Laḥnu’l-Luğavî*, 50.

⁹⁷ İbn Haldûn, *Muḥaddime*, 3/1130.

⁹⁸ İbn Haldûn, *Muḥaddime*, 3/1132.

“Halîl b. Ahmed, eski ebced usulüne itibar etmemiş, kendisine özgü bir alfabetik sistemle sözlüğünde hemzeyi değil, ‘ayn harfini ilk madde yapmıştır.”⁹⁹

“el-Halîl b. Ahmed el-Ferâhîdî, mahreçleri / seslerin çıkış yerlerini tespit etmek için harfleri birer birer deneyen ilk kimsedir.”¹⁰⁰ “Harflerin mahreçlerini çıkış yerlerini belirlemede harfin kendisini sâkin, kendisinden öncesine de fetha harekeli bir hemze / ا koyarak şu şekilde telaffuz etmişti: أُب، أَث، أَح، أَغ، أُغ”¹⁰¹

el-Halîl b. Ahmed el-Ferâhîdî harf sıralaması şöyledir:

ع، ح، هـ، غ، خ، ق، ك، ج، ش، ض، ص، س، ز، ط، ت، د، ظ، ث، ذ، ر، ل، ن، ف، ب، م، و، ا، ي¹⁰²

el-Halîl b. Ahmed el-Ferâhîdî’ye göre harflerin çıkış yerlerine göre isimlendirilme şekilleri şöyledir:

Boğaz Harfler / الحروف الحلقية / ع، ح، هـ، خ، غ harfleridir.

Lehevî Harfler (Küçük Dil Harfleri) / الحروف اللهوية / ك، ق harfleridir.

Şecrî Harfler (Çene Ortası Harfleri) / الحروف الشجرية / ض، ش، ج harfleridir.

Eselî Harfler (Dil Ucu Harfleri) / الحروف الأسلية / ص، س، ز harfleridir.

Nıṭ î harfler (Damak Harfleri) / الحروف النطعية / ط، د، ت harfleridir.

Leşevî Harfler (Diş Eti Harfler) / الحروف اللثوية / ظ، ذ، ث harfleridir.

Zelkî Harfler (Dil Ucu Harfleri) / الحروف الذلقية / ر، ل، ن harfleridir.

Şefevî Harfler (Dudak Harfleri) / الحروف الشفوية / ف، ب، م harfleridir.

⁹⁹ Soner Güzöz, “Arap Sözlük Bilimi ve Sözlük Çalışmaları”, *İslâm Medeniyetinde Dil İlimleri Tarih ve Problemler*, ed. İsmail Güler, (İstanbul: İsam Yayınları, 2015), 53.

¹⁰⁰ Muammer Sarıkaya, “Araplarda Fonetik İlminin Doğuşu”, *Bilimname*, (Mart 2004/1), 120.

¹⁰¹ Halîl b. Ahmed el-Ferâhîdî el-*Kitâbu’l-‘Ayn*, thk. ‘Abdulhamîd Hendâvî, 1. Bs. (Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye, 1424/2003) 1/47.

¹⁰² Ferâhîdî, *Kitâbu’l-‘Ayn*, 30

İllet Harfleri / حروف العلة / ا، و، ي harfleridir.¹⁰³

Ses sözlü, harf ise yazılıdır. Ses kulağa, harf ise göze hitap eder. Ses dilin, harf ise yazının en küçük parçasıdır.¹⁰⁴

İslam coğrafyasının genişlemesinden sonra diğer milletlerin dilleriyle tanışan Araplar, kendi dillerini başka dillerin etkisinden korumak için dil çalışmalarına özel bir önem vermişlerdir. Bunun en güzel örneğini, el-Halîl b. Ahmed el-Ferâhîdî teşkil eder.¹⁰⁵

el-Halîl b. Ahmed el-Ferâhîdî, harfleri fetha/üstün harekeli bir hemzeden sonra sâkin olarak telaffuz etmiş, Sîbeveyhî aynı yöntemi hemzenin harekesini kesra/esre farklılığıyla uygulamıştır.¹⁰⁶

“el-Halîl’den önce hiç kimse bu konuları onun ele aldığı şekilde ele almamıştır. Sonraki dilcilerin sesler ve seslerle ilgili konular hakkında yaptıkları belki de el-Halîl’in anlattığı şeylere bazı düzeltmeler veya harfleri onun dâhil ettiği yerlerden çıkarıp başka yere dâhil etmekten ibaret kalmıştır. Kısacası el-Halîl, sesbilimin üstâdı ve öncüsüdür. Bu ilim dalında onu Sîbeveyhî ve İbn Cinnî (ö. 392/1001) izler.”¹⁰⁷

“el-Halîl b. Ahmed el-Ferâhîdî’nin ses esası üzerine kurulu ve Araplarda lügavî düşünce tarihi konusunda bize ulaşan ilk düzenli sesbilim çalışması olup bu alandaki eseri de “*Kitâbu’l-‘Ayn*” adlı kitabıdır.”¹⁰⁸

“Halîl b. Ahmed el-Ferahîdî, sözlüğünde günlük dilde yeri olmayan ve kullanılmayan kelimeleri “مهمل / kullanılmıyor” notuyla belirtmiştir.”¹⁰⁹

Arapçada dil hatalarının ortaya çıkışının birçok nedeni vardır. Bunlar:

¹⁰³ Ahmet Yüksel, “İlk Dönem Arap Dilcilerinde Fonetik Çalışmalar: el-Halîl b. Ahmed el-Ferâhîdî Örneği”, *Ondokuzmayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24/24-25 (Temmuz 2007), 139-142.

¹⁰⁴ Özgeçit, *Arapça ve Türkçede Ünlü ve Ünsüzlerin Birbirlerine Etkisi*, 7.

¹⁰⁵ Yüksel, “İlk Dönem”, 135.

¹⁰⁶ Yüksel, “İlk Dönem”, 138.

¹⁰⁷ Yüksel, “İlk Dönem”, 151.

¹⁰⁸ Muhammed Hassân et- Tayyân, “Araplarda Sesbilim (Fonetik)”, çev. Ahmet Yüksel, *Ondokuzmayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17 (2004), 303.

¹⁰⁹ İbn Haldûn, *Muqaddime*, 3/1132.

- 1- Arapların başka millet ve ırklarla karışmaları,
- 2- Arap olmayanların Arapça alanında ilimle uğraşmaları,
- 3- Arapçada harekelerin olmayışı,
- 4- Arapçanın kendi dil yapısı, harflerin birbirine benzememesi, diğer dillerde olmayan seslerin Arapçada olması,
- 5- Ailelerin çocukların yaptıkları dil hatalarını görmezden gelmeleri,
- 6- Arap ülkelerinde Yabancı dadıların çalıştırılması ve çocukların onların eğitimine verilmesi.¹¹⁰

el-Halîl b. Ahmed el-Ferâhîdî de Arapça'da herekeleme sistemini ortaya koyarak nahiv ilminin öncülerinden olmuştur. Ardından Sîbeveyhî bu kuralları geliştirmiştir.¹¹¹

Kapsamlı bir şekilde ilk Arapça dilbilgisi kurallarını koyan Sîbeveyhî'dir.¹¹²

“Doğu dünyasında özellikle dilbilgisi, sesbilim, sözlükbilgisi ve metin açıklamaları konularında derin araştırmalara girilmiştir; VIII. yüzyıldan önce de köklü bir dilbilgisi ve dilbilim geleneği olduğu anlaşılmaktadır. VIII. yüzyılda Basra okulunun en önemli bilgini *Sîbeveyhî*, Arapçanın en geniş ve en sağlam dilbilgisini meydana getirmiştir. “*el-Kitâb*” adıyla anılan bu tanınmış yapıt, bugün de değerini korumaktadır.”¹¹³

“Sîbeveyhî, el-Farisî (ö: 377/987), ez-Zemahşerî (ö: 538/1144) ve benzeri birçok âlim Arapçada uzman kişilerdi. Kendileri arap değildi ama Arapçaları Arapların dili gibiydi.”¹¹⁴

Lahın konusunda kitaplar yazan önceki dönem âlimlerinin amacı dile yerleşmiş hataları kökünden kazıma eğitimini amaçlamıyordu. Onların amacı birinci derecede kusurları ve hataları bulmak ve bu hataları kullananları eleştirmekti.¹¹⁵ Bu da bize hata tespitlerinin üst düzeyde kaldığı, halka inmediği ve halkın hataları düzeltmesi konusunda bir eğitimin yaygın olmadığını göstermektedir.

¹¹⁰ Temîm, *el-Laḥnu 'l-Luḡavî*, 34-43.

¹¹¹ Fück, *el- Arabiyye*, 9.

¹¹² Fück, *el- Arabiyye*, 50.

¹¹³ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/19.

¹¹⁴ İbn Haldûn, *Muḳaddime*, 3/1151.

¹¹⁵ Buṣrâ-Yâmine, *el-Aḫtâ'*, 17.

Lahn konusunda yazılan eserler iki şeyi temel almışlardır: 1- Halkın veya bazı yazarların kullandıkları kelimeleri Lahn, hata veya ğalaṭ adı altında hatalı kullanım olduklarını belirtmek. 2- Hatalı olan kullanımın yerini alsın diye doğrularını göstermek ve belirtmek.¹¹⁶

Arapça, diğer dillerle karışmış, içine kendiyle ilgili olmayan sözler girmiş, Lahne/bozulmaya uğramış, fasîh olan fasîh olmaktan çıkmıştır. Bu durum din ilimlerini de kapsamıştır.¹¹⁷

“Fetihlerin sonucunda Arap olmayan milletlerin Araplar ile karışması üzerine dilde hatalı kullanımlar, kıraatte hatalı okuyuşlar¹¹⁸ ve hadislerde ifade bozuklukları ortaya çıkmıştır. Bu durum Arap lugat ve gramer çalışmalarının temel sebeplerinden sayılmıştır. II. (VIII.) yüzyılın ortalarından itibaren “*Laḥnu ’l-‘Âmme, mâ Telḥanu fîhi ’l-‘Âmme, Laḥnu ’l-‘Avâm, Laḥnu ’l-Ḥavâs*” gibi isimler altında yazılı metinlerde ve konuşmalarda yapılan dil hatalarına dair birçok eser kaleme alınmıştır.”¹¹⁹

“Dil hataları konusunda kaleme alınmış ilk eser, el-Kisâi (ö: 189/805)’nin *mâ Telḥanu fîhi ’l-‘Âmme* adlı eseridir.”¹²⁰

Arapça dil hatalarını düzeltme hareketinin amacı, fasîh Arapçayı korumak ve onun lehçelere dönüşmesini önlemektir. İlk nahiv bilimcileri sayesinde Cahiliye şiiri ve Kur’ân-ı Kerîm günümüze kadar özelde Arapça konuşanlar genelde de bütün Araplar tarafından anlaşılan fasîh bir dil olarak gelebilmiştir.¹²¹

Ebû Hafs ‘Umar b. Halef b. Mekkî es-Sıkkîlî’nin (ö: h.501) yazmış olduğu *Teşķîfu ’l-Lisân ve Telķîhu ’l-Cinân* adlı eserlerinde fasîh Arapçanın üzerine neredeyse karabulutların çöktüğü, her gün bozulmaya devam ettiğinden söz etmesi dikkat çekicidir.¹²² Yaşadığı

¹¹⁶ Ya’kûb, *Mu’cem*, 33.

¹¹⁷ Temîm, *el-Laḥnu ’l-Luġavî*, 9.

¹¹⁸ Çetin, “Lahn”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 27/55.

¹¹⁹ Çetin, “Lahn”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 27/56.

¹²⁰ Câsim Alî Câsim, “Nazariyyetu Taḥlîli’l-Aḥtâ fit- Turâşi’l-‘Arabî”, *Mecmeu ’l-Luġati ’l-Arabyyeti ’l-Urduniyye*, 79 (2010), 154.

¹²¹ Ya’kûb, *Mu’cemu*, 7.

¹²² Ebû Hafs ‘Umar b. Halef b. Mekkî es-Sıkkîlî, *Teşķîfu ’l-Lisân ve Telķîhu ’l-Cinân*, Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye, Beyrut, Lübnan, 1. Baskı, 1990/1410.

dönem olan hicri 6. asrın, dil hataları yönünden ciddi anlamda şikâyet edildiği bir dönem olduğu anlaşılmaktadır.

Dinî etkenlerin yanı sıra, İslâm dinini kabul eden yabancıların Arapça öğrenme istekleri de dil çalışmalarının başlamasını sağlamıştır.¹²³

Emeviler Devri'nde lahn yapmak onur kırıcı bir olay olarak telakki ediliyordu. Telaffuz ve irab bozukluğu şeklinde kendini gösteren dil hataları özellikle Arap ırkına mensup olmayan milletler arasında görülmekteydi.¹²⁴ Araplar yabancılarla karışınca lahn kelimesi hata anlamında kullanılır olmuştur. Âlimler doğru kullanım ile yanlış kullanıma dikkat çekmişler ve Arapçada bilime, alışılmış kullanımlara aykırı olan her dil sapmasına lahn demişlerdir.¹²⁵

Abbâsîler Dönemi'nde nahivciler lahn kelimesini hata anlamında kullanmışlar ve bu kavrama kitaplarında diğer hata kavramlarının hepsine karşılık gelecek şekilde yer vermişlerdir.¹²⁶

Rivâyete göre bir adam Irak Valisi Ziyâd b. Ebîh (ö: 53/673)'in huzuruna çıkar ve derki:

" إن أبينا هلك وإن أختنا غصبنا ميراثنا من أبانا."

Bunun üzerine Ziyâd b. Ebîh şöyle cevap verir:

" ما ضيعت من نفسك أكثر مما ضيعت من ميراثك فلا رحم الله أباك حيث ترك ولدًا مثلك."

Mirasından daha fazlasını kendin için kaybettin, senin gibi bir evlat bıraktığı için Allah babana rahmet eylesin.¹²⁷

¹²³ Yasin Kahyaoğlu, "Arap Dili Fonetik ve Telaffuz Problemi", *Nüsha Dergisi* 20 (Kış 2006), 86.

¹²⁴ Şehabettin Ergüven, "Arap Dilinde Lahın Ortaya Çıkışı ve İlk Görüntüleri", *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 6/11 (2007/1), 165.

¹²⁵ Enîs, *min Esrâri 'l-Luğa*, 193.

¹²⁶ Enîs, *min Esrâri 'l-Luğa*, 194.

¹²⁷ İbrâhîm Muḥammed el-Beyḥakî, *el-Meḥâsin ve'l-Mesâvi* (Dâru Şâdir, ts.), 474.

Adamın kullandığı cümle irab hatalarıyla dolu olduğundan Ziyâd b. Ebîh böyle cevap vermiştir. Sözün olması gereken doğru şekli şöyle olmalıydı. "إن أبانا هلك وإن أخانا غصبنا ميراثنا من أبينا."

Laḥn/dil hataları Abbâsiler Dönemi'nde çoğalmış ve Halife Hârûn Reşîd (ö: 193/809) çocuklarına şöyle demiştir: "Biriniz Arapçayı öğrense ve dilini düzeltse ne olur sanki. Hanginiz dilinin/Arapçasının kölesinin veya cariyesinin dili gibi olmasını ister?"¹²⁸

Taşhîf konusu o kadar yaygınlaşmıştı ki ilim sahipleri birbirlerine Kur'ân'ı Kerîm'i mushaftan okuyanlardan öğrenilmemesi ve kendilerinden ilim alınmamasını tavsiye eder hâle gelmişlerdi.¹²⁹

Bazıları da dil hatalarından kaçınmak için kelimenin son harekelerini حَسَّانْ، ابْنْ، هَشَامْ kelimelerinde olduğu gibi sâkin okuyorlardı.¹³⁰

Laḥn/dil hataları insanlar arasında yaygınlaşmış, konuşmalar değişmiş, o kadar ki irâba uygun konuşmak ayıplanır, fasîh konuşan derdini anlatamaz olmuştur.¹³¹

Dil hataları konusunda en çok eser Abbasiler Dönemi'nde yazılmıştır. Arapçayı bozulmaktan kurtarmak amacıyla yazılan bu eserlerin en önemlileri şunlardır:

mâ Telḥanu fîhi 'l- 'Âvâm: el-Kisâi (ö:189/805).

mâ Yelḥanu fîhi 'l- 'Âmme: Ebû Zekerîyya el-Ferrâ' (ö:207/822).

mâ Yelḥanu fîhi 'l- 'Âmme: Esma'î (ö:216/813).

mâ Yelḥanu fîhi 'l- 'Âmme: Ebû Naşr Ahmed b. Hâtîm el Bâhilî (ö:213/846).

İslâḥu 'l-Manṭıq: Ebû Yûsuf Ya'kûb b. İshâk b. es-Sikkât (ö:244/859).

¹²⁸ Temîm, *el-Laḥnu* 'l-Luġavî, 46.

¹²⁹ Ebû Ahmed el-Hasan b. 'Abdillâh b. Sa'îd el- 'Askerî, *Taşhîfâtü* 'l- Muḥaddisîn, thk. Maḥmûd Ahmed Mîra, 1. Bs. (Kahire: el-Matba'atu'l- 'Arabiyyetu'l- Hadîse, 1402/1982), 1/6.

¹³⁰ Ebû 'Uşmân b. 'Amr b. Bahri el-Câhîz, *el-Beyân ve't-Tebyîn*. thk. 'Abdusselâm Muḥammed Hârûn, 7. Bs. (Kahire: Mektebetü'l-Hâncî, 1418/1998), 2/221.

¹³¹ Ebû'l- 'Abbâs Ahmed el-Kalkaşendî, *Subḥu* 'l-A şâ, (Kahire: Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye, 1340/1922), 1/173.

Laḥnu'l-‘Âmme: Ebû Hâtim Sehl b. Muḥammed b. Muḥammed es-Sicistânî (ö:255/862).

Edebu'l-Kâtib: İbn Kuteybe (ö:276/890).

Laḥnu'l-‘Âmme: Ebû Hanîfe Aḥmed b. Dâvûd ed-Deynûrî (ö:282/895).

el-Fasîḥ: Ebu'l-‘Abbâs Aḥmed b. Yahyâ Sa‘leb (ö:297/904).

et-Tenbîhât ‘alâ Aglâṭi’r-Ruvât: Ebu'l-Kâsım ‘Alî b. Hamza el-Basrî (ö:375/985).

Laḥnu'l-‘Avâm: Ebû Bekr ez-Zebîdî (ö:379/990).

Temâmu Fasîḥi'l-Kelâm: Aḥmed b. Fâris (ö:395/1004).

Laḥnu'l Hâssa: Ebû Hilâl el-‘Askerî (ö:350/1005).

Teşķîfu'l-Lisân ve Telķîḥu'l-Cinân: İbn Mekkî es-Sıkılî(ö:501/1108).

el-Medḥal ilâ Takvîmi'l-Lisân: İbn Hâşim el-Lahmî: (ö:577/1182).

Günümüze gelinceye kadar dünya üzerindeki dil çalışmalarında her toplumun anadilinin öğretilmesi yanında dinlerin temel dillerinin (Hindistan’da Sanskrit, Avrupa’da Latince, Doğu dünyasında Arapça) öğrenilmesi isteği önemli bir itici güç olmuştur.¹³²

Modern dönemde dil hataları üzerine yazılan en önemli eserin el-Âlûsî (ö:1270/1854)’nin “*Keşfu’t-Tarra’ani’l-Ġarra*” adlı esri olduğu konusunda Arap dilcileri ittifak etmişlerdir.¹³³

Modern dönemde dil hataları üzerine çıkarılmış dergiler de vardır. İbrâhîm el-Yâzıcî (ö:1906)’nin “*Luġatu’l-Cerâid*”, Es’ad Dâğir (ö:1981)’in “*Teżkiretu’l-Kâtib*”, Anestas el-

¹³² Doğan Aksan, *Anlambilim*, 4. Bs. (Ankara: Engin Yayınevi, 2009), 17.

¹³³ Buşrâ-Yâmine, *el-Aḥtâ*, 21.

Kermelî (ö:1947)'nin “*Ağlâtu 'l-Luğaviyyîn el-Akdemîn*” adlı dergileri en meşhur dergilerden bazılarıdır.¹³⁴

Son dönemlerde türü ne olursa olsun dil hataları için خطا /haṭa' ve غلط / ğalaṭ kavramları çoğullarıyla birlikte kullanılır olmuş ve yaygınlaşmıştır.¹³⁵

Arapçada sadece dil hataları ile ilgili ilk yazılmış eser: Muḥammed 'Adnânî (ö: 1981)'nin “*Mu 'cemu 'l- Aḥṭâi 'ş-Şâi 'a ve Mu 'cemu 'l-Ağlâṭi 'l-Luğaviyye*” adlı eseridir.

Günümüzde radyo, televizyon vb. iletişim araçlarında Arapça kurallarına uymayan birçok şeyin duyulduğu bir gerçektir. Bu da Arap dil âlimlerini Arapçada en çok yapılan hataları ele aldıkları kitaplar yazmaya sevk etmiştir. Günümüzde Arapçada âmmî/halk dili lehçeleri temel rolü oynamakta ve fasîh Arapçayı zehirleme, yok etme çabasıdadır. Genellikle sohbetlerde fasîh Arapça yoktur. Fasîh Arapça konuşan da bir yabancı gibidir. Mütenebbî (ö: 354/965)'nin Buvân halkı için söylediği gibidir.¹³⁶ Mütenebbî şöyle söylemektedir:

وَلَكِنَّ الْفَتَى الْعَرَبِيَّ فِيهَا غَرِيبُ الْوَجْهِ وَالْيَدِ وَاللِّسَانِ

*Oysa onların (Buvân halkı) içinde Arap delikanlının yüzü, eli, dili yabancıdır.*¹³⁷

Mütenebbî'nin bu sözleri fasîh Arapça konuşan biri için günümüzde de geçerlidir. Dil hataları üzerine yazılan eserler özellikle radyo, televizyon spikerleri, gazeteciler, öğretmenler ve öğrencilerin yaptıkları hatalar üzerinde yoğunlaşmıştır.¹³⁸

Âlimlerin dil hatalarını önlemek ve düzeltmek amacıyla yazdıkları birçok esere rağmen dil hataları yayılmaya ve yerleşmeye devam etmektedir.¹³⁹

Bütün bunlardan anladığımız kadarıyla Arapçada dil hatalarının geçmişi özellikle İslâm dini'nin temel kaynağı olan Kur'ân-ı Kerîm'in nâzil oluması ve arap olmayan birçok kişinin

¹³⁴ Buşrâ-Yâmine, *el-Aḥṭâ*, 22.

¹³⁵ Enîs, *min Esrâri 'l-Luğa*, 9.

¹³⁶ Temîm, *el-Laḥnu 'l-Luğavi*, 44.

¹³⁷ Ebu't-Tayyib el-Mutenebbî, *Dîvânu 'l-Mutenebbî*, (Beyrut: Dâru Beyrut, 1403/1983), 541.

¹³⁸ Buşrâ-Yâmine, *el-Aḥṭâ*, 21.

¹³⁹ Buşrâ-Yâmine, *el-Aḥṭâ*, 16.

bu dine girmeye başlamasına kadar uzanmaktadır. Temel olarak da Kur'ân-ı Kerîm'in özünü koruma çabaları yer almaktadır. Yazılan eserler ve yapılan çalışmalardan bunu anlamaktayız. Tarihsel süreçte belli bir kutsal kitabı veya kaynağı olan dillerde benzer bir gayretin ve çabanın olduğu anlaşılmaktadır.

2. DİL VE DİL HATALARI

Bu bölümde dilin tanımı, dil ile ilgilenen bilimler, dil hataları kavramları, dil hatalarının nedenleri ve düzeltme yolları ele alınmıştır.

2.1. Dil

İlk insan Hz. Âdem ile birlikte başlayan dilin kullanımı Allah ile Peygamber, peygamberler ile insanlar arasındaki iletişimin devamında temel araç olmuştur. İnsanın Allah ile olan ilişkisinde de temel araç yine dildir. Zira insan Allah'a karşı yerine getirmeye çalıştığı tüm eylem ve ibadetlerinde O'nun âyetlerinden ve O'nun dualarından örnekler içeren bir dil kullanmaktadır. İnsanın insanlar ile olan ilişkisinde de temel iletişim aracı dildir.

"Allah bütün peygamberleri kendi toplumu içinden seçmiş, böylece onlara kendi dilleriyle hitap etmiştir.¹⁴⁰ Bu, halkın onları anlaması ve aralarında sağlam bir iletişimin olması içindir. Bundan dolayıdır ki peygamberlerin gönderildiği hiçbir toplum o peygamberlerin kendileriyle anlaşılmaz bir dille konuştuğunu söylememiştir.

Dil insanlar arasında haberleşme ve iletişimin temel aracıdır. Allah insanı bu ve diğer özellikleriyle en güzel şekilde yaratmış¹⁴¹ ve onu dil ile donatmıştır.¹⁴²

Arapçada dil için kullanılan iki kelime bulunmaktadır. Bunlardan ilki *lisân* / لسان, diğeri ise *luğa* / لغة kelimesidir.

Lisân kelimesi hem dil organı anlamında hem de konuşulan dil¹⁴³ anlamında kullanılmıştır. Kur'ân-ı Kerîm'de her iki anlamda da yer almıştır.¹⁴⁴ İbn Manzûr (ö:

¹⁴⁰ İbrahim 14/4.

¹⁴¹ et-Tîn 4/95.

¹⁴² el- Beled 90/9; er-Rahman 55/3-4.

¹⁴³ İbn Manzûr, "lisân", *Lisânu'l-'Arab*, thk. Emîn Muḥammed 'Abdulvehhâb & Muḥammed Şâdık el-'Ubeydî, 3. Bs. Beyrut: Dâru İhyâi't- Turâsi'l-'Arabî, 1419/1999, 12/275.

¹⁴⁴ el-Beled 90/8; er-Rûm 30/22.

711/1311)'un yazmış olduğu “*Lisânu'l-‘Arab*” adlı sözlüğünün adında geçen *lisân* kelimesi onun konuşulan dil anlamında kullanıldığına işaret etmektedir.

Luğa kelimesi ise konuşulan dil olup her milletin isteklerini dile getirdikleri sesler¹⁴⁵ anlamında kullanılmıştır. Buna göre sözlük anlamıyla dil, hem bir organ adı hem de ses anlamındadır. Bunun yanı sıra bir nahiv terimi olarak lüğat, bir dilin kelime hazinesi anlamına da gelmektedir. Modern dildeki sözlükbilim, klasik Arapçada bu terimle karşılanmıştır. Şunu da belirtmek gerekir ki ilgili kelime bu anlamda genellikle “*ilm*” ya da “*fıkh*” sözcüklerine izâfe edilerek “*ilmu'l-luğa*” veya “*fıkhul-l-luğa*” şeklinde kullanılmıştır.

Terim anlamına gelince klasik dönemin önde gelen nahiv ve belagat âlimlerinden İbn Cinni (ö: 392/1002) lüğat sözcüğünü, “bir toplumun maksatlarını ifade ettikleri seslerdir şeklinde tanımlamıştır.”¹⁴⁶ “Dolayısıyla dil; insanlar arasında anlaşmayı sağlayan tabîî bir vasıta, kendisine mahsus kanunları olan ve ancak kanunlar çerçevesinde gelişen canlı bir varlık, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış bir gizli antlaşmalar sistemi, seslerden örülmüş içtimaî bir müessesedir.”¹⁴⁷

Diğer bir tanıma göre “dil; sözlü ve yazılı olarak kullandığımız, doğduğumuzda hazır bularak edinmeye başladığımız, doğrudan doğruya insana özgü, çok güçlü, büyülü bir düzendir; düşünme ve düşünüleni aktarma dizgesidir.”¹⁴⁸

Yukarıdaki tanımlara göre dil, “konuşmacının kastını/söylemek istediğini dile getirmesidir.”¹⁴⁹ Bu anlamda dil, sosyal davranışların en köklüsü olup¹⁵⁰ iletişimin devamını ve sürekliliğini sağlar.”¹⁵¹

“Dil insan davranışlarının temel dinamiklerindendir.”¹⁵² “Dilin temel işlevi iletişimin sağlanmasıdır. Dil, fertler ve nesiller arasında bir vasıta olarak iş görür. Daima müstakil bir hüviyete sahiptir. İnsanlar ona istedikleri gibi hükmedemezler. Onu olduğu gibi kabul

¹⁴⁵ İbn Manzûr, “luğa”, *Lisânu'l-‘Arab*, 12/300.

¹⁴⁶ İbn Cinnî, *el- Haşâiş*, 1/33.

¹⁴⁷ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, 16. Bs. (İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1985), 3.

¹⁴⁸ Aksan, *Anlambilim*, 13.

¹⁴⁹ İbn Haldûn, *Muḳaddime*, 3/ 1128. İbn Manzûr, “lisân”, *Lisânu'l-‘Arab*, 12/275.

¹⁵⁰ Temmâm, *el-Luğa*, 171.

¹⁵¹ Jean Aitchison, *el-Lisâniyyât*, çev. ‘Abdulkerîm Muḳammed Cebel, (Kahire: el-Merkezu'l-Kavmî li't-Terceme, 1. Bs. 2016), 65.

¹⁵² Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 26.

etmeye, onun tabiatına uymaya mecburdurlar. Çünkü dil bir vasıtaadır; vasıta vazifesi görür.”¹⁵³

“Dil düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan ögeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü ve çok gelişmiş bir dizgedir.”¹⁵⁴ “Dilin temel işlevlerinden biri insanlar arasındaki haberleşmeyi sağlamaktır.”¹⁵⁵

“İnsanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir vasıta olmasıyla dil; insanların duygularını, düşüncelerini, fikirlerini, hükümlerini birbirlerine nakletmek, meramlarını birbirlerine anlatmak için başvurdukları bir araçtır.”¹⁵⁶ “Nitekim insanlar arasındaki anlaşma bir aracı ile gerçekleşir; bu aracı, insan haberleşmesinde dildir.”¹⁵⁷

“İnsanlar, yaşamlarının büyük bir bölümünü konuşarak ve dinleyerek geçirirler.”¹⁵⁸ “İnsanlar konuşma anında da olayları oluş sırasına göre sıralarlar.”¹⁵⁹ “Bu sırada dilin doğru ve kurallarına göre kullanılması büyük önem taşır.”¹⁶⁰ Dilin doğru kullanılması doğru bir iletişimin kurulmasına ve doğru bir anlaşmanın sağlanmasına yol açacaktır.

“Dil olmadan insanların birlikte anlaşabilmeleri mümkün değildir.”¹⁶¹ Bu anlaşmanın sağlanabilmesi için dilin kullanıcıları arasında belli ve üzerinde anlaşılmış kuralları olmalıdır. Zira insanların birbirleriyle anlaşabilmeleri ortak kurallara bağlılıkla gerçekleşebilir.

“Dilin kendine mahsus bir takım kanunları vardır. Bunlar dil kaideleridir. Dil kaideleri, dilin yapısına hâkim olan, dilin bünyesinden ve temayüllerinden doğmuş bulunan bir takım prensiplerdir.”¹⁶² “Bu dil kaidelerine Arapçada *nahiv/dilbilgisi/gramer* adı verilmiştir. Dil mefhumu ortak olmakla birlikte dil olgusu toplumlara özgüdür. Her toplum kendi diliyle

¹⁵³ Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, 3.

¹⁵⁴ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, I/55.

¹⁵⁵ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, I/13.

¹⁵⁶ Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, 3.

¹⁵⁷ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, I/45.

¹⁵⁸ Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 31.

¹⁵⁹ Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 25.

¹⁶⁰ Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 32.

¹⁶¹ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, I/13.

¹⁶² Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, 4.

maksatlarını ifade eder. Nahiv de dil gibidir. Yani kavram olarak ortak, ancak pratikteki hâliyle dillere özgüdür.”¹⁶³

“Dil bir sistemdir. Yani dil; belirli bir düzene uyar veya ses, fonem, kelime yapısı, cümle yapısı ve anlam düzeylerinde belirli bir düzen çıkarır. Başka bir ifadeyle dil bir karışıklık ya da düzensizlik değildir, bilakis belli kurallara uyar.”¹⁶⁴

Dili doğru bir şekilde, kurala uygun olarak konuşma ve yazmayı hedefleyen gramer ilmi, konuşulan ve toplumda iletişimi sağlayan sözlü dili kayıt altına alır, konuşulan dilin kurallarını belirleyerek cümle yapısı ve ses biçimini inceler.¹⁶⁵

“Bir haberleşme işleminde bir verici, bir de alıcı vardır. Haberleşmenin gerçekleşmesi, yani anlaşmanın sağlanması, ancak her ikisinde ortak olan bir dil ile sağlanabilir. Aynı dili konuşan iki insan, aynı gereçleri kullanan iki merkez, birbirleriyle anlaşabilir.”¹⁶⁶

“Dil esasen sestir. İnsan, dili yazmadan evvel konuşmuştur.”¹⁶⁷ “Dil, konuşma yeteneğidir. Onu elde edinceye kadar tekrar edilmelidir. Konuşma sözlerle olur. Anlam ise insanın içindedir.”¹⁶⁸ “Dil, konuşmacının kastını dile getirmesidir.”¹⁶⁹ “Dil, bir haberleşme ya da anlatım aracıdır. İnsan dili bilgi iletmeye yönelik bir düzendir.”¹⁷⁰ “Bir şeyi ifade etmek ve konuşmak olan dilin sırrı ve ruhu anlatılmak isteneni ifade etmektir. Bu nedenle “muktaza-i hâl’e uygundur” derler.”¹⁷¹

Bütün bu özellikleriyle dil:

- 1- “Sosyal davranışların en köklüsüdür.”¹⁷²
- 2- “İnsan davranışlarının temel dinamiklerindendir.”¹⁷³
- 3- “İletişimin devamını ve sürekliliğini sağlar.”¹⁷⁴

¹⁶³ Fârâbî, *İhşâ'u'l-ulum*, 17-25.

¹⁶⁴ Hûlî el-, *Arapça Öğretim Metotları*, 1.

¹⁶⁵ Çıkar, “Nahiv İlmi”, 79.

¹⁶⁶ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/44.

¹⁶⁷ Hûlî el-, *Arapça Öğretim Metotları*, 1.

¹⁶⁸ İbn Haldûn, *Muqaddime*, 3/1168.

¹⁶⁹ İbn Haldûn, *Muqaddime*, 3/1128.

¹⁷⁰ İlhamî Sığircı, *Göstergebilim Uygulamaları*, 1. Bs. (Ankara: Seçkin Yayınları, 2017), 52.

¹⁷¹ İbn Haldûn, *Muqaddime*, 3/1172.

¹⁷² Temmâm, *el-Luğa*, 171.

¹⁷³ Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 26.

¹⁷⁴ Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 65.

- 4- “İçtimaî bir müessesedir.”¹⁷⁵
- 5- “Cemiyetlerin en büyük dayanağıdır.”¹⁷⁶
- 6- “Milleti teşkil eden unsurların başında gelir.”¹⁷⁷
- 7- “Dilin doğru kullanılması kişinin toplumdaki yerini belirler.”¹⁷⁸
- 8- “İnsanı öteki yaratıklardan ayıran, insan yapan niteliklerden biri de onun sanat yönüdür. Söze dayanan bütün sanatların hammaddesi ve ürünü de dildir.”¹⁷⁹
- 9- “Bir toplumu ulus yapan bağların en güçlüsü, dildir. Bireyleri ulusuna, yurduna, geçmişine sıkı sıkıya bağlar; kuşaktan kuşağa aktarılacak gelen dil, bireyi geçmişle gelecek arasındaki zincirin bir halkası durumuna getirir.”¹⁸⁰
- 10- “İnsanlar, yaşamlarının büyük bir bölümünü konuşarak ve dinleyerek geçirirler.”¹⁸¹
- 11- “Dilin karşısındaki yani muhatabı ikna etmek ve etkilemek gibi temel bir görevi de vardır.”¹⁸²
- 12- “Dil edinimi kesinlikle sosyal iletişimi olan bir çevrenin bulunmasına bağlıdır.”¹⁸³
- 13- “İnsanlar konuşma anında olayları oluş sırasına göre sıralarlar.”¹⁸⁴
- 14- “Dil olmadan insanların birlikte yaşamaları, anlaşabilmeleri, dolayısıyla bir toplumu oluşturmaları söz konusu olamayacağından dil bu açıdan da önemlidir; bir topluluğu topluma dönüştürür.”¹⁸⁵
- 15- “Dil, insanların *ayrıcalık belgesidir*. Dil yeteneği aynı zamanda insanoğlunu öteki yaratıklardan ayrı olan yaradılışına, düşünme yeteneğine ve yapıcılığına sıkı sıkıya bağlı bir konudur.”¹⁸⁶
- 16- “Dil bir toplumun düşünce yapısını, anlatım yollarını gösteren, onu toplum yapan, insanın toplumla en sıkı bağlarını oluşturan ve bilinçaltına iten, kültürün en güçlü ögesidir.”¹⁸⁷

¹⁷⁵ Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, 5.

¹⁷⁶ Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, 5.

¹⁷⁷ Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, 5.

¹⁷⁸ Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 32.

¹⁷⁹ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/12.

¹⁸⁰ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/13.

¹⁸¹ Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 31.

¹⁸² Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 65.

¹⁸³ Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 52.

¹⁸⁴ Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 25.

¹⁸⁵ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/13.

¹⁸⁶ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/51.

¹⁸⁷ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/92.

- 17- “Dil çocukların büyüklerinden aldıkları gibi nesilden nesile aktarılan bir meleke / edinimdir. Bu melekenin edinilmesinde en önemli araç dilin sağlam ve doğru bir şekilde aktarılmasıdır. Burada dili aktaran neslin doğru aktarmada bulunması kadar kendisine aktarılan neslin doğru alması da önemlidir. Zira dilin doğru aktarılmasında duymanın, dil melekelerinin temeli olduğu unutulmamalıdır.”¹⁸⁸
- 18- “Dil, insanı insan yapan niteliklerin başında gelir. Onun duygularını, düşüncelerini, isteklerini bütün incelikleriyle açığa vurmasına ve yaşamını sürdürebilmesine olanak tanır.”¹⁸⁹

2.2. Dil ile İlgilenen Bilimler

Dil ile ilgilenen bilimler: dilbilim, anlambilim ve sesbilim, fonoloji, sentaks, biçimbilgisi, sözcükbilim, adbilim, lehçebilimdir.¹⁹⁰ Bu bölümde bunlardan tez konusuyla daha çok ilgili olan dilbilimi ve dilbilimin alt dalları olan anlambilim ve sesbilime yer verilmiştir.

2.2.1. Dilbilim

“Dilbilim, dili inceleyen bilim, dilin bilimi ve dil konularının açıklamasını yapan bilimdir.”¹⁹¹ “Dilbilim, genel olarak dil olayını ele alan, özel olarak da dilin çeşitli gerçekleştirmeleri sayılan doğal dillerin hem belli bir evredeki işleyiş düzenlerini, hem de çeşitli evreler arasındaki değişimlerini inceleyen bir insan bilimidir.”¹⁹² Diğer bir tanıma göre dilbilim, “dilin bütün genel ve özel niteliklerini, yani herhangi bir dile, bir dil öbeğine özgü ya da bütün dillerde görülen özellikleri, dil olaylarını araştırma konusu edinen, dilin ortak ya da tek özelliklerini inceleyen, konuları birçok bilim dalıyla ilişkili ve geçişme hâlinde bulunan, geniş çerçeveli,”¹⁹³ tanımına göre dilbilim, dilin her alanıyla ilgilenen ve onu ele alan bilimdir.

¹⁸⁸ İbn Haldûn, *Muqaddime*, 3/1129.

¹⁸⁹ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/11.

¹⁹⁰ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/25-33.

¹⁹¹ İbn Haldûn, *Muqaddime*, 3/1131.

¹⁹² Berke Vardar, *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*, (Ankara: TDK Yayınları, 1982), 16.

¹⁹³ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/24.

2.2.3. Anlambilim /Semantik

Anlambilim; sözcüklerin, tümcelerin ve sözcüklerin anlamının incelenmesi,¹⁹⁴ bir dilin anahtar terimleri üzerinde yapılan tahlilî / analitik çalışma”,¹⁹⁵ “mananın karakterini ve kelimelerin anlam yönünden bibiriyle olan ilişkisini inceleyen bilimdir.”¹⁹⁶

Anlambilim, dilin düşünce yanıyla ve sesle düşünce arasındaki ilişkilerle ilgilenir.¹⁹⁷ Anlambilimin diğer adı olan Semantik (semantics), anlam çalışma ve araştırmalarına işaret etmek için kullanılan teknik bir terimdir.¹⁹⁸

Semantik, bir dilin temelini oluşturan kelimeleri, ayrıntılı bir şekilde tahlil ederek anlamlarını doğru anlama çabasıdır.¹⁹⁹ Bir başka tanıma göre semantik: Dildeki bütün birimlerin anlam açısından incelenmeleri, onların çeşitli kullanım ve özelliklerinin aydınlatılmasıdır.²⁰⁰ Bir kelimenin hatalı olup olmadığını o kelimenin kökenine ulaştıktan sonra anlayabiliriz. Bu anlamda bir kelimenin doğruluğu, üzerinde yapılacak tahlil ile ortaya çıkacaktır. Özellikle XX. yüzyılın ortalarında birdenbire gelişen, önem kazanan anlambilimi birçok bilimin temeli sayanlar bile görmüştür.”²⁰¹

Anlambilimde önemli bir yer tutan *gösterge* kavramı da önemlidir. Zira her bir mesaj bir gösterge işaretidir. *Kafatası* tehlike, *bayrak* ülke göstergesidir. Bütün simge/göstergelerin bir anlamı vardır. Yazı da sadece harflerden oluşmuş simge/göstergeler bütünüdür.²⁰²

Gösterge, bir nesnenin belirli bir kavramını herhangi bir şekilde ileten her şeydir.²⁰³ Dilsel olarak oluşmuş bir iletinin bir göstereni (anlatım) bir de gösterileni (içerik) vardır.²⁰⁴ Konuşmacının gönderdiği mesajda iletmek istediği şey farklı ve değişik göstergelere

¹⁹⁴ Aksan, *Anlambilim*, 20.

¹⁹⁵ Hasan Yılmaz, “Modern Kur’ân Yorumunda Dilbilimsel ve Semantik Yöneliş” *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4/7 (Ocak 2017), 19.

¹⁹⁶ Hülî el-, *Arapça Öğretim Metotları*, 3.

¹⁹⁷ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/28.

¹⁹⁸ F. R. Palmer, *-Semantik-Yeni Bir Anlambilim Projesi*, çev: Ramazan Ertürk, ed. Mehmet Said Hatipoğlu, 1. Bs. (Ankara: Kitabiyat Yayınları, 2011), 11.

¹⁹⁹ Ali Galip Gezgîn, *Tefsirde Semantik Metod*, 3. Bs. (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2018), 395.

²⁰⁰ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/139

²⁰¹ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/15.

²⁰² Temmâm, *el-Luğa*, 109.

²⁰³ Sığircı, *Göstergebilim Uygulamaları*, 182.

²⁰⁴ Sığircı, *Göstergebilim Uygulamaları*, 52.

dönüşebilir.²⁰⁵ Bir göstergede, gösterenle gösterilen arasındaki ilişkinin kurulmasına *anlamlama* denilmektedir.²⁰⁶

Batıda “*retorik*”, Doğu’da “*ilmu’l-belâğa*” adı verilen, iyi ve etkileyici konuşmayı sağlayıcı bilgiler bütünü de bugün anlambilim çerçevesi içine giren çeşitli konulara el atmıştır.²⁰⁷

2.2.4. Sesbilim / fonetik

Sesbilim /fonetik, dilin ve haberleşmenin ses yönünü inceleyen bilimdir.²⁰⁸ Sesbilim, konuşma sırasında konuşanda, dinleyende meydana gelen eylemleri ve haberleşmenin fiziksel özelliklerini ortaya koymaya yönelir.²⁰⁹ Olası fonem/ses/harf hataları mesajın içeriğini, anlamını ve muhtevasını değiştiren türdendir. Örneğin: أمطار yerine أمتار demek veya yazmak gibi.²¹⁰ Zikredilen örneklerdeki harf hatası kelimelerin anlamlarının değişmesine yol açmıştır. أمطار “yağmurlar” anlamında kullanılan bir kelime iken أمتار “metreler” anlamında kullanılan bir kelimedir. Görünüşte sadece bir harf değişikliği gibi algılansa da bu hatalar hem anlambilim hem sesbilim açısından hem de doğru bilgiye ulaşma bakımından büyük bir sorun oluşturmaktadır.

Sesbilim, insan dilinin seslerinin nasıl meydana getirildiğini, ne gibi nitelikleri olduğunu, ses dalgalarıyla nasıl aktararak dinleyene nasıl ulaştırıldığını, dinleyenin de bu sesleri almasını, kısacası: dilin ve bildirişimin ses yönünü inceleyen bilimdir.²¹¹

Sesler ve seslerin yazıya dökülmüş şekli olan harflerin çıkış yerleri ile özellikleri dil bilgisi kitaplarının vaz geçilmez bir bölümü olarak işlenmiştir. Arapça sesler ve seslendirme sistemi tecvid veya mahreç başlığı altında ele alınırken günümüzde “*İlmü’ş-Şavtiyyât/sesbilim*” başlığı altında ele alınır olmuştur.

²⁰⁵ ‘Abdullâh-Sûrkitî, “Tahlîlu’l-Aḥṭâi’l-Luġaviyyeti’ş-Şâi’a”, 222.

²⁰⁶ Sığircı, *Göstergebilim Uygulamaları*, 183.

²⁰⁷ Aksan, *Anlambilim*, 17.

²⁰⁸ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/26.

²⁰⁹ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/28.

²¹⁰ ‘Abdullâh-Sûrkitî, “Tahlîlu’l-Aḥṭâi’l-Luġaviyyeti’ş-Şâi’a”, 222.

²¹¹ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/26.

Arapçada aslî harfler 28 tanedir.²¹² Arapçada 28 harfin her biri kendine ait özel bir mahredden çıkmaktadır.²¹³ Arapçada ses, seslerin çıkış yerleri (mahreçleri), harfler ve özetle fonetik konusundaki çalışmalar el-Halil b. Ahmed el-Ferâhîdî ile başlamış, Sibeveyh (ö. 796) tarafından geliştirilmiş ve ilk kez İbn Cinni (ö. 1002) tarafından sarf ve nahiv ilimlerinden bağımsız bir ilim dalı olarak ele alınmıştır.²¹⁴

Arapçada ses, seslerin çıkış yerleri *mahreç* kavramıyla ifade edilmiştir. Mahreç, harfin çıkış yeri,²¹⁵ bir harfin kendisine ait olan yerden çıktığı ve diğer harflerden ayrıldığı ve fark edildiği yere denmektedir.²¹⁶

Arap dilinin fonetiğe gösterdiği ihtimam ise birçok dile nazaran daha fazla olmuştur. Fonetik incelemeler, umumiyetle seslerin artikülasyon nitelikleri yani mahreç ve sıfatlar üzerinde yoğunlaşır.²¹⁷

Bütün dillerde var olan sesler, seslenen ile seslenilen arasındaki ilişkiyi oluşturmaktadır. Bu ilişki ne kadar sağlam ve doğru ise iletişim de o kadar doğru ve sağlam olacaktır. Seslerin yerli yerinde çıkarılmaması seslenen ile seslenilen arasındaki iletişimin anlaşılmasına ya da yanlış anlaşılmasına sebep olabilecektir. Bu, ister yazılı ister sözlü iletişimde olsun, durum değişmeyecektir.

“Telaffuz, genel anlamıyla konuşma dilinde bulunan seslerin ağız içerisinde doğru biçimde oluşturulması ve kullanılmasıdır.”²¹⁸ Konuşma iyi bir telaffuz becerisi gerektirir çünkü telaffuz konuşmanın nasıl olması gerektiğine odaklanır. Konuşma etkinliği içinde birey, istediği mesajı karşı tarafa doğru, akıcı ve anlaşılır bir biçimde iletmek zorundadır.”²¹⁹“Telaffuzun doğruluğu, hitâbetin vazgeçilmez şartıdır.”²²⁰

²¹² Dağdeviren, “Kur’ân Kıraatinin Ana Dinamiği”, 53.

²¹³ Dağdeviren, “Kur’ân Kıraatinin Ana Dinamiği”, 56.

²¹⁴ Sarıkaya, “Araplarda Fonetik İlminin Doğuşu”, 117.

²¹⁵ Dağdeviren, “Kur’ân Kıraatinin Ana Dinamiği”, 56.

²¹⁶ Remzi Ateşyürek, *Yasin ve Mülk Sûrelerinde Görülen Yaygın Kırâat Hataları*, Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, 16/3 (2016), 190.

²¹⁷ Nazife Nihal İnce, “Arap Dili Fonetikinde Bazı Kavramların Yansıttığı “Ses Üretiminde Süre” Olgusu Üzerine Bir Deneme”, *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi*, 20/1 (Haziran 2016), 117.

²¹⁸ Alper Şimşek-Hasan Karal, “ALPI” İngilizce Telaffuz ve Artikülasyon Yazılımının Geliştirilmesi ve İngilizce Telaffuz Becerileri Üzerine Etkilerin İncelenmesi”, *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education*, 3/1 (Temmuz 2014), 44.

²¹⁹ Şimşek-Karal, “ALPI İngilizce Telaffuz ve Artikülasyon”, 44.

²²⁰ ‘Abdulkadir Dağlar, “Ebussuûd Efendi’nin Telaffuz-İmlâ Üzerine Dikkatleri ve İki Risâlesi”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3/6 (2008),

“Telaffuzda amaç ses ile anlama arasındaki uyumun sağlanmasıdır. Buna ses sembolizmi denmektedir. Ses sembolizmi, en kısa ifadesiyle ses ve anlam arasındaki uyumdur. Yani sesleri oluşturan sesbirimlerle veya ses dizgesiyle sözcüğün insan zihninde beliren anlamsal boyutu arasındaki ilişkidir.”²²¹

“Harflerin mahreç ve diğer özelliklerinin yanlış telaffuz edilmesi pek çok kelimenin anlamının farklılaşmasına, anlaşılabilirliğine ve kelimenin asıl anlamının değişmesine yol açmaktadır.”²²² “Bu nedenle eskiden beri söylenen sözün anlaşılması için sese ciddi olarak önem verilmiş”²²³ ve “harflerin mahrecinden/çıkış yerlerinden çıkarılması anlamına gelen Tecvîd ilmi”²²⁴ “Arapça telaffuzunun asırlarca muhafazasına yardım etmiştir.”²²⁵

“Ses değişimleri konuşma cihazındaki kimi kusurlara bağlı olabilir.”²²⁶ “Konuşulan dilin ses sistemini, dildeki sözcükleri oluşturan seslerin nicelik ve niteliklerini öğrenmek için bir eğitimden geçmek, başka bir deyişle, söz konusu dilin fonetiğini öğrenmek konuşmayı daha net daha açık ve daha güzel hâle koyacaktır.”²²⁷ “Özetle söylemek gerekirse ibare, manayı tam karşılayabilmeli; maksadı ifade etmede yeterli olmalıdır.”²²⁸

2.3. Dil Hataları

Bu bölümde başta hata, lahn, tahrîf, taşhîf, ğalaṭ ve zelletu’l-lisân olmak üzere en çok rastlanan dil hatalarına ve bu dil hatalarının yerleşme tehlikesine dikkat çekmek amacıyla tahaccur kavramının yanısıra dil hatalarının çeşitleri, dil hatalarını araştırmanın önemi, yabancı dil öğretimi sürecinde dil hataları, dil hataları tespiti için amaç, dil hatalarının nedenleri, dilde ses hatalarının yol açtığı olumsuzluklar, ses hatası ve ses hatalarını düzeltme yöntemleri ve ses hatalarını düzeltmenin yolları konularına yer verilmiştir.

188.

²²¹ Didem Akyıldız Ay, “Ses Sembolizmi ve Ses Uyumunun Farklı Bir Sınıflandırma Denemsi”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 57/57 (Aralık 2017), 19.

²²² Hussein, *Arapça Öğrenen Türk öğrenciler*, 68.

²²³ ‘Abdulkâdir el-Bâr, “el- Vazîfetu’s-Şavtiyye ve’d-Dilâlâtü’l-Luġaviyye”, *Mecelletu’l- Eser* 30 (Haziran 2018), 161.

²²⁴ Ebû Muhammed el- Hasan b. Alî b. Sa’îd el- Mukri’ el-‘Ummânî, *el-Kitâbu’l-Avsat fî ‘İlmi’l- Kırâât*, thk. ‘İzzet Hasan (Şam: Dâru’l-Fikr, 1. Bs. 1427/2006), 72.

²²⁵ Kahyaoğlu, “Arap Dili Fonetiği”, 86.

²²⁶ Civelek, “Arap Dilinde Ses Değişimleri”, 1.

²²⁷ Nevin Selen, “Konuşma Eğitimi”, *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 7/7 (Temmuz 1976), 97-98.

²²⁸ Kelbî, “Mukaddimeler”, 102.

2.3.1. Ḥaṭa' / خطأ

Sözlük anlamıyla hata; hedefleneni ve doğruyu tutturamamak, istenilenin dışında bir şey yapmak,²²⁹ herhangi bir şeyin doğru olmayan, amaçlananın tersine olması,²³⁰ istenen yere ulaştırmayacak bir yola girmek,²³¹ bilerek veya bilmeyerek yapılan yanlış ve yanılğı,²³² Arapça ifadesiyle hata yapmaktır.²³³

Terim anlamıyla ḥaṭa'; belirli bir alanda konulmuş kuralı çiğnemek,²³⁴ dilin doğru kullanım ölçütlerinden sapma olması,²³⁵ konuşmacının dil kurallarına göre konuşmaması,²³⁶ konuşmacının dilbilgisi kurallarına uymaması,²³⁷ konuşmanın herhangi bir şekilde doğru olmayan ve amaçlananın tersine olmasıdır.²³⁸

Diğer bir ifadeyle ḥaṭa', zorunlu olan kurallara yaratılış, teknik, bilimsel ve mantıksal nedenlerle uymada eksiklik olması,²³⁹ cümle kuruluşunda yapılan hata gibi belirli bir dil kuralının ihlal edilmesidir. Özet olarak ḥaṭa', dil sisteminde bir sıkıntı oluştuyorsa hatadır.²⁴⁰

Dil hatası, konuşmacının dil kurallarına göre konuşmaması,²⁴¹ dilbilgisi yani gramer kurallarına uymaması,²⁴² dilin seslerinde, gramerinde ve kelimelerinde hata yapılması,²⁴³ dilin doğru kullanım ölçütlerinden sapma olması, gönderilmek istenen mesajın gönderici

²²⁹ İbn Manzûr "lahn", *Lisânu'l-'Arab*, 4/132-133.

²³⁰ Ebû Hilâl el- 'Askerî, *el- Furûku'l-Luğaviyye*, thk. Muḥammed İbrâhîm Selîm (Kahire: Dâru'l-İlmi ve's-Şekâfe, 1418/1997), 55.

²³¹ Cemîl Şalîbâ, *el-Mu'cemu'l-Felsefî*, (Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Lubnânî, 1982), 1/530.

²³² 'Adnânî, "ḥaṭa'", *Mu'cem*, 193.

²³³ Aḥmed b. Muḥammed b. 'Alî el-Feyyûmî, "ḥaṭa'", *el-Misbâhu'l-Munîr*, (Beyrut: Mektebetu Lübnan, 2. Bs. 1987), 210.

²³⁴ Buşrâ-Yâmine, *el-Aḥtâ'*, 19.

²³⁵ Ruşdî Aḥmed Ta'îma, *el-Mahârâtu'l-Luğaviyye Mustaveyâtuhâ*, Tedrîsuhâ, Şu'ûbâtuhâ, 1. Bs. (Kahire; Dâru'l-Fikri'l-'Arabî, 2014) 308.

²³⁶ Ta'îma, *el-Mahârâtu'l-Luğaviyye*, 306.

²³⁷ Zahir İqbâl, *Tahlîlu'l-Aḥtâ'i'l-Kitâbiyye*, 312.

²³⁸ 'Askerî, *el- Furûku'l-Luğaviyye*, 55.

²³⁹ Salîbâ, *el-Mu'cemu'l-Felsefî*, 1/530.

²⁴⁰ 'Abdullâh-Sûrkitî, "Tahlîlu'l-Aḥtâ'i'l-Luğaviyyeti's-Şâi'a", 220.

²⁴¹ Ta'îma, *el-Mahârâtu'l-Luğaviyye*, 306.

²⁴² Zahir-İqbâl, *Tahlîlu'l-Aḥtâ'i'l-Kitâbiyye*, 312.

²⁴³ Ya'kûb, *Mu'cem*, 14.

tarafından yanlış ve anlaşılmaz şekilde iletilmesi,²⁴⁴ iletinin yazarının istediğinden farklı biçimlerde okunmasıdır.²⁴⁵

“Dil, duygunun tercümanı, ifadenin temel dayanağıdır. Ancak dilin doğru ve güzel bir şekilde kullanılması, yanlış ve hatalı telaffuzlardan arındırılması da bir o kadar önemlidir.”²⁴⁶

“Asıl hata dil öğrenim ve ders sürecinde yaşanmaktadır. Bu da öğrencinin performansına yansımaktadır. Ancak hata sorunu sadece öğrencinin değil herkesin sorunudur.”²⁴⁷

Dil hataları seslendirme/mahreç, gramer, yazma ve okuma alanlarında olduğunda bu hatalar anlam değişmesine neden olmaktadır. Özellikle ses dilin temel taşıdır. Bu temel taşın sağlam ve kalıcı hâlde yerleştirilmesinde en önemli unsur öğretmendir.

2.3.2. Laḥn / لحن

“İslâm öncesi dönemde laḥn kelimesinin kullanım şeklini incelediğimizde “meyletmek, yönelmek ve dönüşmek” anlamlarında kullanıldığını görmekteyiz.”²⁴⁸ Ancak İslâm sonrası dönemde ve özellikle dil alanında farklı anlamda kullanılmıştır.

Sözlük anlamıyla “laḥn, dil hatasıdır”²⁴⁹ ve “eski âlimler ‘laḥn’ kelimesini ‘hata’ anlamında kullanmışlardır.”²⁵⁰

Terim anlamıyla “laḥn, doğru okumamak,”²⁵¹ sözü amacından saptırmak,²⁵² “okuma ve konuşmada,”²⁵³ “dilde ve kıraatte, kelimelerin yapısında ve i‘rabında yanlış yapmak,”²⁵⁴

²⁴⁴ Ta’îma, *el-Mahârâtü'l-Luğaviyye*, 308-309.

²⁴⁵ İṣfahânî, *Kitâbu't-Tenbîh*, 3.

²⁴⁶ Kahyaoğlu, “Arap Dili Fonetik”, 86.

²⁴⁷ Buṣrâ-Yâmine, *el-Aḥtâ*, 6.

²⁴⁸ Enîs, *min Esrâri'l-Luğa*, 190.

²⁴⁹ Ya‘kûb, *Mu‘cem*, 19.

²⁵⁰ Buṣrâ-Yâmine, *el-Aḥtâ*, 12.

²⁵¹ İbn Manzûr “laḥn”, *Lisânu'l-‘Arab*, 12/255.

²⁵² ‘Askerî, *el-Furûku'l-Luğaviyye*, 55.

²⁵³ Abdurrahman Çetin, “Lahn”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV. Yayınları, 2003), 27/56.

²⁵⁴ Çetin, “Lahn”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 27/55.

“sözün fasîh Arapçadaki şeklinin bozularak kullanılması,”²⁵⁵ “konuşmada yapılan her türlü dil hatası ve fasîh lehçeden ayrılmak”²⁵⁶ demektir.

Diğer bir ifadeyle “laḥn, konuşmada, okumada sözün doğru olmaması, sözün amacından saptırılması,”²⁵⁷ “dinleyicinin kulağına sözün göstergesinin doğru ve anlaşılır şekilde gitmemesi,”²⁵⁸ “sözün düzgün şeklinin bozulmasıdır.” “Bu da kelimedde i’râbın, harfin, sesin mahrecinin değiştirilmesi”²⁵⁹ veya “hatalı okunması,”²⁶⁰ “seslerde, sarfi yapılarda ve terkiplerde görülen dil hatalarıdır.”²⁶¹

Genel anlamıyla “laḥn, alışılmışın dışına çıkmak, alışılmışı ters düşmek demektir. Zira bir kelimenin, bir ibârenin laḥn/dil hatası olabilmesi için ondan önce o hatanın doğru şeklinin olması gerekir.”²⁶²

“Laḥn i’rabda hata yapmaktır.”²⁶³ ضرب زيد عمر şeklinde kurulan bir cümlede son hareketler sâkin okunduğunda kimin vurduğu ve kime vurulduğu anlaşılmayacaktır.”²⁶⁴ Dolayısıyla kelimelerin son hareketlerinin i’raba uygun şekilde konması anlamın anlaşılması ve mesajın doğru iletilmesi açısından önemlidir. Zira Arapçada i’rabda yapılan hata cümlelerin anlaşılmasına yol açacaktır.

Kur’ân-ı Kerîm’de laḥn, dil ve i’râb açısından ve harflere hakkını vermeyerek harfleri çıkış yerlerinden başka yerlerden çıkarmakla olur.”²⁶⁵

²⁵⁵ Ebû’l- Huseyn Ahmed b. Fâris, *Mucemu Mekâyisi’l-Luğa*, thk. ‘Abdusselâm Muḥammed Hârûn, (Beyrut: Dâru’l-Fîkr, 1399/1989), 5/ 239.

²⁵⁶ Çetin, “Arap”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 279.

²⁵⁷ ‘Askerî, *el- Furûku’l-Luğaviyye*, 55.

²⁵⁸ Fück, *el- Arabiyye*, 2014) 244.

²⁵⁹ Temîm, *el-Laḥnu’l-Luğavî*, 28.

²⁶⁰ İbn Manzûr “laḥn”, *Lisânu’l-‘Arab*, 12/255.

²⁶¹ Tahsin Yurttaş, *Arap Dilinde İ’râb-Anlam İlişkisi* (Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016), 141.

²⁶² Fück, *el- Arabiyye*, 235-236.

²⁶³ Ahmed Muḥtâr ‘Umar, *Mu’cemu’l-Luğati’l-‘Arabiyyeti’l- Mu’âşıra* 1. Bs. (Kahire: ‘Âlemu’l-Kutub, 1429/2008), 3/2002.

²⁶⁴ Temîm, *el-Laḥnu’l-Luğavî*, 24.

²⁶⁵ Temîm, *el-Laḥnu’l-Luğavî*, 66.

لحن القول Mûnafıkların gerçek niyetlerini Hz. Peygamber (s.a.v.)’den saklamak amacıyla söyledikleri sözlerdir.²⁶⁶ Bu sözler ve konuşmalar onları kolayca tanıma yollarından biridir.²⁶⁷

Laḥn ile ilgili olarak birçok eser kaleme alınmıştır. Bu eserlerin yazılış amaçlarının temelinde Kur’ân-ı Kerîm’in dilini korumak, taḥrîften uzak tutmak ve metninin fasîh Arapça olarak intikalini sağlamaktır.²⁶⁸

2.3.3. Taḥrîf / تحريف

Taḥrîf, bir kelimedede harf değiştirilmesi veya kelimeye harf eklenmesi, harflerin yerlerinin yahut kelimenin bütünüyle değiştirilmesi,²⁶⁹ kelimenin ve sözün anlamının değiştirilmesidir.²⁷⁰ Bu anlamda Kur’ân-ı Kerîm’de de kullanılmıştır: “يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ”²⁷¹

“Taḥrîf, benzer harflerden birini diğerinin yerine koyarak kelimenin şeklinin ve anlamının değişmesi,”²⁷² “bir başka anlama gelmesi,”²⁷³ “özellikle harfin değiştirilmesidir.”²⁷⁴

“Yahudiler Tevrat’ın anlamını benzetme ve kamufle etme yöntemiyle değiştirmişlerdir.”²⁷⁵ Bir başka ifadeyle “taḥrîf, Yahudi ve Hristiyanların kendi kutsal metinlerinin kasıtlı şekilde değiştirmeleri veya yanlış yorumlamalarıdır.”²⁷⁶

Özet olarak “sözün şeklinin ve anlamının bozulmasına taḥrîf denmektedir.”²⁷⁷

²⁶⁶ ‘Adnânî, “laḥn”, *Mu‘cem*, 601.

²⁶⁷ Enîs, *min Esrâri’l-Luġa*, 193.

²⁶⁸ Buşrâ-Yâmine, *el-Aḥtâ’*, 16.

²⁶⁹ Emrullah İşler “Tashîf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV. Yayınları, 2011), 40/128.

²⁷⁰ İbn Manzûr “harf”, *Lisânu’l-‘Arab*, 3/ 432.

²⁷¹ en-Nisa 4/46

²⁷² Temîm, *el-Laḥnu’l-Luġavî*, 27.

²⁷³ İbn Cinnî, *Sirru Şinâ’ati’l-‘Irâb*, thk. Ḥasan Hendâvî, 2. Bs. (Beyrut: Dâru’l-Kalem, 1413/1993) 3.

²⁷⁴ Câsim, “Nazariyyetu Tahlîli’l-Aḥtâ fit’- Turâşi’l-‘Arabî”, 157.

²⁷⁵ Casim, *Nazariyyetu Tahlîli’l-Aḥtâ’*, 156.

²⁷⁶ Muhammet Tarakçı “Taḥrîf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV. Yayınları, 2010), 39/422.

²⁷⁷ Temîm, *el-Laḥnu’l-Luġavî*, 24.

2.3.4. Taşhîf / تصحيف

Dil hatalarından üzerinde en çok durulan kavramlardan biri de taşhîf'tir.

Taşhîf, صحف kökünden bir kelime olup “bir kelimeyi aslına uygun olmayan ve yanlış şekliyle kullanmak, yazılı metni/mushafı okurken hatalı okumak,”²⁷⁸ “harflerin birbirine benzemesinden dolayı bir kelimeyi doğru olmayan şekilde okumak veya yazmak,”²⁷⁹ “sözün anlamını bozacak şekilde değiştirmektir.”²⁸⁰

Taşhîf, “kelimede değişiklik yapılması ve böylece hatalı hâle gelmesi, kelimenin doğru olmayan şekilde yazılması veya okunması,”²⁸¹ “iletinin yazarının kastettiğinin tersine veya yazdığından farklı okunması, ilmin âlimlerden değil yazılı metinlerden alınmasıdır.”²⁸²

Taşhîf “bir sayfada birbirine benzeyen harflerden oluşan kelimeleri yanlış okumak, yanlış yazmak veya yanlış rivayet etmek” demektir. يستحب الغسل yerine يستحب العسل şeklinde yazılması ve okunması taşhîfe örnektir.²⁸³ Yine الذي يشرب في أنية الفضة yerine الذي نشر في أبيه şeklinde okumak ve yazmak taşhîfe örnektir.²⁸⁴

Taşhîf, “nokta, hareke ve harfin tağyîrini ifade eden bir terimdir.”²⁸⁵ “Kasıtlı olsun veya olmasın anlam kayması ‘mânâda taşhîf’ adı altında ele alınmıştır.”²⁸⁶

Taşhîfin aslı, “insanın sadece mushaftan/yazılı metinden okuması, herhangi bir âlimden duyarak okumaması ve doğruyu yanlış okumasıdır. Birçok imam ve muhaddis de bu hataya düşmüştür.”²⁸⁷

²⁷⁸ Cübrân Mes'ûd, “şahaf” er-Râid Mu'cem Luğavî 'Asrî, 5. Bs. (Beyrut: Dâru'l-İlmi'l-Melâyîn, 1987), 2/913.

²⁷⁹ 'Umar, Mu'cemu'l-Luğati'l-'Arabiyye, 1/1272.

²⁸⁰ Feyyûmî, “şahaf”, el-Misbâh, 165.

²⁸¹ 'Umar, Mu'cemu'l-Luğati'l-'Arabiyye, 1/1272.

²⁸² İşfahânî, Kitâbu't-Tenbîh, 26.

²⁸³ İşler, “Tashîf”, TDV İslâm Ansiklopedisi, 40/129.

²⁸⁴ Ebu'l-Ferec İbnu'l-Cevzî, Ahbâru'l- Hamkâ ve'l-Muğaffelîn, (Windsor/UK.: Muessesetu Hendâvî, 2020), 66; Mehmet Efendioğlu “Musahhaf”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (İstanbul: TDV. Yayınları, İstanbul, 2006), 31/230.

²⁸⁵ Muhammed Sadık Hamîdî, “Hadis İlminde Tashîf, Zabt ve İlgili Eserler Üzerine”, Hadis Tetkikleri Dergisi, 4/2 (Aralık 2016), 164.

²⁸⁶ Hamîdî, “Hadis İlminde Tashîf”, 165.

²⁸⁷ Suyûtî, el-Müzhir, 2/353.

Aynı kökten türetilmiş olan “مُصَحَّف / musahhif ve صَحْفِي / sahafî kelimeleri yazılı metinlerde harf değişikliği yaparak hatalı rivayet eden veya hatalı okuyanlara denir.”²⁸⁸ “Hadis ilminde Muşahhâf: sened veya metinde yazılışı birbirine benzeyen harfleri yanlış okunarak nakledilen hadis” demektir.²⁸⁹

Yine aynı kökten türetilmiş olan “şahîfe / صحيفة kelimesi üzerine yazı yazılmış deri veya kağıt parçasıdır.”²⁹⁰

“Arapçada taşhîf hatasına düşülmesinin sebebi beş harfin yazılış şeklinin aynı olmasıdır. Bu harfler şunlardır: ب, ت, ث, ي, ن harfleridir.”²⁹¹ Bu beş harfin yazılışının aynı olması ve bu harfleri birbirinden ayırt edici bir işaretin olmaması nedeniyle yazılmış bir yazıda nasıl okunması gerektiğini bilmeyen biri ister istemez hataya düşecektir.

Özet olarak sözün şeklinin ve anlamının bozulmasına taşhîf denmektedir.²⁹²

2.3.5. Ğalaṭ / غلط

Dil hatalarının bir diğeri de ğalaṭ veya mugâlatadır.²⁹³

Sözlük anlamıyla “ğalaṭ, hata”²⁹⁴ demektir. Diğer bir ifadeyle “konuşmada hata yapmak,”²⁹⁵ “bir şeyi kendisine uygun olmayan yere koymaktır.”²⁹⁶

Terim anlamıyla “ğalaṭ, kasıtsız olarak yapılan hata, bir şeyin doğrusu bilinmediği için anlatılamaması durumu,”²⁹⁷ “konuşmacının duruma, konuma ve yerine göre konuşmaması,”²⁹⁸ “dilbilgisi kurallarına uymayan kelime veya ibare kullanılmasıdır.”²⁹⁹

²⁸⁸ İbn Manzûr “sahaf”, *Lisânu 'l-'Arab*, 7/291.

²⁸⁹ Efendioğlu, “Musahhâf”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 31/230.

²⁹⁰ Feyyûmî, “sahaf”, *el-Misbâh*, 127.

²⁹¹ İşfahânî, *Kitâbu 't-Tenbîh*, 27.

²⁹² Temîm, *el-Laḥnu 'l-Luğavî*, 24.

²⁹³ İbn Haldûn, *Muḳaddime*, 3/1151.

²⁹⁴ Mes'ûd, “ğalaṭ”, *er-Râid Mu'cem Luğavî 'Asrî*, 2/1085; Feyyûmî, “ğalat”, *el-Misbâh*, 171,

²⁹⁵ Feyyûmî, “ğalaṭ”, *el-Misbâh*, 171.

²⁹⁶ 'Askerî, *el-Furûku 'l-Luğaviyye*, 55.

²⁹⁷ İbn Manzûr “ğalaṭ”, *Lisânu 'l-'Arab*, 10/101-99.

²⁹⁸ Zahir-İkbâl, *Tahlîlu 'l-Aḥṭâi 'l-Kitâbiyye*, 312.

²⁹⁹ Mustafa Kaçalın “ğalaṭ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV. Yayınları, 1996), 13/300.

“Konuşmacının cümlesi doğru olsa da, ifade ettiği şey konuşma akışında doğru yerde olmayabilir.”³⁰⁰ “Bütün bunlar dil hatası kapsamında yer almış ve ğalaṭ kelimesi ile hata kelimesi aynı anlamda kullanılmıştır.”³⁰¹

2.3.6. Zelletu'l-Lisân / زلة اللسان

Sözlük anlamıyla zelle, “dilde konuşmacının konuşması sırasında tereddüt etmesidir.”³⁰²

Terim anlamıyla zelle, “görüşünden, dininden sapmak, uzaklaşmak anlamlarına gelir. İf‘âl kalıbında kullanıldığında sapıtmak, yolundan çevirmek, başka yola sevk etmek, kandırmak anlamlarında kullanılır.”³⁰³ Bu anlamıyla Kur’ân-ı Kerîm’de kullanılmıştır: ³⁰⁴[فَأَزَلَّهُمَا الشَّيْطَانُ]

“Zelletu'l-lisân konuşmacının dil konuşması sırasında tereddüt etmesinden kaynaklanan dil hatasıdır.”³⁰⁵

“Zelletu'l-lisân, öğrencinin odaklanmaması, zekâ problemi veya yorgunluktan kaynaklanabilir. Bu tür hatalar; dikkatsizlik, hastalık, yorgunluk, şaşırma, hızlı okuma veya konuşma gibi nedenlerden olabilmektedir. Bu tür dil hatalarına hefevâtu'l-lisan / هفوات اللسان da denilmektedir.”³⁰⁶

‘Ucme / عجمة

“‘Ucme, dilde tutukluk ve kişinin meramını anlatamaması demektir. Arap olmayanlara, Arapçayı konuşamayıp meramlarını Araplara anlatamadıkları için acem denilmesi bu sebeptedir.”³⁰⁷

³⁰⁰ ‘Abdullâh-Sûrkitî, “Taḥlîlu'l-Aḥtâi'l-Luġaviyyeti’ş-Şâi’a”, 219.

³⁰¹ İbn Manzûr, “ḥaṭa”, *Lisânu'l-‘Arab*, 4/131.

³⁰² Zahr-İkbâl, *Taḥlîlu'l-Aḥtâi'l-Kitâbiyye*, 312.

³⁰³ İbn Manzûr, “zell”, *Lisânu'l-‘Arab*, 4/ 72.

³⁰⁴ Bakara, 2/36.

³⁰⁵ Zahr-İkbâl, *Taḥlîlu'l-Aḥtâi'l-Kitâbiyye*, 312.

³⁰⁶ ‘Abdullâh-Sûrkitî, “Taḥlîlu'l-Aḥtâi'l-Luġaviyyeti’ş-Şâi’a”, 219.

³⁰⁷ Güzöz, “Arap Sözlük Bilimi ve Sözlük Çalışmaları”, 23.

لثغة / Lusğa

“Lusğa, bir harfin bir başka harfe dönüşmesidir. راء / Ra’ harfini söyleyememektir. راء / Ra’ harfini غين / gayn, veya لام / lâm harfine, صاد / sâd harfini فاء / fâ’ harfine, سين / sîn harfini ثاء / sâ’ harfine dönüştürerek çıkarmaktır.”³⁰⁸ Bunlar, pelteklik gibi fiziksel dil arızalarından kaynaklanan durumlardır.

رطانة / Raṭâne

“Raṭâne, yabancı kelimelerle ya da herkesin anlamayacağı bir dilde konuşmaktır, iki kişi veya bir grup arasında konuşulan dildir.”³⁰⁹ Diğer bir ifadeyle “kişinin dilde birtakım özel ve yabancı kelimelerle konuşması ve bu konuşmasından o jargonu oluşturan gruba ait olmayanların bir şey anlamamasıdır.”³¹⁰

سهو / Sehiw

“Sehiw, bir şeyin unutulması, odaklanılması gereken noktadan uzaklaşılması,”³¹¹ “farkında olmamak”³¹² demektir. Bu anlamıyla Kur’ân-ı Kerîm’de Mâ‘ûn suresinde kullanılmıştır: [الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ] ³¹³

اختلاط / İhtilât

İhtilât, “bir şeyin bozulması,”³¹⁴ “karışması”³¹⁵ demektir.

اضطراب الكلام / İdṭirâbu’l-Kelâm

İdṭirâbu’l-keîâm, “konuşmada bozukluk,”³¹⁶ “sözün, konuşmanın birbirine karışması ve anlaşılmaz hale gelmesidir.”³¹⁷

³⁰⁸ İbn Manzûr, “lesg”, *Lisânu’l-‘Arab*, 12/235.

³⁰⁹ ‘Umar, “raṭan”, *Mu‘cemu’l-Luġati’l-‘Arabiyye*, 1/906.

³¹⁰ İbn Manzûr, “raṭan”, *Lisânu’l-‘Arab*, 5/239.

³¹¹ İbn Manzûr, *Lisânu’l-‘Arab*, 11/414.

³¹² ‘Umar, “sehv”, *Mu‘cemu’l-Luġati’l-‘Arabiyye*, 1/1127.

³¹³ el-Mâ‘ûn 107/5.

³¹⁴ ‘Umar, “ḥalaṭ”, *Mu‘cemu’l-Luġati’l-‘Arabiyye*, 1/680.

³¹⁵ Feyyûmî, “ḥalaṭ”, *el-Misbâh*, 68.

³¹⁶ Mustafâ vd., “ḍarb”, *el- Mu‘cemu’l-Vasît*, 853.

³¹⁷ İbn Manzûr, “ḍarb” *Lisânu’l-‘Arab*, 8/35.

Ta'ta'a / تَعْتَا

Ta'ta'a, “konuşmasında istediğini söyleyememek,”³¹⁸ kekelemek demektir.

Tagtağa / تَغْتَا

Tagtağa, “dişleri düşen kişinin konuştuğunun anlaşılmasındır.”³¹⁹

'An'ana / عَنَّا

“'An'ana, hemzeyi 'ayn olarak telaffuz etmektir.”³²⁰

'Ayy / عَي

“'Ayy, konuşmada isteneni dile getirememek demektir.”³²¹

Lette / لَتَّة

“Lette, konuşmada sözleri karıştırmak demektir.”³²²

Leclece / لَجْلَجَة

“Leclece, sözü ağızda dolandırmak, konuşmada tereddüt etmek, açıklayamamak”³²³ demektir.

Leffe / لَفَّة

“Leffe, sözü karıştırmak demektir.”³²⁴

³¹⁸ 'Umar, “ta'ta'”, *Mu'cemu'l-Luğati'l-'Arabiyye*, 1/294.

³¹⁹ İbn Manzûr, “tagtağ” *Lisânu'l-'Arab*, 2/37.

³²⁰ Osman Düzgün vd., “*Arapçanın Lehçeleri I*”, Akdem Yayınları, İstanbul, 2015, sayfa: 25. ; Mes'ûd, “an'an”, *er-Râid Mu'cem Luğavî 'Asrî*, 2/1055; Mustafâ vd., “an'an”, *el- Mu'cemu'l-Vasîl*, 631.

³²¹ Mes'ûd, “'ayy”, *er-Râid Mu'cem Luğavî 'Asrî*, 2/1062.

³²² 'Umar, “lett'”, *Mu'cemu'l-Luğati'l-'Arabiyye*, 1/1993.

³²³ Mes'ûd, “leclec”, *er-Râid Mu'cem Luğavî 'Asrî*, 2/1276.

³²⁴ 'Umar, “leff'”, *Mu'cemu'l-Luğati'l-'Arabiyye*, 1/2023.

Hene / هنة

“Hene, dilde bozulma demektir.”³²⁵

Vehm / وهم

“Vehm, hata yapmak, unutmak demektir.”³²⁶

Hefve / هفوة

“Hefve, zelle ile yakın anlamlı olup dilde hata yapmak demektir.”³²⁷

Sakta / سقطة

“Sakta, dil sürçmesi, tökezlemek demektir.”³²⁸

Asara / عثر

“Aşara, tökezlemek demektir.”³²⁹ Dilde kekelemek anlamın gelir ve tela‘seme ile yakın anlamdadır.

Rakîke / ركيكة

Rakîke, bir şeyin az olması, zayıf olması demektir.³³⁰ Bu anlamıyla rakîke, kelimenin kural ve telaffuz yönünden tam olarak ifade edilmemiş olmasıdır.

Ta‘ / تع

“Ta‘, seslerin/harflerin birbirlerinin yerine kullanılmasıdır. Bu duruma لشغة / lusga da denir, ر yerine ل demek gibi hatalar buna örnektir.”³³¹

³²⁵ Mustafâ vd., “henev”, *el- Mu‘cemu’l-Vasît*, 998.

³²⁶ Mes‘ûd, “vehm”, *er-Râid Mu‘cem Luğavî ‘Asrî*, 2/1629.

³²⁷ İbn Manzûr, “hefv”, *Lisânu’l-‘Arab*, 15/106.

³²⁸ İbn Manzûr, “sakt”, *Lisânu’l-‘Arab*, 6/295.

³²⁹ Düzgün, “semer”, *Türkçe-Arapça.*, 627.

³³⁰ İbn Manzûr, “rakek”, *Lisânu’l-‘Arab*, 5/304.

³³¹ İbn Manzûr, “ta‘”, *Lisânu’l-‘Arab*, , 2/36.

تلعم / Tela'seme

Tela'seme, kekemelik demektir.³³² Bu tür hataların nedenini bulmak dilbilimin değil tıp biliminin görevleri arasına girmektedir.

Tahaccur

“İnsan dillerinin sesleri, yapıları ve kelime anlamları sürekli olarak değişime maruz kalır. Dilcilerin çoğu da bu aşamalı değişimin farkında olmaz. Çünkü dilin sesleri ve yapısı hiç değişmez intibasını verir. Zira ses değişimleri aynı anda belli kelimelerde olmaz, dilin diğer tüm kelimelerine de aşama aşama sirayet eder.”³³³ Bu ses değişimlerinin hatalı olması ve kalıcı hâle gelmesi zamanla durumun gayet normal olduğu kanaatine sevkedebilir. Bu hatalı ses değişimlerinin en tehlikelisi tahaccur/fosilleşme/kemikleşme tehlikesidir.

Tahaccur/fosilleşme/kemikleşme, “yabancı dil öğrenim sürecinin herhangi bir aşamasında öğrencinin dil gelişiminin durması, sekteye uğramasıdır. Bu geçici de olabilir kalıcı da olabilir. Öğrencide yerleşmiş ses ve dil yapıları türünden hatalar da kökleşmiş hatalar olup”³³⁴ “ikinci dil öğreniminde düzeltilemez bozukluklardır.”³³⁵ “Hatta öğretmenin ya da araştırmacının öğrencideki bu hataların kesinlikle düzelmeyeceğine kanaat getirdikleri türden hatalardır. Bu hatalar neredeyse yok denecek kadar az sayıda öğrencinin kurtulabildiği, düzeltebildiği hatalardır.”³³⁶

Türk öğrencilerin ses hataları üzerine yapılan bir araştırmada öğrencilerin %80'nin ض sesini ظ olarak seslendirdiklerini belirtilmiştir.³³⁷ Araştırmayı yapanların bu hatayı özellikle Türkçede ض sesinin bulunmadığına bağlaması dikkat çekicidir. Hata tespitinde رمضان kelimesini رمضان şeklinde yazdıkları belirtilmektedir.³³⁸ Bu durum araştırmacının araştırma yaptığı dil hakkında yeterince bilgi sahibi olması gerekliliğini ortaya koymaktadır. Zira

³³² 'Umar, *Mu'cemu'l-Luğati'l-'Arabiyye*, 3/2016.

³³³ Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 321-325.

³³⁴ 'Abdulazîz b. İbrâhîm el-'Uşeylî, *Menâhîcu'l- Baḥsi fi'l-Luğati'l- Merḥaliyye li Mute'allimî'l-Luğati'l- Ecnebiyye*, (Riyad: Câmi'atu'l-İmâm Muḥammed b. Su'ûd el-İslâmiyye Yayınları, 2010), 133-134.

³³⁵ Özey Önal, “Kalıtsalcılık-Çevrecilik Tartışması Bağlamında Lenneberg'in Dil Kuramı ve Kritik Dil Varsayımı”, *Folklor/Edebiyat dergisi*, 24/ 94 (2018/2), 244.

³³⁶ 'Uşeylî, *Menâhîcu'l-Bahs*, 135.

³³⁷ 'Abdullâh-Sûrkitî, “Taḥlîlu'l-Aḥtâi'l-Luğaviyyeti's-Şâi'a”, 229.

³³⁸ 'Abdullâh-Sûrkitî, “Taḥlîlu'l-Aḥtâi'l-Luğaviyyeti's-Şâi'a”, 224.

Türkçede bu kelime *ramadan* olarak değil *ramazan* şeklinde yerleşmiş, taḥaccur olmuş ve öyle kullanılmaktadır.

“Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler *çanta* kelimesini *canta* olarak *geçe* kelimesini *gece* olarak seslendirmektedirler. *Kâğıt*, *ağaç*, *değil* gibi kelimelerde de ğ sesini seslendirmede zorluk yaşamaktadırlar.”³³⁹

“Arap öğrenciler İngilizce telaffuzlarda sıkıntı yaşamakta ve *p* sesini *b* olarak telaffuz etmektedirler. Öğrenciler *copy* kelimesini *coby* olarak, *separate* kelimesini *sebarate* olarak ve *olympic* kelimesini *olymbic* olarak telaffuz etmektedirler.”³⁴⁰

Dil hatalarında taḥaccur / fosilleşme, kemikleşmiş, sabit, kökleşmiş hatalardır. “Bu hatalar, sesletim sorunlarının düzeltilmesi ve işitsel-sesletim modeli ile yönetilebilir. Bu hatalar kısa cümleler içerisinde çözümlenebilir.”³⁴¹

“Duyup-konuşma metodu,” diğer bir ifadeyle “duy-seslet yöntemi bir yabancı dildeki sesbirimin kemikleşmiş sesletim hatasını düzeltici özelliği olan bir yöntemdir.”³⁴² Ayrıca “dinle ve yinele, izleme ve canlandırma alıştırmaları öğretmen tarafından öğrencileri sıkmadan işe koşulur.”³⁴³

Taḥaccurun önlenmesinde sesli okumanın da yararı olabilir. Çünkü “sesli okuma temelde sesleri ele alma ve kelimeyi oluşturma sesleri/harfleri algılamaktır. Harflerin şekillerini ve seslerini tanımak sesli okumanın önemli bir yanını oluşturmaktadır.”³⁴⁴

³³⁹ Fatih Yılmaz, “Teaching Turkish as a Foreign Language to Polish Speakers”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24 (Ağustos 2009), 106-107.

³⁴⁰ Ahmed Awad Amin Mahmoud Raba, “the Most Common Spelling Errors Arab Student from Grades 6-9 Make in Their Learning of English”, *Us-China Foreign Language*, 13/3 (Mart 2015), 211.

³⁴¹ Mehmet Demirezen-İbrahim Topal, “Fossilized Pronunciation Errors from the Perspective of Turkish Teachers of English and their Implications”, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 199 (Ağustos 2015), 794.

³⁴² Mehmet Demirezen, “Rehabilitating a Fossilized Pronunciation Error: the /v/ and /w/ contrast by Using the Audio Articulation Method in Teacher Training in Turkey”, *Journal of Language and Linguistic Studies*, 1/2 (Ekim 2005), 183.

³⁴³ Demirezen, “Rehabilitating”, 183.

³⁴⁴ Muhammed el-Havâmid, “Aḥtâu’l-Kırâeti’l-Cehriyye fi’l-Luğati’l-‘Arabiyye ledâ Talebeti’s-Şaffi’s-Şâlisi’l-Esâsi fi Muhâfazati İrbid ve ‘Alâkatuhâ bi Ba’dı’l-Mutagayyirât”, *el-Mecelletu’l-Urduniyye fi’l-‘Ulûmi’t-Terbeviyye*, 6/3 (2007), 110.

Dil hatalarının kalıcı hâle gelmesi diğer bir ifadeyle tahaccura uğrama tehlikesi ile ilgili olarak birçok araştırma yapılmıştır. Ülkemizde de buna yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Bu konuda ilgili makalelere bakılabilir.³⁴⁵

2.4. Dil Hatalarının Çeşitleri

Dil hataları, genel hatalar, lokal hatalar ve mesaj içeriğine göre hatalar olmak üzere üç grupta özetlenebilir:

2.4.1. Genel Hatalar

“İletişime tamamen engel olan hatalara genel hatalar denir.”³⁴⁶ İletişimi sıkıntıya sokan, zorlaştıran ve dil sisteminin tamamını olumsuz etkileyen, dinleyiciyi konuşmacının konuştuklarını veya yazdıklarını yorumlamaya iten hatalardır. Bu tür hatalar harf, kelime ve bağlaçların hazf ve izâfe/ekleme yoluyla hatalı kullanılmasıdır. “Genel hatalara bütüncül hatalar da denir. Bu hatalar iletişime tamamen engel olan hatalardır.”³⁴⁷

2.4.2. Lokal Hatalar

Cümlelerin sadece bir bölümünü etkileyen hatalar olup iletişimde büyük bir sıkıntı oluşturmeyen hatalardır. Fiil ve isim çekimleri hataları, edatlar yardımcı filleri kelimelerdeki sayı ifadeleri vs. unsurlarda meydana gelen hatalar gibi buna örnektir. “Cümleyi oluşturan öğelerden sadece birine etki edip, iletişime tamamen engel olmayan hatalara kısmî hatalar denir.”³⁴⁸ “Kısmi hatalar iletişime tamamen engel değildir, dinleyici anlatılmak istenen konu hakkında kesin bir tahmin yapabilir.”³⁴⁹ Bu tür hatalar konuşmanın akışından anlaşılabilir veya tolere edilebilecek türden hatalardır. Ancak mesajı bağlamından çıkarabilir.³⁵⁰

³⁴⁵ Hayrullah Çetinkaya, “Dil Hatalarında Tahaccur/Fosilleşme Tehlikesi (Arapça Telaffuz Örneği)”, *Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi Uluslararası Arap Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Kongresi Bildirler*, (e- kitap, İstanbul: Demavend Yayınları 2021), 235-253.

³⁴⁶ Cihaner Akçay, “Arapça Yazılı Anlatım Öğretiminde Hata çözümlemesi ve Değerlendirmesi”, *Ekev Akademi Dergisi*, 3/1Bahar (2001), 282.

³⁴⁷ Akçay, “Arapça Konuşma Öğretimi”, 109.

³⁴⁸ Akçay, “Arapça Yazılı Anlatım”, 283.

³⁴⁹ Akçay, “Arapça Konuşma Öğretimi”, 109.

³⁵⁰ Akçay, “Arapça Dinlediğini Anlama”, 14.

2.4.3. Mesaj İçeriğine Göre Hatalar

Konuşmacının gönderdiği mesajda iletmek istediği anlam hatalı iletilirse farklı ve değişik göstergelere dönüşür. Bu hatalar şunlardır:

1- Fonem/ses/harf hataları: Mesajın içeriğini, anlamını ve muhtevasını değiştiren türdendir. أمطار “yağmurlar” yerine أمتار “metreler” demek veya yazmak gibi.³⁵¹ Zira sesin mahrecinin doğru olmaması, sesin telaffuzunun yanlış olması kelimenin delâletini doğrudan etkiler. Örneğin: طين kelimesi “çamur” anlamına gelirken bu kelimenin ses ibdâliyle تين şeklinde okunması anlamın delâletini “incir” anlamına dönüştürecektir.³⁵² Yine “ث، ح، خ، ع، غ” gibi Türkçede ses olarak karşılığı bulunmayan harflerin telaffuzu okuma sırasında sorunlara yol açabilir. اثم kelimesindeki peltek se sesi veren se harfini Türkçedeki ‘s’ harfi gibi اسم şeklinde telaffuz edildiğinde kelimenin anlamında değişiklik meydana gelir ki bu durum istenmeyen, hatalı bir okuma şeklidir. Aynı durumu “الم “acı” ile علم “bayrak” gibi kelimelerde de görürüz.”³⁵³

2- Fonetik hatalar: Bu hata türü mesajın içeriğini, anlamını ve muhtevasını değiştirmez. الله kelimesindeki ل harfini kalın okumak veya söylemek, الله من kelimesindeki ل ince okumak veya söylemek gibi.³⁵⁴

2.5. Dil Hatalarının Araştırmanın Önemi

“Arapçayı sonradan öğrenen kişi, ana dili Arapça olan bir kimseye kıyasla kelimeleri eksiksiz bir şekilde, her harfin hakkını vererek telaffuz etmesi oldukça zordur.”³⁵⁵ Bu nedenle dil hatalarının araştırılması ve bu hataların giderilmesi için çalışmaların yapılması önemlidir.

1- Dil hatalarının araştırılması, dilin nasıl öğrenilebileceği ve nasıl edinilebileceği konusunda bilgi vermenin yanı sıra dil öğrenim ve öğretim stratejileri ile yöntemleri konusunda da bilgi sağlar.

³⁵¹ ‘Abdullâh-Sûrkitî, “Taḥlîlu’l-Aḥṭâi’l-Luġaviyyeti’ş-Şâi’a”, 222.

³⁵² Kadriye Hökelekli, *Arap Dilinde Söylem Düzeyleri ve Bağlamları* 1. Bs. (Ankara: İlahiyât Yayınları, 2021), 175.

³⁵³ Dağbaşı, “Okuma Becerisi”, 124.

³⁵⁴ ‘Abdullâh-Sûrkitî, “Taḥlîlu’l-Aḥṭâi’l-Luġaviyyeti’ş-Şâi’a”, 222.

³⁵⁵ Kahyaoğlu, “Arap Dili Fonetigi”, 91.

- 2- Dil hatalarının araştırılması eğitim ve öğretim materyallerinin hazırlanmasında yardımcı olur. Zira araştırma sonuçları dil öğretimi için uygun program geliştirilmesine katkı sağlar.
- 3- Dil hatalarının araştırılması yaygın dil hatalarının ortaya çıkarılmasına, sebeplerinin tespitine ve çözüm yollarının bulunmasına yardımcı olur.³⁵⁶
- 4- “Hata tespiti ve çözümlemesi öğretim stratejilerinin belirlenmesinde çok etkilidir. Öğrencilerin yaptıkları hatalar, öğrenme sürecinin, öğretim araçlarının ve tekniğinin yeniden gözden geçirilmesine ilişkin ipuçları sunmaktadır.”³⁵⁷
- 5- Dil öğrenim zorluklarının tespiti uzmanların bu sıkıntıyı giderecek çözümü bulmalarına yardımcı olur.³⁵⁸
- 6- Dil öğretmeni yetiştiren kurumlarda öğrencilerin bütün hatalarının düzeltilmesi gerekir.³⁵⁹

2.6. Yabancı Dil Öğretimi Sürecinde Dil Hataları

Yabancı dil öğretimi sürecinde vuku bulan hatalar ikiye ayrılır:

- 1- Dönemsel hatalar: Bu hataların temelinde ana dilin hedef dil ile karıştırılması yatmaktadır. Dil öğrenim sürecinin ilk aşamalarında olur.
- 2- Gelişme dönemi hataları: Hedef dilde bir şeyler üretme çabalarından veya ders kitabından kaynaklanan hatalardır.

İster dönemsel hatalar olsun ister gelişme dönemi hataları olsun, bunlar dil öğrenim sürecinin birer parçalarıdır. Bu hataları şu şekilde özetleyebiliriz:

- 1- Ses hataları: Kısa ve uzun sesleri ayırt edememekten kaynaklanan hatalardır.
- 2- Yazı hataları: Açık ta / ت ile ta'i-marbûtay / ة ayırt edememek; fetha, kesra ve damme hareketlerini karıştırmaktan kaynaklanan hatalar.
- 3- Nahiv hataları: Müzekker, müennes; marife, nekra; zamir kullanımı, müfred, müsennâ, cemi ve irab konularında yapılan hatalar.

³⁵⁶ Ta îma, *el-Mahârâtü'l-Luğaviyye*, 307-308.

³⁵⁷ Akçay, “Arapça Konuşma Öğretimi”, 109.

³⁵⁸ Feriha Miftâh el-Cenzûrî & Kamer ez-Zemân ‘Abdulgânî. “Binâ’ İstibyân li Kıyâsi Şu‘ubâtî’t-Ta’allumi’l-Luğatî’l-‘Arabiyyet li’t-Tullâb Gayri’n-Nâtiqîne bi’l-‘Arabiyye”, *Journal of Islamic and Arabic Education*, 3/1 (2011), 78.

³⁵⁹ Akçay, “Arapça Konuşma Öğretimi”, 109.

- 4- Sarf hataları: Fiil veya isim çekimlerinden, muzari fiil harflerinden, nisbet ya'sından ve fiilin başka bir şeye hatalı olarak isnadından kaynaklanan hatalar.
- 5- Bir veya birkaç harfin ya da kelimenin hazfi; ziyadesi/eklenmesi veya cümledeki kelimelerin hatalı sıralanmasından kaynaklanan hatalar.
- 6- Bir kelimenin başka bir kelimenin yerine kullanılmasından kaynaklanan hatalar. Buna sözlük hatası denir ki bir kelimenin sözlükteki eş anlamlısını kullanmaktır ancak aynı anlama gelseler de kullanım yerleri farklı olabilir.
- 7- Anlam/gösterge hatası; istenen, kastedilen anlam yapısında hata yapmak, bir göstergeyi başka bir göstergenin yerine kullanmak ya da birbirinden uzak iki sözü birbirine karıştırmak gibi hatalar.³⁶⁰

2.7. Dil Hataları Tespitinin Amacı

Dil anlam ve ses öğelerinden oluşan dizgesel bir yapıya sahiptir.³⁶¹ Dil, kelimeleri oluşturan, kelimelerin cümledeki dizilişiyle de çeşitli manalara ulaştıran seslerden ibarettir.³⁶² Dilin ana gayesi, anlamı veya etkiyi karşı tarafa ulaştırma işlemidir.³⁶³ Dilin gayesi düşünce alışverişini sağlamak, yani anlamı aktarmaktır.³⁶⁴ İnsanın dilde yapacağı hata ise dil problemlerine yol açar, konuşmaktan bile uzaklaşmasına neden olabilir.³⁶⁵ Dilde yapılan hataların tespiti bu amaçları elde etmeye ve problemlerin giderilmesine yardımcı olabilecektir.

Hata tespiti ve hatanın anlaşılması sanıldığı gibi kolay bir iş değildir. Bunu yapabilmek için araştırmacının doğruya yanlış, yanlışla doğru dememesi için araştırma yaptığı dili bilmesi, çok iyi öğrenmiş olması gerekir.

Bu anlamda bir araştırmacının, hatadan önce onun doğrusu olması gerektiğini ve o doğruya göre yapılanın hatalı olduğunu çok iyi bilmesi gerekir. Dil hatalarının tespitinde

³⁶⁰ 'Abdullâh-Sûrkitî, "Taḥlîlu'l-Aḥtâi'l-Luġaviyyeti's-Şâi'a", 220-221.

³⁶¹ Adnan Karagöz, "Yazı" ve "Yazım" Kavramlarının Dilin "Anlam" ve "Ses" Öğeleriyle İlişkisi", *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3/6 (2008), 432.

³⁶² Sarıkaya, "Araplarda Fonetik İlminin Doğuşu", 117.

³⁶³ İlyas Karslı-Ahmet Kaplan, "Dilde Anlam ve Karine İlişkisi", *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5/10 (Aralık 2016), 13.

³⁶⁴ Karagöz, "Yazı" ve "Yazım", 430.

³⁶⁵ Sâmiye 'Ar'âr & İkrâm Hâşimî, "İdṭirâbatu'l-Luġa ve't- Tevâşul et-Teşhîş ve'l- 'Îlâc", *Mecelletu'l-'Ulûmi'l-İnsâniyye ve'l-İctimâ'îyye*, 24 (Haziran 2016), 13.

zorluklar da vardır. Bunların en önemlisi belki de öğrencinin dil öğrenmeye hazır olmayışıdır. Hatanın bilinmesi dilin doğru bir şekilde öğrenilmesini sağlar.

Bu nedenle araştırmacı ilk aşamada dil hatalarının neler olduğunu tespit etmelidir. “Hata yapmak dil öğrenim sürecinin doğal bir parçasıdır. Öğrencilerin yaptıkları hataların tespiti sayesinde onların nerelerde öğrenme zorluğu çektikleri, nerelerde yetersiz oldukları hakkında bilgi edinilip dersler ona göre yeniden düzenlenir.”³⁶⁶

Dil hataları tespit edildikten sonra bu hataların tasnifi yapılır. Bunlar; yazı hataları, ses hataları, sarf hataları, nahiv hataları, anlam/gösterge hataları ve sözlük hataları, hazf, ekleme ya da yanlış seçimden kaynaklanan türden hatalar olabilir.³⁶⁷ Hatalar yabancı dil öğrenen öğrencinin kendi ana dilinden kaynaklanan hatalar da olabilir.

Dil eğitimi, diğer eğitim şekillerinden farklı değildir. Onun da kendine özel kavramları, yöntemleri ve uygulamaları vardır. Dil; yüzme, araç kullanma, spor vs. gibi beceriler bütünüdür. Bu beceriler kitap okuyarak değil uygulama ve egzersizlerle öğrenilir. Dil de öyledir. Zira dil öğrenmek ile dil hakkında bir şeyler öğrenmek arasında büyük bir fark vardır.

Dil becerisi, başkalarını taklit etmek ve papağan gibi aynısını tekrarlama becerisi değildir. Belli bir düşünceye, muhakemeye ve kurallara bağlı olarak gerçekleşir.³⁶⁸ Bir şeyi ifade etmek ve konuşmak olan dilin sırrı ve ruhu anlatılmak isteneni ifade etmektir.³⁶⁹

Uygun koşullar sağlanmamışsa; örneğin konuşan kişi sözcükleri büyük bir hızla söylüyorsa kimi sözcüklerin söylenişinde yanlışlıklar yapılıyorsa konuşanın konuşma aygıtında ya da dinleyenin duyma gücünde bir eksiklik varsa konuşma sırasında büyük bir gürültü duyuluyorsa bildirişme tam olarak gerçekleşemez. Şu hâlde bildirişme için her iki merkezin de elverişli durumda ve ortamda olması gereklidir. “Gitmek istiyorum” yerine “itmek istiyorum”³⁷⁰ diyen biri karşı tarafa doğru bir istek aktarmış olmaz.

³⁶⁶ Akçay, “Arapça Konuşma Öğretimi”, 108.

³⁶⁷ ‘Abdullâh-Sûrkitî, “Taḥlîlu’l-Aḥtâi’l-Luġaviyyeti’ş-Şâi’a”, 220.

³⁶⁸ Ta’îma, *el-Mahârâtü’l-Luġaviyye*, 5-6.

³⁶⁹ İbn Haldûn, *Muḳaddime*, 3/1172.

³⁷⁰ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/44-46.

Dil hatalarının tespitinde temel amaç; dilin duruma, içinde bulunulan hale göre yani muktazâ-i hâl'e uygun olarak ve gramatik açıdan da doğru bir şekilde kullanılmasına yardımcı olacaktır.

2.8. Dil Hatalarının Nedenleri

“Dil, bir toplumun iletişim aracı olarak kullandığı sözler ve kurallar topluluğudur, dört temel beceri olarak kabul edilen dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin işlevsel bütünlüğünden oluşmaktadır.”³⁷¹ Bu becerilerin elde edilmesi sürecinde hataların olması gayet doğaldır. Önemli olan bu hataların düzeltilmesi yoluna gidilmesidir.

Dil hatalarının düzeltilmesi ve buna göre programlar geliştirilmesi kaçınılmazdır. Dil öğrenim sürecinde hata yapmak -dillere göre değişiklik arz etse de- bütün dünyada yaygın bir olaydır.³⁷² Dil hatalarına öğrenim sürecinde normal bir durum olarak bakılmalıdır.³⁷³ Zira asıl hata dil öğrenimi ve ders sürecinde yaşanmaktadır.³⁷⁴

Dil hatalarının en çok görüldüğü ortam eğitim ve öğretim ortamıdır. Bu, geçmişte de günümüzde de böyledir. Dil hataları eğitim ve öğretimde kaçınılmaz bir olgudur. Zira bu, öğrenmenin bir aşamasıdır.³⁷⁵

Arapça sesler, Arapça öğrenen yabancılar için bir problem oluşturmakta,³⁷⁶ sarf, nahiv, yazma ve anlam konularında hata yapmaktadırlar.³⁷⁷ Bunun nedeni anadilimizdeki ses, biçim ve sözdizimine dair özellikleri yabancı dile aynen veya benzer şekilde aktarılma girişimi³⁷⁸ olabilir.

³⁷¹ Özcan, “Yazma Becerisi”, 164.

³⁷² ‘Abdullâh-Sûrkitî, “Taḥlîlu’l-Aḥtâi’l-Luġaviyyeti’ş-Şâi’a”, 218.

³⁷³ Buṣrâ-Yâmine, *el-Aḥtâ*, 27.

³⁷⁴ Buṣrâ-Yâmine, *el-Aḥtâ*, 6.

³⁷⁵ Buṣrâ-Yâmine, *el-Aḥtâ*, 23.

³⁷⁶ ‘Avnî el-Fâ’ûrî- Ḥâlid Ebû ‘Amşe, “Ta’limu’l-‘Arabiyye li’n-Nâtkîne bi Ġayriha: Muşkilât ve Hulûl el-Câmi’atu’l-Urduniyye Enmûzeccen”, *Dirâsât, el-‘Ulûmu’l-İnsâniyye ve’l-İctimâ’iyye*, 32/3 (2005), 489.

³⁷⁷ ‘Abdullâh-Sûrkitî, “Taḥlîlu’l-Aḥtâi’l-Luġaviyyeti’ş-Şâi’a”, 218.

³⁷⁸ Erdinç Doğru, “Yazma Becerisi Çerçevesinde Arapça Öğrenen Türk öğrencilerin Yaptıkları Dil Hataları: Sebepler ve Çözüm Önerileri”, *Eskiye Dergisi*, 36 (Mayıs 2018), 91.

Hangi milletten olursa olsun Arapça öğrenen öğrencilerin dil hatalarının tespiti ve çözümlenmesi, yabancılara Arapça öğreten öğretmenlerin eğitim ve öğretimi kolaylaştırmak için en iyi yöntemi bulmak adına zorunlu bir görevdir.³⁷⁹

“Ana dili Türkçe olan öğrenci öğrenirken bilinçli ya da bilinçsiz olarak kendi dilinden aktarımlarda bulunmaktadır. Yani hedef veya öğrenilmesi amaçlanan (Arapçayı) kendi anadilinin (Türkçenin) çerçevesine sokmağa çalışmaktadır.”³⁸⁰

Bu nedenle dil edinimi kesinlikle sosyal iletişimi olan bir çevrenin bulunmasına bağlıdır. Zira dil içgüdüsel olarak değil, nesilden nesile kültürel transfer yoluyla öğrenilir³⁸¹ ve insanın ilk öğrendiği dil onun için daha kolay ve daha basittir.³⁸²

Arapçayı öğrenmek isteyen kişi o dili çokça kullanmalı, dilinden düşürmemeli ve kendisini Arapça konuşanlar içinde doğmuş, büyümüş ve onlardan biriymiş gibi hissetmelidir.³⁸³

Dil hatalarının birçok nedeni olabilir. Organik hatalar dışarıda tutulursa dil hataları genelde öğretmenden, öğrenciden ve çevreden kaynaklanan hatalardır.

2.8.1. Öğretmen

Dil hatalarının birçok etkeninden biri de öğretmenden kaynaklanan hatalardır. Bu nedenle öğretmen dil öğretimi alanında yetkin olmalıdır. Zira Öğretmen her zaman öğrenci tarafından taklit edilme konumundadır. Öğretmenin ses hatası öğrenciye de yansıyacaktır. Bu durumda öğrenci de öğretmenin hatalarını tekrarlayacaktır.³⁸⁴ Bu süreçte öğretmenin konuşmasının net ve anlaşılır olması çok önemlidir.³⁸⁵

“Öğretmen öğrencilerin anadiliyle Arap dili arasındaki ortak sesleri, Arap dilinde olup anadilde olamayan sesleri ve bunlardan telaffuzu zor olanlarını ve anadilde olup Arapçada

³⁷⁹ ‘Abdullâh-Sûrkitî, “Taḥlîlû'l-Aḥtâi'l-Luġaviyyeti'ş-Şâi'a”, 218.

³⁸⁰ Tahirhan Aydın, “Arapça ve Türkçe’de Sesler-Karşıtsal Çözümleme”, *Ekev Akademi Dergisi*, 14/44 (Yaz 2010), 322.

³⁸¹ Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 52.

³⁸² İbn Haldûn, *Muḳaddime*, 3/1156.

³⁸³ İbn Haldûn, *Muḳaddime*, 3/1168.

³⁸⁴ ‘Abdullâh-Sûrkitî, “Taḥlîlû'l-Aḥtâi'l-Luġaviyyeti'ş-Şâi'a”, 222.

³⁸⁵ Buşrâ-Yâmine, *el-Aḥtâ*, 24.

olmayan sesleri çok iyi bilmelidir.”³⁸⁶ Bu konularda herhangi bir eksiği olan öğretmenin yaptığı tüm hataların öğrencilerine de yansıtacak olmasında kuşku olmadığı bilinen bir husustur.

Öğretmenden kaynaklanan hatalardan biri de basitleştirmeden kaynaklı hatalardır. Öğretmenin konuyu basit anlatmak için cer harfî, atıf ve zamirleri kullanmadan örnekler vermesinden kaynaklanan hatalardır.

Öğretmenden kaynaklanan hatalardan bir diğeri anadil sistemlerini hedef dile transfer etme girişiminden kaynaklanan hatalardır. Bu durum öğretmenin kendi dilinde yani öğrencinin öğrenmeye çalıştığı hedef dilde olmayan sesleri seslendirmesinden kaynaklanan hatalardır.³⁸⁷

2.8.2. Öğrenci

Öğrenciyi hataya sürükleyen nedenler şunlar olabilir:

- 1- Dilin temelini oluşturan dil kurallarını bilmemek.
- 2- Öğrenci bir kural öğrenmiş olsa da uygulama durumunu bilmemek veya kuralın bütününden habersiz olmak.
- 3- Dil kuralını uygulamada eksiklik: Bu durumda öğrenci, kuralı uygulama yeterliliğine ulaşmamıştır. Örneğin: müsenna/ikil için ان yerine ين kullanması ya da cemi müzekker salimi ref, nasb ve cer durumlarında doğru kullanmaması gibi.
- 4- Yanlış kıyaslama: öğrencinin daha önce öğrendiği bir kurala kıyaslayarak kullanım hatası yapması.³⁸⁸ Örneğin öğrencinin öğrenmiş olduğu cemi müzekker salim yapma kuralına kıyasla رجل kelimesinin çoğulu cemi teksir olmasına rağmen رجلون şeklinde kullanması ve yine قلم kelimesini قلمون şeklinde çoğul yapması bu tür hatalardandır.
- 5- Ana dildeki bir kuralı hedef dile uygulama hatası. Bu genelde cümle içerisinde kelime dizilişi veya tamlamalarda yaşanmaktadır.

³⁸⁶ Hûlî el-, *Arapça Öğretim Metotları*, 17.

³⁸⁷ ‘Abdullâh-Sûrkitî, “Taḥlîlu’l-Aḥṭâi’l-Luğaviyyeti’ş-Şâi’a”, 222.

³⁸⁸ ‘Abdullâh-Sûrkitî, “Taḥlîlu’l-Aḥṭâi’l-Luğaviyyeti’ş-Şâi’a”, 222.

İngilizcede “The fisherman caught a fish / الصياد اصطاد سمكة” cümlesi Türkçede “The fisherman a fish caught / الصياد سمكة اصطاد” şeklinde ifade edilmektedir.³⁸⁹ Yine İngilizcede “The cat ate the canary / القطة أكلت طائر الكناري” cümlesi Türkçede “The cat the canary ate / القطة طائر الكناري” şeklinde ifade edilmektedir.³⁹⁰ Bu cümlelerin her ikisinde de İngilizce ve Arapçaya göre cümledeki kelime dizini Türkçedekinden tamamen farklıdır. Dolayısıyla Türkçe öğrenen bir İngiliz veya Arap için bu durum bir problem olacaktır. İngilizce veya Arapça öğrenen bir Türk için de durum aynıdır.

- 6- Öğrencinin çift dil (fasîh Arapça ya da yerel lehçeler) kullanması.
- 7- Öğrencinin dil öğrenmede isteksiz davranması, buna yeterince zaman ayırmaması, alıştırma ve egzersiz yapmaması.³⁹¹
- 8- Öğrencinin yaşadığı zorlukların sebepleri arasında harflerin ve seslerin telaffuzunda farklılık bulunması.³⁹²
- 9- Öğrencinin harfleri birbirinden ayırt etme becerisinin gelişmemiş olması.³⁹³

2.8.3. Çevre

Genel anlamıyla eğitim ve öğretim programından kaynaklanan hatalar: Kitap, öğretmen, öğretim yöntemi, ölçme yöntemleri gibi hatalardır. Bazı programlar belli yapıda cümle şekillerine odaklanır. Öğrencilerin hatalarını düzeltmede aşırıya gider. Dilde temel olan şeyleri uygulamayı ihmal eder.³⁹⁴

Dilde yapılan hatalar sadece yabancıların hedef dil öğrenme süreçlerinde yapılan hatalardan ibaret değildir. Ana dil kullanıcılarının da kendi dillerinde hata yaptıkları bilinen bir husustur. Ana dili Arapça olan Faslı öğrencilerin kendi ülkelerinde ve kendi dillerini konuştukları bir ortamda yaptıkları hatalar üzerine yapılan bir araştırmada yer alan noktalar dikkat çekicidir:

³⁸⁹ Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 65.

³⁹⁰ Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 87.

³⁹¹ Zahir-İkbâl, *Tahîlîlû'l-Ahtâi'l-Kitâbiyye*, 318.

³⁹² Nesrîn Tâhîr Melik- Hayâtullah, “İşkâliyyâtü ve İstirâfîciyyâtü Kırâeti'l-Luğati'l-'Arabiyye li'n-Nâtîkine bi Ğayrihâ”, *Tezhibu'l-Efkâr*, 3/2 (Temmuz-Aralık 2016), 213.

³⁹³ Ta İma, *el-Mahârâtü'l-Luğaviyye*, 250.

³⁹⁴ 'Abdullâh-Sûrkitî, “Tahîlîlû'l-Ahtâi'l-Luğaviyyeti's-Şâi'a”, 222.

- 1- Öğrenciler, yerel dilde diğer bir ifadeyle lehçe ile yayın yapan radyo, televizyon ve internet programlarını izlemektedir.³⁹⁵
- 2- Öğrenciler çift dil (fasîh Arapça ve yerel dil) kullanmaktadır.³⁹⁶
- 3- Öğrenciler arasında yaygın olan hataların sadece yazım hataları olduğunu söylemek doğru değildir. Zira çoğu öğrenciler müzekkeri müennes yapmakta, tekili çoğul yapmaktadır. Düşüncelerini ifade ederken işin içinden çıkamadığında da çıkış yolu olarak yerel dile başvurmaktadır.
- 4- Bölgede yaşanan dil sıkıntısı hata sebeplerinin en başında gelmektedir.
- 5- Eğitim kurumlarında dil çalışmalarını ilerletmek için alt yapı oluşturulmalı ve buna bir bütçe ayrılmalıdır.

2.9. Dilde Ses Hatalarının Yol Açtığı Olumsuzluklar

Her dil temelde ses birimlerden/harflerden oluşmaktadır. Her dilin bir sesbirim ünitesi/deposu vardır.³⁹⁷ Konuşmacının ifade etmek istediği mesaj dinleyiciye ses olarak ulaşır. Konuşmacı söylediği söz ile istediğini elde etmişse amacına ulaşmış demektir.³⁹⁸ “Zira bir dili öğrenmek demek, o dilin iletişimsel yetisini kazanarak, o dilde iletişim kurmak demektir.”³⁹⁹

Ses dilin en küçük parçasıdır. Sesler, mânâsı olmayan, fakat mânâlı veya vazifeli gramer birlikleri yapmaya yarayan dil birlikleridir.⁴⁰⁰ Bu sesler kendiliğinden türetilmiş ve icat edilmiş değildir. Her toplum bu sesleri nesilden nesile aktarılmış bir hazine olarak hazır bulmuştur. Bu durum ilk insan Hz. Âdem’den beri böyle devam edegelmiştir.

Seslendirme hataları sadece kelimelerin yanlış anlaşılmasına sebep olmakla kalmamakta, kelimelerden oluşan cümleler de bundan nasibini almaktadır. Cümle, bir düşünceyi, bir durumu bir işi, bir yargıyı açıklayan ve temelini bir yüklemle oluşturduğu,

³⁹⁵ Buşrâ-Yâmine, *el-Ahtâ*, 77.

³⁹⁶ Buşrâ-Yâmine, *el-Ahtâ*, 56.

³⁹⁷ Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 53.

³⁹⁸ İbn Haldûn, *Mukaddime*, 3/1135.

³⁹⁹ Murat Özcan, “Yabancı Dil Olarak Arapça Konuşma Becerisi Öğretiminde İletişimsel Yaklaşım Dayalı Etkinliklerin Kullanımı”, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 4/10 (Bahar 2015), 163.

⁴⁰⁰ Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, -29-30.

dilin sözdizimine uygun bir kuruluşun dinleyene/okuyana aktardığı bildiridir.⁴⁰¹ Cümlede yapılacak ses/harf hatası bildirinin anlam yönünden tamamen değişmesine neden olacaktır.

İnsanlar arasındaki basit bir haberleşmede bir konuşan, bir dinleyen vardır. Bu nedenle, sesler yerli yerinde ve doğru seslendirilmelidir. Sağlıklı bir haberleşmenin olabilmesi için sözcüklerin söylenişinde yanlışlıklar olmamalıdır.⁴⁰² Zira insan zihnine özgü göstergeler vardır.⁴⁰³ Sözcüklerin doğru telaffuz edilmemeleri onların yazılı hallerine de hatalı olarak yansıyabilecek ve okunabilecektir. Bu da göstergeye yansyarak yanlış iletişime ve haberleşmeye yol açacaktır.

Yazarın ve okurun ulaşmak istediği temel hedef sözleri anlamak ve sözlerin anlaşılmasını sağlamaktır. Sistemli yaratıcı düşünce üretmenin en iyi yolu anlam konusunda anlaşmaktır. Sözlerin anlamları konusundaki kapalılık, sözün anlaşılmamasına neden olacaktır. Söz anlamla örtüşürse net olarak anlaşılacaktır. Sözlerin anlamları belirlenmiş olduğunda insanlar birbirleriyle kolay anlaşacaklardır.⁴⁰⁴

2.10. Ses Hatası ve Ses Hatalarını Düzeltme Yöntemleri

Dil öğrenim sürecinde hata olması kaçınılmaz bir olgudur.⁴⁰⁵ Dil hataları seslendirme/mahreç, gramer, yazma ve okuma alanlarında olduğunda bu hatalar anlam ve göstergenin değişmesine neden olmaktadır. Özellikle ses dilin temel taşıdır. Bu temel taşın sağlam ve kalıcı hâlde yerleştirilmesinde en önemli unsur öğretmendir.

Ses dil öğrenimi ve öğretiminin her aşamasının temelidir. Yabancı bir dili öğrenmek isteyen o dilin ses sistemine kendini iyice alıştırmaları gerekir.

⁴⁰¹ Aksan, *Anlambilim*, 162.

⁴⁰² Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/44-45.

⁴⁰³ Aksan, *Her Yönüyle Dil*, 1/153.

⁴⁰⁴ Salibâ, *el-Mu 'cemu 'l-Felsefi*, 1/8.

⁴⁰⁵ Buşrâ-Yâmine, *el-Ahtâ*, 6.

İngilizcede *pit/ çukur, oyuk*⁴⁰⁶ kelimesi ile *bit/bir parça*⁴⁰⁷ kelimeleri arasındaki fark sadece başlarındaki *p* ve *b* sesleridir.⁴⁰⁸ Yine *pill/hap, tablet*⁴⁰⁹ ile *bill/fatura*,⁴¹⁰ *tin/kalay, teneke*⁴¹¹ ile *thin/ince*,⁴¹² *pray/dua etmek*⁴¹³ ile *bray/anırmak*,⁴¹⁴ *park/park etmek*⁴¹⁵ ile *bark/havlamak*,⁴¹⁶ *push/itmek*⁴¹⁷ ile *bush/çalı*⁴¹⁸ kelimeleri arasındaki fark sadece *p* ve *b* sesleridir. İngilizcedeki *p* sesini çıkaramayan biri -ki Araplar için durum böyledir – bu tür kelimelerde ses ve sese bağlı olarak anlam hatası yapmış olacaktır.

Ses/telaffuz problemi Arapçada bazı harflerin istenen düzeyde telaffuz edilememesi/seslendirilememesidir.⁴¹⁹ Dilin temel dört becerisi olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri ses hatalarından ister istemez etkilenecektir.

Arapça öğretiminde dinleme; sesleri tanıma, kısa ve uzun sesleri ayırt etme, sesler ile seslere ait yazılı harfleri ayırt etme; şeddeli harfler, tenvîn ve kelimeleri harekelerine uygun olarak ayırt etme becerilerini kapsamaktadır.⁴²⁰

“Dinleme öğretiminde amaç, öğrencilerin yabancı dildeki ses ve ifadeleri tanıması vurgulama ve tonlamaların neden olduğu anlam değişikliklerini fark etmesi ve konuşmacıdan gelen mesajı tam ve doğru olarak anlamasını sağlamaktır.”⁴²¹ “Dinleyenin, kendisini konuşanın yerine koyarak konuşmacının neler hissettiğini sözlerinin hangi deneyimleri yansıttığını anlamaya yönelik çeşidine empati kurarak dinleme denir.”⁴²²

⁴⁰⁶ Shella Dignen-Ramesh Krishnamurty. “pit”, *Metro Essential Dictionary*, (İstanbul: Metro Yayın Pazarlama, 1995), 767.

⁴⁰⁷ Dignen & Krishnamurty, “bit”, 92.

⁴⁰⁸ Aitchison, *el-Lisâniyyât*, 106.

⁴⁰⁹ Dignen & Krishnamurty, “pill”, 764.

⁴¹⁰ Dignen & Krishnamurty, “bill”, 90.

⁴¹¹ Dignen & Krishnamurty, “tin”, 1092.

⁴¹² Dignen & Krishnamurty, “thin”, 1080.

⁴¹³ Dignen & Krishnamurty, “pray”, 792.

⁴¹⁴ Dignen & Krishnamurty, “bray”, 111.

⁴¹⁵ Dignen & Krishnamurty, “park”, 736.

⁴¹⁶ Dignen & Krishnamurty, “bark”, 73.

⁴¹⁷ Dignen & Krishnamurty, “push”, 824.

⁴¹⁸ Dignen & Krishnamurty, “bush”, 128.

⁴¹⁹ Cenzûrî & ‘Abdulğani, *Binâ’ İstibyân*, 79.

⁴²⁰ Ta îma, *el-Mahârâtü’l-Luğaviyye*, 219-220.

⁴²¹ Ersin Çelik, “Dinleme Becerisi”, *Arapça Dil Becerilerinin Öğretimi*, ed. Gürkan Dağbaşı, (İstanbul: Akdem Yayınları, 2018), 13.

⁴²² Çelik, “Dinleme Becerisi”, 18

Konuşma becerisinin doğru şekilde yapılması için seslerin doğru telaffuzu, birbirine yakın seslerin ayırt edilmesi, kısa ve uzun seslerin ayırt edilmesi, duruma uygun tonlama yapma, harekeye dikkat edilmesi önemlidir.⁴²³

Ses hataları sadece öğrencinin sorumluluğunda değildir, eğitimin içerisinde yer alan herkesin sorumluluğundadır.⁴²⁴ Eğitim programını ses çalışmalarında önemli bir rolü olmakla beraber iyi bir öğretmenin varlığı da gereklidir.⁴²⁵

2.10.1. Ses Hatalarını Düzeltmenin Yolları

Arapça öğrenim sürecinde ses hataları olmasının doğal olduğu bilinen bir husustur. Bu hataları düzeltmek için birçok yöntem ve öneri bulunmaktadır. Zira “yabancı dil öğrenen öğrenci için ana dilinde olmayan kavram ve yapıları özümsemesi kolay olmamakta, zaman almaktadır. Bundan dolayı öğretmenlerin, öğrencilerin hata yapmalarına imkan sağlamaları, eleştirel tavır yerine teşvik edici olmaları, öğrencilere konuyla ilgili olarak kendilerini ifade edebilecek uygun ortamlar sağlamaları faydalı olacaktır.”⁴²⁶ Arapça öğretmeni olacak olan öğrenciler için durumun daha ciddî olduğu bir gerçektir.

Bu bölümde sunulan bu yöntem ve öneriler şunlardır:

- 1- Öğretmen öğrencilerini ses çalışmalarında teşvik edici bir konumda olmalı⁴²⁷ ve “doğru telaffuza önem vermelidir.”⁴²⁸
- 2- “Öğretmenin öğrencilerine kelimeyi doğru telaffuz etmeleri için alıştırtma yaptırması gerekir.”⁴²⁹ Bir ses tam olarak çıkarılmadan/halledilmeden diğer bir ses çalışmasına geçilmemelidir.⁴³⁰

⁴²³ Ta ĩma, *el-Mahârâtü'l-Luğaviyye*, 220.

⁴²⁴ Buşrâ-Yâmine, *el-Ahtâ'*, 6.

⁴²⁵ Fâ'ûrî- 'Amşe, *Ta' ĩmu'l-'Arabiyye*, 490.

⁴²⁶ İbrahim Özay, “Hazırlık Sınıfında Muzari Fiil Kullanımında Yapılan Hatalar ve Çözüm Önerileri”, *Ekev Akademi Dergisi*, 12/35 (Güz 2008), 276.

⁴²⁷ Masiry-Emin, *el-Müşkilâtü's-Şavtiyye*, 27.

⁴²⁸ Hûlî el-, *Arapça Öğretim Metotları*, 31.

⁴²⁹ Hûlî el-, *Arapça Öğretim Metotları*, 63.

⁴³⁰ Fâ'ûrî- 'Amşe, *Ta' ĩmu'l-'Arabiyye*, 490.

- 3- Öğrenci her kelime arasındaki farkı kavrayana kadar tekrar etme yoluna gidilebilir.⁴³¹ “Öğretmen kelimeyi söyler, öğrenciler dinlerler. Öğretmenin bunu iki veya üç defa tekrarlaması daha iyi olur.”⁴³²
- 4- Sesler kelime içinde verilmeli ve kelimeler tamamen harekeli olmalıdır.
- 5- Öğrenci doğru okumaya ve sesleri doğru telaffuz etmeye alıştırılmalıdır.
- 6- Ses eğitimi konuşmanın ötesinde anlam/delalet temelli olmalıdır, zira anlamın temel taşı sestir.⁴³³
- 7- Ses çalışmalarında önemli olan sese odaklanmak, sürekli ve devamlı olarak dinlemek ve tekrarlamaktır.⁴³⁴ “Telaffuz alıştırması öğretmenin kelimeyi söylemesiyle başlar. Öğrenciler önce dinlerler sonra öğretmenin ardından toplu bir şekilde, sonra grup grup, sonra da ferdî olarak tekrar ederler.”⁴³⁵
- 8- Yapılan telaffuz hatalarının düzeltilmesinde ise kelimelerin tek tek değil, birbirleriyle ilişkili olarak öğretilmesi önerilmektedir.⁴³⁶
- 9- Ses eğitimi sırasında seslerin tek başına kelime içerisinde, cümle içerisinde, metin içerisinde ya da uzatma harfleri ile doğru telaffuzu gerekmektedir. Zira her dilin seslerine karşılık gelen sınırlı sayıda harflerden oluşan bir alfabesi vardır. Yabancı dil öğrenen biri dildeki sesler ile bu seslerin yazılı simgelerini eşleştirebilmelidir. Bu anlamda sesli okuma öğrencilerin yaşadıkları telaffuz zorlukları ve yaptıkları hataları öğrenme açısından verimli bir alandır. Başarılı bir öğretmen öğrencinin okuduğu bir metinde yaptığı telaffuz hatalarını algılayacak hassasiyete sahiptir. Ses hatalarını tespit ve düzeltme aracı olarak sesli okuma yapılmalıdır.⁴³⁷
- 10- “Derslerde sözlü sınavların ölçme ve değerlendirilmesinde telaffuzun doğru olmasına özen gösterilmelidir.”⁴³⁸ Zira “Öğrenciler çoğu zaman sınavların yoğunlaştığı konular üzerine eğilirler.”⁴³⁹

⁴³¹ Asutay, “el-Hasâis Ekseninde, İbn Cinnî’de Ses-Anlam İlişkisine Bir Bakış”, *Ekev Akademi Dergisi*, 53 (Güz 2012), 319.

⁴³² Hûlî el-, *Arapça Öğretim Metotları*, 63.

⁴³³ Fâ’ûrî-’Amşe, *Ta’lîmu’l-’Arabîyye*, 490.

⁴³⁴ Masiry-Emin, *el-Müşkilâtü’s-Şavtiyye*, 25.

⁴³⁵ Hûlî el-, *Arapça Öğretim Metotları*, 27.

⁴³⁶ Akçay, “Arapça Konuşma Öğretimi”, 21.

⁴³⁷ Ta’îma, *el-Mahârâtü’l-Luğaviyye*, 221-223.

⁴³⁸ Özcan Demirel, *Yabancı Dil Öğretimi*, 6. Bs. (Ankara: Pegem Akademi, 2011), 132.

⁴³⁹ Cihaner Akçay, “Arapçanın Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Sınav Hazırlama ve Değerlendirme”, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21/3 (2011), 2.

- 11- Telaffuz hataları sadece konuşmayı değil yazmayı da etkileyebilir. Örneğin: “öğretmen خليل söylediğinde öğrenci onu غليل zannedebilir, dolayısıyla doğru bir şekilde duymadığı için kelimeyi anlayamaz. Kelimeyi yazarken غليل şeklinde yazacaktır, zira duyduğunu yazmaktadır.”⁴⁴⁰
- 12- “Aynı kökten türemiş kelimeleri bir arada, çeşitli cümleler içinde öğretmek gerekir.”⁴⁴¹
- 13- Öğretmen Arapça seslerin telaffuzunda sıkıntı yaşayan öğrencilere özel ilgi göstermelidir.⁴⁴²
- 14- “Eğer öğrencinin bir kelimeyi iyi bir şekilde bilmesini istiyorsak ona o kelimeyi iyi bir şekilde öğretmemiz gerekir, zira iyi bir öğrenim iyi bir öğretmeyi gerektirir.”⁴⁴³
- 15- “Arapça seslerin yazılı sembolleri olan harflerin aslına uygun olarak telaffuz edilerek seslendirilmesine özen gösterilmelidir. Yanlış telaffuzun terkiplerin yapısını bozarak anlamlarını değiştirdiği bilinmelidir.”⁴⁴⁴
- 16- “Türkçede mevcut olmayan bazı Arapça seslerin telaffuzunda da problemler yaşanabilmektedir. Bütün bu nedenlerden ötürü öğrencinin Arapça konuşma isteğini köreltecek geri bildirimlerden kaçınmak doğru olacaktır.”⁴⁴⁵
- 17- “Öğrencilerden, seviyelerinin üstünde bir performans beklenmemelidir.”⁴⁴⁶
- 18- “Sınıf içi uygulamalarda dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileri birlikte kullanılmalıdır.”⁴⁴⁷

Arapçayı ikinci bir dil olarak öğrenen kişinin belli sesleri çıkarması zordur. Bu zorluğu aşmak için:

- 1- Arapçayı ikinci bir dil olarak öğrenen öğrencinin Arapça öğrenim sürecine ana dilindeki seslerden Arapçadaki seslerle ortak olanlarından ve bu sesleri içeren kelime ve cümlelerden başlanmalıdır. Bunun için de “öğrenci, tüm harfleri ses ve

⁴⁴⁰ Hûlî el-, *Arapça Öğretim Metotları*, 62.

⁴⁴¹ Akçay, “Arapça Dinlediğini Anlama”, 27.

⁴⁴² Emrullah İşler, “Türklerin Arapçanın Ünsüzlerinde karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri”, *Ekev Akademi Dergisi*, III/2 (Güz 2001), 252.

⁴⁴³ Hûlî el-, *Arapça Öğretim Metotları*, 62.

⁴⁴⁴ Dağbaşı, “Okuma Becerisi”, 121.

⁴⁴⁵ Murat Demir, “Konuşma Becerisi”, *Arapça Dil Becerilerinin Öğretimi*, ed. Gürkan Dağbaşı, (İstanbul: Akdem Yayınları, 2018), 95.

⁴⁴⁶ Gürkan Dağbaşı, “Okuma Becerisi”, *Arapça Dil Becerilerinin Öğretimi*, ed. Gürkan Dağbaşı, (İstanbul: Akdem Yayınları, 2018), 119.

⁴⁴⁷ Özcan, “Yazma Becerisi”, 163.

sembolleriyile birbirinden ayırma becerisine sahip olmalıdır.⁴⁴⁸ Bundan sonraki aşamada Arapçadaki seslerden kendi ana dilindeki seslere yakın sesleri içeren kelime ve cümlelerden oluşan örneklerle öğrenim devam etmelidir. Sonraki aşamada Arapçada ses ve simgesi/harfi var olup kendi ana dilinde olmayan seslerle devam etmelidir. Son aşamada Arapçada var olup kendi ana dilinde hiç olmayan sesleri içeren kelime ve cümlelerden oluşan örneklerle öğrenim devam etmelidir. Burada önemli olan önce her iki dilde de alışıldık seslerle daha sonra da alışılmadık yabancı gelen seslerle aşamalı olarak bir ses çalışması yapılmasıdır.

- 2- Öğretmen, öğrencilere ses çalışması yaptırırken sesleri/harfleri kelime başında, kelime ortasında ve kelime sonunda vererek yapabilir. İyi bir telaffuzun başlangıcı ve temeli iyi bir dinlemedir. “Öğrencilerin dinleme sırasında zihinlerinin açık olması gerekir. Dinleme etkinlikleri sırasında da öğrenciler yalnızca dinlemeye odaklanmalıdır.”⁴⁴⁹ “Hedef dilin konuşulmadığı ülkelerde dinleme becerisini geliştirmek ve eğitim etkinliklerini sınıf dışına taşımak zordur fakat öğretmenler öğretim materyallerini çeşitlendirerek bu zincirleri kırabilirler.”⁴⁵⁰
- 3- Öğretmen, öğrenciler arasında ses/telaffuz bakımından gelişmiş, hatası olmayan bir öğrenciyle çalışmaya başlayabilir. Bu diğer öğrenciler için örnek teşkil edebilir. Bundan sonra ses/telaffuzu zayıf veya hatalı öğrencilere geçilebilir. Zira onlarla daha fazla zaman geçirmesi gerekecek ve daha fazla çaba harcamak zorunda kalacaktır.⁴⁵¹ Bunu önlemek için “Öğretmen, düzgün okuyamayan arkadaşlarına örnek olmaları için ilk önce iyi okuyan öğrencilere okutturur, daha sonra diğer öğrencilere geçer.”⁴⁵²
- 4- “Özellikle Türkçede bulunmayan “ث، خ، ذ، ع، غ” gibi harflerin sesletimine özen gösterilmeli, harflerin hem yalın halde hem de kelime içindeki sesletimleri toplu, grup ve bireysel alıştırımlarla pekiştirilmelidir.”⁴⁵³
- 5- Arapça ses/telaffuz çalışması sırasında öğrenci sesin nasıl çıkarıldığını görme ihtiyacı hissedebilir. ث ile ذ seslerinin çıkarılışı sırasında dilin hafıftan dışarı

⁴⁴⁸ Murat Özcan, *Arapça Yazma Becerileri Öğretiminde İletişimsel Yaklaşım*, (Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007), 27.

⁴⁴⁹ Akçay, “Arapça Dinlediğini Anlama”, 26.

⁴⁵⁰ Akçay, “Arapça Dinlediğini Anlama”, 4.

⁴⁵¹ Ta’îma, *el-Mahârâtü’l-Luğaviyye*, 265-266.

⁴⁵² Hûlî el-, *Arapça Öğretim Metotları*, 32.

⁴⁵³ Dağbaşı, “Okuma Becerisi”, 127.

ıkarılması gibi. Böyle bir durumda ğretmen, ğrencilerinin sesin çıkarılma şekline dikkat etmelerini ve aynı şekilde onların çıkarmalarını istemelidir.

- 6- Öğretmen, ğrencilere örnek bir cümle vermeli, bu cümleyi çok yavaş okumalı ve tekrarını daha sonra hızlı yapmalıdır.
- 7- “Telaffuz alıştırmalarında küçük birimleri kullanmak faydalı olacaktır. Önceden hazırlanmış olan bu küçük birimleri verirken kolay sesten başlanmalı ve ilk kelimedede verilmeli, zor olan ses daha sonra ve ikinci kelimedede verilmelidir.⁴⁵⁴ örneğın sîn/س sesi ile şâd/ص sesini ayırt edemeyen öğrenciye önce سبر kelimesi verilmeli daha sonra صبر kelimesi verilmeli. Ardından da tekrarlar yapılmalıdır.
- 8- Emir verme, soru sorma ve benzeri yollarla öğrencinin sürekli olarak Arapça dinlemesi, duyması bu seslere aşinalık oluşturacaktır. Başlangıç aşamasında ğrenci Arapça ğrencisi Arapça sesleri sadece ses çalışması bağlamında anlamsız kelimelerle değil, anlamlı kelimelerle ve belli sesleri yerleştirmek amacıyla çalışmalıdır.
- 9- Öğretmen Arapça ses/telaffuz hatalarına bakmalıdır. Bu hatalar çok yaygın ise kendi yöntemi konusuna odaklanmalıdır. Sebebini buluncaya kadar çalışmalıdır. Öğretmen Arapça telaffuz hatası yapan öğrenciyi ayıplamamalı, onunla dalga geçmemeli, ona olan güvenini kaybetmemeli ve onun dil öğrenebileceğine olan inancını yitirmemelidir.
- 10- Öğretmen Arapça telaffuz hataları konusunda çalışma yaparken öğrencinin yaptığı ses/telaffuz hatalarının her birini ayrı ayrı ele almalıdır.
- 11- Öğretmen Arapça telaffuz hataları konusunda hassas ve dikkatli olmalı, hataların sebeplerini bulmalıdır. Bazı hatalar ana dilden kaynaklı, bazıları da öğrencinin yaşadığı ortamdaki halk diline alışmış olmaktan kaynaklı olabilir.
- 12- Arapça telaffuz konusunda en iyi yöntem hatalı sesin anında düzeltilmesidir. Zira daha sonraki süreçte bu hata ve hataları düzeltmek zorlaşabilir.
- 13- Öğrencinin Arapça sesleri doğru telaffuz etmesinden amaçlanan şey, onun Arapça konuşurken konuştuğunun anlaşılması ve kendiyile konuşulurken de konuşulanı anlamasıdır.

⁴⁵⁴ Hlî el-, *Arapça ğretim Metotları*, 30.

- 14- Öğretmenin zihninde Arapça seslerin öğretilmesi hedefi net olarak bulunmalıdır. Öğretmen ses telaffuzu öğretirken kendi lehçesi bile olsa herhangi bir Arap lehçesi kullanmamalıdır.
- 15- Eğer öğretmen fiziksel veya başka nedenlerle Arapça seslerin telaffuzunda sıkıntı yaşıyorsa bunu öğrencilerine iletmeli ve bu seslerde yaptığı hataların gerekçesini söylemelidir. Bu noktada öğretmen doğru telaffuzu öğretmek için sesi, doğru sesin kaydedildiği kayıt cihazlarından yararlanmalıdır.⁴⁵⁵ Zira ses çalışması, diğer bir ifadeyle “telaffuz alıştırmaları öğretmenin kelimeyi söylemesiyle başlar.”⁴⁵⁶
- 16- Öğretmen, ses öğretimi süresince ses telaffuzu yapmalı, öğrencilere de pratik yaptırmalıdır. Zira öğretmen en iyi taklit edilecek bir model ve izlenecek bir örnektir.⁴⁵⁷ Bu bağlamda, doğru telaffuzu, seslendirmeyi önce öğretmen yapmalı sonra öğrencilerin tekrar etmelerini sağlamalıdır.⁴⁵⁸
- 17- Öğretmen, ses çalışması kapsamında öğrencilerine özel bir zaman ayırmalıdır. Öğretmen, öğrencilerini doğru telaffuzun önemi ve yanlış telaffuzun etkileri konusunda ikna etmelidir. Bu konuda elinden gelen bütün çabayı göstermelidir.
- 18- Doğru telaffuz ve yanlış telaffuz değerlendirilmesinin yapılabileceği en iyi yöntem okuma yoluyla olur. Doğru telaffuzu sağlama çalışmalarında öğrenciye doğru telaffuzu için ödül olarak bir not verilebilir.
- 19- Öğrencilerin hata yaptıkları seslere odaklanılmalıdır. Öğrencilerin çıkarmada zorluk çektikleri seslerin çoğunluğunun geri planında ana dillerindeki ses farklılığının olması muhtemeldir.
- 20- Öğrenci, kendi ana dilinde olmayıp hedef dilde karşılaştığı sesleri çıkarmada zorluk çekebilir. Bu durumda da hedef dildeki sesleri kendi anadilindeki seslere yakın bir sesle telaffuz edebilir. Örneğin Urduca konuşanlar ڄ harfini v olarak telaffuz ederler.⁴⁵⁹ Bu durumda olan öğrencilere özel ilgi ve alaka gösterilmelidir.
- 21- Öğretmen, önce hatayı tespit etmeli, sonra onu düzeltmeli ve hatanın nedenlerini öğrenciye anlatmalıdır.

⁴⁵⁵ Ta îma, *el-Mahârâtü'l-Luğaviyye*, 261-265.

⁴⁵⁶ Hûlî el-, *Arapça Öğretim Metotları*, 32.

⁴⁵⁷ Ta îma, *el-Mahârâtü'l-Luğaviyye*, 261.

⁴⁵⁸ Hûlî el-, *Arapça Öğretim Metotları*, 32.

⁴⁵⁹ Ta îma, *el-Mahârâtü'l-Luğaviyye*, 243-248.

22- Öğrenci yaptığı dil hatalarını doğrusunu tekrar etme yöntemiyle düzeltebilir.⁴⁶⁰

23- Radyo, televizyon, tiyatro ve sinemalarda fasîh Arapça yaygınlaştırılmalı ve halk dilinin kullanımı azaltılmalıdır. Kitap ve dergiler de tamamen harekeli olmalıdır.⁴⁶¹

24- Arapçayı doğru öğretme konusunda sorumluluk öğretmenin üzerindedir. Bu nedenle öğretmen alanında donanımlı olmalıdır.⁴⁶² Öğrenciler dün öğrendiklerini bugün unutabilmektedirler.⁴⁶³ Sürekli tekrar yoluna gidilmelidir.

Sonuç olarak Arapçada yapılan hatalar günlük dilde kullanıldığında belki çok fazla üzerinde durulmayabilecek hatalar olarak görülebilir. Hatta bu hatalar cümlelerin akışından tolere edilebilir olarak da gözükebilir. Ancak dinî konularda özellikle de Kur’ân âyetlerinin okunması ve yorumlanması aşamasında ortaya çıktığında düşünen insanları endişeye sevk edecektir.⁴⁶⁴

⁴⁶⁰ Buşrâ-Yâmine, *el-Ahtâ*’, 27-35.

⁴⁶¹ ‘Adnânî, *Mu‘cem*, 5.

⁴⁶² Kholi el-. *Muşkilâtü Ta‘lîm*, 189.

⁴⁶³ Buşrâ-Yâmine, *el-Ahtâ*’, 6.

⁴⁶⁴ Çıkar, “Nahiv İlmi”, 82.

3. DİL HATALARININ TESPİTİ VE BU HATALARIN DÜZELTİLMESİNE YÖNELİK UYGULAMA ÇALIŞMALARI İLE SONUÇLARI

Bu bölümde öğrencilere verilen okuma cümlelerinde yaptıkları dil hatalarının ön test sonuçları: ibdâl hataları, hazf hataları, izâfe/ekleme hataları, verilen metin harekeli olduğu halde yapılan hareke hataları ve Arapça fushâda olmayan ses hataları ele alınmıştır.

3.1. Öğrencilerde Dil Hatalarının Tespiti

Dil öğrenim sürecinde hataların yapılması doğaldır. Yazılı olmayan sözel dil hataları ayrı bir çaba ve gayret gerektirmektedir. Zorluk derecesi ne olursa olsun dil hatalarının özellikle ses ve anlam bağlamında ele alınması önemlidir. Zira bu ve benzeri araştırmalar ses ve anlam bağlamında dil hatalarının azaltılmasına yönelik olacaktır. Bu da hazırlanacak dil öğretim materyallerinin gözden geçirilmesi ve yeni programların hazırlanmasına rehberlik edebilecektir.

Bu araştırma, üniversite düzeyindeki Arapça öğrenen Türk öğrencilerden Ankara Gazi Üniversitesi hazırlık sınıfı öğrencileri ile yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler gönüllük esasına göre seçilmiş ve hiçbir öğrenci araştırmaya katılma konusunda zorlanmamıştır.

Dil hatalarının ses ve anlam bağlamında ele alındığı bu araştırma; *dil hatalarının tespiti (ön test)*, *dil hatalarının düzeltilmesine yönelik uygulama etkinlikleri*, *dil hatalarının düzeltilmesine yönelik etkinlikler sonrası değerlendirme (son test)* ve *yılsonu değerlendirmesi (gecikmeli son test)* olmak üzere 4 aşamadan oluşmaktadır.

Bu çalışmada ses/telaffuz hatalarının tespiti amacıyla 30 anlamlı ve tam cümleden oluşan metin şeklinde eğitim materyali hazırlanmış, bu metinlerin araştırmaya katılan öğrenciler tarafından sesli ve görüntülü olarak okunup kaydedilerek araştırmacıya interaktif ortamda iletilmesi istenmiştir. Bu süreçte öğrenciler kayıtlarını, kendilerini rahat hissettikleri ortamda yapabilmeleri için herhangi bir müdahalede bulunulmamıştır.

Öğrencilerin telaffuz/ses hatalarının tespiti amacıyla 30 anlamlı ve tam cümleden oluşan metnin tamamı harekeli olarak hazırlanmıştır. Bunda amaçlanan ise öğrencilerin metinleri okurken hareke sıkıntısı yaşamamalarıdır.

Dil hatalarının tespiti amacıyla öğrencilere verilen 30 anlamlı ve tam cümleden oluşan metin şu şekildedir:

- 1- رَأَيْتُ صَاحِبَ السَّيَّارَةِ.⁴⁶⁵
- 2- اِسْتَدَّتِ الْأَمْطَارُ.⁴⁶⁶
- 3- عَلِمَ الدَّوْلَةُ يُرْفَرُ.⁴⁶⁷
- 4- اِهْتَمَّتِ الدَّوْلَةُ بِتَعْلِيمِ الْكِبَارِ.⁴⁶⁷
- 5- الْمَرْأَةُ تَحْمِلُ اِبْنَهَا.⁴⁶⁸
- 6- صَنَعَتْ ثُرَكِيَا مُقَاتِلَةً بِدُونِ طَيَّارٍ.
- 7- اقْتَرَبَ النَّصْرُ.⁴⁶⁹
- 8- صَارَ الرَّجُلُ غَاضِبًا.
- 9- اِنَّا اُرْسَلْنَاكَ ... بِشِيرًا وَنَذِيرًا.⁴⁷⁰
- 10- اَثَّاثُ الْبَيْتِ جَمِيلٌ.⁴⁷¹
- 11- دَادَ عَنِ الْخُفُوقِ.
- 12- مِنَ الطُّفُولَةِ اِلَى نِهَآيَةِ النَّفْسِ يَتَعَلَّمُ الْاِنْسَانُ.
- 13- رَطَّبَ الْكَرِيمُ الصُّيُوفَ.
- 14- لَقَدْ شَهِدَ التَّارِيخُ عِبَادَةَ الْاَصْنَامِ.
- 15- اِذَا عِنْدَكَ سُعَالٌ فَاسْعَلْ.
- 16- قَالَ الرَّئِيسُ يَجِبُ مُرَاقَبَةُ تَخْثِثِ الْاِيزَادَاتِ الْوَطَنِيَّةِ.
- 17- هَذَا الرَّجُلُ يَعْتَمِدُ عَلَى تَحْوِيلِ الْاُمُورِ بِشَكْلِ مُسْتَمَرٍّ.

⁴⁶⁵ Hussein, *Arapça Öğrenen Türk öğrenciler*, 53.

⁴⁶⁶ Hussein, *Arapça Öğrenen Türk öğrenciler*, 54.

⁴⁶⁷ Hussein, *Arapça Öğrenen Türk öğrenciler*, 54.

⁴⁶⁸ Hussein, *Arapça Öğrenen Türk öğrenciler*, 54.

⁴⁶⁹ Hussein, *Arapça Öğrenen Türk öğrenciler*, 53.

⁴⁷⁰ Bakara, 2/119

⁴⁷¹ Hussein, *Arapça Öğrenen Türk öğrenciler*, 55.

- 18- تَتَوَاجَدُ لَدَيْنَا حَاوِيَاتُ اللَّبِيعِ.
- 19- صَبَرَ الْمَرَارِغُ شَهْرًا كَامِلًا فِي حَقْلِهِ.
- 20- إِنَّ هَذَا مُخْتَارُ الْقَرْيَةِ.
- 21- إِنَّ عَرْضَ الْعِمَارَةِ ضَيِّقٌ.
- 22- تُصَارِعُ فِي عَمَلِهِ.
- 23- وَضَعَتِ الْمَرْأَةُ مَوْلُودَهَا فِي الْمُسْتَشْفَى.
- 24- نَمَّ بِنَاءُ بَيْتِنَا مِنْ طِينٍ.
- 25- نَمَّ يَدُهُ بِالْعُشْبِ.
- 26- قَامَ أَحَدٌ بِاخْتِرَاقِ حَاسُوبِي.
- 27- حَرَّبَ صَدِيقُهُ.
- 28- أَخْبَارُ الْيَوْمِ.
- 29- هَذِهِ الشَّجَرَةُ أَثْمَرُ مِنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ.
- 30- ضَلَّ الرَّجُلُ.

Araştırmaya katılan öğrencilerden bu cümleleri sırasıyla sesli ve görüntülü olarak seslendirmeleri istenmiştir. Öğrencilerle bu cümleler üzerinde herhangi bir çalışma ve tekrarlamaya yapılmamıştır. Öğrenciler bu metinleri kendilerini rahat hissettikleri bir ortamda seslendirerek interaktif ortamda araştırmacıya göndermişlerdir.

Öğrencilerin sesli ve görüntülü olarak seslendirdikleri metinlerde ses ve anlam bağlamında yaptıkları dil hataları şu başlıklar altında değerlendirilmiştir:

- 1- İbdâl/sesi başka bir sesle telaffuz etme hataları
- 2- Hazf/sesi eksiltme veya çıkartma yoluyla telaffuz etmeme hataları
- 3- İzâfe/ gereksiz ses ekleme yoluyla yapılan telaffuz hataları
- 4- Harekeyi yanlış seslendirerek yapılan telaffuz hataları
- 5- Fasîh Arapçada olmayan bir sesle yapılan telaffuz hataları.

3.2. Ön Test Sonucu Tespit Edilen Dil Hataları

Bu bölümde ön test sonucunda tespit edilen dil hataları ibdâl, hazf, izâfe, hareke ve fushâ Arapçada yer almayan ses hataları olmak üzere beş ayrı başlık altında ele alınmıştır.

3.2.1. Ön Test İbdâl Hataları

İbdâl, bir şeyi başka bir şeye dönüştürmek, bir sesi bir başka sese dönüştürmek,⁴⁷² bir harfi başka bir harfle değiştirmek⁴⁷³ yoluyla yapılan hatalardır. Ön test sonucunda tespit edilen ibdâl hataları şu şekildedir:

Hemze / ؀

Hemze / ؀ Harfinin ‘ayn / ع Harfine Dönüştürülmesi Hataları

20. cümlede P15 kodlu öğrenci إن edatını عن şeklinde seslendirerek hemze/ء harfini ‘ayn/ع olarak seslendirmiştir. Bu cümlede إن edatı, tahkik ifade ederken öğrenci edatı عن şeklinde seslendirerek cümleden anlaşılması gereken mesaj değişmiştir.

Hemze / ؀ Harfinin ğayn / غ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

14. cümlede P21 kodlu öğrenci الأصنام kelimesini الغصنام şeklinde seslendirerek hemze/ء harfini ğayn/غ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الأصنام kelimesi “putlar”⁴⁷⁴ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الغصنام şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Hemze / ؀ Harfinin yâ / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

16. cümlede P22 kodlu öğrenci الرئيس kelimesini الرئيس şeklinde seslendirerek hemze/ء harfini yâ / ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الرئيس kelimesi “başkan”⁴⁷⁵ anlamına

⁴⁷² İbn Manzûr, “ibdâl”, *Lisânu’l-‘Arab*, 1/ 344.

⁴⁷³ M. Mücahit Asutay, *Kavram Atlası Arapça I*, ed: Bülent Akot, (Ankara: Gazi Kitabevi, 2020), 197.

⁴⁷⁴ İbn Manzûr “şanem”, *Lisân*, 7/424.

⁴⁷⁵ İbn Manzûr, “re’es”, *Lisân*, 5/80.

gelirken öğrenci bu kelimeyi الرئوس şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Bâ' / ب

Bâ' / ب Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

4. cümlede P13, P19 kodlu öğrenciler الكبار kelimesini الكِْتار şeklinde seslendirerek bâ' / ب harfini tâ' / ت olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede الكبار kelimesi “büyükler”⁴⁷⁶ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الكِْتار şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir. Bu hatanın nedeni olarak öğrencilerin harfleri karıştırmalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

13. cümlede P19 kodlu öğrenci رطب kelimesini رطت şeklinde seslendirerek bâ' / ب harfi tâ' / ت olarak seslendirmiştir. Bu cümlede رطب kelimesi “taze hurma ikram etti”⁴⁷⁷ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi رَطَّت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede P19 kodlu öğrenci يجب kelimesi de يَجِت şeklinde seslendirerek bâ' / ب harfini tâ' / ت olarak seslendirmiştir. Bu cümlede يجب kelimesi “gerekir”⁴⁷⁸ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يَجِت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Bâ' / ب Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

8. cümlede P13 kodlu öğrenci غاضباً kelimesini غَاضِبًا şeklinde seslendirerek bâ' / ب harfini yâ' / ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede غاضباً kelimesi “öfkeli”⁴⁷⁹ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi غَاضِبًا şeklinde seslendirerek “gözlerini kısarak”⁴⁸⁰ anlamına dönüştürmüştür.

⁴⁷⁶ Osman Düzgün, “keber”, *Türkçe-Arapça/Arapça-Türkçe Karşılıklar Kılavuzu*. (Ankara: TDK Yayınları, 2020), 728.

⁴⁷⁷ İbn Manzûr, “raṭab”, *Lisân*, 5/238.

⁴⁷⁸ Serdar Mutçalı, “veceb”, *Arapça- Türkçe Sözlük*. (İstanbul: Dağarcık Yayın, Eğitim ve Reklamcılık Hizmetleri Şti., 1995), 962.

⁴⁷⁹ Mutçalı, “ğadab”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 628.

⁴⁸⁰ Kadir Güneş, “ğaday”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, (İstanbul: Mektep Yayınları, 2017), 852.

14. cümlede P13 kodlu öğrenci عيادة kelimesi عيادة şeklinde seslendirerek bâ'/ب harfi yâ'/ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede عيادة kelimesi “ibadet”⁴⁸¹ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi عيادة şeklinde seslendirerek “muayenehane, poliklinik”⁴⁸² anlamına dönüştürmüştür.

17. cümlede P22 kodlu öğrenci بشكل kelimesini بِشَكْل şeklinde seslendirerek bâ'/ب harfini yâ'/ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede بشكل kelimesi “olarak, şeklinde”⁴⁸³ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi بِشَكْل şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

24. cümlede P13 kodlu öğrenci بيتنا kelimesini بَيْتْنَا şeklinde seslendirerek bâ'/ب harfini yâ'/ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede بيتنا kelimesi “evimiz”⁴⁸⁴ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi بَيْتْنَا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

26. cümlede P15 kodlu öğrenci حاسوبي kelimesini حَاسِبِي şeklinde seslendirerek bâ'/ب harfini yâ'/ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede حاسوبي kelimesi “bilgisayarım”⁴⁸⁵ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi حَاسِبِي şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

28. cümlede P13 kodlu öğrenci أخبار kelimesini أَخْبَار şeklinde seslendirerek bâ'/ب harfini yâ'/ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede أخبار kelimesi “haberler”⁴⁸⁶ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أَخْبَار şeklinde seslendirerek “seçkinler”⁴⁸⁷ anlamına dönüştürmüştür.

⁴⁸¹ Mutçalı, “‘abed”, *Arapça- Türkçe Sözlük*, 546.

⁴⁸² Kerim Açık-Murat Özcan, “‘aved”, *Alfabetik Telaffuzlu Sözlük Arapça-Türkçe/Türkçe Arapça*, (İstanbul: Akdem Yayınları, 2018), 223.

⁴⁸³ Mutçalı, “şekel”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 454.

⁴⁸⁴ İbn Manzûr, “beyt”, *Lisân*, 1/545.

⁴⁸⁵ Emrullah İşler-İbrahim Özay, “bilgisayar”, *Türkçe-Arapça Kapsamlı Sözlük*. (Ankara: Fecr Yayınları, 3. Bs. 2011),

⁴⁸⁶ İbn Manzûr, “haber”, *Lisân*, 4/12.

⁴⁸⁷ Ferâhîdî, *Kitâbu'l- 'Ayn*, “hayer”, 1/455.

Bâ' / ب Harfinin nûn / ن Harfine Dönüştürülmesi Hataları

14. cümlede P8 kodlu öğrenci عبادة kelimesini عَندَة şeklinde seslendirerek bâ' / ب harfi nûn / ن olarak seslendirmiştir. Bu cümlede عبادة kelimesi “ibadet” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi عندَة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

26. cümlede P10 ve P2 kodlu öğrenciler حاسوبي kelimesi حاسوني şeklinde P5 ve P8 kodlu aynı kelimeyi حسوني seslendirerek bâ' / ب harfi nûn / ن olarak seslendirmiştir. Bu cümlede حاسوبي kelimesi “bilgisayarım” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi حاسوني ve حسوني şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

Bâ' / ب Harfinin kâf / ق Harfine Dönüştürülmesi Hataları

26. cümlede P6, P13, P22 kodlu öğrenciler حاسوبي kelimesini هاسوقي şeklinde seslendirerek olarak bâ' / ب harfini ق seslendirmişlerdir. Bu cümlede حاسوبي kelimesi “bilgisayarım” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi هاسوقي şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

Tâ' / ت

Tâ' / ت Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

4. cümlede P1 kodlu öğrenci بتعليم kelimesini بيعلم şeklinde seslendirerek tâ' / ت harfini yâ' / ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede بتعليم kelimesi “eğitmek”⁴⁸⁸ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi بيعلم şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

14. cümlede P15 kodlu öğrenci التاريخ kelimesini يارج şeklinde seslendirerek tâ' / ت harfi yâ' / ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede التاريخ kelimesi “tarih”⁴⁸⁹ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يارج şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede P17 kodlu öğrenci تخثيث kelimesini يخثيث şeklinde seslendirerek tâ' / ت harfini yâ' / ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تخثيث kelimesi “arttırmak”⁴⁹⁰ anlamına

⁴⁸⁸ Mutçalı, “‘alem”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 591.

⁴⁸⁹ Mutçalı, “‘ereh”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 12.

⁴⁹⁰ Mustafâ vd., “‘haseş”, *el- Mu ‘cemu 'l-Vasîl*, 217.

gelirken öğrenci bu kelimeyi يَحْتِثُ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede P10 kodlu öğrenci تحويل kelimesini يهويل şeklinde seslendirerek tâ'/ت harfini yâ'/ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تحويل kelimesi “dönüştürmek”⁴⁹¹ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يَهْوِيل şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Tâ' / ت Harfinin şâ' / ث Harfine Dönüştürülmesi Hataları

24. cümlede P5, P8, P15, P22 kodlu öğrenciler تم kelimesini ثم şeklinde seslendirerek tâ'/ت harfini şâ'/ث olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede تم kelimesi “(yap)ıldı, tamamlandı”⁴⁹² anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi ثَم şeklinde seslendirerek “tamir etti, düzeltti”⁴⁹³ anlamına dönüştürmüşlerdir.

Tâ' / ت Harfinin bâ' / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

1. cümlede P11 kodlu öğrenci رأيت kelimesini رَأَيْبُ şeklinde seslendirerek tâ'/ت harfini bâ'/ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede رأيت kelimesi “gördüm”⁴⁹⁴ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi رَأَيْب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

2. cümlede P19 kodlu öğrenci اشتدت kelimesini اشتدب şeklinde seslendirerek tâ'/ت harfini bâ'/ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede اشتدت kelimesi “arttı, çoğaldı”⁴⁹⁵ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi اِشْتَدَّب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede P21 kodlu öğrenci الإيرادات kelimesini الإيراداب şeklinde seslendirerek tâ'/ت harfini bâ'/ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الإيرادات kelimesi “gelirler”⁴⁹⁶ anlamına

⁴⁹¹ İbn Manzûr, “havel”, *Lisân*, 3/401

⁴⁹² İbn Manzûr, “temem”, *Lisân*, 2/52.

⁴⁹³ İbn Manzûr, “semem”, *Lisân*, 2/130.

⁴⁹⁴ İbn Manzûr, “Re'ey”, *Lisân*, 5/84.

⁴⁹⁵ Mutçalı, “şeded”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 435.

⁴⁹⁶ Mutçalı, “vered”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 974.

gelirken öğrenci bu kelimeyi الإيرادab şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Tâ' / ت Harfinin nûn / ن Harfine Dönüştürülmesi Hataları

2. cümlede P6 kodlu öğrenci اشتدت kelimesini اِشْتَدَّ şeklinde seslendirerek tâ' / ت harfini nûn / ن olarak seslendirmiştir. Bu cümlede اشتدت kelimesi “arttı, çoğaldı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi اِشْتَدَّ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede P8 kodlu öğrenci تخثيث kelimesini نَخْثِثْ şeklinde seslendirerek tâ' / ت harfini nûn / ن olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تخثيث kelimesi “arttırmak” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi نَخْثِثْ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede P17 kodlu öğrenci تحويل kelimesini نُهْوِلْ şeklinde seslendirerek tâ' / ت harfini nûn / ن olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تحويل kelimesi “dönüştürmek” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi نُهْوِلْ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

22. cümlede P8 kodlu öğrenci تصارع kelimesini نُصَارِعْ şeklinde seslendirerek tâ' / ت harfini nûn / ن olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تصارع kelimesi “çekişiyor, çatışıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi نُصَارِعْ şeklinde seslendirerek “çekişiyoruz, çatışıyoruz” anlamına dönüştürmüştür.

24. cümlede P8 kodlu öğrenci بيتنا kelimesini بَيْئَاتَا şeklinde seslendirerek tâ' / ت harfini nûn / ن olarak seslendirmiştir. Bu cümlede بيتنا kelimesi “evimiz” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi بَيْئَاتَا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

ث / Sâ'

ث / Sâ' Harfinin sîn / س Harfine Dönüştürülmesi Hataları

10. cümlede P1, P6, P8, P9, P12, P15, P11, P17, P21 kodlu öğrenciler أثاث kelimesini اَثَاثْ şeklinde seslendirerek şâ' / ث harfini sîn / س olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede أثاث

kelimesi “mobilya”⁴⁹⁷ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi أساس şeklinde seslendirerek “temel, esas”⁴⁹⁸ anlamına dönüştürmüşlerdir.

16. cümlede P1, P2, P5, P6, P10, P15 kodlu öğrenciler تَخْثِث kelimesini تَخْشِيس şeklinde seslendirerek سَا' / ث harfini سِنْ / س olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede تَخْثِث kelimesi “arttırmak” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تَخْشِيس şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

25. cümlede P5, P11, P12 kodlu öğrenciler تَمَّ kelimesini سَمَّ şeklinde seslendirerek سَا' / ث harfini سِنْ / س olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede تَمَّ kelimesi “tamir etti, düzeltti” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi سَمَّ şeklinde seslendirerek “zehirledi”⁴⁹⁹ anlamına dönüştürmüşlerdir.

29. cümlede P5, P12, P11, P14, P15 kodlu öğrencilerimiz أَثْمَر kelimesi أَسْمَر şeklinde seslendirerek سَا' / ث harfî سِنْ / س olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede أَثْمَر kelimesi “daha meyveli”⁵⁰⁰ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi أَسْمَر şeklinde seslendirerek “daha esmer”⁵⁰¹ anlamına dönüştürmüşlerdir.

Şâ' / ث Harfinin şîn / ش Harfine Dönüştürülmesi Hataları

16. cümlede P2, P14, P18 kodlu öğrenciler تَخْثِث kelimesini تَخْشِيس şeklinde seslendirerek سَا' / ث harfini şîn / ش olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede تَخْثِث kelimesi “arttırmak” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تَخْشِيس şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

⁴⁹⁷ İbn Manzûr, “eşes”, 1/68.

⁴⁹⁸ Umar, Mu'cemu'l-Luğati'l-'Arabiyye, 1/92.

⁴⁹⁹ İbn Manzûr, “semem”, Lisân, 6/372.

⁵⁰⁰ İbn Manzûr, “semer”, Lisân, 2/127.

⁵⁰¹ Düzgün, “semer”, Türkçe-Arapça., 547.

Ṣâ' / ث Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

25. cümlede P6 kodlu öğrenci تَمَّ kelimesini يَمَّ şeklinde seslendirerek ṣâ' / ث harfini yâ' / ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تَمَّ kelimesi “tamir etti, onardı”⁵⁰² anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يَمَّ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Cîm / ج

Cîm / ج Harfinin hâ' / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

16. cümlede P22 kodlu öğrenci يجب kelimesini يَهَب şeklinde seslendirerek cîm / ج harfini hâ' / ه olarak seslendirmiştir. Bu cümlede يجب kelimesi “gerekir” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يَهَب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Hâ' / ح

Hâ' / ح Harfinin Hâ' / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

1. cümlede P3, P5, P6, P7, P9, P10, P11, P12, P13, P14, P16, P17, P18, P19, P20, P22 kodlu öğrenciler صاحب kelimesini صاهب şeklinde seslendirerek hâ' / ح harfini hâ' / ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede صاحب kelimesi “-ın sahibi”⁵⁰³ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi صاهب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

5. cümlede P13 kodlu öğrenci تحمل kelimesini تَهَّل şeklinde seslendirerek hâ' / ح harfini hâ' / ه olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor”⁵⁰⁴ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تَهَّل şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

5. cümlede P6, P11, P13, P16, P18, P19, P22 kodlu öğrenciler تَحْمِل kelimesini تَهْمِل şeklinde seslendirerek hâ' / ح harfini hâ' / ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede تحمل

⁵⁰² İbn Manzûr, “semem”, *Lisân*, 2/131.

⁵⁰³ Düzgün, “şahab”, *Türkçe-Arapça*, 582.

⁵⁰⁴ İbn Manzûr, “hamel”, *Lisân*, 3/331.

kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تَهْمِل şeklinde seslendirerek “başı boş bırakıyor”⁵⁰⁵ anlamına dönüştürmüşlerdir.

11. cümlede P1, P6, P7, P16, P10, P11, P12, P18, P21, P22 kodlu öğrenciler الحقوق kelimesini الحقوق şeklinde seslendirerek hâ’/ح harfini hâ’/ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede الحقوق kelimesi “hukuk”⁵⁰⁶ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الحقوق şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

17. cümlede P7, P8, P10, P11, P12, P13, P14, P16, P17, P18, P20, P22 kodlu öğrencilerimiz تحويل kelimesini تهويل şeklinde seslendirerek hâ’/ح harfini hâ’/ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede تحويل kelimesi “dönüştürmek” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تهويل şeklinde seslendirerek “korkutmak”⁵⁰⁷ anlamına dönüştürmüşlerdir.

18. cümlede P6, P7, P11, P12, P13, P17, P18, P20 kodlu öğrencilerimiz حاويات kelimesini حاويات şeklinde seslendirerek hâ’/ح harfini hâ’/ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede حاويات kelimesi “üzerine yük konulan şeyler, konteynerlar”⁵⁰⁸ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi حاويات şeklinde seslendirerek “Çok derin çukurlar”⁵⁰⁹ anlamına dönüştürmüşlerdir.

19. cümlede P10, P11, P14, P16, P18, P21 kodlu öğrenciler حَقْل kelimesini هَقْل şeklinde seslendirerek hâ’/ح harfini hâ’/ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede حَقْل kelimesi “tarlası”⁵¹⁰ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi هَقْل şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

26. cümlede P11, P12, P7 kodlu öğrencilerimiz أَد kelimesini أَد şeklinde seslendirerek hâ’/ح harfini hâ’/ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede أَد kelimesi “bir, tek”⁵¹¹ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi أَد şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

⁵⁰⁵ İbn Manzûr, “hemel”, *Lisân*, 2/136.

⁵⁰⁶ Güneş, “hağak”, *Arapça- Türkçe Sözlük*, 258.

⁵⁰⁷ Güneş, “hevel”, *Arapça- Türkçe Sözlük*, 258.

⁵⁰⁸ İbn Manzûr, “havey”, *Lisân*, 3/409; Güneş, “havey”, *Arapça- Türkçe Sözlük*, 299.

⁵⁰⁹ Güneş, “hevey”, *Arapça- Türkçe Sözlük*, 1260.

⁵¹⁰ İbn Manzûr, “hağal”, *Lisân*, 3/262.

⁵¹¹ ‘Umar, *Mu ‘cemu’l-Luğati’l-‘Arabiyye*, 1/1410.

26. cümlede P6, P13, P22 kodlu öğrenciler حاسوبى kelimesini هاسوقى şeklinde seslendirerek هâ'/ح harfini هâ'/ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede حاسوبى kelimesi “bilgisayarım” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi هاسوقى şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

26. cümlede P11 kodlu öğrenci حاسوبى kelimesini هاسبى şeklinde seslendirerek هâ'/ح harfini هâ'/ه olarak seslendirmiştir. Bu cümlede حاسوبى kelimesi “bilgisayarım” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi هاسبى şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

27. cümlede P10, P11, P12, P13, P17, P22 kodlu öğrenciler حَرَب kelimesi هَرَب şeklinde seslendirerek هâ'/ح harfî هâ'/ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede حرب kelimesi “kızdırdı”⁵¹² anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi هَرَب şeklinde seslendirerek “kaçırdı”⁵¹³ anlamına dönüştürmüşlerdir.

Hâ' / ح Harfinin هâ' / خ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

5. cümlede P15 kodlu öğrenci تحمل kelimesini تَحْمِل şeklinde seslendirerek هâ'/ح harfini هâ'/خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تَحْمِل şeklinde seslendirerek “felç olmak, bitkin düşmek”⁵¹⁴ anlamına dönüştürmüştür.

5. cümlede P20 kodlu öğrenci تحمل kelimesini تَحْمِل şeklinde seslendirerek هâ'/ح harfini هâ'/خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تَحْمِل şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

11. cümlede P17 kodlu öğrenci الحقوق kelimesini الخُقوق şeklinde seslendirerek هâ'/ح harfini هâ'/خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الحقوق kelimesi “hukuk” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الخُقوق şeklinde seslendirerek “yarık, çatlak”⁵¹⁵ anlamına dönüştürmüştür.

⁵¹² İbn Manzûr, “hareb”, *Lisân*, 3/101.

⁵¹³ Düzgün, “hereb”, *Türkçe-Arapça.*, 829.

⁵¹⁴ İbn Manzûr, “habel”, *Lisân*, 4/19.

⁵¹⁵ İbn Manzûr, “haçak”, *Lisân*, 3/164.

18. cümlede P14, P16, P21 kodlu öğrenciler حاويات kelimesini خاويات şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini ha'/خ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede حاويات kelimesi “üzerine yük konulan şeyler, konteynerlar” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi خاويات şeklinde seslendirerek “boşluklar”⁵¹⁶ anlamına dönüştürmüşlerdir.

26. cümlede P2, P16 kodlu öğrencilerimiz أحد kelimesini أَد şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini ha'/خ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede أحد kelimesi “bir, tek” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi أَد şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

26. cümlede P14, P16, P21 kodlu öğrencilerimiz حاسوبي kelimesini خاسوبي şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini ha'/خ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede حاسوبي kelimesi “bilgisayarım” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi خاسوبي şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

27. cümlede P14, P16, P21 kodlu öğrenciler حرب kelimesini خَرَب şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini ha'/خ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede حرب kelimesi “kızdırdı” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi خَرَب şeklinde seslendirerek “yıktı, yok etti”⁵¹⁷ anlamına dönüştürmüşlerdir.

Hâ' / ح Harfinin mîm / م Harfine Dönüştürülmesi Hataları

11. cümlede P8 kodlu öğrenci الحقوق kelimesini المقوق şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini mîm/م olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الحقوق kelimesi “hukuk” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi المقوق şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Ha' / خ

Ha' / خ Harfinin cîm / ج Harfine Dönüştürülmesi Hataları

14. cümlede P15, P22 kodlu öğrenciler التاريخ kelimesini التاريخ şeklinde seslendirerek ha' / ha'/خ harfini cîm/ج olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede التاريخ kelimesi “tarih”

⁵¹⁶ Güneş, “havey”, *Arapça- Türkçe Sözlük*, 373.

⁵¹⁷ İbn Manzûr, “hareb”, *Lisân*, 4/48.

anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi التاريخ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

Ha' / خ Harfinin hâ' / ح Harfine Dönüştürülmesi Hataları

14. cümlede P22 kodlu öğrenci التاريخ kelimesini التاريخ şeklinde seslendirerek ha' / خ harfini hâ' / ح olarak seslendirmiştir. Bu cümlede التاريخ kelimesi “tarih” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi التاريخ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede P1, P8 kodlu öğrenciler تخثيث kelimesini تخثيس şeklinde seslendirerek ha' / خ harfini hâ' / ح olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede تخثيث kelimesi “arttırmak” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تخثيس şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

20. cümlede P15 kodlu öğrenci مُختار kelimesini مُحتر şeklinde seslendirerek ha' / خ harfini hâ' / ح olarak seslendirmiştir. Bu cümlede مُختار kelimesi “muhtar, seçilmiş”⁵¹⁸ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi مُحتر şeklinde seslendirerek “hayrı azalmış”⁵¹⁹ anlamına dönüştürmüştür.

26. cümlede P21 kodlu öğrenci باختراق kelimesini باحتراق şeklinde seslendirerek ha' / خ harfini hâ' / ح olarak seslendirmiştir. Bu cümlede باختراق kelimesi “delip geçmek, sızmak”⁵²⁰ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi باحتراق şeklinde seslendirerek “yanmak”⁵²¹ anlamına dönüştürmüştür.

28. cümlede P2, P7, P21 kodlu öğrenciler أخبار kelimesini أخبار şeklinde seslendirerek ha' / خ harfini hâ' / ح olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede أخبار kelimesi “haberler” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi أخبار şeklinde seslendirerek “rahipler, hahamlar”⁵²² anlamına dönüştürmüşlerdir.

⁵¹⁸ İbn Manzûr, “hayer”, *Lisân*, 4/258.

⁵¹⁹ İbn Manzûr, “hater”, *Lisân*, 3/40.

⁵²⁰ Düzgün, “harağ”, *Türkçe-Arapça*, 446.

⁵²¹ İbn Manzûr, “harağ”, *Lisân*, 3/131

⁵²² İbn Manzûr, “haber”, *Lisân*, 4/12.

Ha' / خ Harfinin hâ' / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

14. cümlede P12 kodlu öğrenci التاريخ kelimesini التَّريه şeklinde seslendirerek ha' / خ harfini hâ' / ه olarak seslendirmiştir. Bu cümlede التاريخ kelimesi “tarih” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi التَّريه şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede P11, P12, P14, P18, P21, P22 kodlu öğrencilerimiz تَخْتِث kelimesini تَهْتِث şeklinde seslendirerek ha' / خ harfini hâ' / ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede تَخْتِث kelimesi “arttırmak” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تَهْتِث şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

20. cümlede P6, P12 kodlu öğrencilerimiz مختار kelimesini مهتر şeklinde seslendirerek ha' / خ harfini hâ' / ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede مختار kelimesi “muhtar, seçilmiş” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi مهتر şeklinde seslendirerek “yaşlı, ihtiyar, bunak”⁵²³ anlamına dönüştürmüşlerdir.

Râ' / ر

Râ' / ر Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

1. cümlede P14 kodlu öğrenci السيارة kelimesini السيرة şeklinde seslendirerek râ' / ر harfini yâ' / ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede السيارة kelimesi “araba”⁵²⁴ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi السيرة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Râ' / ر Harfinin lâ'm / ل Harfine Dönüştürülmesi Hataları

8. cümlede P17 kodlu öğrenci صار kelimesini صال şeklinde seslendirerek râ' / ر harfini lâ'm / ل olarak seslendirmiştir. Bu cümlede صار kelimesi “oldu”⁵²⁵ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صال şeklinde seslendirerek “sıçradı”⁵²⁶ anlamına dönüştürmüştür.

⁵²³ İbn Manzûr, “heter”, *Lisân*, 15/25.

⁵²⁴ Kerim-Özcan, “seyer”, *Alfabetik Telaffuzlu Sözlük*, 176.

⁵²⁵ Düzgün, “şayer”, *Türkçe-Arapça*, 597.

⁵²⁶ Mutçalı, “şavel”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 495.

Râ' / ر Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

6. cümlede P19 kodlu öğrenci طيار kelimesini طَيَّات şeklinde seslendirerek râ' / râ' / ر harfini tâ' / ت olarak seslendirmiştir. Bu cümlede طيار kelimesi “pilot”⁵²⁷ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi طَيَّات şeklinde seslendirerek “kat, plise”⁵²⁸ anlamına dönüştürmüştür.

Zây / ز

Zây / ز Harfinin zâl / ذ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

19. cümlede P16 kodlu öğrenci المزارع kelimesini المَزارع şeklinde seslendirerek zây / ز harfini zâl / ذ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede المزارع kelimesi “çiftçi”⁵²⁹ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi المَزارع şeklinde seslendirerek “eşlik eden”⁵³⁰ anlamına dönüştürmüştür.

Sîn / س

Sîn / س Harfinin mîm / م Harfine Dönüştürülmesi Hataları

16. cümlede P19 kodlu öğrenci الرئيس kelimesini الرئيم şeklinde seslendirerek س harfini mîm / م olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الرئيس kelimesi “başkan” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الرئيم şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Sîn / س Harfinin nûn / ن Harfine Dönüştürülmesi Hataları

16. cümlede P5, P6, P21 kodlu öğrenci الرئيس kelimesini الرئين şeklinde seslendirerek س harfini nûn / ن olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede الرئيس kelimesi “başkan” anlamına gelirken öğrencileri bu kelimeyi الرئين şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

⁵²⁷ Kerim-Özcan, “tayer”, *Alfabetik Telaffuzlu Sözlük*, 209.

⁵²⁸ Mutçalı, “tavey”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 537.

⁵²⁹ Mutçalı, “zere’”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 356.

⁵³⁰ İbn Manzûr, “zere’”, *Lisân*, 5/37.

Şîn / س Harfinin şîn / ش Harfine Dönüştürülmesi Hataları

17. cümlede P5 kodlu öğrenci مُسْتَمِر kelimesini مُسْتَمِر şeklinde seslendirerek س harfi şîn/ش olarak seslendirmiştir. Bu cümlede مُسْتَمِر kelimesi “sürekli, devamlı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi مُسْتَمِر şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

ش / Şîn

Şîn / س Harfinin sîn / س Harfine Dönüştürülmesi Hataları

2. cümlede P6, P22 kodlu öğrenciler اِسْتَدَّت kelimesini اِسْتَدَّت şeklinde seslendirerek şîn/ش harfini sîn/س olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede اِسْتَدَّت kelimesi “arttı, çoğaldı” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi اِسْتَدَّت şeklinde seslendirerek “düzgün, düzenli oldu”⁵³¹ anlamına dönüştürmüşlerdir.

9. cümlede P6 kodlu öğrenci بِسِيرًا kelimesini بِسِيرًا şeklinde seslendirerek şîn/ش harfini sîn/س olarak seslendirmiştir. Bu cümlede بِسِيرًا kelimesi “müjdecî”⁵³² anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi بِسِيرًا şeklinde seslendirerek “surat asan”⁵³³ anlamına dönüştürmüştür.

14. cümlede P2 kodlu öğrenci شَهِد kelimesini سَهِد şeklinde seslendirerek şîn/ش harfini sîn/س olarak seslendirmiştir. Bu cümlede شَهِد kelimesi “tanık oldu”⁵³⁴ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi سَهِد şeklinde seslendirerek “uykusuzluk çekmek”⁵³⁵ anlamına dönüştürmüştür.

17. cümlede P6 kodlu öğrenci بِشَكْل kelimesini بِسَخْل şeklinde seslendirerek şîn/ش harfini sîn/س olarak seslendirmiştir. Bu cümlede بِشَكْل kelimesi “olarak, şeklinde” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi بِسَخْل şeklinde seslendirerek “kuzular ile”⁵³⁶ anlamına dönüştürmüştür.

⁵³¹ İbn Manzûr, “seded”, *Lisân*, 6/209.

⁵³² İbn Manzûr, “beşer”, *Lisân*, 1/414

⁵³³ İbn Manzûr, “beser”, *Lisân*, 1/404

⁵³⁴ Düzgün, “şehed”, *Türkçe-Arapça.*, 575.

⁵³⁵ İbn Manzûr, “sehed”, *Lisân*, 6/409.

⁵³⁶ İbn Manzûr, “sehal”, *Lisân*, 6/204.

23. cümlede P6, P12 kodlu öğrenciler المستشفى kelimesini المستفى şeklinde seslendirerek şîn/ش harfi sîn/س olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede المستشفى kelimesi “hastane” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi المستفى şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

25. cümlede P1, P6 kodlu öğrenciler بالعُشْب kelimesini بِالْعُسْب şeklinde seslendirerek şîn/ش harfini sîn/س olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede بالعشب kelimesi “ot ile”⁵³⁷ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi بِالْعُسْب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

29. cümlede P21 kodlu öğrenci الشجرة kelimesini السَّجْرَة şeklinde seslendirerek şîn/ش harfini sîn/س olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الشجرة kelimesi “ağaç”⁵³⁸ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi السَّجْرَة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Şîn / ش Harfinin şâ' / ث Harfine Dönüştürülmesi Hataları

23. cümlede P10 kodlu öğrenci مستشفى kelimesini مستفى şeklinde seslendirerek şîn/ش harfini şâ' / ث olarak seslendirmiştir. Bu cümlede مستشفى kelimesi “hastane” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi مستفى şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Sâd / ص

Sâd / ص Harfinin sîn / س Harfine Dönüştürülmesi Hataları

6. cümlede P6, P8, P10, P12, P15, P18, P22 kodlu öğrenciler صَنَعَتْ kelimesini سَنَعَتْ şeklinde seslendirerek şâd/ص harfini sîn/س olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede صنعت kelimesi “yaptı”⁵³⁹ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi سنع şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

⁵³⁷ İbn Manzûr, “‘aşeb”, *Lisân*, 9/215.

⁵³⁸ Mutçalı, “şecer”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 431.

⁵³⁹ İbn Manzûr, “şana”, *Lisân*, 7/419.

7. cümlede P6, P7, P8 kodlu öğrenciler النَّصْر kelimesini النَّصْر şeklinde seslendirerek şâd/ص harfini sîn/س olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede النصر kelimesi “zafer”⁵⁴⁰ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi النَّصْر şeklinde seslendirerek “kartal”⁵⁴¹ anlamına dönüştürmüşlerdir.

8. cümlede P7, P21 kodlu öğrenciler صار kelimesini سار şeklinde seslendirerek şâd/ص harfini sîn/س olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede صار kelimesi “oldu” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi سار şeklinde seslendirerek “gitti”⁵⁴² anlamına dönüştürmüşlerdir.

8. cümlede P13 kodlu öğrenci صار kelimesini سرا şeklinde seslendirerek şâd/ص harfini sîn/س olarak seslendirmiştir. Bu cümlede صار kelimesi “oldu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi سرا şeklinde seslendirerek “şerefledi”⁵⁴³ anlamına dönüştürmüştür.

14. cümlede P10, P12, P18, P20 kodlu öğrenciler الأصنام kelimesini الأسنام şeklinde seslendirerek şâd/ص harfini sîn/س olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede الأصنام kelimesi “putlar” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الأسنام şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

19. cümlede P6, P7, P8, P12, P15, P17, P18, P21, P22 kodlu öğrenciler صَبَرَ kelimesini سَبَرَ şeklinde seslendirerek şâd/ص harfini sîn/س olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede صبر kelimesi “sabretti”⁵⁴⁴ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi سَبَرَ şeklinde seslendirerek “işin aslını öğrenmek, araştırmak”⁵⁴⁵ anlamına dönüştürmüşlerdir.

22. cümlede P1, P7, P8, P10, P13, P18, P21 kodlu öğrenciler تَصَارَع kelimesini تُسَارَع şeklinde seslendirerek şâd/ص harfini sîn/س olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede تصارع kelimesi “çekişiyor, çatışıyor”⁵⁴⁶ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تُسَارَع şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

⁵⁴⁰ Mutçalı, “naşar”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 889.

⁵⁴¹ Düzgün, “neser”, *Türkçe-Arapça*, 798.

⁵⁴² İbn Manzûr, “seyer”, *Lisân*, 6/454.

⁵⁴³ İbn Manzûr, “serev”, *Lisân*, 6/249.

⁵⁴⁴ Mutçalı, “şaber”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 468.

⁵⁴⁵ İbn Manzûr, “seber”, *Lisân*, 6/150.

⁵⁴⁶ Güneş, “şara’”, *Arapça- Türkçe Sözlük*, 670.

27. cümlede P13 kodlu öğrenci صَدِيقَه kelimesini سَدِيقَه şeklinde şâd/ص harfini sîn/س olarak seslendirmiştir. Bu cümlede صَدِيقَه kelimesi “arkadaşını”⁵⁴⁷ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi سَدِيقَه şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Dâd / ض

Dâd / ض Harfinin dâl / د Harfine Dönüştürülmesi Hataları

8. cümlede P1, P2, P7, P8, P11, P12, P14, P18, P22, P20 kodlu öğrencilerimiz غاضِبًا kelimesini غادِبًا şeklinde seslendirerek dâd/ض harfini dâl/د olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede غاضِبًا kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi غادِبًا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

8. cümlede P8, P11, P12, P13 kodlu öğrencilerimiz غاضِبًا kelimesini قَادِبًا şeklinde seslendirerek dâd/ض harfini dâl/د olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede غاضِبًا kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi قَادِبًا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

13. cümlede P16 kodlu öğrenci الضُّيُوف kelimesini الدُّيُوف şeklinde seslendirerek dâd/ض harfini dâl/د olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الضُّيُوف kelimesi “misafirler”⁵⁴⁸ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الدُّيُوف şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

21. cümlede P15, P18 kodlu öğrenciler ضَيِّق kelimesini دَوَّق şeklinde seslendirerek dâd/ض harfini dâl/د olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede ضَيِّق kelimesi “dar”⁵⁴⁹ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi دَوَّق şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

⁵⁴⁷ Mutçalı, “şadek”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 475.

⁵⁴⁸ İbn Manzûr, “dayef”, *Lisân*, 8/108.

⁵⁴⁹ İbn Manzûr, “dayek”, *Lisân*, 8/110.

30. cümlede P8 kodlu öğrenci ضَلَّ kelimesini دَلَّ şeklinde seslendirerek dâd/ض harfini dâl/د olarak seslendirmiştir. Bu cümlede ضَلَّ kelimesi “kayboldu”⁵⁵⁰ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi دَلَّ şeklinde seslendirerek “şımardı”⁵⁵¹ anlamına dönüştürmüştür.

Dâd / ض Harfinin zây / ز Harfine Dönüştürülmesi Hataları

8. cümlede P13 kodlu öğrenci غَاضِبًا kelimesini غَازِبَا şeklinde seslendirerek dâd/ض harfini zây/ز olarak seslendirmiştir. Bu cümlede غَاضِبًا kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi غَازِبَا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

13. cümlede P13 kodlu öğrenci الضُّيُوف kelimesini الزُّيُوف şeklinde seslendirerek dâd/ض harfini zây/ز olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الضُّيُوف kelimesi “misafirler” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الزُّيُوف şeklinde seslendirerek “sahteler”⁵⁵² anlamına dönüştürmüştür.

21. cümlede P13 kodlu öğrenci عَرْض kelimesini أَرْض şeklinde seslendirerek dâd/ض harfini zây/ز olarak seslendirmiştir. Bu cümlede عَرْض kelimesi “genişlik”⁵⁵³ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أَرْض şeklinde seslendirerek “sığınmak”⁵⁵⁴ anlamına dönüştürmüştür.

21. cümlede P13 kodlu öğrenci ضِيق kelimesini زَيْق şeklinde dâd/ض harfini zây/ز olarak seslendirmiştir. Bu cümlede ضِيق kelimesi “genişlik” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi زَيْق şeklinde seslendirerek “gömlek yakası”⁵⁵⁵ anlamına dönüştürmüştür.

Dâd / ض Harfinin zâl / ذ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

8. cümlede P10 kodlu öğrenci غَاضِبًا kelimesini غَاضِبْ şeklinde seslendirerek dâd/ض harfini zâl/ذ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede غَاضِبًا kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi غَاضِبْ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

⁵⁵⁰ İbn Manzûr, “dalel”, *Lisân*, 8/79.

⁵⁵¹ İbn Manzûr, “delel”, *Lisân*, 4/393.

⁵⁵² Güneş, “zeyef”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 547.

⁵⁵³ İbn Manzûr “‘arad”, *Lisân*, 9/137; Mutçalı, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 561.

⁵⁵⁴ İbn Manzûr, “‘erez”, *Lisân*, 1/115.

⁵⁵⁵ İbn Manzûr, “zeyak”, *Lisân*, 6/127.

Ḍâd / ض Harfinin şâd / ص Harfine Dönüştürülmesi Hataları

8. cümlede P6 kodlu öğrenci غاصبًا kelimesini غاصبا şeklinde seslendirerek Ḍâd/ض harfini şâd/ص olarak seslendirmiştir. Bu cümlede غاصبًا kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi غاصبا şeklinde seslendirerek “gasbeden, zorla alan”⁵⁵⁶ anlamına dönüştürmüştür.

13. cümlede P6 kodlu öğrenci الضيوف kelimesini الصيوف şeklinde seslendirerek Ḍâd/ض harfini şâd/ص olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الضيوف kelimesi “misafirler” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الصيوف şeklinde seslendirerek “yazlar”⁵⁵⁷ anlamına dönüştürmüştür.

21. cümlede P6 kodlu öğrenci ضيق kelimesini صيق şeklinde seslendirerek Ḍâd/ض harfini şâd/ص olarak seslendirmiştir. Bu cümlede ضيق kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صَيْق şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

30. cümlede P13 kodlu öğrenci ضلّ kelimesini صل şeklinde seslendirerek Ḍâd/ض harfini şâd/ص olarak seslendirmiştir. Bu cümlede ضل kelimesi “kayboldu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صل şeklinde seslendirerek “Çın çın etmek, şakırdamak”⁵⁵⁸ anlamına dönüştürmüştür.

Ḍâd / ض Harfinin Tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

13. cümlede P15 kodlu öğrenci الضيوف kelimesini التيوف şeklinde seslendirerek Ḍâd/ض harfini tâ'/ت olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الضيوف kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi التيوف şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Ḍâd / ض Harfinin Sîn / س Harfine Dönüştürülmesi Hataları

23. cümlede P10 kodlu öğrenci وضعت kelimesini وَسَعَتْ şeklinde seslendirerek Ḍâd/ض harfini sîn/س olarak seslendirmiştir. Bu cümlede وضعت kelimesi “doğurdu”⁵⁵⁹ anlamına

⁵⁵⁶ İbn Manzûr, “ğaşab”, *Lisân*, 10/77.

⁵⁵⁷ İbn Manzûr “şayef”, *Lisân*, 7/455.

⁵⁵⁸ İbn Manzûr, “şalel”, *Lisân*, 7/393; Mutçalı, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 486.

⁵⁵⁹ Mutçalı, “veḍa'”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 989.

gelirken öğrenci bu kelimeyi وَسَّعَتْ şeklinde seslendirerek “rızkını genişletti, arttırdı”⁵⁶⁰ anlamına dönüştürmüştür.

Tâ' / ط

Tâ' / ط Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

2. cümlede P1, P11, P12, P13, P14, P22 kodlu öğrenciler الأمطار kelimesini الأمطار şeklinde seslendirerek tâ' / ط harfini tâ' / ت olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede الأمطار kelimesi “yağmurlar”⁵⁶¹ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الأمطار şeklinde seslendirerek “metreler”⁵⁶² anlamına dönüştürmüşlerdir.

6. cümlede P10, P12, P14, P15, P16 kodlu öğrenciler طيار kelimesini تيار şeklinde seslendirerek tâ' / ط harfini tâ' / ت olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede طيار kelimesi “pilot” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تيار şeklinde seslendirerek “akım, dalga”⁵⁶³ anlamına dönüştürmüşlerdir.

12. cümlede P8, P11, P12, P13, P14, P16 kodlu öğrenciler الطفولة kelimesini التفولة şeklinde seslendirerek tâ' / ط harfini tâ' / ت olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede الطفولة kelimesi “çocukluk”⁵⁶⁴ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi التفولة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

13. cümlede P10, P11, P12, P13, P14, P15, P16, P20 kodlu öğrenciler رطب kelimesini رطب şeklinde seslendirerek tâ' / ط harfini tâ' / ت olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede رطب kelimesi “taze hurma ikram etti” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi رطب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

16. cümlede P8, P10, P12, P13, P14, P15, P16 kodlu öğrenciler الوَطَنِيَّة kelimesini الوَنَانِيَّة şeklinde seslendirerek tâ' / ط harfini tâ' / ت olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede

⁵⁶⁰ Mustafâ vd., “vese” el-Mu‘cemu’l-Vasît, 531.

⁵⁶¹ Düzgün, “mahtar”, Türkçe-Arapça, 774.

⁵⁶² Düzgün, “meter”, Türkçe-Arapça, 763.

⁵⁶³ İbn Manzûr, “teyer”, Lisân, 2/68.

⁵⁶⁴ İbn Manzûr, “tafel”, Lisân, 8/174.

الوطنية kelimesi “millî”⁵⁶⁵ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الوتانياتي şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

24. cümlede P13 kodlu öğrenci طين kelimesini تين şeklinde tâ’/ط harfini tâ’/ت olarak seslendirmiştir. Bu cümlede طين kelimesi “çamur”⁵⁶⁶ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تين şeklinde seslendirerek “incir”⁵⁶⁷ anlamına dönüştürmüştür.

24. cümlede P8, P10, P12, P14, P16 kodlu öğrenciler طين kelimesini تين şeklinde seslendirerek tâ’/ط harfini tâ’/ت olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede طين kelimesi “çamur” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تين şeklinde seslendirerek “saman”⁵⁶⁸ anlamına dönüştürmüşlerdir.

Ṭâ’ / ط Harfinin dâl / د Harfine Dönüştürülmesi Hataları

6. cümlede P13 kodlu öğrenci طيار kelimesini ديار şeklinde seslendirerek tâ’/ط harfini dâl/د olarak seslendirmiştir. Bu cümlede طيار kelimesi “pilot” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi ديار şeklinde seslendirerek “rahip”⁵⁶⁹ anlamına dönüştürmüştür.

13. cümlede P7 kodlu öğrenci رطب kelimesini رذب şeklinde seslendirerek tâ’/ط harfini dâl/د olarak seslendirmiştir. Bu cümlede رطب kelimesi “taze hurma ikram etti” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi رذب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede P20 kodlu öğrenci الوطنية kelimesini الودنية şeklinde seslendirerek tâ’/ط harfini dâl/د olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الوطنية kelimesi “millî” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الودنية şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede P22 kodlu öğrenci الوطنية kelimesini الوديت şeklinde seslendirerek tâ’/ط harfini dâl/د olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الوطنية kelimesi “millî” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الوديت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

⁵⁶⁵ Düzgün, “vatan”, *Türkçe-Arapça*., 855.

⁵⁶⁶ Mutçalı, “tayen”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 539.

⁵⁶⁷ İbn Manzûr, “teyen”, *Lisân*, 2/72.

⁵⁶⁸ İbn Manzûr, “teben”, *Lisân*, 2/17.

⁵⁶⁹ İbn Manzûr, “deyer”, *Lisân*, 4/475.

Ṭâ' / ط Harfinin zây / ز Harfine Dönüştürülmesi Hataları

12. cümlede P15 kodlu öğrenci الطفولة kelimesini الرُّفولة şeklinde seslendirerek ṭâ' / ط harfini zây / ز olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الطفولة kelimesi “çocukluk” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الرُّفولة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

24. cümlede P15 kodlu öğrenci طين kelimesini زين şeklinde seslendirerek ṭâ' / ط harfini zây / ز olarak seslendirmiştir. Bu cümlede طين kelimesi “çamur” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi زين şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Ṭâ' / ط Harfinin bâ' / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

13. cümlede P8, P18 kodlu öğrenciler رطب kelimesini ربب şeklinde seslendirerek ṭâ' / ط harfini bâ' / ب olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede رطب kelimesi “taze hurma ikram etti” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi رَبَّبْ şeklinde seslendirerek “terbiye etti”⁵⁷⁰ anlamına dönüştürmüşlerdir.

‘Ayn / ع

‘Ayn / ع Harfinin hemze / إ Dönüştürülmesi Hataları

3. cümlede P1, P3, P6, P11, P12, P13, P14, P16, P18, P19, P21 kodlu öğrenciler عَلم kelimesini أَلَم şeklinde seslendirerek ‘ayn / ع harfini hemze / إ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede عَلم kelimesi “bayrak”⁵⁷¹ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi أَلَم şeklinde seslendirerek “acı, ağrı”⁵⁷² anlamına dönüştürmüşlerdir.

4. cümlede P11, P14, P16, P19 kodlu öğrenci بتعليم kelimesini بتأليم şeklinde seslendirerek ‘ayn / ع harfini hemze / إ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede بتعليم kelimesi “eğitmek” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi بتأليم şeklinde seslendirerek “acıtmak”⁵⁷³ anlamına dönüştürmüşlerdir.

⁵⁷⁰ Güneş, “rebeb”, *Arapça- Türkçe Sözlük*, 445.

⁵⁷¹ Mutçalı, “‘alem”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 591.

⁵⁷² İbn Manzûr, “‘elem”, *Lisân*, 1/187.

⁵⁷³ Düzgün, “‘elem”, *Arapça- Türkçe*, 338.

6. cümlede P1, P8, P12, P13, P15, P14, P18, P20, P21 kodlu öğrenciler صنعت kelimesini سنأت şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede صنعت kelimesi “yaptı” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi سنأت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

11. cümlede P6, P7, P11, P13, P16, P18, P21, P19, P20 kodlu öğrenciler أن harfini عن şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede öğrenciler عن harfini أن şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

12. cümlede P6, P11, P13, P14, P16, P22 kodlu öğrenciler يتعلم kelimesini يتألم şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede يتعلم kelimesi “öğrenir”⁵⁷⁴ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi يتألم şeklinde seslendirerek “acı çeker”⁵⁷⁵ anlamına dönüştürmüşlerdir.

14. cümlede P1, P2, P3, P5, P6, P7, P10, P11, P12, P14, P16, P17, P18, P19, P20, P22 kodlu öğrenciler عبادة kelimesini إبادء şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede عبادة kelimesi “ibadet” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi إبادء şeklinde seslendirerek “soykırım”⁵⁷⁶ anlamına dönüştürmüşlerdir.

15. cümlede P1, P2, P4, P5, P6, P7, P8, P11, P10, P12, P13, P14, P16, P17, P19, P20, P21, P22 kodlu öğrenciler سُعال kelimesini سُؤال şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede سُعال kelimesi “öksürük”⁵⁷⁷ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi سُؤال şeklinde seslendirerek “soru”⁵⁷⁸ anlamına dönüştürmüşlerdir.

15. cümlede P1, P2, P5, P6, P10, P12, P13, P14, P16, P17, P18, P19, P20, P21, P22 kodlu öğrenciler عُنْدَكَ kelimesini إِنْكَ şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede عُنْدَكَ kelimesi “...de, ...yanında”⁵⁷⁹ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi إِنْكَ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

⁵⁷⁴ Mutçalı, “‘alem”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 591.

⁵⁷⁵ İbn Manzûr, “‘elem”, *Lisân*, 1/188.

⁵⁷⁶ Düzgün, “beyed”, *Arapça- Türkçe*, 371.

⁵⁷⁷ Düzgün, “sa’al”, *Türkçe-Arapça*, 538.

⁵⁷⁸ İbn Manzûr, “se’el”, *Lisân*, 6/134.

⁵⁷⁹ Mutçalı, “‘aned”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 602.

15. cümlede P2, P5, P6, P7, P8, P10, P11, P12, P13, P16, P17, P19, P21 kodlu öğrenciler فاسأل kelimesini فاسأل şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede “öksür”⁵⁸⁰ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi فاسأل şeklinde seslendirerek “sor”⁵⁸¹ anlamına dönüştürmüşlerdir.

17. cümlede P5, P6, P11, P12, P13, P14, P16, P17, P18, P20, P22 kodlu öğrenciler على harfini ألى şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede على harfi “...ın üstünde”⁵⁸² anlamına gelirken ألى şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

17. cümlede P11, P14, P16, P21 kodlu öğrenciler يَتَمَدُّ kelimesini يَأْتَمِدُ şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede يَتَمَدُّ kelimesi “yaslanır, dayanır”⁵⁸³ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi يَأْتَمِدُ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

18. cümlede P1, P10, P11, P12, P13, P14, P16, P18, P20 kodlu öğrenciler لِلْبَيْعِ kelimesini لِلْبَيْءِ şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede لِلْبَيْعِ kelimesi “satılık”⁵⁸⁴ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi لِلْبَيْءِ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

19. cümlede P2, P5, P10, P11, P14, P13, P16 kodlu öğrenciler المزارع kelimesini المزارء şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede المزارع kelimesi “çiftçi” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi المزارء şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

19. cümlede P16 kodlu öğrenci المزارع kelimesini المذار şeklinde seslendirerek zây/ز harfini zâl/ذ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede المزارع kelimesi “çiftçi” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi المذار şeklinde seslendirerek “eşlik eden” anlamına dönüştürmüştür.

19. cümlede P1, P7, P12, P22 kodlu öğrenciler المزارع kelimesini المزارء şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ harfine dönüşmüşlerdir. Bu cümlede المزارع kelimesi

⁵⁸⁰ Düzgün, “sa’al”, *Türkçe-Arapça*, 538.

⁵⁸¹ İbn Manzûr, “se’el”, *Lisân*, 6/134.

⁵⁸² Mutçalı, “‘aley”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 593.

⁵⁸³ İbn Manzûr, “‘amed”, *Lisân*, 9/388.

⁵⁸⁴ İbn Manzûr, “beye ”, *Lisân*, 1/556.

“çiftçi” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi المزارع şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

20. cümlede P15 kodlu öğrenci إن harfini ع şeklinde seslendirerek hemze/أ harfini ‘ayn/ع olarak seslendirmiştir. Bu cümlede إن harfini ع şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

21. cümlede P13 kodlu öğrenci عرض kelimesini أرن şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede عرض kelimesi “genişlik” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أرن şeklinde seslendirerek “sığınmak” anlamına dönüştürmüştür.

21. cümlede P1, P2, P5, P6, P7, P8, P10, P11, P12, P14, P15, P17, P18, P21 kodlu öğrenciler العِمارة kelimesini الإمارة şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede العِمارة kelimesi “bina, apartman”⁵⁸⁵ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الإمارة şeklinde seslendirerek “emirlik”⁵⁸⁶ anlamına dönüştürmüşlerdir.

21. cümlede P1, P2, P4, P5, P6, P7, P8, P11, P12, P14, P15, P16, P17, P18 kodlu öğrenciler عرض kelimesini أَرْض şeklinde, seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede عرض kelimesi “genişlik” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi أَرْض şeklinde seslendirerek “toprak, arazi”⁵⁸⁷ anlamına dönüştürmüşlerdir.

21. cümlede P8 kodlu öğrenci عرض kelimesini أرن şeklinde seslendirerek, ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede عَرْض kelimesi “genişlik” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أرن şeklinde seslendirerek “ısırmak”⁵⁸⁸ anlamına dönüştürmüştür.

22. cümlede P6, P12, P14, P16, P17 kodlu öğrenciler تصارع kelimesini تسارع şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede تصارع kelimesi

⁵⁸⁵ Düzgün, “‘amer”, *Türkçe-Arapça*, 648.

⁵⁸⁶ Güneş, “emer”, *Arapça- Türkçe Sözlük*, 37.

⁵⁸⁷ ‘Umar, *Mu ‘cemu’l-Luğati’l-‘Arabîyye*, 1/84.

⁵⁸⁸ Mustafâ vd., “‘eren”, *el-Mu ‘cemu’l-Vasît*, 15.

“çekişiyor, çatışıyor” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تسارء şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

22. cümlede P1, P11, P12, P13, P18 kodlu öğrenciler تصارع kelimesini تُسارء şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede تصارع kelimesi “çekişiyor, çatışıyor” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تسارء şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

22. cümlede P1, P6, P11, P12, P13, P14, P16, P18, P21 kodlu öğrenciler عَمَلِه kelimesini أَمَلِه şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede عَمَلِه kelimesi “işinde”⁵⁸⁹ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi أَمَلِه şeklinde seslendirerek “umudunda”⁵⁹⁰ anlamına dönüştürmüşlerdir.

23. cümlede P5, P12 kodlu öğrenciler وضعت kelimesini ودأت şeklinde seslendirerek دَاد/ض harfini دَال/د olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede وضعت kelimesi “doğurdu” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi ودأت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

23. cümlede P13 kodlu öğrenci وضعت kelimesini وزأت şeklinde seslendirerek دَاد/ض harfini زَاء/ز olarak seslendirmiştir. Bu cümlede وضعت kelimesi “doğurdu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi وزأت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

23. cümlede P6 kodlu öğrenci وضعت kelimesini وصأت şeklinde seslendirerek دَاد/ض harfini شَاد/ص olarak seslendirmiştir. Bu cümlede وضعت kelimesi “doğurdu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi وصأت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

23. cümlede P5, P6, P11, P13, P16 kodlu öğrenciler وضعت kelimesini وَضَأَتْ şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede وضعت kelimesi

⁵⁸⁹ Mutçalı, “‘amel”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 599.

⁵⁹⁰ İbn Manzûr, “‘emel”, *Lisân*, 1/212

“doğurdu” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi وَضَّأَتْ şeklinde seslendirerek “temizlikte galip geldi”⁵⁹¹ anlamına dönüştürmüşlerdir.

25. cümlede P2, P6, P8, P7, P10, P11, P12, P13, P14, P16, P22 kodlu öğrenciler بالعشب kelimesini بِالْأَشْبِ şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede بالعشب kelimesi “ot ile” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi بِالْأَشْبِ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

‘Ayn / ع Harfinin ğayn / غ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

4. cümlede P12, P18, P20, P21 kodlu öğrenciler بتعليم kelimesini بتعليم şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini ğayn/غ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede بتعليم kelimesi “eğitmek” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi بتعليم şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

17. cümlede P6, P10, P12, P18, P20, P22 kodlu öğrenciler يعتمد kelimesini يَغْتَمِدْ şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini ğayn/غ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede يعتمد kelimesi “yaslanır, dayanır” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi يَغْتَمِدْ şeklinde seslendirerek “girer”⁵⁹² anlamına dönüştürmüşlerdir.

21. cümlede P21 kodlu öğrenci عرض kelimesini غرض şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini ğayn/غ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede عرض kelimesi “genişlik” anlamına öğrenci bu kelimeyi غَرْضْ şeklinde seslendirerek “amaç, hedef”⁵⁹³ anlamına dönüştürmüştür.

‘Ayn / ع Harfinin yâ / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

6. cümlede P11 kodlu öğrenci صنعت kelimesini صُونِيَتْ şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini yâ / ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede صنعت kelimesi “yaptı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صُونِيَتْ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

⁵⁹¹ Mustafâ vd., “veḍa”, *el- Mu‘cemu’l-Vasîṭ*, 1038.

⁵⁹² İbn Manzûr, “ğamed”, *Lisân*, 10/116.

⁵⁹³ Mutçalı, “ğaraḍ”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 622.

17. cümlede P21 kodlu öğrenci يعتمد kelimesini يَنْتَمِدْ şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini yâ’/ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede يعتمد kelimesi “yaslanır, dayanır” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يَنْتَمِدْ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

‘Ayn / ع Harfinin bâ’ / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

14. cümlede P13 kodlu öğrenci عبادة kelimesini بيادة şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini bâ’/ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede عبادة kelimesi “ibadet” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi بيادة şeklinde seslendirerek “yok olmak”⁵⁹⁴ anlamına dönüştürmüştür.

‘Ayn / ع Harfinin bâ’ / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

17. cümlede P2 kodlu öğrenci يعتمد kelimesini يَهْتَمِدْ şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hâ’/ه olarak seslendirmiştir. Bu cümlede يعتمد kelimesi “yaslanır, dayanır” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يَهْتَمِدْ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Ğayn / غ

Ğayn / غ Harfinin Hemze / ’ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

8. cümlede P16, P19, P21 kodlu öğrenciler غاضبًا kelimesini أَضِبَا şeklinde seslendirerek ğayn/غ harfini hemze/’ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede غاضبًا kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi أَضِبَا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

Ğayn / غ Harfinin ‘ayn / ع Harfine Dönüştürülmesi Hataları

8. cümlede P1, P15 kodlu öğrenciler غاضبًا kelimesini عَدِيَّا şeklinde seslendirerek ğayn/غ harfini ‘ayn/ع olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede غاضبًا kelimesi “öfkeli”

⁵⁹⁴ Mustafâ vd., “beyed”, el- Mu‘cemu’l-Vasît, 78.

anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi عديبًا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

Ġayn / غ Harfinin kâf / ق Harfine Dönüştürülmesi Hataları

8. cümlede P8, P11, P12, P13 kodlu öğrenciler غاضبًا kelimesini قاذبًا şeklinde seslendirerek ġayn/ ġayn/غ harfini kâf/ق olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede غاضبًا kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi قاذبًا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

Kâf / ق

Kâf / ق Harfinin kâf / ك Harfine Dönüştürülmesi Hataları

6. cümlede مقاتلة kelimesini مكاتلة şeklinde seslendirerek kâf/ق harfini kâf/ك olarak seslendirmiştir. Bu cümlede مقاتلة kelimesi “savaş uçağı”⁵⁹⁵ anlamına gelirken kodlu öğrenci bu kelimeyi مكاتلة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

7. cümlede P6, P11, P12, P15, P16, P22 kodlu öğrenciler اقتراب kelimesini اكتراب şeklinde seslendirerek kâf/ق harfini kâf/ك olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede اقتراب kelimesi “yaklaştı”⁵⁹⁶ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi اكتراب şeklinde seslendirerek “hüzünlenmek”⁵⁹⁷ anlamına dönüştürmüşlerdir.

11. cümlede P6 kodlu öğrenci الحقوق kelimesini الحوك şeklinde seslendirerek kâf/ق harfini kâf/ك olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الحقوق kelimesi “hukuk” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الحوك şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede P6 kodlu öğrenci مُراقبة kelimesini مُراكبة şeklinde seslendirerek kâf/ق harfini kâf/ك olarak seslendirmiştir. Bu cümlede مُراقبة kelimesi “gözlemek, kontrol

⁵⁹⁵ Düzgün, “katel”, *Türkçe-Arapça*, 701.

⁵⁹⁶ İbn Manzûr, “kareb”, *Lisân*, 11/82.

⁵⁹⁷ Güneş, “kereb”, *Arapça- Türkçe Sözlük*, 1008.

etmek”⁵⁹⁸ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi مُرَاكِبَة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

21. cümlede P14 kodlu öğrenci ضَيْق kelimesini ضَيْيْكَ şeklinde seslendirerek қâf/ق harfini kâf/ك olarak seslendirmiştir. Bu cümlede ضَيْق kelimesi “dar” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi ضَيْيْكَ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Қâf / ق Harfinin fâ' / ف Harfine Dönüştürülmesi Hataları

7. cümlede P17 kodlu öğrenci اقْتَرَب kelimesini اقْتَرَبَ şeklinde seslendirerek қâf/ق harfini fâ' / ف olarak seslendirmiştir. Bu cümlede اقْتَرَب kelimesi “yaklaştı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi اقْتَرَبَ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Қâf / ق Harfinin ğayn / غ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

14. cümlede P12 kodlu öğrenci لَقَدْ kelimesini لَعْدُ şeklinde seslendirerek қâf/ق harfini ğayn/غ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede لَقَدْ edatı “kesinlikle” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi لَعْدُ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Қâf / ق Harfinin hâ' / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

26. cümlede P6 kodlu öğrenci قام kelimesini هَمَّا şeklinde seslendirerek қâf/ق harfini hâ' / ه olarak seslendirmiştir. Bu cümlede قام kelimesi “yaptı”⁵⁹⁹ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi هَمَّا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

⁵⁹⁸ İbn Manzûr, “rakab”, *Lisân*, 5/280.

⁵⁹⁹ Mutçalı, “kavem”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 737.

Kâf / ك

Kâf / ك Harfinin kâf / ق Harfine Dönüştürülmesi Hataları

17. cümlede P8 kodlu öğrenci بشكل kelimesini بِشَقْل şeklinde seslendirerek kâf/ك harfi kâf/ق olarak seslendirmiştir. Bu cümlede بشكل kelimesi “olarak, şeklinde” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi بِشَقْل şeklinde seslendirerek “tartıyla”⁶⁰⁰ anlamına dönüştürmüştür.

Kâf / ك Harfinin ha' / خ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

17. cümlede P6 kodlu öğrenci بشكل kelimesini بسخل şeklinde seslendirerek kâf/ك harfini ha' / هـ / خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede بشكل kelimesi “olarak, şeklinde” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi بسخل şeklinde seslendirerek “kuzular ile” anlamına dönüştürmüştür.

Lâm / ل

Lâm / ل Harfinin hemze / ا Harfine Dönüştürülmesi Hataları

18. cümlede P6 kodlu öğrenci لدينا kelimesini أَدِينَا şeklinde seslendirerek lâm/ل harfi hemze/ا olarak seslendirmiştir. Bu cümlede لدينا kelimesi “bizim var” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أَدِينَا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Mîm / م

Mîm / م Harfinin bâ' / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

4. cümlede P15 kodlu öğrenci اِهْتَمَّتْ kelimesini اِهْتَبَّتْ şeklinde seslendirerek mîm/ م harfi bâ' / ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede اِهْتَمَّتْ kelimesi “ilgilendi, önem verdi”⁶⁰¹ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi اِهْتَبَّتْ şeklinde seslendirerek “kesti”⁶⁰² anlamına dönüştürmüştür.

⁶⁰⁰ İbn Manzûr, “şekal”, *Lisân*, “hebeb”, 7/168.

⁶⁰¹ Düzgün, “hemem”, *Türkçe-Arapça*, 835.

⁶⁰² İbn Manzûr, “hebeb”, *Lisân*, 14/12.

5. cümlede P15 kodlu öğrenci المرأة kelimesini البراءة şeklinde, seslendirerek mîm/م harfi bâ' /ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede المرأة kelimesi “kadın”⁶⁰³ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi البراءة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

5. cümlede P15 kodlu öğrenci تحمل kelimesini تخبل şeklinde seslendirerek mîm/م harfi bâ' /ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تخبل şeklinde seslendirerek “bozuyor, ifsad ediyor” anlamına dönüştürmüştür.

17. cümlede P15 kodlu öğrenci مُسْتَمِرَّ kelimesini مُسْتَبِرَّ şeklinde seslendirerek mîm/م harfi bâ' /ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede مُسْتَمِرَّ kelimesi “sürekli, devamlı”⁶⁰⁴ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi مستبر şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

19. cümlede P15 kodlu öğrenci كاملاً kelimesini كَيْلاً şeklinde seslendirerek mîm/م harfi bâ' /ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede كاملاً kelimesi “tam olarak”⁶⁰⁵ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi كَيْلاً şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Mîm / م Harfinin lâm / ل Harfine Dönüştürülmesi Hataları

5. cümlede P13 kodlu öğrenci تحمل kelimesini تهال şeklinde seslendirerek mîm/م harfi lâm/ل olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تهال şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

19. cümlede P13 kodlu öğrenci كاملاً kelimesini كَالاً şeklinde seslendirerek mîm/م harfi lâm/ل olarak seslendirmiştir. Bu cümlede كاملاً kelimesi “tam olarak” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi كَالاً şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

⁶⁰³ İbn Manzûr, “mer’”, *Lisân*, 13/62.

⁶⁰⁴ Mutçalı, “merer”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 827.

⁶⁰⁵ Mutçalı, “kemel”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 773.

Nûn / ن

Nûn / ن Harfinin bâ' / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

6. cümlede P10 kodlu öğrenci صنعت kelimesini سَبَعْتُ şeklinde seslendirerek ن harfi bâ' / ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede صنعت kelimesi “yaptı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi سَبَعْتُ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede yer alan الوطنية kelimesini P12, P15, P18 kodlu öğrenciler الوَطَيَّْة şeklinde seslendirerek ن harfi bâ' / ب olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede الوطنية kelimesi “tam olarak” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الوَطَيَّْة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

Nûn / ن Harfinin hemze / ة Harfine Dönüştürülmesi Hataları

9. cümlede P6, P10, P11, P12, P15, P17, P18 kodlu öğrenciler أُنْذِرًا kelimesini نْذِيرًا şeklinde seslendirerek ن harfini hemze / ة olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede نْذِيرًا kelimesi “uyarıcı”⁶⁰⁶ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi أُنْذِرًا şeklinde seslendirerek “güçlendirici olarak”⁶⁰⁷ anlamına dönüştürmüşlerdir.

Nûn / ن Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

12. cümlede P15 kodlu öğrenci نهاية kelimesini تَهاية şeklinde seslendirerek ن harfini tâ' / ت olarak seslendirmiştir. Bu cümlede نهاية kelimesi “son, sonuç”⁶⁰⁸ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تَهاية şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Nûn / ن Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

16. cümlede P22 kodlu öğrenci الوطنية kelimesini الوَطَيَّْة şeklinde seslendirerek ن / nûn harfini yâ' / ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الوطنية kelimesi “millî” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الوَطَيَّْة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

⁶⁰⁶ İbn Manzûr, “nezer”, *Lisân*, 14/100.

⁶⁰⁷ ‘Umar, “‘ezer”, *Mu‘cemu’l-Luġati’l-‘Arabiyye*, 1/87.

⁶⁰⁸ Mutçalı, “nehey”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 923.

Hâ' / هـ

Hâ' / هـ Harfinin hâ' / ح Harfine Dönüştürülmesi Hataları

12. cümlede P8 kodlu öğrenci نهاية kelimesini نحاية şeklinde seslendirerek hâ' / هـ harfini hâ' / ح olarak seslendirmiştir. Bu cümlede نهاية kelimesi “son, sonuç” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi نحاية şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

14. cümlede P22 kodlu öğrenci شهد kelimesini شحاد şeklinde seslendirerek hâ' / هـ harfini hâ' / ح olarak seslendirmiştir. Bu cümlede شهد kelimesi “tanık oldu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi شحاد şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede P8 kodlu öğrenci هذا kelimesini حذا şeklinde seslendirerek hâ' / هـ harfini hâ' / ح olarak seslendirmiştir. Bu cümlede هذا kelimesi “bu”⁶⁰⁹ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi حذا şeklinde seslendirerek “yolundan gitmek, peşinden gitmek”⁶¹⁰ anlamına dönüştürmüştür.

20. cümlede P8 kodlu öğrenci هذا kelimesini حذا şeklinde seslendirerek hâ' / هـ harfini hâ' / ح olarak seslendirmiştir. Bu cümlede هذا kelimesi “bu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi حذا şeklinde seslendirerek “yolundan gitmek, peşinden gitmek” anlamına dönüştürmüştür.

25. cümlede P2 kodlu öğrenci يدہ kelimesini يدح şeklinde seslendirerek hâ' / هـ harfini hâ' / ح olarak seslendirmiştir. Bu cümlede هذا kelimesi “bu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يدح şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Hâ' / هـ Harfinin hemze / ة Harfine Dönüştürülmesi Hataları

25. cümlede P8, P12 kodlu öğrenciler يَدَ kelimesini يَدْ şeklinde seslendirerek hâ' / هـ harfini hemze / ة olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede يَدَ kelimesi “elini”⁶¹¹ anlamına

⁶⁰⁹ Düzgün, “hâzâ”, *Türkçe-Arapça*, 828.

⁶¹⁰ İbn Manzûr, “hazev”, *Lisân*, 3/98.

⁶¹¹ Mutçalı, “yed”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 1019.

gelirken öğrenciler bu kelimeyi يَدٌ şeklinde seslendirerek “kötülük kaplamak”⁶¹² anlamına dönüştürmüşlerdir.

Hâ' / ه Harfinin tâ-i marbûta / ة Harfine Dönüştürülmesi Hataları

27. cümlede P2, P21 kodlu öğrenciler صَدِيقَه kelimesini صَدِيقَة şeklinde seslendirerek hâ' / ه harfini tâ-i marbûta / ة olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede صَدِيقَه kelimesi “arkadaşını, dostunu” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi صَدِيقَة şeklinde seslendirerek “bayan arkadaş, dost”⁶¹³ anlamına dönüştürmüşlerdir.

Vâv / و

Vâv / و Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

11. cümlede P15 kodlu öğrenci الحقوق kelimesini الحَقِيق şeklinde seslendirerek و harfini yâ' / ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الحقوق kelimesi “hukuk” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الحَقِيق şeklinde seslendirerek “layık, değer”⁶¹⁴ anlamına dönüştürmüştür.

Vâv / و Harfinin mîm / م Harfine Dönüştürülmesi Hataları

23. cümlede P13 kodlu öğrenci مَوْلُودَهَا kelimesini مَوْمودَهَا şeklinde و harfini mîm / م olarak seslendirmiştir. Bu cümlede مَوْلُودَهَا kelimesi “çocuğunu”⁶¹⁵ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi مَوْمودَهَا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Vâv / و Harfinin fâ' / ف Harfine Dönüştürülmesi Hataları

23. cümlede P15 kodlu öğrenci مَوْلُودَهَا kelimesini مَفْلُودَهَا şeklinde seslendirerek و harfini fâ' / ف olarak seslendirmiştir. Bu cümlede مَوْلُودَهَا kelimesi “çocuğunu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi مَفْلُودَهَا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

⁶¹² Mustafâ vd., “vede’”, *el-Mu‘cemu’l-Vasît*, 1021.

⁶¹³ Mutçalı, “şadağ’”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 475.

⁶¹⁴ İbn Manzûr, “hakağ’”, *Lisân*, 3/261.

⁶¹⁵ Güneş, “veled’”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 1327.

Yâ' / ي

Yâ' / ي Harfinin bâ' / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

16. cümlede P22 kodlu öğrenci الإيرادات kelimesini الإيراد şeklinde seslendirerek yâ' / ي harfini bâ' / ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الإيراد kelimesi “gelirler”⁶¹⁶ anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الإيراد şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

18. cümlede P13 kodlu öğrenci حاويات kelimesini حاوبات şeklinde seslendirerek yâ' / ي harfini bâ' / ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede حاويات kelimesini “üzerine yük konulan şeyler, konteynerlar” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi حاوبات şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Yâ' / ي Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

25. cümlede P6 kodlu öğrenci يده kelimesini تده şeklinde seslendirerek yâ' / ي harfini tâ' / ت olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تده kelimesi “elini” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تده şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Tâ-i Marbûta / ة

Tâ-i Marbûta / ة Harfinin hâ' / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

1. cümlede P11, P21 kodlu öğrenciler الدولة kelimesini الدوله şeklinde seslendirerek tâ-i marbûta / ة hâ' / ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede الدولة kelimesi “devlet”⁶¹⁷ anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الدوله şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

4. cümlede P6, P11, P13 kodlu öğrenciler الدولة kelimesini الدوله şeklinde seslendirerek tâ-i marbûta / ة hâ' / ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede الدولة kelimesi “devlet” anlamına

⁶¹⁶ Mutçalı, “vered”, *Arapça-Türkçe Sözlük*, 974.

⁶¹⁷ Düzgün, “devel”, *Türkçe-Arapça*, 477.

gelirken öğrenciler bu kelimeyi الدولة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

12. cümlede P21 kodlu öğrenci الطفولة kelimesini الطفوله şeklinde seslendirerek tâ-i marbûta/ة hâ' /هـ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الطفولة kelimesi “çocukluk” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الطفوله şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

29. cümlede P11 kodlu öğrenci الشجرة kelimesini الشجره şeklinde seslendirerek tâ-i marbûta/ة hâ' /هـ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الشجرة kelimesi “ağaç” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الشجره şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Ṭâ-i Marbûta / ة Harfinin fâ' / ف Harfine Dönüştürülmesi Hataları

5. cümlede P12 kodlu öğrenci المرأة kelimesini المرأف şeklinde seslendirerek tâ-i marbûta/ة fâ' /ف olarak seslendirmiştir. Bu cümlede المرأة kelimesi “kadın” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi المرأف şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Ṭâ'-i Marbûta / ة Harfinin kâf / ق Harfine Dönüştürülmesi Hataları

16. cümlede P12 kodlu öğrenci مراقبة kelimesini مراقبق şeklinde seslendirerek tâ-i marbûta /ة kâf/ق olarak seslendirmiştir. Bu cümlede مراقبة kelimesi “gözlemek, teftiş etmek” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi مراقبق şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Ön test ibdâl hataları ile ilgili sayısal tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Ön Test İbdâl Hataları Tablosu

Ana Ses/Harf	Ana Ses/Harfin Dönüştüğü Hatalı Ses/Harf	Hatalı Seslendirme Yapan Toplam Öğrenci Sayısı	Hatalı Seslendirme Yapan Öğrencilerin Yüzlik Oranları
Hemze / ؀	‘Ayn / ع	1	% 4,5
	Ğayn / غ	1	% 4,5
	Yâ’ / ي	1	% 4,5
Bâ’ / ب	Tâ’ / ت	2	% 9
	Yâ’ / ي	3	% 13,6
	Nûn / ن	4	% 18,1
	Kâf / ق	3	% 13,6
Tâ’ / ت	Yâ’ / ي	4	% 18,1
	Sâ’ / ث	4	% 18,1
	Bâ’ / ب	3	% 13,6
	Nûn / ن	3	% 13,6
Sâ’ / ث	Sîn / س	13	% 59
	Şîn / ش	3	% 13,6
	Yâ’ / ي	1	% 4,5
Cîm / ج	Hâ’ / هـ	1	% 4,5
Hâ’ / ح	Hâ’ / هـ	19	% 86,3
	Ha’ / خ	6	% 27,2
	Mîm / م	1	% 4,5
Ha’ / خ	Cîm / ج	2	% 9
	Hâ’ / ح	7	% 31
	Hâ’ / هـ	7	% 31
Râ’ / ر	Yâ’ / ي	1	% 4,5
	Lâm / ل	1	% 4,5
	Tâ’ / ت	1	% 4,5
Zây / ز	Zâl / ذ	1	% 4,5
Sîn / س	Mîm / م	1	% 4,5
	Nûn / ن	3	% 13,6
	Şîn / ش	1	% 4,5
Şîn / ش	Sîn / س	6	% 27,2
	Sâ’ / ث	1	% 4,5
Şâd / ص	Sîn / س	13	% 59
Dâd / ض	Dâl / د	13	% 59
	Zây / ز	1	% 4,5
	Zâl / ذ	1	% 4,5
	Şâd / ص	2	% 9
	Tâ’ / ت	1	% 4,5
	Sîn / س	1	% 4,5
Tâ’ / ط	Tâ’ / ت	11	% 50
	Dâl / د	4	% 18
	Zây / ز	1	% 4,5
	Bâ’ / ب	2	% 9

Tablo 1. (devamı) Ön Test İbdâl Hataları Tablosu

'Ayn / ع	Hemze / أ	21	% 95,4
	Ġayn / غ	7	% 31,8
	Yâ' / ي	2	% 9
	Bâ' / ب	1	% 4,5
	Hâ' / ه	1	% 4,5
Ġayn / غ	Hemze / أ	3	% 13,6
	'Ayn / ع	2	% 9
	Kâf / ق	4	% 18,1
Kâf / ق	Kâf / ك	7	% 31,8
	Fâ' / ف	1	% 4,5
	Ġayn / غ	1	% 4,5
	Hâ' / ه	1	% 4,5
Kâf / ك	Kâf / ق	1	% 4,5
	Ĥa' / خ	1	% 4,5
Lâm / ل	Hemze / أ	1	% 4,5
Mîm / م	Bâ' / ب	1	% 4,5
	Lâm / ل	1	% 4,5
Nûn / ن	Bâ' / ب	4	% 18,1
	Hemze / أ	7	% 31,8
	Tâ' / ت	1	% 4,5
	Yâ' / ي	1	% 4,5
Hâ' / ه	Ĥa' / ح	3	% 13,6
	Hemze / أ	2	% 9
	Ṭâ-i Marbûta / ة	2	% 9
Vâv / و	Yâ' / ي	1	% 4,5
	Mîm / م	1	% 4,5
	Fâ' / ف	1	% 4,5
	Bâ' / ب	2	% 9
Yâ' / ي	Tâ' / ت	1	% 4,5
Ṭâ-i Marbûta / ة	Hâ' / ه	4	% 18,1
	Fâ' / ف	1	% 4,5
	Kâf / ق	1	% 4,5

Ön test ibdâl hataları sonuçlarına göre;

- Öğrencilerin harfleri tanıma düzeyleri yeterince gelişmemiş olduğu görülmektedir.
- Öğrencilerin hatalı telaffuzları genel olarak boğaz harflerinde görülmektedir. Ençok hatanın yapıldığı harfler hata yüzdelerine göre şöyledir:
 - Boğaz harflerinde yapılan hatalar: 'Ayn / ع harfini hemze / أ harfine dönüştürme hatası %95,4; 'ayn / ع harfini Ġayn / غ harfine dönütürme hatası %31,8; ĥa' / ح

harfini hâ' / ه harfine dönüştürme hatası %86,3; ha' / خ harfini hâ' / ح harfine ve hâ' / ه harfine dönüştürme hataları her ikisinde de %31,8 olarak sonuçlanmıştır.

- Boğaz harfleri dışındaki harflerde en çok hata yapılan harfler: şâ' / ث harfini sîn / س harfine dönüştürme hatası %59, şâd / ص harfini sîn / س harfine dönüştürme hatası %59, tâ' / ط harfini tâ' / ت harfine dönüştürme hatası %50, kâf / ق harfini kâf / ك harfine dönüştürme hatası %31,8 olarak sonuçlanmıştır.

3.2.2. Ön Test Hazf/Harf Eksiltme Hataları

Hazf: okuyucunu asıl metinde var olan bir kelime, ibâre veya harfî çıkarması, okumaması, telaffuz etmemesi⁶¹⁸ bir şeyin eksiltilmesi, atılması,⁶¹⁹ harekenin veya illet harfinin düşürülmesidir.⁶²⁰

Bir kelimedeki med harfinin hazf edilmesi veya bir kelimeye med harfinin izâfe edilmesi o kelimenin anlamının değişmesine neden olabilir. Örneğin: صام kelimesi “oruç tuttu” anlamına gelirken bu kelimenin صاما şeklinde med harfî eklenerek telaffuz edilmesi kelimenin anlamını “ikisi oruç tuttu” anlamına dönüştürebilecektir.⁶²¹ Yine مطار kelimesi “hava alanı” anlamına gelirken bu kelimenin med harfî eksiltilerek مطر şeklinde telaffuz edilmesi kelimenin anlamını “yağmur” anlamına dönüştürebilecektir.

Bu bölümde öğrencilerin asıl metinde varolan med harflerin hazf etmeleri veya başka med harflerine dönüştürerek seslendirmeleri, böylece kelimenin asıl anlamının değişmesi veya anlamsız hâle gelmesi dikkate alınmıştır.

Ön test sonucunda öğrencilerin yaptıkları hazf hataları şunlardır:

Med Harfi Olan Elif/ا Harfinin Hazf Edilmesinden Kaynaklanan Hatalar

1. cümlede P1, P4, P6, P8, P13, P15 kodlu öğrenciler صاحب kelimesini صحيب şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede صاحب kelimesi “sahibi”

⁶¹⁸ Havâmide, *Ahtâu'l-Kirâeti'l-Cehriyye*, 114.

⁶¹⁹ İbn Manzûr, “hazf”, *Lisânu'l-'Arab*, 3/ 93.

⁶²⁰ Asutay, *Kavram Atlası*, 197.

⁶²¹ Hûlî el-, *Arapça Öğretim Metotları*, 24.

anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi صحيب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

4. cümlede P6, P11, P13 kodlu öğrenciler الدولة kelimesini الدولاه şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الدولة kelimesi “devlet” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الدولاه şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

4. cümlede P8 kodlu öğrenci الكبار kelimesini الكبير şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede الكبار kelimesi “büyükler” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الكبير şeklinde seslendirerek “büyük” anlamına dönüştürmüştür.

5. cümlede P10 kodlu öğrenci ابنها kelimesini ابناها şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede ابنها kelimesi “oğluna” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi ابناها şeklinde seslendirerek “iki oğlu” anlamına dönüştürmüştür.

8. cümlede P11, P15 kodlu öğrenciler صار kelimesini صرا şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede صار kelimesi “oldu” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi صرا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

8. cümlede P13 kodlu öğrenci صار kelimesini سرا şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede صار kelimesi “oldu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi سرا şeklinde seslendirerek “şereflendi” anlamına dönüştürmüştür.

8. cümlede P14 kodlu öğrenci غاضباً kelimesini غدياً şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede غاضباً kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi غدياً şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

8. cümlede P6, P7, P9, P17, P20 kodlu öğrenciler غاضباً kelimesini غضيباً şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede غاضباً kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi غضيباً şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

14. cümlede P2, P6, P7, P11, P14, P17 kodlu öğrenciler التاريخ kelimesini التريخ şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede التاريخ kelimesi “tarih”

anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi التريخ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

16. cümlede P1 kodlu öğrenci الرئيس kelimesini الرسل şeklinde seslendirilmiş hemze / أ harfi hazf edilmiştir. Bu cümlede الرئيس kelimesi “başkan” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الرسل şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

18. cümlede P12 kodlu öğrenci حاويات kelimesini de هوية şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede حاويات kelimesi “üzerine yük konulan şeyler, konteynerlar” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi هوية şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

18. cümlede P5 kodlu öğrenci حاويات kelimesini حوية şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede حاويات kelimesi “üzerine yük konulan şeyler, konteynerlar” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi حوية şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

18. cümlede P11, P18 kodlu öğrenciler حاويات kelimesini هاية şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede حاويات kelimesi “üzerine yük konulan şeyler, konteynerlar” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi هاية şeklinde seslendirerek “Çok derin çukurlar” anlamına dönüştürmüştür.

19. cümlede P2, P5, P7, P13, P15, P16, P21 kodlu öğrenciler كاملاً kelimesini كميلاً şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede كاملاً kelimesi “tam olarak” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi كميلاً şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

20. cümlede P2 kodlu öğrenci مختار kelimesini مختبر seslendirilmiş ve med harfini olan yâ'/ي harfi hazf edilmiştir.

24. cümlede P1 kodlu öğrenci بيتنا kelimesini بينات şeklinde seslendirilmiş ve med harfi olan elif/ا harfi hazf edilmiştir.

Med Harfi Olan Yâ'/ي Harfinin Hazf edilmesinden Kaynaklanan Hatalar

10. cümlede P2 kodlu öğrenci جميل kelimesini جامل şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي hazf edilmiştir. Bu cümlede جميل kelimesi “güzel”⁶²² anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi جامل şeklinde seslendirerek “deve sürüsü”⁶²³ anlamına dönüştürmüştür.

13. cümlede P12 kodlu öğrenci الكريم kelimesini الكرام şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي hazf edilmiştir. Bu cümlede الكريم kelimesi “cömert” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الكرام şeklinde seslendirerek “cömertler”⁶²⁴ anlamına dönüştürmüştür.

13. cümlede P21 kodlu öğrenci رطب kelimesini رثب şeklinde seslendirerek şedde hazf edilmiştir. Bu cümlede رطب kelimesi “taze hurma ikram etti” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi رثب şeklinde seslendirerek “hareketsiz kaldı”⁶²⁵ anlamına dönüştürmüştür.

14. cümlede P4, P13 kodlu öğrenciler التاريخ kelimesini التارخ şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي hazf edilmiştir. Bu cümlede التاريخ kelimesi “tarih” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi التارخ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

16. cümlede P1, P5, P8, P10, P11, P18 kodlu öğrenciler الإيرادات kelimesini الإرادة şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي hazf edilmiştir. Bu cümlede الإيرادات kelimesi “gelirler” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الإرادة şeklinde seslendirerek “istek, irade” anlamına dönüştürmüşlerdir.

16. cümlede P2, P15 kodlu öğrenciler الإيرادات kelimesini الإردادات şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي hazf edilmiştir. Bu cümlede الإيرادات kelimesi “gelirler” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الإردادات şeklinde seslendirerek “istekler,”⁶²⁶ anlamına dönüştürmüşlerdir.

⁶²² Düzgün, “cemel”, *Türkçe-Arapça*, 402.

⁶²³ İbn Manzûr, “cemel”, *Lisân*, 2/361..

⁶²⁴ Düzgün, “kerem”, *Türkçe-Arapça*, 733.

⁶²⁵ İbn Manzûr, “reteb”, *Lisân*, 5/128.

⁶²⁶ Düzgün, “bilgisayar”, 332.

16. cümlede P1 kodlu öğrenci الرئيس kelimesini الرسل şeklinde seslendirilmiş med harfi olan yâ' / ي hazf edilmiştir. Bu cümlede الرئيس kelimesi “başkan” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الرّسل şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Tâ-i Marbûta / ة harfinin hazf edilmesinden kaynaklanan hatalar

1. cümlede P10 kodlu öğrenci السيارة kelimesini السيار şeklinde seslendirerek ة hazf edilmiştir. Bu cümlede السيارة kelimesi “araba” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi السيار şeklinde seslendirerek “sık sık gezen”⁶²⁷ anlamında bir ifadeye dönüştürmüştür.

Ön test hazf hataları ile ilgili sayısal tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. Ön Test Hazf/Harf Eksiltme Tablosu

Hazf Edilmemesi Gereken Ses/Harf	Hazf Hatası Yapan Öğrencilerin Sayısı	Hazf Hatası Yapan Öğrencilerin Yüzdelik Oranı
Med Harfi olan Elif/ا	19	%86
Med Harfi olan Yâ' / ي	11	%50
Tâ-i Marbûta / ة	1	%4,5

Ön test hazf hataları sonuçlarına göre öğrencilerin med harfi olan elif/ا harfini hazf etme oranı %86; med harfi olan yâ' / ي harfini hazf etme oranı %50; tâ-i marbûta / ة harfini hazf etme oranı %4,5 olarak gerçekleştiği görülmüştür. Bu duruma göre en çok hazf hatası yaptıkları kelimeler صاحب, غاضبًا, التاريخ, ve كاملاً kelimelerindeki med harfi olan elif/ا harfini hazf etmeleri olmuştur. Med harfi olan yâ' / ي harfinin hazfi ise daha çok الإيرادات kelimesinde görülmüştür. Hata yapan öğrenciler her kelime grubunda farklılık göstermiştir.

3.2.3. Ön Test İzâfe/Harf Ekleme Hataları

İzâfe, eklemek, ilave etmek,⁶²⁸ kelimeye ses/harf eklemek yoluyla yapılan hatalardır.

⁶²⁷ Güneş, “seyer”, *Arapça- Türkçe Sözlük*, 606.

⁶²⁸ İbn Manzûr, “idâfe”, *Lisânu'l-Arab*, 8/ 108.

Bu bölümde öğrencilerin harf hatalarından asıl kelimedeki varolmayan bir veya birkaç harfi ekleyerek kelimeyi seslendirmeleri, böylece kelimenin asıl anlamının değişmesi veya anlamsız hale gelmesi dikkate alınmıştır.

Ön test sonucunda öğrencilerin yaptıkları izâfe hataları şunlardır:

Med Harfi Olan Elif/ا Harfi Eklenecek Yapılan Hatalar

2. cümlede P1, P2, P8, P10 kodlu öğrenciler اشتدت kelimesini اشتدات şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede اشتدت kelimesi “arttı” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi اشتدات şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

3. cümlede P2, P7 kodlu öğrenciler الدولة kelimesini الدولات şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الدولة kelimesi “devlet” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الدولات şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

3. cümlede P8 kodlu öğrenci السيارة kelimesini السيارات şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede السيارة kelimesi “araba” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi السيارات şeklinde seslendirerek “arabalar” anlamına dönüştürmüştür.

3. cümlede P7 kodlu öğrenci علم kelimesini عالم şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede علم kelimesi “bayrak” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi عالم şeklinde seslendirerek “dünya, evren” anlamına dönüştürmüştür.

3. cümlede P6 kodlu öğrenci علم kelimesini علام şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede علم kelimesi “bayrak” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi علام şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

3. cümlede P8 kodlu öğrenci يرفرف kelimesini يرفرفو şeklinde seslendirerek med harfi olan vâv/و izâfe edilmiştir. Bu cümlede يرفرف kelimesi “dalgalanıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يرفرفو şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

4. cümlede P1 kodlu öğrenci اهتمت kelimesini اهتمات şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede اهتمت kelimesi “önem verdi, ilgilendi” anlamına

gelirken öğrenci bu kelimeyi اهتمام şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

4. cümlede P6, P11, P13 kodlu öğrenciler الدولة kelimesini الدولة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الدولة kelimesi “devlet” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الدولة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

4. cümlede P7 kodlu öğrenci اهتمت kelimesini اهتمام şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede اهتمت kelimesi “önem verdi, ilgilendi” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi اهتمام şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

4. cümlede P2, P8, P12, P18 kodlu öğrenciler اهتمت kelimesini اهتمام şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede اهتمت kelimesi “önem verdi, ilgilendi” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi اهتمام şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

4. cümlede P2, P8, P18 kodlu öğrenciler الدولة kelimesini الدولة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الدولة kelimesi “devlet” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الدولة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

4. cümlede P6, P11, P13 kodlu öğrenciler الدولة kelimesini الدولة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الدولة kelimesi “devlet” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الدولة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

5. cümlede P16 kodlu öğrenci ابنها kelimesini ابنه şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede ابنها kelimesi “oğlu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi ابنه şeklinde seslendirerek hem zamir erkek için kullanılmış hem de “iki oğlu, çocuğu” anlamında kullanılmıştır.

5. cümlede P2 kodlu öğrenci المرأة kelimesini المرأة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede المرأة kelimesi “kadın” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi المرأة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

5. cümlede P2, P7 kodlu öğrenciler ابناها kelimesini ابناها şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede ابناها kelimesi “oğlu” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi ابناها şeklinde tekil kelime ikil yaparak “iki oğlu, çocuğu” anlamında kullanmıştır.

5. cümlede P8, P14 kodlu öğrenciler المرأة kelimesini المرأة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede المرأة kelimesi “kadın” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi المرأة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

6. cümlede P2 kodlu öğrenci صنعت kelimesini صانعت şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede صنعت kelimesi “yaptı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صانعت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

6. cümlede P7 kodlu öğrenci صنعت kelimesini صانعت şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede صنعت kelimesi “yaptı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صانعت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

6. cümlede P12, P13 kodlu öğrenciler صنعت kelimesini سنانت şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede صنعت kelimesi “yaptı” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi سنانت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

6. cümlede P16 kodlu öğrenci صنعت kelimesini صانأت şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede صنعت kelimesi “yaptı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صانأت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

6. cümlede P8 kodlu öğrenci مقاتلة kelimesini مقاتلة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede مقاتلة kelimesi “savaş uçağı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi مقاتلة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

7. cümlede P1, P2, P8, P13 kodlu öğrenciler اقترب kelimesini اقتراب şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede اقترب kelimesi “yaklaştı” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi اقتراب şeklinde seslendirerek “yaklaşmak” anlamında mazi fiil mastara dönüştürmüşlerdir.

7. cümlede P11, P12, P15 kodlu öğrenciler اقتراب kelimesini اكتراب şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede اقتراب kelimesi “yaklaştı” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi اكتراب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

8. cümlede P2, P6 kodlu öğrenciler الرجل kelimesini الرأجل şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الرجل kelimesi “adam” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الرأجل şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

8. cümlede P11, P15 kodlu öğrenciler صار kelimesini صرا şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede صار kelimesi “oldu” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi صرا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

8. cümlede P13 kodlu öğrenci صار kelimesini سرا şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede صار kelimesi “oldu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi سرا şeklinde seslendirerek “şerefledi” anlamına dönüştürmüştür.

10. cümlede P2 kodlu öğrenci جميل kelimesini جامل şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede جميل kelimesi “güzel” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi جامل şeklinde seslendirerek “deve sürüsü” anlamına dönüştürmüştür.

11. cümlede P14 kodlu öğrenci ذاد kelimesini ندا şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede ذاد kelimesi “savundu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi ندا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

11. cümlede P6 kodlu öğrenci ذاد kelimesini زدا şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede ذاد kelimesi “savundu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi زدا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

12. cümlede P2 kodlu öğrenci نهاية kelimesini نهاية şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede نهاية kelimesi “son, sonuç” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi نهاية şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

12. cümlede P6 kodlu öğrenci الطفولة kelimesini الطفولة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الطفولة kelimesi “çocukluk” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الطفولة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

12. cümlede P6 kodlu öğrenci نهاية kelimesini نهايات şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede نهاية kelimesi “son, sonuç” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi نهايات şeklinde “sonuçlar” anlamında çoğul bir ifadeye dönüştürmüştür.

12. cümlede P8 kodlu öğrenci الطفولة kelimesini التفولة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الطفولة kelimesi “çocukluk” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi التفولة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

12. cümlede P15 kodlu öğrenci النفس kelimesini النفاس şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede النفس kelimesi “nefes” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi النفاس şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

13. cümlede P6 kodlu öğrenci الكريم kelimesini الكاريم şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الكريم kelimesi “cömert” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الكاريم şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

13. cümlede P12 kodlu öğrenci الكريم kelimesini الكرام şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الكريم kelimesi “cömert” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الكرام şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

13. cümlede P2 kodlu öğrenci رطب kelimesini رطاب şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede رطب kelimesi “taze hurma ikram etti” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi رطاب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

14. cümlede P6 kodlu öğrenci عبادة kelimesini إبادات şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede عبادة kelimesi “ibadet” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi إبادات şeklinde seslendirerek “soykırımlar” anlamına dönüştürmüştür.

16. cümlede P1, P2 kodlu öğrenciler الوطنية kelimesini الوطنانية şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الوطنية kelimesi “millî” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الوطنانية şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

16. cümlede P8 kodlu öğrenci الوطنية kelimesini الوتانياتي şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الوطنية kelimesi “millî” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الوتانياتي şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede P2, P8, P13 kodlu öğrenciler مراقبة kelimesini مراقابة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede مراقبة kelimesi “gözlemek, teftiş etmek” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi مراقابة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

16. cümlede P4 kodlu öğrenci مراقبة kelimesini مراقابة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede مراقبة kelimesi “gözlemek, teftiş etmek” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi مراقابة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede P16 kodlu öğrenci الوطنية kelimesini الوطنانية şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الوطنية kelimesi “millî” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الوطنانية şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede P2 kodlu öğrenci الرجل kelimesini الراجل şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الرجل kelimesi “adam” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الراجل şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede P2 kodlu öğrenci مستمر kelimesini مستامر şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede مستمر kelimesi “sürekli” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi مستامر şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede P13 kodlu öğrenci مراقبة kelimesini مراقابة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede مراقبة kelimesi “gözlemek, teftiş etmek” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi مراقابة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede P14 kodlu öğrenci الرجل kelimesini الراجل şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الرجل kelimesi “adam” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الراجل şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

19. cümlede P13 kodlu öğrenci صبر kelimesini سبرا şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede صبر kelimesi “sabretti” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi سبرا şeklinde seslendirerek “iki kişi sonda ile muayene etti” anlamında bir ifadeye dönüştürmüştür.

19. cümlede P11, P16 kodlu öğrenciler كميلاً kelimesini كميلاً şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede كميلاً kelimesi “tam olarak” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi كميلاً şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

20. cümlede P1, P2, P5, P6, P7 kodlu öğrenciler إن edatını إنا şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede إن kelimesi tekit edatı olarak “şüphesiz” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi إنا şeklinde seslendirerek şahıs zamiri ekleyip “şüphesiz biz” anlamında bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

20. cümlede P15, P18 kodlu öğrenciler القرية kelimesini القرية şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede القرية kelimesi “köy” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi القرية şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

20. cümlede P7 kodlu öğrenci القرية kelimesini القرية şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede القرية kelimesi “köy” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi القرية şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

21. cümlede P1, P2, P6, P11, P17 kodlu öğrenciler إن edatını إنا şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede إن kelimesi tekit edatı olarak “şüphesiz” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi إنا şeklinde seslendirerek şahıs zamiri ekleyip “şüphesiz biz” anlamında bir ifadeye dönüştürmüştür.

22. cümlede P12 kodlu öğrenci عمله kelimesini أماله şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede عمله kelimesi “işinde” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أماله şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

23. cümlede P2 kodlu öğrenci وضعت kelimesini وضعت şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede وضعت kelimesi “doğurdu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi وضعت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

23. cümlede P2, P8 kodlu öğrenciler المرأة kelimesini المرأة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede المرأة kelimesi “kadın” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi المرأة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

23. cümlede P11 kodlu öğrenci المرأة kelimesini المرأة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede المرأة kelimesi “kadın” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi المرأة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

23. cümlede P14 kodlu öğrenci وضعت kelimesini وضاعت şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede وضعت kelimesi “doğurdu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi وضاعت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

23. cümlede P14 kodlu öğrenci المرأة kelimesini المرأة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede المرأة kelimesi “kadın” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi المرأة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

24. cümlede P14 kodlu öğrenci بيتنا kelimesini بيتنا şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede بيتنا kelimesi “evimiz” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi بيتنا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

24. cümlede P2, P6, P12 kodlu öğrenciler تم kelimesini تما şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede تم kelimesi “(yap)ıldı” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تما şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

26. cümlede P11 kodlu öğrenci أحد kelimesini أهاد şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede أحد kelimesi “biri” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أهاد şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

26. cümlede P8 kodlu öğrenci قام kelimesini قاما şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede قام kelimesi “(yap)tı” anlamına gelirken öğrenci bu

kelimeyi قما şeklinde seslendirerek fiili ikil anlamda “ikisi (yap)tılar” anlamında bir ifadeye dönüştürmüştür.

27. cümlede P8 kodlu öğrenci حرب kelimesini حرابا şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede حرب kelimesi “kızdırdı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi حرابا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

27. cümlede P2 kodlu öğrenci صديقہ kelimesini صداقة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede صديقہ kelimesi “arkadaşını” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صداقة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

27. cümlede P14 kodlu öğrenci صديقہ kelimesini صادقاه şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede صديقہ kelimesi “arkadaşını” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صادقاه şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

27. cümlede P11, P16, P21 kodlu öğrencilerimiz صديقہ kelimesini صادقيه şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede صديقہ kelimesi “arkadaşını” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صادقيه şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

27. cümlede P22 kodlu öğrenci صديقہ kelimesini صاديقة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede صديقہ kelimesi “arkadaşını” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صاديقة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

27. cümlede P12 kodlu öğrenci صديقہ kelimesini صديقاه şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede صديقہ kelimesi “arkadaşını” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صديقاه şeklinde seslendirerek ikil olarak “iki arkadaşını” anlamında bir ifadeye dönüştürmüştür.

29. cümlede P2, P8, P15, P17 kodlu öğrenciler الشجرة kelimesini الشجرة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الشجرة kelimesi “ağaç” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الشجرة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

29. cümlede P11 kodlu öğrenci الشجرة kelimesini الشجره şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الشجرة kelimesi “ağaç” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الشجره şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

29. cümlede P17 kodlu öğrenci أثمر kelimesini أثمار şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede أثمر kelimesi “meyve verdi” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أثمار şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Med Harfi Olan Yâ'/ي Harfi İzâfe Edilerek Yapılan Hatalar

1. cümlede P1, P4, P8, P13, P15 kodlu öğrenciler صاحب kelimesini صحيب şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede صاحب kelimesi “sahibi” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صحيب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

3. cümlede P2 kodlu öğrenci يرفرف kelimesini يرفريف şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede يرفرف kelimesi “dalgalanıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يرفريف şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

3. cümlede P13 kodlu öğrenci الدولة kelimesini الدولتي şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede الدولة kelimesi “devlet” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الدولتي şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

3. cümlede P8 kodlu öğrenci يرفرف kelimesini يرفريفو şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede يرفرف kelimesi “dalgalanıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يرفريفو şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

3. cümlede P15 kodlu öğrenci علم kelimesini عليم şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede علم kelimesi “bayrak” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi عليم şeklinde seslendirerek “çok bilen” anlamında bir ifadeye dönüştürmüştür.

3. cümlede P16, P17 kodlu öğrenciler يرفرف kelimesini يرفريف şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede يرفرف kelimesi “dalgalanıyor” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi يرفريف şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

5. cümlede P1, P2, P4, P5, P7, P14, P17 kodlu öğrenciler تحمل kelimesini تحميل şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تحميل şeklinde seslendirerek “indirmek, download” anlamında bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

5. cümlede P11, P12 kodlu öğrenciler تحمل kelimesini تهمل şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تهمل şeklinde seslendirerek “akmak, dökülmek” anlamında bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

6. cümlede P2 kodlu öğrenci مقاتلة kelimesini مقاتيلة şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede مقاتلة kelimesi “savaş uçağı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi مقاتيلة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

7. cümlede P15 kodlu öğrenci النصر kelimesini النصير şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede النصر kelimesi “zafer” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi النصير şeklinde seslendirerek “yardımcı” anlamında bir ifadeye dönüştürmüştür.

8. cümlede P10 kodlu öğrenci الرجل kelimesini الرجال şeklinde seslendirerek med harfi olan و izâfe edilmiştir. Bu cümlede الرجل kelimesi “adam” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الرجال şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

8. cümlede P1 kodlu öğrenci غاضباً kelimesini عضيّاً şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede غاضباً kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi عضيّاً şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

8. cümlede P10 kodlu öğrenci غاضباً kelimesini غذيب şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede غاضباً kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi غذيب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

8. cümlede P16 kodlu öğrenci غاضباً kelimesini أضيّاً şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede غاضباً kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أضيّاً şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

8. cümlede P7, P14, P15, P20 kodlu öğrenciler غاضبا kelimesini غديًا şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede غاضبًا kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi غديًا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

8. cümlede P17 kodlu öğrenci غضبًا kelimesini غضيبًا şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede غاضبًا kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi غضيبًا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

11. cümlede P8 kodlu öğrenci الحقوق kelimesini الحقوقي şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede الحقوق kelimesi “hukuk” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الحقوقي şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

14. cümlede P1, P2, P7, P10, P12, P13, P15, P16, P18, P19, P20, P22 kodlu öğrenciler شهد kelimesini شهيد şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede شهد kelimesi “tanık oldu” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi شهيد şeklinde seslendirerek “şehîd” anlamında bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede P1, P2, P6, P10, P11, P12, P13, P14, P17, P18, P20, P21 kodlu öğrenciler يجب kelimesini يجيب şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede يجب kelimesi “gerekir” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi يجيب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

16. cümlede P8 kodlu öğrenci الوطنية kelimesini الوثانياتي şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede الوطنية kelimesi “millî” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الوثانياتي şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede P11 kodlu öğrenci يعتمد kelimesini يآتميد şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede يعتمد kelimesi “yaslanır, dayanır” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يآتميد şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede P8, P13, P17 kodlu öğrenciler يعتمد kelimesini ياعتميد şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede يعتمد kelimesi “yaslanır, dayanır” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi ياعتميد şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

17. cümlede P12, P18, P20 kodlu öğrenciler يعتمد kelimesini يعتمد şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede يعتمد kelimesi “yaslanır, dayanır” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi يعتمد şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

17. cümlede P8, P13, P16 kodlu öğrenciler مستمر kelimesini مستمر şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede مستمر kelimesi “sürekli, devamlı” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi مستمر şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

18. cümlede P8 kodlu öğrenci للبيع kelimesini للبيعي şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede للبيع kelimesi “satılık” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi للبيعي şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

19. cümlede P2 kodlu öğrenci المزارع kelimesini المزارعي şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede المزارع kelimesi “çiftçi” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi المزارعي şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

19. cümlede P2, P5, P6, P7, P8, P14, P15 kodlu öğrenciler كاملاً kelimesini كميلاً şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede كاملاً kelimesi “tam olarak” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi كميلاً şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

21. cümlede P14 kodlu öğrenci ضيق kelimesini ضييق şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede ضيق kelimesi “dar” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi ضييق şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

22. cümlede P11 kodlu öğrenci تصارع kelimesini تساري şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede تصارع kelimesi “çekişiyor, çatışıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تساري şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

22. cümlede P2 kodlu öğrenci تصارع kelimesini تصاري şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede تصارع kelimesi “çekişiyor, çatışıyor” anlamına

gelirken öğrenci bu kelimeyi تصاريء şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

22. cümlede P14 kodlu öğrenci عمله kelimesini أمله şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede عمله kelimesi “işinde” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أمله şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

25. cümlede P8 kodlu öğrenci بالعشب kelimesini بالأشبي şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede بالعشب kelimesi “ot ile” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi بالأشبي şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Med Harfî Olan Vâv/ و Harfî İzâfe Edilerek Yapılan Hatalar

5. cümlede P8 kodlu öğrenci تحمل kelimesini تحملو şeklinde seslendirerek med harfi olan vâv/و izâfe edilmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تحملو şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

7. cümlede P8 kodlu öğrenci النصر kelimesini النسرو şeklinde seslendirerek med harfi olan vâv/و izâfe edilmiştir. Bu cümlede النصر kelimesi “zafer” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi النسرو şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

8. cümlede P1, P5, P10, P11, P14, P16, P17, P18, P20 kodlu öğrenciler الرجل kelimesini الرجلو şeklinde seslendirerek med harfî olan vâv/و izâfe edilmiştir. Bu cümlede الرجل kelimesi “adam” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الرجلو şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

8. cümlede P8 kodlu öğrenci الرجل kelimesini الرجلو şeklinde seslendirerek med harfi olan vâv/و izâfe edilmiştir. Bu cümlede الرجل kelimesi “adam” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الرجلو şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

15. cümlede P18 kodlu öğrenci التاريخ kelimesini التاريخو şeklinde seslendirerek med harfî olan vâv/و izâfe edilmiştir. Bu cümlede التاريخ kelimesi “tarih” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi التاريخو şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede P8, P13 kodlu öğrenciler الرئيس kelimesini الرئيسو şeklinde seslendirerek med harfi olan vâv/و izâfe edilmiştir. Bu cümlede الرئيس kelimesi “başkan” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الرئيسو şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede P1, P11, P12, P13, P15, P16, P18, P20, P21 kodlu öğrenciler الرجل kelimesini الرجلو şeklinde seslendirerek med harfi olan vâv/و izâfe edilmiştir. Bu cümlede الرجل kelimesi “adam” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الرجلو şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

21. cümlede P18 kodlu öğrenci ضيق kelimesini دوق şeklinde seslendirerek و izâfe edilmiştir. Bu cümlede ضيق kelimesi “dar” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi دوق şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

30. cümlede P1, P2, P8, P10, P12, P15, P16, P17, P21 kodlu öğrenciler الرجل kelimesini الرجلو şeklinde seslendirerek med harfi olan vâv/و izâfe edilmiştir. Bu cümlede الرجل kelimesi “adam” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الرجلو şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

Ön test izâfe/ekleme hataları tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 3. Ön Test İzâfe/Hrf Ekleme Hataları Tablosu

İzâfe/Ekleme Edilmemesi Gereken Ses/Harf	İzâfe/Ekleme Hatası Yapan Öğrencilerin Sayısı	İzâfe/Ekleme Hatası Yapan Öğrencilerin Yüzdelik Oranı
Med Harfi Olan Elif/ا	18	% 81,8
Med Harfi Olan Yâ'/ي	20	% 90
Med Harfi Olan Vâv/ و	15	% 68,1

Ön test izâfe/ekleme hataları soncunda med harfi olan elif/ا harfini ekleme oranı % 81,8; med harfi olan yâ'/ي harfini ekleme oranı % 90; med harfi olan vâv/ و harfini ekleme oranı % 68,1 olarak gerçekleşmiştir. Ön test sonucunda med harfi olan elif/ا harfini ekleme hataları en çok إن edatını إنا şeklinde yapılan seslendirmede görülmüştür. Med harfi olan yâ'/ي harfinin eklenme hataları en çok تحمل, شهد, يجب ve كاملاً kelimelerinde görülmüştür. med harfi olan vâv/ و harfinin eklenme hataları ise en çok الرجل kelimesinde görülmüştür.

3.2.4. Ön Test Hareke Hataları

Arapçada sesli harf yoktur. Bu harfleri sesli hâle getirmek için bir takım işaretler konur. Bu işaretlere hareke denir.⁶²⁹ Bu işaretler “harfin üzerine ve altına konan işaretlerdir.”⁶³⁰

Bu hareketlerin Arapça karşılıkları الصوائت/eş-Sevâit’tir. Bu hareketler ağız boşluğundan ve ağız kapanmadan seslendirilir.⁶³¹ Arapçada hareketler, fetha, damme ve kesre olmak üzere üç tanedirler.⁶³² Hareke hatası Bazen ses, telaffuz ve anlam bakımından yakın olan kelimeler görülebilmektedir, “تَمَّ” ile “تَمَّ” kelimelerinde olabildiği gibi.⁶³³

Bu bölümde öğrencilerin ön test sonucunda yaptıkları hareke hatalarına bağlı olarak kelimenin içinde yer aldığı cümlelerin anlamını değiştirme veya cümleyi anlamsız hale getirme durumuna göre hareke hataları ele alınmıştır.

1. cümlede P5 kodlu öğrenci رَأَيْتَ kelimesini harekeli olduğu hâlde رَأَيْتَ şeklinde seslendirmiştir. Öğrenci böylece “gördüm” anlamına gelen kelimeyi “gördün” anlamına dönüştürmüştür.

12. cümlede P1 P5 P8, P11, P17 kodlu öğrenciler النَّفْس kelimesi harekeli olduğu hâlde النَّفْس şeklinde seslendirmişlerdir. Öğrenciler böylece “nefes” anlamına gelen kelimeyi “can, ruh, nefis” anlamına dönüştürmüşlerdir.

25. cümlede P1, P2, P7, P8, P10, P13, P15, P16, P17, P22 kodlu öğrenciler تَمَّ kelimesi harekeli olduğu hâlde تَمَّ şeklinde seslendirmiştir. Böylece “tamir etti, onardı” anlamına gelen kelimeyi “sonra” anlamına dönüştürmüşlerdir.

⁶²⁹ Soner Gündüzöz vd., *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş, Birinci Kitap*, Ed. Musa Yıldız-Nurettin Ceviz-Soner Gündüzöz, (Ankara: Grafiker Yayınları, 2012), 21; Hasan Akdağ, *Arap Dili Dilbilgisi*, (Tekin Kitabevi, Konya, 1989), 21-25.

⁶³⁰ İbrahim Özay, “Yabancı Dil Olarak Arapça Öğrenen Türk Öğrencilerin Yazım ve Dil Bilgisi Hatalarının Analizi”, *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3/9 (Aralık 2016), 111.

⁶³¹ Mehmet Hengirmen, *Kavâ'idü'l-Luğati'l-'Arabiyye Liğayri'n-Natikine Bihâ*, Çev: Mehmet Hakkı Suçin, (Ankara: Engin Yayınevi, 2003), 25.

⁶³² Hülî el-, *Arapça Öğretim Metotları*, 23.

⁶³³ Tahirhan Aydın, “Arapçada Yaygın Dil Hatalarının Tashihinde Kur'ân'a Müracaat”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 51/2 (2010), 205.

25. cümlede P5 kodlu öğrenci تَمَّ kelimesi harekeli olduğu halde سَمَّ şeklinde seslendirilmiştir. Böylece “tamir etti, onardı” anlamına gelen kelimeyi “zehirlendi” anlamına dönüştürmüşlerdir.

Bu çalışmada hareke hatalarından kastedilen, harekeli olduğu hâlde farklı bir hareke ile kelimenin seslendirilmesi yoluyla kelimenin anlamının değiştirilmesi ya da anlamsız hâle getirilmesidir.

Ön test hareke hataları tablosu aşağıda verilmiştir:

Tablo 4. Ön Test Hareke Hataları Tablosu

Asıl Kelime	Hareke Hatası Yapılan Kelime	Hareke Hatası Yapanların Sayısı	Hareke Hatası yapanların Yüzdelik Oranı
رَأَيْتُ	رَأَيْتْ	1	%4,5
النَّفْسِ	النَّفْسِ	5	%22,7
تَمَّ	تَمَّ	10	%45,4
تَمَّ	سَمَّ	1	%4,5

Ön test hareke hataları sonucunda en çok hareke hatası ön testte % 45,4 oranı ile النفس kelimesinde iken son testte bu oran ve % 22,7 oranı ile تَمَّ kelimelerinde görülmüştür.

3.2.5. Ön Test Arapça Fushâda Olmayan Ses Hataları

Arapça seslerden kâf/ق harfini, Mısır Cîmi olarak bilinen ve Mısır, Yemen ve Umman’ın bazı bölgelerinde yaygın olarak kullanılan g sesiyle⁶³⁴ seslendirmiştir. Aynı ses Türkçede de kullanılmaktadır.

Kâf/ق harfinin, g sesiyle seslendirilmesi cümlelerin anlamına etki etmediğinden anlaşılır bir hata kabul edilebilse de gelecekte Arapça öğrencileri olacak olan öğretmen adayları açısından hata sayılması gerektiği düşünülmektedir. Bu hatanın yapıldığı kelimeler ve hatayı yapan öğrenciler aşağıda verilmiştir.

⁶³⁴ Cihâd Ahmed el- ‘Arâyi-İbrâhîm Mahmûd Halîl, “el- İdtirâbâtü’n-Nutkıyye fi S Şavtey eş-Şîn ve’l-Cîm fi’l-‘Arabiyye”, *Dirâsât el-‘Ulûmu’l-İnsâniyye*, 42 (2015), 1044.

06. cümlede P1 ve P14 kodlu öğrenciler tarafından مقابلة kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

07. cümlede P14 kodlu öğrenci tarafından اقرب kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

11. cümlede P10, P11, P14, P16 ve P1 kodlu öğrenciler tarafından الحقوق kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

14. cümlede P14 kodlu öğrenci tarafından لقد kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

16. cümlede P1 kodlu öğrenci tarafından مراقبة kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

19. cümlede P1 kodlu öğrenci tarafından حقله kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

19. cümlede P14 kodlu öğrenci tarafından حقله kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

20. cümlede P1 ve P7 kodlu öğrenciler tarafından القرية kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

21. cümlede P7, P10 P16, P11, P14, P16 ve P7 kodlu öğrenciler tarafından ضيق kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

26. cümlede P7 kodlu öğrenci tarafından قام kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

27. cümlede P16 kodlu öğrenci tarafından صادق kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

Ön test Arapça fushâda Olmayan Ses Hataları tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 5. Ön Test Arapça Fushâda Olmayan Ses Hataları Tablosu

Asıl Ses/Harf	Ana Ses/Harfin Dönüştüğü Hatalı Ses/Harf	Ana Ses/Harfin Hatalı Ses/Harfe Dönüştürenlerin Sayısı	Ana Ses/Harfin Hatalı Ses/Harfe Dönüştürenlerin Yüzdelik Oranı
Ḳâf/ق	Mısır Cîm'i, Türkçe'de G Sesi/Harfine Dönüştürme Hatası	7	% 31,8

Ön test sonucunda fushâda olmayan ses hataları en çok ḳâf/ق sesinin, Mısır Cîm'i diğer bir ifadeyle Türkçedeki *g* sesiyle seslendirilmesi şeklinde olmuştur. Bu durum % 31,8 oranında görülmüştür.

Ön test sonrası belirlenen dil hatalarını düzeltmek amacıyla her bir hatalı ses için en az 100 kelimeden oluşan kelime grupları hazırlanmıştır. Bu kelimeler hazırlanırken harfin kendisi sâkin bir önceki harfin harekeli olmasına dikkat edilmiştir. Zira bu yöntem hem el-Halîl b. Ahmed el-Ferâhîdî'nin hem de Sîbeveyhîni yöntemidir.

Bu kelime grupları alfabetik sıraya göre aşağıda verilmiştir.

أ – بُؤْسٌ، بِنْرٌ، تَأْلِيمٌ، رَأْسٌ، رُؤْبٌ، فَارٌ، فَاسٌ، كَأْسٌ، لَوْلُو، مَأْمُورٌ، يَأْسٌ، يَأْمُرٌ، مَأْكُولٌ، يَأْكُلُ، سُؤْلٌ، يَأْبُقُ، يَأْخُذُ، يَأْتِي، يَأْبَى، مَأْتَى، إِسْتَأْجَرَ، مَأْتَمٌ، إِسْتَأْتَرَ، تَأْجِيرٌ، مُسْتَأْجِرٌ، مَأْخُذٌ، إِسْتَأْخَرَ، مَأْذِبٌ، تَأْذِيبٌ، مَأْذُونٌ، إِسْتَأْذَنَ، يَأْذُنُ، مِئْزَرٌ، مَارِقٌ، مُؤَصَّدَةٌ، مَأْسُورٌ، تَأْسِيسٌ، مَأْسُوفٌ، تَأْسِيبٌ، مَأْسَاوِيٌّ، تَأْشِيرَةٌ، إِسْتَأْصَلَ، تَأْصِيلٌ، تَأْكِيدٌ، اِنْتَكَلَ، تَأْلِيفٌ، مَوْلَمٌ، اِنْتَمَرَ، مُؤْتَمَرٌ، مُؤْتَمِرٌ، مَأْمَلٌ، اِنْتَمَنَ، اِسْتَأْمَنَ، مَأْوَى، تَأْمِينٌ، مَأْمُونٌ، تَأْنِيبٌ، تَأْنِيتٌ، اِسْتَأْنَسَ، اِسْتَأْنَفَ، اِسْتِئْنَفَ، اِسْتَأْنَى، تَأْهِيلٌ، مُسْتَأْهِلٌ، تَأْنَأٌ، تَأَلَّلَ، جَأْسٌ، دَأْبٌ، اِسْتَأْدَبَ، ذَنْبٌ، رُؤْبَةٌ، رُنْدٌ، رَأْفَةٌ، رُؤْيَا، رُؤْيَةٌ، رَنْبِقٌ، سَارٌ، تَارٌ، سُؤْلٌ، شَأْمٌ، شَأْنٌ، طَأْطَأٌ، فَأْفَأٌ، فَالٌ، كَأْدٌ، كَأْبٌ، لَأَلَا، تَلَالَا، لَوْمٌ، مَأْفَقَةٌ، مَأْنَةٌ، مَأْمَأٌ، نَأْمَةٌ، نَأْيٌ، وَادٌ، وَالٌ، وَأْيٌ، يَأْسٌ، اِنْئِمَانٌ، مُؤْمِنٌ.

ث – اِثْبَاتٌ، اُنْتَبَتْ، اَنْتَرٌ، يُؤْتِرُ، اِثْرٌ، اَنْتَرَاءٌ، اَنْتَرَى، يُنْزِرِي، اِثْرَاءٌ، اَنْتَرِيَاءٌ، اَنْتَقَالَ، اَنْتَقَلَ، يُنْقَلُ، اِنْقَالَ، اَنْتَلَجَ، يُنْلَجُ، اِنْتَلَجَ، اَنْتَمَنَ، يُنْمَنُ، اِنْئِمَانٌ، اَنْتَمَى، يُنْمِي، اِنْئَاءٌ، اَنْتَاءٌ، اِنْئَانٌ، اِلْاِئْتِنَانٌ، اَنْوَابٌ، اِسْتَمْتَمَرَ، يَنْتَمْتَمِرُ، اِنْئِمْتَمَرَ، تَأْتَرٌ، يَنْتَرُ، تَأْتَرٌ، اُنْتَبَتْ، يُنْتَبِتُ، اِثْبَاتٌ، تَنْبِيتٌ، تَنْقِيفٌ، تَنْقِيلٌ، تَنْمِيرٌ، تَنْمِينٌ، جَنْهٌ، جَنْمَانٌ، حَنْتٌ، يَحْتُ، رَنْتٌ، مُسْتَنْتَى، اِسْتَنْتَى، يَسْتَنْتِي، اِسْتِئْنَاءٌ، مَثَلٌ، بُمَثِلٌ، كَنْفٌ، بُكَنْفٌ، مُكَنْفٌ، مُمَثِّلٌ، نَنْزٌ، يَنْزَأُ، يَنْفُبُ، يَنْفُلُ، بَنْتٌ، يَبُتُ، بَنْرَةٌ، جَنْتٌ، اِجَنْتٌ، جَنْمَةٌ، جَنْوَةٌ، اِسْتَحْتَتْ، حَنْزٌ، تَحَنْزَرُ، مُحَنْزَرٌ، مُحَنْزَرٌ، دَنْزٌ، تَدَنْزَرُ، رَنْتٌ، عَنْزٌ، تَعَنْزَرُ، عَنْمَانِيٌّ، عَنْتٌ، عَنْيٌ، فَنْيٌ، قَنْتٌ، اِقَنْتٌ، قَنْطَرَةٌ، كَنْتٌ، كَنْزٌ، كَنْفٌ، تَكَنْفٌ، كَنْزَةٌ، لَنْعَةٌ، لَنْتَلَتْ، لَنْتَلَتْ، لَنْتَمٌ، تَلَنْمٌ، لَنْمَةٌ، لَنْهٌ، مَلَنْتٌ، تَمَلَنْتٌ، مَلْنِيٌّ، مُمَثِّلٌ، نَنْزٌ، نَنْزَرُ، نَنْزِيٌّ، تَوَنْبٌ، وَنْبَةٌ، مَتَوَنْبٌ، وَتَقٌ، تَوْتَقٌ، وَتَلٌ، يَنْزِبُ.

غ - اِغْتَبَطَ، اِغْتَرَبَ، اِغْتَسَلَ، اِغْتَنَمَ، اِغْتِيَالَ، اُغْرَقَ، اُغْرَى، اُغْضَبَ، اُغْفَلَ، اُغْلَطَ، اُغْلَقَ، اُغْمَضَ، اُغْلَى، اُغْمِي، اُغْنِيَهُ، بَعْضَ، بَغِي، بَغِيَهُ، تَوَعَّلَ، تَعَرَّ، جُعِرَ اُفْيَا، دَعَدَعَهُ، رَعُوهُ، شَعَلَ، صَعَرَ، ضَعَطَ، طُعِيَانُ، اِسْتَعَرَبَ، اِسْتَعْنَى، بَعْنَهُ، تَبَعَدَ، بَعْدَادُ، بَعْضَاءُ، مَعْضُوبٌ، بَعْلَهُ، بَعَالَ، دَعَرَ، دَعَسَهُ، دَعَلَ، رَعْبَهُ، رَعْدُ، رَعَرَعُ، يَزْعَرُ، رَعْرَعُهُ، رُعْمُ، رَعْمُ، رَعَمُ، رَعَى، رَعَرَدَ، يَزْعُرْدُ، رَعْرَدَهُ، رَعْبَرُ، رَعْرَعُ، يَزْعِرُ، رَعْرَعُهُ، رُعْلُ، رُعْلُ، سَعْبَانُ، شَعَلَ، شَعَالَ، شَعْلُ، صَعَرَ، صَعْرَى، صَعُوْ، صِغْتُ، صِغْنُ، طُعِيَانُ، طُعْمَةٌ، مَعْبُوطٌ، مَعْطَبٌ، مَعْبُونٌ، اُغْبَى، اُعْدَقَ، مُعْدِقٌ، اِغْدَوْدَنَ، اِغْتَدَى، اُغْرَبَ، اِغْتَرَبَ، اِسْتَعَرَبَ، مَغْرَبٌ، تَغْرِيدُهُ، اِغْتَرَّ، اُغْرَارُ، مَغْرُورٌ، مَغْرَى، مَغْرَفَةٌ، اُغْرَقَ، اِسْتَعْرَقَ، اُغْرَمَ، اُغْرَزَ، اِغْتَرَّ، اِغْتَزَلَ، اِغْتَسَلَ، مَغْسَلٌ، مَغْسُوشٌ، اُغْسَى، اِغْتَصَبَ، اِغْتَصَنَ، غَصَنٌ، اُغْطَسَ، نَغْطِيَةُ، اُغْطِيَةُ، اُغْفَلَ، اُغْلِيَةُ، مَغْلُوبٌ، اِسْتَعْلَطَ، اِسْتَعْلَى، مَغْلِي، اِغْتَمَرَ، مَغْمُورٌ، اِغْتَمَزَ، مَغْمَرٌ، مَغْمُومٌ، مَغْمِي، اِغْتَنَمَ، اُغْنَامٌ، اُغْنِيَاءُ، مَغْوَارٌ، اِغْتَالَ، اُغْوِيَةُ، اِغْتَابَ، اِغْتَاظَ، لَعَطَ، لَعْلَعَهُ، لُعْدُ، لَعْمٌ، لَعُو، مَعْصٌ، مِغْنَابِيْسٌ، نَعْمَةٌ، وَغْدٌ، تَوَعَّرَ، وَغْلٌ، وَغِي.

ق - اُقْبَلَ، اِقْتَاتَ، اِقْتَبَسَ، اِقْتَبَسَ، اِقْتَدَى، اِقْتَرَحَ، اِقْتَرَضَ، اِقْتَرَعَ، اِقْتَرَفَ، اِقْتَرَنَ، اِقْتَسَمَ، اِقْتَصَدَ، اِقْتَصَرَ، اِقْتَطَعَ، اِقْتَطَفَ، اِقْتَلَعَ، اُقْدَمَ، اُقْصَى، اُقْرَضَ، اِقْطَاعِيَّةٌ، اُقْعَدَ، اُقْلَعُ، اِقْلِيْمٌ، اُقْنَعُ، بَقْدُونَسٌ، بُقْعَةٌ، بَقْلٌ، تَشَقَّقَ، تَقْوَى، تَوَقَّعَ، تَوَقَّفَ، تَيَقَّنَ، تَقَّتَ، ثَقَلَ، حِقْبَةٌ، حُقْنَةٌ، رَقَعَ، رُقْعَةٌ، شَقَّةٌ، طَقْسٌ، طَقَطَقَ، اِسْتَفْجَحَ، اِسْتَقْبَلَ، اِسْتَقْدَمَ، اِسْتَقْلَالَ، اِسْتَقَى، تَأَقَّلَمَ، اِقْلِيْمٌ، بَقْبُقٌ، بُقْعَةٌ، بَقْ، بَقَالَ، تَبَقَى، تَبْقِيَّةٌ، تَقَّبَ، ثَقُبٌ، تَتَقَّفَ، مُتَقَفٌ، ثَقُلَ، حِقْبَةٌ، حَقٌّ، اِسْتَحَقَّ، حَقَّقَ، تَحَقَّقَ، حَقْلٌ، حُقْنَةٌ، دَقَّ، دَقَّقَ، دَقَّقَ، مُدَقَّقٌ، ذَقْنٌ، تَرَقَّبَ، تَرَقَّرَقَ، رَقَصَ، رَقَصَ، رُقْعَةٌ، مَرَقْعَةٌ، رَقَّقَ، رَقْمٌ، رَفَّرَقَ، سَقَفٌ، سُقْبَا، سُقْرَاءُ، شَقَّقَ، اِنْشَقَّ، شَقَّةٌ، شَقْلَبَ، صَقَّرَ، تَصَقَّرَ، صَقْعَةٌ، صَقْلٌ، طَقْمٌ، طَقَطَقَ، طَقْسٌ، تَعَقَّبَ، عَقْدٌ، عَقْدٌ، عَقْدَةٌ، عَقْلٌ، عَقَمَ، تَعَقَّدَ، فِقْرَةٌ، فُقْمَةٌ، لَقَحَ، لَقَطَ، تَلَقَّفَ، لُقْمَةٌ، لُقْمَانُ، تَلَقَّى، مُقَّتٌ، مُقْلَةٌ، مُنْقَبٌ، مُنْقَحٌ، نَفْرَةٌ، نَقَارٌ، نَفْسٌ، نَقَّاسٌ، نَقْصٌ، مُنْقَطٌ، نَقْلٌ، نَقْمَةٌ، نَقَى، وَقَّتَ، وَقْدٌ، تَوَقَّدَ، تَوَقَّرَ، وَقَعَ، وَقَعَ، وَقَفَ، تَبَقَّظَ، تَبَقَّنَ.

ه - اُهْبَةُ، مُوْهَلٌ، وَهْلَةٌ، اُهْلٌ، اُهْوَالٌ، بَهْجَةٌ، بَهْرٌ، بَهْلَوَانٌ، تَبَهَّمَ، ثَهْمَةٌ، جَهْدٌ، جَهْرٌ، جَهَرٌ، تَجَهَّرَ، جَهْشَةٌ، تَجَهَّمَ، بَجْرَجَ، بَهْوٌ، بَهْيٌ، تَاهَبَ، تَجَهَّرَ، ثَهْمَةٌ، تَهْمِيْلٌ، جَهْرِيٌّ، جَهْلٌ، جَهْمٌ، دَهْرٌ، دَهَشَ، دَهْنٌ، دَهْنٌ، دَهْلِيْزٌ، دَهْنٌ، دِهْنٌ، رُهْبَانٌ، رَهَبٌ، رَهْبَةٌ، تَرَهَّلَ، رَهْوٌ، رَهْطٌ، رَهْنٌ، زُهْدٌ، زَهْرَةٌ، تَرَهَّدَ، زُهْمٌ، زُهْوٌ، سَهْرَةٌ، سَهْلٌ، سَهْلٌ، سَهَى، تَشَهَّدَ، شَهَقَةٌ، تَشَهَّى، صَهْ، سَهْمٌ، سَهْوٌ، شَهْرٌ، شَهْمٌ، شَهْوَةٌ، صَهْرٌ، صِهْرٌ، طَهْوٌ، طَهْرٌ، طَهَرٌ، مُتَطَهَّرٌ، عَهْدٌ، عِهْنٌ، ظَهْرٌ، ظَهَرٌ، عَهْدٌ، فَهْدٌ، قَهَارٌ، قَهْرٌ، كَهْلٌ، لَهْوٌ، مُجَهَّرٌ، اُدْهَمَ، فَهْمٌ، فَهَامَةٌ، قَهْرٌ، قَهْرِيٌّ، قَهَقَرَ، قَهَقَةٌ، قَهْوَةٌ، مَقْهَى، كَهْرَبَاءُ، كَهْفٌ، كَهْلٌ، تَكَهَّنَ، لَهْجَةٌ، لَهْوَجٌ، تَلَهَّفَ، لَهْفٌ، تَلَهَّى، لَهْوٌ، مَهْدٌ، مَهْدٌ، مَهْرٌ، مِهْرَجَانٌ، تَمَهَّلَ، مَهْلٌ، مَهْمَةٌ، مِهْنَةٌ، نَهْصَةٌ، نَهَجٌ، نَهْدٌ، نَهْرٌ، مَهْلٌ، نَهْكَ، نَهْمَةٌ، نَهْنَةٌ، نَهْيٌ، وَهْبَةٌ، وَهْدٌ، وَهْرَةٌ، تَوْهَمٌ، وَهْمٌ، وَهْنٌ، وَهْنٌ.

Yukarıda verilen kelime grupları 8 haftalık bir çalışma ile öğrencilere verilmiştir. Çalışma sırasında grup tekrarları yapılmıştır. Çalışma sırasında boğaz harfleri en sona bırakılmıştır. Çalışmanın bitiminden itibaren öğrencilere 15 günlük bir süre verilmiş ve bu süre içerisinde 30 cümleyi tekrar sesli ve görüntülü olarak seslendirip interaktif ortamda araştırmacıya iletmışlerdir. Bunun sonucunda son test hataları tespit edilmiştir.

3.3. Son Test Sonucu Tespit Edilen Dil Hataları

Bu bölümde ön test sonucunda tespit edilen dil hataları, ibdâl, hazf, izâfe, hareke ve fushâ Arapçada yer almayan ses hataları olmak üzere beş ayrı başlık altında ele alınmıştır.

3.3.1. Son Test İbdâl Hataları

Öğrencilerin son test yaptıkları ibdâl hataları şunlardır:

Hemze / ؤ

Hemze / ؤ Harfinin Başka Harflere Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Bâ' / ب

Bâ' / ب Harfinin hâ' / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

13. cümlede P12 kodlu öğrenci رطب kelimesini رطه şeklinde seslendirerek bâ' / ب harfini hâ' / ه olarak seslendirmiştir. Bu cümlede رطب kelimesi “taze hurma ikram etti” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi رطه şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Bâ' / ب Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

28. cümlede P13 kodlu öğrenci أخبار kelimesini أخيار şeklinde seslendirerek bâ' / ب harfini yâ' / ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede أخبار kelimesi “haberler” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أخيار şeklinde seslendirerek “seçkinler” anlamına dönüştürmüştür.

Bâ' / ب Harfinin mîm / م Harfine Dönüştürülmesi Hataları

28. cümlede P21 kodlu öğrenci أخبار kelimesini أخمر şeklinde seslendirerek bâ' / ب harfini mîm / م olarak seslendirmiştir. Bu cümlede أخبار kelimesi “haberler” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أخمر şeklinde seslendirerek “maya” anlamına dönüştürmüştür.

16. cümlede P13 kodlu öğrenci يجب kelimesini يجيم şeklinde seslendirerek bâ' / ب harfini mîm / م olarak seslendirmiştir. Bu cümlede يجب kelimesi “gerekir” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يجيم şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Bâ' / ب Harfinin nûn / ن Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Bâ' / ب Harfinin kâf / ق Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Tâ' / ت

Tâ' / ت Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Tâ' / ت Harfinin sâ' / ث Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Tâ' / ت Harfinin bâ' / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

2. cümlede P19 kodlu öğrenci اشتدت kelimesini اشتدب şeklinde seslendirerek tâ' / ت harfini bâ' / ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede اشتدت kelimesi “arttı, çoğaldı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi اشتدب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Tâ' / ت Harfinin nûn / ن Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ṣâ' / ث

Ṣâ' / ث Harfinin sîn / س Harfine Dönüştürülmesi Hataları

10. cümlede P12 kodlu öğrenci أثاث kelimesini أساس şeklinde seslendirerek ṣâ' / ث harfini sîn / س olarak seslendirmiştir. Bu cümlede أثاث kelimesi “mobilya” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أساس şeklinde seslendirerek “temel, esas” anlamına dönüştürmüştür.

16. cümlede P12 kodlu öğrenci تخثيث kelimesini تخسيس şeklinde seslendirerek ṣâ' / ث harfini sîn / س olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تخثيث kelimesi “arttırmak” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تخسيس şeklinde seslendirerek “azalmak, kilo vermek” anlamına dönüştürmüştür.

Ṣâ' / ث Harfinin şîn / ش Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ṣâ' / ث Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Cîm / ج

Cîm / ج Harfinin Başka Harflere Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Hâ' / ح

Hâ' / ح Harfinin Hâ' / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

1. cümlede P8, P10, P11, P12, P15, P19, P20, P21 kodlu öğrenciler صاحب kelimesini صاحب şeklinde seslendirerek hâ' / ح harfini hâ' / ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede صاحب kelimesi “sahibi” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi صاحب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

5. cümlede P6, P10, P11 ve P22 kodlu öğrenciler تحمل kelimesini تهمل şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini hâ'/ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تهمل şeklinde seslendirerek “terk ediyor” anlamına dönüştürmüşlerdir.

11. cümlede P6, P16 kodlu öğrenciler الحقوق kelimesini الحقوق şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini hâ'/ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede الحقوق kelimesi “hukuk” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الحقوق şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

11. cümlede P1, P5, P7, P8, P11, P12, P13, P14, P15, P19, P20, P21, P22 kodlu öğrenciler الحقوق kelimesini الحقوق şeklinde seslendirerek ح sesini hâ'/ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede الحقوق kelimesi “hukuk” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الحقوق şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

18. cümlede P11, P15 kodlu öğrenciler حاويات kelimesi حاوية şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini hâ'/ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede حاويات kelimesi “üzerine yük konulan şeyler, konteynerlar” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi حاوية şeklinde seslendirerek “Çok derin çukurlar” anlamına dönüştürmüşlerdir.

19. cümlede P5, P10, P11 ve P15 kodlu öğrenciler حفلة kelimesini حفلة şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini hâ'/ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede حفلة kelimesi “tarlası” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi حفلة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

26. cümlede P13, P20 kodlu öğrenciler أحد kelimesini أحد şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini hâ'/ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede أحد kelimesi “bir, tek” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi أحد şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

26. cümlede P8, P11, P15, P21 kodlu öğrenciler حاسوبي kelimesini هاسبي şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini hâ'/ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede حاسوبي kelimesi “bilgisayarım” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi هاسبي şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

27. cümlede P10, P11, P13, P15 kodlu öğrenciler حرب kelimesini هرب şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini hâ'/ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede حرب kelimesi “kızdırdı” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi هرب şeklinde seslendirerek “kaçırdı” anlamına dönüştürmüşlerdir.

Hâ' / ح Harfinin ha' / خ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

5. cümlede P14 kodlu öğrenci تحمل kelimesini تخمیل şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini ha' / ha' / خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تهال şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

18. cümlede P14 kodlu öğrenci حاويات kelimesini خاويت şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini ha' / خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede حاويات kelimesi “üzerine yük konulan şeyler, konteynerlar” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi حاويات şeklinde seslendirerek “boşluklar” anlamına dönüştürmüştür.

27. cümlede P6, P14, P21 kodlu öğrenciler حرب kelimesini خرب şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini ha' / خ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede حرب kelimesi “kızdırdı” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi خرب şeklinde seslendirerek “yıktı, yok etti” anlamına dönüştürmüşlerdir.

1. cümlede P14 kodlu öğrenci صاحب kelimesini صاخب şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini ha' / خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede صاحب kelimesi “sahibi” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صاخب şeklinde seslendirerek “gürültüsü” anlamına dönüştürmüştür.

19. cümlede P14 kodlu öğrenci حقله kelimesini خقله şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini ha' / خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede حقله kelimesi “tarlası” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi خقله şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

26. cümlede P14 kodlu öğrenci حاسوبي kelimesini خاسوبي şeklinde seslendirerek hâ'/ح harfini ha' / خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede حاسوبي kelimesi “bilgisayarım” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi خاسوبي şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

26. cümlede P14 kodlu öğrenci أحد kelimesini أخذ şeklinde seslendirerek hâ’/ح harfini ha’/خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede أحد kelimesi “bir, tek” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أخذ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede P14 kodlu öğrenci تحويل kelimesini تخويل şeklinde seslendirerek hâ’/ح harfini ha’/خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تحويل kelimesi “dönüştürmek” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تخويل şeklinde seslendirerek “vermek, kazandırmak” anlamına dönüştürmüştür.

Hâ’ / ح Harfinin ‘ayn / ع Harfine Dönüştürülmesi Hataları

18. cümlede P8, P16 kodlu öğrenciler حاويات kelimesini عواية şeklinde seslendirerek hâ’/ح harfini ‘ayn/ع olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede حاويات kelimesi “üzerine yük konulan şeyler, konteynerlar” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi عواية şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

Ha’ / خ

Ha’ / خ Harfinin cîm / ج Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ha’ / خ Harfinin hâ’ / ح Harfine Dönüştürülmesi Hataları

26. cümlede P2, P21 kodlu öğrenciler باختراق kelimesini باحتراق şeklinde seslendirerek ha’/خ harfini hâ’/ح olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede باختراق kelimesi “delip geçmek, sızmak” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi باحتراق şeklinde seslendirerek “yanmak” anlamına dönüştürmüşlerdir.

28. cümlede P2, P12 kodlu öğrenciler أخبار kelimesini أحبار şeklinde seslendirerek ha’/خ harfini hâ’/ح olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede أخبار kelimesi “haberler” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi أحبار şeklinde seslendirerek “rahipler, hahamlar” anlamına dönüştürmüşlerdir.

Ḥa' / خ Harfinin hâ' / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

16. cümlede P21 kodlu öğrenci تَهَيْث kelimesini تَهَيْث şeklinde seslendirerek ḥa' / خ harfini hâ' / ه olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تَهَيْث kelimesi “arttırmak” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تَهَيْث şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

26. cümlede P12, P19 kodlu öğrenciler باهتراق kelimesini باهتراق şeklinde seslendirerek ḥa' / خ harfini hâ' / ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede باهتراق kelimesi “delip geçmek, sızmak” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi باهتراق şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

14. cümlede P12 kodlu öğrenci التاريخ kelimesini التريه şeklinde seslendirerek ḥa' / خ harfini hâ' / ه olarak seslendirmiştir. Bu cümlede التاريخ kelimesi “tarih” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi التريه şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Dâl / د

Dâl / د Harfinin râ' / ر Harfine Dönüştürülmesi Hataları

2. cümlede P13 kodlu öğrenci اشتريت kelimesini اشتريت şeklinde seslendirerek dâl / د harfini râ' / ر olarak seslendirmiştir. Bu cümlede اشتريت kelimesi “arttı, çoğaldı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi اشتريت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Zâl / ذ

Zâl / ذ Harfinin zây / ز Harfine Dönüştürülmesi Hataları

20. cümlede P8, P12 kodlu öğrenciler هذا kelimesini هزا şeklinde seslendirerek zâl / ذ harfini zây / ز olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede هذا kelimesi “bu” anlamına gelirken öğrencilerimiz bu kelimeyi هزا şeklinde seslendirerek “yürüdü” anlamına dönüştürmüşlerdir.

9. cümlede P12 kodlu öğrenci نذيراً kelimesini نذيراً şeklinde seslendirerek zâl/ذ harfini zây/ز olarak seslendirmiştir. Bu cümlede نذيراً kelimesi “uyarıcı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi نذيراً şeklinde seslendirerek “basit” anlamına dönüştürmüştür.

17. cümlede P8, P12 kodlu öğrenciler هذا kelimesini هزا şeklinde seslendirerek zâl/ذ harfini zây/ز olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede هذا kelimesi “bu” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi هزا şeklinde seslendirerek “yürüdü” anlamına dönüştürmüşlerdir.

29. cümlede P8, P11, P15 kodlu öğrenciler هذه kelimesini هزه şeklinde seslendirerek zâl/ذ harfini zây/ز olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede هذه kelimesi “bu” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi هزه şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

ر / Râ'

Râ' / ر Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Râ' / ر Harfinin lâ / ل Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Râ' / ر Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

س / Sîn

Sîn / س Harfinin mî / م Harfine Dönüştürülmesi Hataları

17. cümlede P3 kodlu öğrenci مستمر kelimesini ممتەر şeklinde seslendirerek س harfini mî / م olarak seslendirmiştir. Bu cümlede مستمر kelimesi “sürekli, devamlı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi ممتەر şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Sîn / س Harfinin nûn / ن Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Sîn / س Harfinin şîn / ش Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Şîn / ش

Şîn / ش Harfinin sîn / س Harfine Dönüştürülmesi Hataları

25. cümlede P1 kodlu öğrenci بالعشب kelimesini بالأسب şeklinde seslendirerek س sesi ش olarak seslendirmiştir. Bu cümlede بالعشب kelimesi “ot ile” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi بالأسب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Şîn / ش Harfinin şâ' / ث Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Sâd / ص

Şâd / ص Harfinin sîn / س Harfine Dönüştürülmesi Hataları

6. cümlede P1, P12 kodlu öğrenciler صنعت kelimesini صنعت şeklinde seslendirerek şâd/ص harfini sîn/س olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede صنعت kelimesi “yaptı” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi صنعت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

14. cümlede P12, P15 kodlu öğrenciler الأصنام kelimesini الأسنام şeklinde seslendirerek şâd/ص harfini sîn/س olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede الأصنام kelimesi “putlar” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الأسنام şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

19. cümlede P1, P12 kodlu öğrenciler صبر kelimesini سبر şeklinde seslendirerek ص sesi س sesine dönüştürmüşlerdir. Bu cümlede صبر kelimesi “oldu” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi سبر şeklinde seslendirerek “sonda ile muayene etti” anlamına dönüştürmüşlerdir.

22. cümlede P1 kodlu öğrenci تصارع kelimesini تسارع şeklinde seslendirerek şâd/ص harfini sîn/س olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تصارع kelimesi “çekişiyor, çatışıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تسارع şeklinde seslendirerek “yarışıyor” anlamına dönüştürmüştür.

Şâd / ص Harfinin dâd / ض Harfine Dönüştürülmesi Hataları

6. cümlede P22 kodlu öğrenci صنعت kelimesini ضنعت şeklinde seslendirerek şâd/ص harfini dâd/ض olarak seslendirmiştir. Bu cümlede صنعت kelimesi “yaptı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi ضنعت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Dâd / ض

Dâd / ض Harfinin dâl / د Harfine Dönüştürülmesi Hataları

8. cümlede P1, P2, P7, P8, P10, P11, P12, P14, P15, P17, P18, P20, P21, P22 kodlu öğrenciler غاضباً kelimesini غادباً şeklinde seslendirerek dâd/ض harfini dâl/د olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede غاضباً kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi غادباً şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Dâd / ض Harfinin zây / ز Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Dâd / ض Harfinin zâl / ذ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ḍâd / ض Harfinin şâd / ص Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ḍâd / ض Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ḍâd / ض Harfinin sîn / س Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Tâ' / ط

Ṭâ' / ط Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

2. cümlede P8, P12 kodlu öğrenciler الأمطار kelimesini الأمطار şeklinde seslendirerek ṭâ' / ط harfini tâ' / ت olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede الأمطار kelimesi “yağmurlar” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الأمطار şeklinde seslendirerek “metreler” anlamına dönüştürmüşlerdir.

Ṭâ' / ط Harfinin dâl / د Harfine Dönüştürülmesi Hataları

2. cümlede P6 kodlu öğrenci الأمطار kelimesinde الأمدار şeklinde seslendirerek ṭâ' / ط harfini ve dâl / د olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الأمطار kelimesi “yağmurlar” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الأمدار şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede P12 kodlu öğrenci الوطنية kelimesini الوطنية şeklinde seslendirerek ṭâ' / ط harfini dâl / د olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الوطنية kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الوطنية şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Ṭâ' / ط Harfinin zây / ز Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ṭâ' / ط Harfinin bâ' / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

‘Ayn / ع

‘Ayn / ع Harfinin hemze / ʾ Dönüştürülmesi Hataları

15. cümlede P1, P6, P8, P9, P12, P19, P20, P21, P22 kodlu öğrenciler سعال kelimesini سؤال şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/ʾ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede سعال kelimesi “öksürük” anlamına gelirken öğrencilerimiz bu kelimeyi سؤال şeklinde seslendirerek “soru” anlamına dönüştürmüşlerdir.

15. cümlede P1, P5, P6, P8, P10, P12, P16 kodlu öğrenciler عندك kelimesini إندك şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/ʾ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede عندك kelimesi “senin var” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi إندك şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

21. cümlede P1, P5 kodlu öğrenciler عرض kelimesini أرض şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/ʾ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede عرض kelimesi “genişlik” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi أرض şeklinde seslendirerek “toprak, arazi” anlamına dönüştürmüşlerdir.

21. cümlede P1, P5, P6, P8, P12, P13, P22 kodlu öğrenciler العمارة kelimesini الإمارة şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/ʾ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede العمارة kelimesi “bina, apartman” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الإمارة şeklinde seslendirerek “emirlik” anlamına dönüştürmüşlerdir.

18. cümlede P1 kodlu öğrenci للبيع kelimesini للبيء şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/ʾ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede للبيع kelimesi “satılık” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi للبيء şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

22. cümlede P1 kodlu öğrenci تصارع kelimesini تسارع şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/ʾ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تصارع kelimesi “çekişiyor, çatışıyor”

anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تسارة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

22. cümlede P1 kodlu öğrenci عمله kelimesini أمله şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede عمله kelimesi “işinde” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أمله şeklinde seslendirerek “umudunda” anlamına dönüştürmüştür.

25. cümlede P1, P5, P6, P8, P11 kodlu öğrenciler بالعشب kelimesini بالأشب şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede بالعشب kelimesi “ot ile” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi بالأشب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

14. cümlede P1, P5, P6, P7, P8, P10, P12, P13 kodlu öğrenciler عيادة kelimesini إبادة şeklinde seslendirerek ع harfini hemze/أ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede عيادة kelimesi “ibadet” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi إبادة şeklinde seslendirerek “soykırım” anlamına dönüştürmüştür.

11. cümlede P6 kodlu öğrenci عن harfini أن şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede öğrenci عن harfini أن şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

15. cümlede P1, P6, P8, P9, P12 kodlu öğrenciler فاسعل kelimesini فاسأل şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede فاسعل kelimesi “öksür” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi فاسأل şeklinde seslendirerek “sor” anlamına dönüştürmüştür.

19. cümlede P8 kodlu öğrenci المزارع kelimesini المزارء şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede المزارع kelimesi “çiftçi” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi المزارء şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede P9, P17 kodlu öğrenciler على harfini ألى şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede öğrenciler على harfini ألى şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

23. cümlede P1 kodlu öğrenci وضعت kelimesini وضائت şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede وضعت kelimesi “doğurdu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi وضائت şeklinde seslendirerek “ışıldı, aydınlandı” anlamına dönüştürmüştür.

‘Ayn / ع Harfinin ğayn / غ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

17. cümlede P6, P15 kodlu öğrenciler يعتمد kelimesini يغتمد şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini ğayn/غ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede يعتمد kelimesi “yaslanır, dayanır” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi يغتمد şeklinde seslendirerek “girer” anlamına dönüştürmüşlerdir.

18. cümlede P15 kodlu öğrenci للبيع kelimesini للبيغ şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini ğayn/غ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede للبيع kelimesi “satılık” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi للبيغ şeklinde seslendirerek “fışkırmak, yok olmak” anlamına dönüştürmüştür.

22. cümlede P6 kodlu öğrenci يصارع kelimesini يصارغ şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini ğayn/غ olarak, seslendirmiştir. Bu cümlede يصارع kelimesi “dövüşüyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يصارغ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

19. cümlede P6 kodlu öğrenci المزارع kelimesini المزارغ şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini ğayn/غ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede المزارع kelimesi “dövüşüyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi المزارغ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

‘Ayn / ع Harfinin yâ’ / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

‘Ayn / ع Harfinin bâ’ / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

‘Ayn / ع Harfinin hâ’ / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ġayn / غ

Ġayn / غ Harfinin hemzeye / ʾ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

8. cümlede P9 kodlu öğrenci غاضباً kelimesini غادباً şeklinde seslendirerek ġayn/غ harfini hemze/ʾ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede غاضباً kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi غادباً şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Ġayn / غ Harfinin ‘ayn / ع Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ġayn / غ Harfinin kâf / ق Harfine Dönüştürülmesi Hataları

8. cümlede P8, P10, P12, P16, P22 kodlu öğrenciler غاضباً kelimesini قاذباً şeklinde seslendirerek ġayn/غ harfini kâf/ق olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede غاضباً kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi قاذباً şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

Kâf / ق

Kâf / ق Harfinin kâf / ك Harfine Dönüştürülmesi Hataları

7. Cümlede P12 kodlu öğrenci اقترَب kelimesini اكترَب şeklinde seslendirerek kâf/ق harfini kâf/ك olarak seslendirmiştir. Bu cümlede اقترَب kelimesi “yaklaştı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi اكترَب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

26. cümlede P19 kodlu öğrenci باخترَاق kelimesini باخترَاك şeklinde seslendirerek kâf/ق harfini kâf/ك olarak seslendirmiştir. Bu cümlede باخترَاق kelimesi “delip geçmek, sızmak” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi باخترَاك şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Ḳâf / ق Harfinin fâ' / ف Harfine Dönüştürülmesi Hataları

7. cümlede P22 kodlu öğrenci اقترَب kelimesini اقترَب şeklinde seslendirerek ḳâf/ق harfini fâ'/ف olarak seslendirmiştir. Bu cümlede اقترَب kelimesi “yaklaştı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi اقترَب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Ḳâf / ق Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ḳâf / ق Harfinin ġayn / غ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ḳâf / ق Harfinin hâ' / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ḳâf / ك

Ḳâf / ك Harfinin ḳâf / ق Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ḳâf / ك Harfinin ḥa' / ح Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Lâm / ل

Lâm / ل Harfinin hemze / ء Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Mîm / م

Mîm / م Harfinin bâ' / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

5. cümlede P15 kodlu öğrenci تحمل kelimesini تحيل şeklinde seslendirerek mîm/م harfini bâ' / ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تحيل şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

5. cümlede P15 kodlu öğrenci المرأة kelimesini البرأة şeklinde seslendirerek mîm/م harfini bâ' / ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede المرأة kelimesi “kadın” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi البرأة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

21. cümlede P15 kodlu öğrenci العمارة kelimesini العبارة şeklinde seslendirerek mîm/م harfini bâ' / ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede العمارة kelimesi “bina, apartman” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi العبارة şeklinde seslendirerek “ibare, ifade” anlamına dönüştürmüştür.

19. cümlede P15 kodlu öğrenci كاملاً kelimesini كابلاً şeklinde seslendirerek mîm/م harfini bâ' / ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede كاملاً kelimesi “tam olarak” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi كابلاً şeklinde seslendirerek “erteleyen olarak” anlamına dönüştürmüştür.

17. cümlede P15 kodlu öğrenci مستمر kelimesini مستبر şeklinde seslendirerek mîm/م harfini bâ' / ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede مستمر kelimesi “sürekli, devamlı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi مستبر şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

26. cümlede P15 kodlu öğrenci قام kelimesini قاب şeklinde seslendirerek mîm/م harfini bâ' / ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede قام kelimesi “yaptı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi قاب şeklinde seslendirerek “kazdı, yardı” anlamına dönüştürmüştür.

Mîm / م Harfinin lâm / ل Harfine Dönüştürülmesi Hataları

26. cümlede P3 kodlu öğrenci قام kelimesini قال şeklinde seslendirerek mîm/م harfini lâm/ل olarak seslendirmiştir. Bu cümlede قام kelimesi “yaptı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi قال şeklinde seslendirerek “söyledi, dedi” anlamına dönüştürmüştür.

Nûn / ن

Nûn / ن Harfinin bâ' / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

16. cümlede P10, P12 kodlu öğrenciler الوطنية kelimesini الوتبية şeklinde seslendirerek ن harfini bâ' / ب olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede الوطنية kelimesi “millî” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الوتبية şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

Nûn / ن Harfinin hemze / ء Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Nûn / ن Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Nûn / ن Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Hâ' / هـ

Hâ' / هـ Harfinin hâ' / ح Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Hâ' / ه Harfinin hemze / ء Harfine Dönüştürülmesi Hataları

25. cümlede P8, P16 kodlu öğrenciler يدہ kelimesini يدء şeklinde seslendirerek hâ' / ه harfini hemze/ء olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede يدہ kelimesi “elini” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi يدء şeklinde seslendirerek “kötülük kaplamak” anlamına dönüştürmüşlerdir.

Hâ' / ه Harfinin ‘ayn / ع Harfine Dönüştürülmesi Hataları

25. cümlede P13 kodlu öğrenci يدہ kelimesini يدع şeklinde seslendirerek hâ' / ه harfini ‘ayn/ع olarak seslendirmiştir. Bu cümlede يدہ kelimesi “elini” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يدع şeklinde seslendirerek “veda ediyor, terk ediyor” anlamına dönüştürmüştür.

Hâ' / ه Harfinin ha' / خ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

12. cümlede P14 kodlu öğrenci نهاية kelimesini نخاية şeklinde seslendirerek hâ' / ه harfini ha' / خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede نهاية kelimesi “son, sonuç” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi نخاية şeklinde anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede P10 kodlu öğrenci هذا kelimesini خاذا şeklinde seslendirerek hâ' / ه harfini ha' / خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede هذا kelimesi “bu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi خاذا şeklinde anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Wâv / و

Wâv / و Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Wâv / و Harfinin mîm / م Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Vâv / و Harfinin fâ' / ف Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Yâ' / ي

Yâ' / ي Harfinin bâ' / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

25. cümlede P6 kodlu öğrenci يدہ kelimesini بده şeklinde seslendirerek yâ' / ي harfini bâ' / ب olarak seslendirmiştir. Bu cümlede يدہ kelimesi “elini” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi بده şeklinde anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Yâ' / ي Harfinin ha' / خ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

16. cümlede P15 kodlu öğrenci الإيرادات kelimesini الإخرادات şeklinde seslendirerek yâ' / ي harfini ha' / خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الإيرادات kelimesi “gelirler” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الإخرادات şeklinde seslendirerek “susmalar” dönüştürmüştür.

Yâ' / ي Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Tâ-i Marbûta / ة

Ṭâ-i Marbûta / ة Harfinin hâ' / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ṭâ-i Marbûta / ة Harfinin fâ' / ف Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ṭâ-i Marbûta / ة Harfinin kâf / ق Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Son test ibdâl hataları tablosu aşağıda verilmiştir:

Tablo 6. Son Test İbdâl Hataları Tablosu

Ana Ses/Harf	Ana Ses/Harfin Dönüştüğü Hatalı Ses/Harf	Hatalı Seslendirme Yapan Toplam Öğrenci Sayısı	Hatalı Seslendirme Yapan Öğrencilerin Yüzdelik Oranları
Hemze / ؀	‘Ayn / ع	-	-
	Ġayn / غ	-	-
	Yâ’ / ي	-	-
Bâ’ / ب	Hâ’ / هـ	1	%4,5
	Mîm / م	2	%9
	Tâ’ / ت	-	-
	Yâ’ / ي	1	%4,5
	Nûn / ن	-	-
	Ķâf / ق	-	-
Tâ’ / ت	Yâ’ / ي	-	-
	Şâ’ / ث	-	-
	Bâ’ / ب	-	-
	Nûn / ن	-	-
Şâ’ / ث	Sîn / س	1	%4,5
	Şîn / ش	-	-
	Yâ’ / ي	-	-
Cîm / ج	Hâ’ / هـ	-	-
Ĥâ’ / ح	Hâ’ / هـ	16	%72,7
	Ĥa’ / خ	3	%13
	Mîm / م	-	-
	‘Ayn / ع	2	%9
Ĥa’ / خ	Cîm / ج	-	-
	Ĥâ’ / ح	3	%13,6
	Hâ’ / هـ	3	%13,6
Dâl / د	Râ’ / ر	1	%4,5
Zâl / ذ	Zây / ز	4	%18,1
Râ’ / ر	Yâ’ / ي	-	-
	Lâm / ل	-	-
	Tâ’ / ت	-	-
Zây / ز	Zâl / ذ	-	-
Sîn / س	Mîm / م	1	%4,5
	Nûn / ن	-	-
	Şîn / ش	-	-
Şîn / ش	Sîn / س	1	%4,5
	Şâ’ / ث	-	-

Tablo 6. (devam) Son Test İbdâl Hataları Tablosu

Şâd / ص	Sîn / س	3	%13
	Dâd / ض	1	%4,5
Dâd / ض	Dâl / د	14	%36
	Zây / ز	-	-
	Zâl / ذ	-	-
	Şâd / ص	-	-
	Tâ' / ت	-	-
	Sîn / س	-	-
Tâ' / ط	Tâ' / ت	2	%9
	Dâl / د	2	%9
	Zây / ز	-	-
	Bâ' / ب	-	-
'Ayn / ع	Hemze / أ	16	%27
	Ġayn / غ	2	%9
	Yâ' / ي	-	-
	Bâ' / ب	-	-
	Hâ' / هـ	-	-
Ġayn / غ	Hemze / أ	1	%4,5
	'Ayn / ع	-	-
	Ķâf / ق	5	%77
Ķâf / ق	Kâf / ك	2	%9
	Fâ' / ف	1	%4,5
	Ġayn / غ	-	-
	Hâ' / هـ	-	-
Kâf / ك	Ķâf / ق	-	-
	Ĥa' / خ	-	-
Lâm / ل	Hemze / أ	-	-
Mîm / م	Bâ' / ب	1	%4,5
	Lâm / ل	1	%4,5
Nûn / ن	Bâ' / ب	3	%13
	Hemze / أ	-	-
	Tâ' / ت	-	-
	Yâ' / ي	-	-
Hâ' / هـ	Ĥa' / خ	-	-
	Hemze / أ	2	%9
	'Ayn / ع	1	%4,5
	Ĥa' / خ	2	%9
	Tâ-i Marbûta / ة	-	-
Vâv / و	Yâ' / ي	-	-
	Mîm / م	-	-
	Fâ' / ف	-	-
	Bâ' / ب	-	-

Tablo 6. (devam) Son Test İbdâl Hataları Tablosu

Yâ' / ي	Tâ' / ت	-	-
	Bâ' / ب	1	%4,5
	Ĥa' / خ	1	%4,5
Ṭâ-i Marbûta / ة	Hâ' / هـ	-	-
	Fâ' / ف	-	-
	Ḳâf / ق	-	-

Son test ibdâl hataları tespiti sonucu şu bulgular elde edilmiştir:

- 1- Öğrencilerin harfleri tanıma düzeylerinde büyük oranda artış olduğu görülmektedir.
- 2- Öğrencilerin hatalı telaffuzları genel olarak boğaz harflerinde görülme durumu tamamen bitmiş değildir. Ancak büyük bir ilerleme olduğu ve hataların azaldığı da belirgin bir şekilde görülmektedir. En çok hatanın yapıldığı harfler hata yüzdelerine göre şöyledir:
 - Boğaz harflerinde yapılan hatalar: ‘ayn / ع harfini hemze / ا harfine dönüştürme hatası ön testte %95 iken son testte bu oran %72,7, ‘ayn / ع harfini ġayn / غ harfine dönüştürme hatası ön testte %31 iken son testte %9; ĥâ' / ح harfini hâ' / هـ harfine dönüştürme hatası ön testte %86,3 iken gecikmeli son testte %72,7, ĥa' / خ harfini hâ' / ح harfine ve hâ' / هـ harfine dönüştürme hataları her ikisinde de aynı oranda iken gecikmeli son testte bu oran %13,6 olarak sonuçlanmıştır.
 - Boğaz harfleri dışındaki harflerde en çok hata yapılan harfler: Şâ' / ث harfini Sîn / س harfine dönüştürme hatası ön testte %59 iken gecikmeli son testte bu oran %4,5, Şâd / ص harfini Sîn / س harfine dönüştürme hatası ön testte %59 iken son testte bu oran %13,6, Ṭâ' / ط harfini Tâ' / ت harfine dönüştürme hatası ön testte %50 iken son testte %9 , ḳâf / ق harfini kâf / ك harfine dönüştürme hatası ön testte %31,8 iken son testte hatasız olarak yani %0 hata ile sonuçlanmıştır.

3.3.2. Son Test Hazf/Harf Eksiltme Hataları

Hazf hataları ile ilgili olarak yapılan çalışma sonucunda öğrencilerin yaptıkları hatalar şunlardır:

Med Harfi Olan Elif/ا Harfi Hazf Edilerek Yapılan Hatalar

1. cümlede P1 kodlu öğrenci صاحب kelimesini صحيب şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede صاحب kelimesi “sahibi” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صحيب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

5. cümlede P16 kodlu öğrenci تحمل kelimesini تحميل şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تحميل şeklinde seslendirerek “download, indirmek” anlamına dönüştürmüştür.

11. cümlede P6 kodlu öğrenci ذاد kelimesini زدا şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede ذاد kelimesi “savundu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi زدا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

14. cümlede P2, P11, P17 kodlu öğrenciler التاريخ kelimesini التريخ şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede التاريخ kelimesi “tarih” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi التريخ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

18. cümlede P1, P15, P17 kodlu öğrenciler حاويات kelimesini حاوية şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede حاويات kelimesi “üzerine yük konulan şeyler, konteynerlar” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi حاوية şeklinde seslendirerek “bidon, konteynır” anlamına dönüştürmüşlerdir.

20. cümlede P1, P8, P12 kodlu öğrenciler مختار kelimesini مختر şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede مختار kelimesi “muhtar, seçilmiş” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi مختر şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

28. cümlede P12 kodlu öğrenci أخبار kelimesini أهبر şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede أخبار kelimesi “haberler” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أهبر şeklinde seslendirerek “bol etli” anlamına dönüştürmüştür.

Med Harfi Olan Vâv/و Harfi Hazf Edilerek Yapılan Hatalar

26. cümlede P1, P13 kodlu öğrenciler حاسوبي kelimesini حاسبی şeklinde seslendirerek med harfi olan vâv/و hazf edilmiştir. Bu cümlede حاسوبي kelimesi “bilgisayarım” anlamına gelirken öğrenciler حاسبی şeklinde seslendirerek anlamsız hâle getirmişlerdir.

Med Harfi Olan Yâ'/ي Harfi Hazf Edilerek Yapılan Hatalar

14. cümlede P13, P20 kodlu öğrenciler التاريخ kelimesini التاريخ şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي hazf edilmiştir. Bu cümlede التاريخ kelimesini “tarih” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi التاريخ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede P1, P2, P5, P8, P11 kodlu öğrenciler الإيرادات kelimesi الإرادة şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي hazf edilmiştir. Bu cümlede الإيرادات kelimesi “gelirler” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الإرادة şeklinde seslendirerek “istek” anlamına dönüştürmüşlerdir.

Son test hazf hataları tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 7. Son Test Hazf/Harf Eksiltme Hataları Tablosu

Ana Ses/Harf	Hazf Hatası Yapan Öğrencilerin Sayısı	Hazf Hatası Yapan Öğrencilerin Yüzdelik Oranı
Med Harfi olan Elif/ا	9	% 40
Med Harfi olan Yâ'/ي	2	% 9
Med Harfi Olan Vâv/و	2	% 9
Ṭâ-i Marbûta /ة	-	-

Son test hazf hataları sonuçlarına göre öğrencilerin med harfi olan elif/ا harfini hazf etme oranı %86 iken son testte % 40; med harfi olan yâ'/ي harfini hazf etme oranı ön testte %50 iken son testte % 9; ön testte ṭâ-i marbûta /ة harfinin hazf edilmesi %4,5 iken son testte ṭâ-i marbûta /ة harfinin hazf edilmesi görülmemiştir. Ön testte med harfi olan vâv/و harfinin hazf edilmesi durumu görülmemişken son testte % 9 olarak görülmüştür. Bu duruma göre en çok hazf hatası yapılan kelimeler حاسوبي , التاريخ ve الإيرادات kelimeleridir. Hata yapan öğrenciler her kelime grubunda farklılık göstermiştir.

3.3.3. Son test İzafe/Harf Ekleme Hataları

Son test sonucunda öğrencilerin yaptıkları izâfe/ekleme hataları şunlardır:

Med Harfi Olan Elif/ا Harfi Eklenerek Yapılan Hatalar

2. cümlede اشتدت kelimesini P1 kodlu öğrenci اشتدات şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede اشتدت kelimesi “arttı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi اشتدات şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

3. cümlede علم kelimesini P5, P8, P13 kodlu öğrenciler عالم şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede علم kelimesi “bayrak” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi عالم şeklinde seslendirerek “dünya, evren” anlamına dönüştürmüşlerdir.

3. cümlede علم kelimesini P6, P15 kodlu öğrenciler علام şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede علم kelimesi “bayrak” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi علام şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

4. cümlede اهتمت kelimesini P1 kodlu öğrenci اهتمام şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede اهتمت kelimesi “önem verdi, ilgilendi” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi اهتمام şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

5. cümlede ابنها kelimesini P6 kodlu öğrenci ابناها şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede ابنها kelimesi “oğlu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi ابناها şeklinde tekil kelime ikil yapılarak “iki oğlu, çocuğu” anlamında kullanılmıştır.

5. cümlede تحمل kelimesini P20 kodlu öğrenci تحميل şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تحميل şeklinde seslendirerek “indirmek, download” anlamında bir ifadeye dönüştürmüştür.

6. cümlede صنعت kelimesini P13 kodlu öğrenci صانت şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede صنعت kelimesi “yaptı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صانت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

7. cümlede اقتراب kelimesini P13 kodlu öğrenci اعتراب şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede اقتراب kelimesi “yaklaştı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi اعتراب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

11. cümlede ذاد kelimesini P6 kodlu öğrenci زدا şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede ذاد kelimesi “savundu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi زدا şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

14. cümlede شهد kelimesini P6 kodlu öğrenci شاهد şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede شهد kelimesi “tanık oldu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi شاهد şeklinde seslendirerek “izledi, seyretti” seslendirerek anlamında bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede الوطنية kelimesini P1 kodlu öğrenci الوطنية şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede الوطنية kelimesi “millî” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الوطنية şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede يجب kelimesini P6, P16 kodlu öğrenciler يجب şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede يجب kelimesi “gerekir” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi يجب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

19. cümlede صبر kelimesini P13, P15 kodlu öğrenciler صابر şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede صبر kelimesi “sabretti” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi صابر şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

20. cümlede إن edatını kelimesini P1, P6, P13, P17, P21 kodlu öğrenciler إنا şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede إن kelimesi tekit edatı olarak “şüphesiz” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi إنا şeklinde seslendirerek şahıs zamiri ekleyip “şüphesiz biz” anlamında bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

23. cümlede وضعت kelimesini P1 kodlu öğrenci وضاعت şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede وضعت kelimesi tekit edatı olarak “doğurdu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi وضاعت şeklinde seslendirerek “ve kayboldu” anlamında bir ifadeye dönüştürmüştür.

23. cümlede وضعت kelimesini P13 kodlu öğrenci وضعات şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede وضعت kelimesi “doğurdu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi وضعات şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

26. cümlede أحد kelimesini P13 kodlu öğrenci أحاد şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede أحد kelimesi “biri” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أحاد şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

29. cümlede أثمر kelimesini P11, P17 kodlu öğrenciler أثمار şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede أثمر kelimesi “meyve verdi” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi أثمار şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

30. cümlede ضل kelimesini P8 kodlu öğrenci ضال şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede ضل kelimesi “kayboldu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi ضال şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Med Harfi Olan yâ'/ي Harfi Eklenerek Yapılan Hatalar

1. cümlede صاحب kelimesini P1 kodlu öğrenci صحيب şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede صاحب kelimesi “sahibi” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صحيب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

3. cümlede يرفرف kelimesini P13 kodlu öğrenci يرفريف şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede يرفرف kelimesi “dalgalanıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يرفريف şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

5. cümlede تحمل kelimesini P15 kodlu öğrenci تحبيل şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تحبيل şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

5. cümlede تحمل kelimesini P1, P5, P7, P8, P12, P13, P17 kodlu öğrenciler تحمیل şeklinde seslendirerek med harfî olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تحمیل şeklinde seslendirerek “indirmek, download” anlamında bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

5. cümlede تحمل kelimesini P1, P7, P10, P11, P12, P13, P15, P16, P19, P21 kodlu öğrenciler تهمل şeklinde seslendirerek med harfî olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تهمل şeklinde seslendirerek “akmak, dökülmek” anlamında bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

16. cümlede يجب kelimesini P1, P2, P10, P12, P15, P21 kodlu öğrenciler يجيب şeklinde seslendirerek med harfî olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede يجب kelimesi “gerekir” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi يجيب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

17. cümlede مستمر kelimesini P13, P16 kodlu öğrenciler مستمير şeklinde seslendirerek med harfî olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede مستمر kelimesi “sürekli, devamlı” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi مستمير şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

17. cümlede يعتمد kelimesini P13 kodlu öğrenci يعتمد şeklinde seslendirerek med harfî olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede يعتمد kelimesi “dayanır” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يعتمد şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

19. cümlede المزارع kelimesini P13 kodlu öğrenci المزارع şeklinde seslendirerek med harfî olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede المزارع kelimesi “çiftçi” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi المزارع şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

21. cümlede ضيق kelimesini P17 kodlu öğrenci ضيق şeklinde seslendirerek med harfî olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede ضيق kelimesi “dar” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi ضيق şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Med Harfi Olan Vâv/ و Harfi Eklenecek Yapılan Hatalar

8. cümlede الرجل kelimesini P1, P5, P6, P13, P15 kodlu öğrenciler الرجل şeklinde seslendirerek med harfi olan vâv/ و izâfe edilmiştir. Bu cümlede الرجل kelimesi “adam” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الرجل şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

12. cümlede الطفولة kelimesini P13 kodlu öğrenci الطفولة şeklinde seslendirerek med harfi olan vâv/ و izâfe edilmiştir. Bu cümlede الطفولة kelimesi “çocukluk” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الطفولة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede الرجل kelimesini P1, P5, P13, P15 öğrenciler الرجل şeklinde seslendirerek med harfi olan vâv/ و izâfe edilmiştir. Bu cümlede الرجل kelimesi “adam” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الرجل şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

19. cümlede المزارع kelimesini P1 kodlu öğrenci المزارع şeklinde seslendirerek med harfi olan vâv/ و izâfe edilmiştir. Bu cümlede المزارع kelimesi “çiftçi” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi المزارع şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

30. cümlede الرجل kelimesini P1, P13, P15, P17 kodlu öğrenciler الرجل şeklinde seslendirerek med harfi olan vâv/ و izâfe edilmiştir. Bu cümlede الرجل kelimesi “adam” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الرجل şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

Son test izâfe/ekleme hataları tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 8. Son Test İzafe/Harf Ekleme Hataları

Ana Ses/Harf	İzâfe/Ekleme Hatası Yapan Öğrencilerin Sayısı	İzâfe/Ekleme Hatası Yapan Öğrencilerin Yüzdelik Oranı
Med Harfi Olan Elif/ا	11	% 50
Med Harfi Olan Yâ'/ي	14	% 63
Med Harfi Olan Vâv/ و	6	% 27

Son test izâfe/ekleme hataları sonucunda med harfi olan elif/ا harfini ekleme oranı ön testte % 81,8 iken son testte % 50; med harfi olan yâ'/ي harfini ekleme oranı ön testte % 90

iken son testte % 63; med harfî olan vâv/ و harfini ekleme oranı ön testte % 68,1 iken son testte % 27 olarak gerçekleşmiştir. Ön test sonucunda med harfî olan elif/ا harfini ekleme hataları en çok إن edatını إنا şeklinde yapılan seslendirmede görülmüştür. Med harfî olan yâ'/ي harfinin eklenme hataları en çok تحمل, ve يجب kelimelerinde görülmüştür. Med harfî olan vâv/ و harfinin eklenme hataları ise en çok الرجل kelimesinde görülmüştür.

3.3.4. Son Test Hareke Hataları

Son test sonucunda öğrencilerin yaptıkları hareke hataları şunlardır:

12. cümlede P1, P8, P11, P17 kodlu öğrenciler النفس kelimesi harekeli olduğu hâlde النفس şeklinde seslendirilmiştir. Böylece “nefes” anlamına gelen kelimeyi “can, ruh, nefis” anlamına dönüştürmüşlerdir.

25. cümlede P7, P10, P11, P12 kodlu öğrenciler ثم kelimesi harekeli olduğu hâlde ثم şeklinde seslendirilmiştir. Böylece “tamir etti, onardı” anlamına gelen kelimeyi “sonra” anlamına dönüştürmüşlerdir.

Son test hareke hataları sonucunda en çok hareke hatası النفس kelimesinde ön testte % 45,4 iken son testte %18; ثم kelimesindeki hareke hatası oranı ön testte % 22,7 iken son testte bu oran oranı %18 olarak gerçekleşmiştir.

Son test hareke hataları tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 9. Son Test Hareke Hataları Tablosu

Doğru kelime	Hatalı Kelime	Hareke Hatası Yapanların Sayısı	Hareke Hatası Yapan Öğrencilerin Oranı
النفس	النفس	4	%18
ثم	ثم	4	% 18

Son test Hareke Hataları Tablosu

Son test hareke hataları sonucunda: en çok hareke hatası النفس kelimesinde ön testte % 45,4 iken son testte %18; ثم kelimesindeki hareke hatası oranı ön testte % 22,7 iken son testte bu oran oranı %18 olarak gerçekleşmiştir.

3.3.5. Son Test Arapça Fushâda Olmayan Ses Hataları

Son test sonucunda öğrencilerin Arapça fushâda olmayan ses hataları şunlardır:

6. cümlede P1 kodlu öğrenci tarafından مقاتلة kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

7. cümlede P9 kodlu öğrenci tarafından اقترب kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

7. cümlede P16 kodlu öğrenci tarafından اقترب kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

8. cümlede P15 kodlu öğrenci tarafından غاضباً kelimesinde غ harfini Türkçedeki g olarak seslendirilmiştir.

11. cümlede P10 kodlu öğrenci tarafından الحقوق kelimesinde ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

11. cümlede P1 kodlu öğrenci tarafından حقوق kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

16. Cümlede P1 kodlu öğrenci tarafından مراقبة kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

19. cümlede P1 kodlu öğrenci tarafından حقله kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

20. cümlede P1 kodlu öğrenci القرية kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

26. cümlede P7 kodlu öğrenci tarafından باختراق kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

26. cümlede P7 kodlu öğrenci tarafından قام kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

27. cümlede P16 kodlu öğrenci tarafından صادق kelimesindeki ق sesi Türkçedeki g sesiyle seslendirilmiştir.

Son test hatalarının tespitinin ardından bazı harflerde yeterince iyileşme görülmediği sonucuna varılmıştır. Bu nedenle öğrencilerle kendilerine göre uygun buldukları zaman dilimi içerisinde birebir çalışma yapılmıştır. Bu süreçte grup çalışması yapılmamıştır. Son testin ardından yapılan bu çalışma sonucunda son bir test daha yapılmıştır. Öğrenciler verilen 30 cümleyi tekrar seslendirmişler ve interaktif ortamda araştırmacıya göndermişlerdir. Bu son çalışma gecikmeli test olarak adlandırılmıştır.

Son test fushâda olmayan ses hataları tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 10. Son Test Arapça Fushâda Olmayan Ses Hataları

Asıl Ses/Harf	Dönüştürülen Ses/Harf	Ana Ses/Harfin Hatalı Ses/Harfe Dönüştüren Öğrenci Sayısı	Ana Ses/Harfin Hatalı Ses/Harfe Dönüştüren Öğrencilerin Yüzdelik Oranı
Ḳâf/ق	Mısır cîm'i, Türkçe'de G/g sesi/harfi	6	% 27

Fushâda Olmayan Ses Hataları en çok ق sesinin Mısır cîm'i diğer bir ifadeyle Türkçedeki g sesiyle seslendirilmesi ön testte % 31,8 iken son testte bu oran % 27 olarak gerçekleşmiştir.

3.4. Gecikmeli Son Test Sonucu Tespit Edilen Dil Hataları

Gecikmeli son testten kastedilen son test sonrası yapılan testtir. Bu test, son testte görülen hataların düzeltilebilmesi amacıyla araştırmaya katılan öğrencilerle zaman zaman yapılan çalışma ve hatırlatmaların sonucunu öğrenmek ve görmek için yapılmıştır. Gecikmeli son testin bir başka amacı da yapılan hataların kalıcı olma tehlikesini öğrenmektir.

3.4.1. Gecikmeli Son Test İbdal Hataları

Gecikmeli son test sonucunda öğrencilerin ibdâl hataları şunlardır:

1. Hemze / ة

Hata görülmemiştir.

Bâ' / ب Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Bâ' / ب Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

28. cümlede P13 kodlu öğrenci أخبار kelimesini أخبار şeklinde seslendirerek bâ'/ب harfini yâ'/ي olarak seslendirmiştir. Bu cümlede أخبار kelimesi “haberler” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أخيار şeklinde seslendirerek “seçkinler” anlamına dönüştürmüştür.

Bâ' / ب Harfinin nûn / ن Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Bâ' / ب Harfinin kâf / ك Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Tâ' / ت Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Tâ' / ت Harfinin dâl / د Harfine Dönüştürülmesi Hataları

7. cümlede P7 kodlu öğrenci اقترب kelimesini اقرب şeklinde seslendirerek tâ'/ت harfini dâl/د olarak seslendirmiştir. Bu cümlede اقترب kelimesi “yaklaştı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi اقرب şeklinde anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

20. cümlede P7 kodlu öğrenci مختار kelimesini مخدار şeklinde seslendirerek tâ'/ت harfini dâl/د olarak seslendirmiştir. Bu cümlede مختار kelimesi “muhtar, seçilmiş” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi مخدار şeklinde anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Tâ' / ت Harfinin şâ' / ث Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Tâ' / ت Harfinin bâ' / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Tâ' / ت Harfinin nûn / ن Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Şâ' / ث Harfinin sîn / س Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Şâ' / ث Harfinin şîn / ش Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Şâ' / ث Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Şâ' / ث Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

25. cümlede P14 kodlu öğrenci ثم kelimesini تم şeklinde seslendirerek şâ'/ث harfini tâ'/ت olarak seslendirmiştir. Bu cümlede ثم kelimesi “tamir etti, onardı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تم şeklinde seslendirerek “(yap)ıldı” anlamına dönüştürmüştür.

Cîm / ج Harfinin Başka Harflere Dönüştürülmesi Hataları

Cîm / ج Harfinin hâ' / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Hâ' / ح Harfinin hâ' / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

1. cümlede P5, P10 kodlu öğrenciler صاحب kelimesini صاهب şeklinde seslendirerek hâ' / ح harfini hâ' / ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede صاحب kelimesi “sahibi” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi صاهب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

11. cümlede P2, P1, P6, P7, P10, P11, P13, P17, P20, P21, P22 kodlu öğrenciler الحقوق kelimesini الهقوق şeklinde seslendirerek ح harfini hâ' / ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede الحقوق kelimesi “hukuk” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الهقوق şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

17. cümlede P12, P17 kodlu öğrenciler تحويل kelimesini تهويل şeklinde seslendirerek hâ' / ح harfini hâ' / ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede تحويل kelimesi “dönüştürmek” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi تهويل şeklinde seslendirerek “korkutmak” anlamına dönüştürmüşlerdir.

18. cümlede P10, P11, P12, P17 kodlu öğrenciler حاويات kelimesini هاويات şeklinde seslendirerek hâ' / ح harfini hâ' / ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede حاويات kelimesi “üzerine yük konulan şeyler, konteynerlar” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi هاويات şeklinde seslendirerek “Çok derin çukurlar” anlamına dönüştürmüşlerdir.

19. cümlede P5, P10, P12, P13 kodlu öğrenciler حقله kelimesini هقله şeklinde seslendirerek hâ' / ح harfini hâ' / ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede حقله kelimesi “tarlası” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi هقله şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

27. cümlede P1, P10 kodlu öğrenciler حرب kelimesini هرب şeklinde seslendirerek hâ' / ح harfini hâ' / ه olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede حرب kelimesi “kızdırdı” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi هرب şeklinde seslendirerek “kaçırdı” anlamına dönüştürmüşlerdir.

26. cümlede P10 kodlu öğrenci أحد kelimesini أهد şeklinde seslendirerek hâ' / ح harfini hâ' / ه olarak seslendirmiştir. Bu cümlede أحد kelimesi “bir, tek” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أهد şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Ĥâ' / ح Harfinin ĥa' / خ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

1. cümlede P14 kodlu öğrenci صاحب kelimesini صاخب şeklinde seslendirerek ĥâ' / ح harfini ĥa' / خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede صاحب kelimesi “sahibi” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صاخب şeklinde seslendirerek “gürültülü” anlamına dönüştürmüştür.

5. cümlede P14 kodlu öğrenci تحميل kelimesini تخمل şeklinde seslendirerek ĥâ' / ح harfini ĥa' / خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تخمل şeklinde seslendirerek “kafasını karıştırıyor” anlamına dönüştürmüştür.

17. cümlede P14 kodlu öğrenci تحويل kelimesini تخويل şeklinde seslendirerek ĥâ' / ح harfini ĥa' / خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تحويل kelimesi “dönüştürmek” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تخويل şeklinde “vermek” anlamına dönüştürmüştür.

18. cümlede P14 kodlu öğrenci حاويات kelimesini خاويت şeklinde seslendirerek ĥâ' / ح harfini ĥa' / خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تحويل kelimesi “üzerine yük konulan şeyler, konteynerlar” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi خاويت şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

19. cümlede P14 kodlu öğrenci حقله kelimesini خقله şeklinde seslendirerek ĥâ' / ح harfini ĥa' / خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede حقله kelimesi “tarlasını” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi خقله şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

26. cümlede P14 kodlu öğrenci حاسوبي kelimesini خاسوبي şeklinde seslendirerek ĥâ' / ح harfini ĥa' / خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede حاسوبي kelimesi “bilgisayarım” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi خاسوبي şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

27. cümlede P14 kodlu öğrenci حرب kelimesini خرب şeklinde seslendirerek ĥâ' / ح harfini ĥa' / خ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede حرب kelimesi “kızdırdı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi خرب şeklinde seslendirerek “yıktı, yok etti” anlamına dönüştürmüştür.

Ĥâ' / ح Harfinin mîm / م Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ḥa' / خ Harfinin cîm / ح Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ḥa' / خ Harfinin ḥâ' / ح Harfine Dönüştürülmesi Hataları

16. cümlede P2 kodlu öğrenci تَحْيِث kelimesini تَحْيِث şeklinde seslendirerek ḥa' / خ harfini ḥâ' / ح olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تَحْيِث kelimesi “arttırmak” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تَحْيِث şeklinde “teşvik etmek” anlamına dönüştürmüştür.

26. cümlede P2 kodlu öğrenci باخترق kelimesini باخترق şeklinde seslendirerek ḥa' / خ harfini ḥâ' / ح olarak seslendirmiştir. Bu cümlede باخترق kelimesi “delip geçmek, sızmak” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi باخترق şeklinde seslendirerek “yanmak” anlamına dönüştürmüştür.

Ḥa' / خ Harfinin hâ' / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

16. cümlede P11 kodlu öğrenci تَحْيِث kelimesini تَهْسِيس şeklinde seslendirerek ḥa' / خ harfini hâ' / ه olarak seslendirmiştir. Bu cümlede تَحْيِث kelimesi “arttırmak” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تَهْسِيس şeklinde anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Dâl / د Harfinin râ' / ر Harfine Dönüştürülmesi Hataları

2. cümlede P13 kodlu öğrenci اشترت kelimesini اشترت şeklinde seslendirerek dâl / د harfini râ' / ر olarak seslendirmiştir. Bu cümlede اشترت kelimesi “arttı, çoğaldı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi اشترت şeklinde anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Zâl / ذ Harfinin zây / ز Harfine Dönüştürülmesi Hataları

9. cümlede P12 kodlu öğrenci نذيرًا kelimesini نذيرًا şeklinde seslendirerek zâl / ذ harfini zây / ز olarak seslendirmiştir. Bu cümlede نذيرًا kelimesi “uyarıcı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi نذيرًا şeklinde seslendirerek “basit” anlamına dönüştürmüştür.

11. cümlede P12 kodlu öğrenci ذاد kelimesini زاد şeklinde seslendirerek zâl/ذ harfini zây/ز olarak seslendirmiştir. Bu cümlede ذاد kelimesi “savundu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi زاد şeklinde seslendirerek “arttı” anlamına dönüştürmüştür.

15. cümlede P8 kodlu öğrenci إذا kelimesini إزا şeklinde seslendirerek zâl/ذ harfini zây/ز olarak seslendirmiştir. Bu cümlede إذا kelimesi “..se, ..sa” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi إزا şeklinde anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede P8, P10 kodlu öğrenciler هذا kelimesini هزا şeklinde seslendirerek zâl/ذ harfini zây/ز olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede هذا kelimesi “bu” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi هزا şeklinde seslendirerek “yürüdü” anlamına dönüştürmüşlerdir.

20. cümlede P1, P8, P12 kodlu öğrenciler هذا kelimesini هزا şeklinde seslendirerek zâl/ذ harfini zây/ز olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede هذا kelimesi “bu” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi هزا şeklinde seslendirerek “yürüdü” anlamına dönüştürmüşlerdir.

29. cümlede P1, P8 kodlu öğrenciler هذه kelimesini هزه şeklinde seslendirerek zâl/ذ harfini zây/ز olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede هذه kelimesi bu” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi هزه şeklinde anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

Râ' / ر Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Râ' / ر Harfinin lâm / ل Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Râ' / ر Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Sîn / س Harfinin mîm / م Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Sîn / س Harfinin nûn / ن Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Sîn / س Harfinin şîn / ش Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Şîn / ش Harfinin sîn / س Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Şîn / ش Harfinin şâ' / ث Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Şâd / ع Harfinin sîn / س Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Şâd / ص Harfinin dâd / ض Harfine Dönüştürülmesi Hataları

22. cümlede يصرع kelimesini P11 kodlu öğrenci يصرع şeklinde seslendirerek şâd/ص harfini dâd/ض olarak seslendirmiştir. Bu cümlede يصرع kelimesi “dövüşüyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يصرع şeklinde seslendirerek “benziyor” anlamına dönüştürmüştür.

Dâd / ض Harfinin dâl / د Harfine Dönüştürülmesi Hataları

8. cümlede P1, P2, P5, P7, P16, P17, P18, P19, P20, P22, P21, P8, P10, P12 kodlu öğrenciler غادباً kelimesini غادباً şeklinde seslendirerek dâd/ض harfini dâl/د olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede غاضباً kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi غادباً şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

23. cümlede P5 kodlu öğrenci وضعت kelimesini ودعت şeklinde seslendirerek dâd/ض harfini dâl/د olarak seslendirmiştir. Bu cümlede وضعت kelimesi “doğurdu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi ودعت şeklinde “veda etti, terk etti” dönüştürmüştür.

Dâd / ض Harfinin zây / ز Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Dâd / ض Harfinin zâl / ذ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Dâd / ض Harfinin şâd / ص Harfine Dönüştürülmesi Hataları

8. cümlede P13 kodlu öğrenci غاصباً kelimesini غاصباً şeklinde seslendirerek dâd/ض harfini şâd/ص olarak seslendirmiştir. Bu cümlede غاصباً kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi غاصباً şeklinde “gasbeden” anlamına dönüştürmüştür.

30. cümlede P12 kodlu öğrenci ضل kelimesini صل şeklinde seslendirerek dâd/ض harfini şâd/ص olarak seslendirmiştir. Bu cümlede ضل kelimesi “kayboldu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صل şeklinde seslendirerek “Çın çın etmek, şakırdamak” anlamına dönüştürmüştür.

Dâd / ض Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Dâd / ض Harfinin sîn / س Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Tâ' / ط Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

2. cümlede P12 kodlu öğrenci الأمطار kelimesini الأمطار şeklinde seslendirerek tâ'/ط harfini tâ'/ت olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الأمطار kelimesi “yağmurlar” anlamına

gelirken öğrenci bu kelimeyi الأمتار şeklinde seslendirerek “metreler” anlamına dönüştürmüştür.

24. cümlede P12 kodlu öğrenci طين kelimesini تين şeklinde seslendirerek tâ’/ط harfini tâ’/ت olarak seslendirmiştir. Bu cümlede طين kelimesi “çamur” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تين şeklinde seslendirerek “incir” anlamına dönüştürmüştür.

Ṭâ’ / ط Harfinin dâl / د Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ṭâ’ / ط Harfinin zây / ز Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ṭâ’ / ط Harfinin bâ’ / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

‘Ayn / ع Harfinin hemze / ’ Dönüştürülmesi Hataları

14. cümlede P1, P2, P5, P6, P10, P13 kodlu öğrenciler عبادة kelimesini إبادة şeklinde seslendirerek ع harfini ا’ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede عبادة kelimesi “ibadet” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi إبادة şeklinde seslendirerek “soykırım” anlamına dönüştürmüşlerdir.

15. cümlede P1, P6, P10, P12, P14, P16, P17, P20 kodlu öğrenciler سعال kelimesini سؤال şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ’ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede سعال kelimesi “öksürük” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi سؤال şeklinde seslendirerek “soru” anlamına dönüştürmüşlerdir.

15. cümlede P1, P6, P10 kodlu öğrenciler عندك kelimesini إندك şeklinde seslendirerek ع harfini hemze/أ’ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede عندك kelimesi “...de, ...yanında” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi إندك şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

15. cümlede P1, P6, P10, P12, P16, P17 kodlu öğrenciler فاسأل kelimesini فاسأل şeklinde seslendirerek ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede فاسأل kelimesi “öksür” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi فاسأل şeklinde seslendirerek “sor” anlamına dönüştürmüşlerdir.

17. cümlede P6, P17 kodlu öğrenciler على harfini ألى şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede öğrenciler على harfini ألى şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

21. cümlede P1, P6, P10, P12, P17 kodlu öğrenciler العمارة kelimesini الإمارة şeklinde seslendirerek ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede العمارة kelimesi “bina, apartman” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الإمارة şeklinde seslendirerek “emirlik” anlamına dönüştürmüşlerdir.

21. cümlede P6, P2, P10 kodlu öğrenciler عرض kelimesini أرض şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede عرض kelimesi “genişlik” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi أرض şeklinde seslendirerek “toprak, arazi” anlamına dönüştürmüşlerdir.

22. cümlede P6 kodlu öğrenci عمله kelimesini أمله şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak, seslendirmiştir. Bu cümlede عمله kelimesi “işinde” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi أمله şeklinde seslendirerek “umudunda” anlamına dönüştürmüştür.

22. cümlede P6 kodlu öğrenci يصارع kelimesini يصارء şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini hemze/أ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede يصارع kelimesi “dövüşüyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يصارء şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

‘Ayn / ع Harfinin ğayn / غ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

17. cümlede P6 kodlu öğrenci يعتمد kelimesini يغمتم şeklinde seslendirerek ‘ayn/ع harfini ğayn/غ olarak seslendirmiştir. Bu cümlede يعتمد kelimesi “dayanır” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يغمتم şeklinde seslendirerek “girer” anlamına dönüştürmüştür.

‘Ayn / ع Harfinin yâ’ / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

‘Ayn / ع Harfinin bâ’ / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

‘Ayn / ع Harfinin hâ’ / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ġayn / غ Harfinin hemzeye / ʾ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ġayn / غ Harfinin ‘ayn / ع Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ġayn / غ Harfinin kâf / ق Harfine Dönüştürülmesi Hataları

8. cümlede P10, P12 kodlu öğrenciler غاضباً kelimesini قاذباً şeklinde seslendirerek ğayn/غ harfini kâf/ق olarak olarak seslendirmişlerdir. Bu cümlede غاضباً kelimesi “öfkeli” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi قاذباً şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

Kâf / ق Harfinin kâf / ك Harfine Dönüştürülmesi Hataları

11. cümlede P19 kodlu öğrenci الحقوق kelimesini الحوك şeklinde seslendirerek kâf/ق harfini kâf/ك olarak seslendirmiştir. Bu cümlede الحقوق kelimesi “hukuk” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi الحوك şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Ḳâf / ق Harfinin fâ' / ف Harfine Dönüştürülmesi Hataları

7. cümlede P17 kodlu öğrenci اقترَب kelimesini اقترَب şeklinde seslendirerek ḳâf/ق harfini fâ'/ف olarak seslendirmiştir. Bu cümlede اقترَب kelimesi “yaklaştı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi اقترَب şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Ḳâf / ق Harfinin ġayn / غ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ḳâf / ق Harfinin hâ' / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ḳâf / ك Harfinin ḳâf / ق Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ḳâf / ك Harfinin ḥa' / خ Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Lâm / ل Harfinin hemze / ء Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Mîm / م Harfinin bâ' / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Mîm / م Harfinin lâm / ل Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Nûn / ن Harfinin bâ' / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Nûn / ن Harfinin hemze / ة Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Nûn / ن Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Nûn / ن Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Hâ' / ه Harfinin hâ' / ح Harfine Dönüştürülmesi Hataları

17. cümlede P12 kodlu öğrenci هذه kelimesini هذه şeklinde seslendirerek hâ' / ه harfini hâ' / ح olarak seslendirmiştir. Bu cümlede هذه kelimesi “bu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi هذه şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Hâ' / ه Harfinin hemze / ة Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Hâ' / ه Harfinin tâ-i marbûta / ة Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Vâv / و Harfinin yâ' / ي Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Vâv / و Harfinin mîm / م Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Vâv / و Harfinin fâ' / ف Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Yâ' / ي Harfinin bâ' / ب Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Yâ' / ي Harfinin tâ' / ت Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ṭâ-i Marbûta / ط Harfinin hâ' / ه Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ṭâ-i Marbûta / ط Harfinin fâ' / ف Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Ṭâ-i Marbûta / ط Harfinin kâf / ك Harfine Dönüştürülmesi Hataları

Hata görülmemiştir.

Gecikmeli son test ibdâl hataları tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 11. Gecikmeli Son Test İbdâl Hataları Tablosu

Ana Ses/Harf	Ana Ses/Harfin Dönüştüğü Hatalı Ses/Harf	Hatalı Seslendirme Yapan Toplam Öğrenci Sayısı	Hatalı Seslendirme Yapan Öğrencilerin Yüzdelik Oranları
Hemze / ؀	‘Ayn / ع	-	-
	Ġayn / غ	-	-
	Yâ / ي	-	-
Bâ / ب	Hâ / هـ	-	-
	Mîm / م	-	-
	Tâ / ت	-	-
	Yâ / ي	1	% 4,5
	Nûn / ن	-	-
	Kâf / ق	-	-
	Dâl / د	1	% 4,5
Tâ / ت	Yâ / ي	-	-
	Şâ / ث	1	% 4,5
	Bâ / ب	-	-
	Nûn / ن	-	-
	Dâl / د	1	% 4,5
Şâ / ث	Sîn / س	2	% 9
	Şîn / ش	-	-
	Yâ / ي	-	-
	Tâ / ت	1	% 4,5
Cîm / ج	Hâ / هـ	-	-
Ĥâ / ح	Hâ / هـ	14	% 63
	Ĥa / خ	-	-
	Mîm / م	-	-
Ĥa / خ	Cîm / ج	-	-
	Ĥâ / ح	1	% 4,5
	Hâ / هـ	1	% 4,5
Râ / ر	Yâ / ي	1	% 4,5
	Lâm / ل	-	-
	Tâ / ت	-	-
Zây / ز	Zâl / ذ	-	-
Zâl / ذ	Zây / ز	3	% 13
Sîn / س	Mîm / م	-	-
	Nûn / ن	-	-
	Şîn / ش	-	-
Şîn / ش	Sîn / س	-	-
	Şâ / ث	-	-
Şâd / ص	Sîn / س	-	-
	Dâd / ض	-	-

Tablo 11. (devamı) Gecikmeli Son Test İbdâl Hataları Tablosu

Dâd / ض	Dâl / د	14	% 63
	Zây / ز	-	-
	Zâl / ذ	-	-
	Şâd / ص	-	-
	Tâ' / ت	-	-
	Sîn / س	-	-
Ṭâ' / ط	Tâ' / ت	2	% 9
	Dâl / د	-	-
	Zây / ز	-	-
	Bâ' / ب	-	-
'Ayn / ع	Hemze / أ	11	% 50
	Ġayn / غ	1	% 4,5
	Yâ' / ي	-	-
	Bâ' / ب	-	-
	Hâ' / هـ	-	-
Ġayn / غ	Hemze / أ	-	-
	'Ayn / ع	-	-
	Kâf / ق	2	% 9
Kâf / ك	Kâf / ك	1	% 4,5
	Fâ' / ف	-	-
	Ġayn / غ	-	-
	Hâ' / هـ	-	-
Kâf / ك	Kâf / ق	-	-
	Ḥâ' / خ	-	-
Lâm / ل	Hemze / أ	-	-
Mîm / م	Bâ' / ب	-	-
	Lâm / ل	-	-
Nûn / ن	Bâ' / ب	-	-
	Hemze / أ	-	-
	Tâ' / ت	-	-
	Yâ' / ي	-	-
Hâ' / هـ	Ḥâ' / ح	1	% 4,5
	Hemze / أ	-	-
	Ṭâ-i Marbûta / ة	-	-
Vâv / و	Yâ' / ي	-	-
	Mîm / م	-	-
	Fâ' / ف	-	-
	Bâ' / ب	-	-
Yâ' / ي	Tâ' / ت	-	-
Ṭâ-i Marbûta / ة	Hâ' / هـ	-	-
	Fâ' / ف	-	-
	Kâf / ق	-	-

Gecikmeli son test sonuçlarına göre:

- 1- Öğrencilerin harfleri tanıma düzeylerinde büyük oranda artış olduğu görülmektedir.
- 2- Öğrencilerin harfleri doğru telaffuz düzeylerinde daha önceki sonuçlarına göre büyük oranda artış olduğu görülmektedir.
- 3- Öğrencilerin hatalı harf telaffuzlarının genel olarak boğaz harflerinde tespit edilmesi durumu tamamen bitmiş olmamakla birlikte bu hataların kalıcı hâle gelme tehlikesinin olabileceğini düşündürecek durumdadır. Bu konuda hata yapan öğrencilerin çalışma yapmaları ve bu hataları düzeltmelerinin önemi kendilerine tekrar hatırlatılmıştır. Gecikmeli son test sonucunda en çok hatanın yapıldığı ve kalıcı hale gelme belirtileri gösteren harflerin hata yüzdeleri ön test, son test ve gecikmeli son test sonuçları şöyledir:
 - Boğaz harflerinde yapılan hatalar: ‘Ayn / ع harfini hemze / ا harfine dönüştürme hatası ön testte %95 iken son testte bu oran %72,7, gecikmeli son testte ise % 50 oranında gerçekleşmiştir. ‘Ayn / ع harfini ğayn / غ harfine dönüştürme hatası ön testte %31 iken son testte %9, gecikmeli son testte %4,5; hâ’ / ح harfini hâ’ / ه harfine dönüştürme hatası ön testte %86,3 iken son testte %72,7, gecikmeli son testte % 63; ħa’ / خ harfini hâ’ / ح harfine ve hâ’ / ه harfine dönüştürme hataları her ikisinde de ön testte iken son testte bu oran %13,6, gecikmeli son testte ise % 4,5 olarak sonuçlanmıştır.
 - Boğaz harfleri dışındaki harflerde en çok hata yapılan harfler: Şâ’ / ث harfini sîn / س harfine dönüştürme hatası ön testte %59 iken son testte %4,5, gecikmeli son testte bu oran artış göstermiş ve % 4,5 olarak gerçekleşmiştir. Şâd / ص harfini sîn / س harfine dönüştürme hatası ön testte %59 iken son testte bu oran %13,6, gecikmeli son testte ise hata görülmemiştir. Tâ’ / ط harfini tâ’ / ت harfine dönüştürme hatası ön testte %50 iken son testte %9, gecikmeli son testte de aynı oranda yani % 9 olarak gerçekleşmiştir. Kâf / ق harfini kâf / ك harfine dönüştürme hatası ön testte %31,8 iken son testte hatasız olarak yani %0 hata ile sonuçlanırken gecikmeli son testte bu durum % 4,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu da öğrencilerin daha önce yaptıkları hatalara tekrar dönebildiklerini göstermektedir.

3.4.2. Gecikmeli Son Test Hazf/Harf Eksiltme Hataları

Gecikmeli son test sonucunda öğrencilerin hazf hataları şunlardır:

Med Harfi Olan Elif/ا Harfi Hazf Edilerek Yapılan Hatalar

16. cümlede P1, P2 kodlu öğrenciler الإيرادات kelimesini الإيرادة şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede الإيرادات kelimesi “gelirler” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الإيرادة şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

16. cümlede P12 kodlu öğrenci التاريخ kelimesini التريخ şeklinde med harfi olan elif/ا hazf edilmiştir. Bu cümlede التاريخ kelimesi “tarih” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi التريخ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

18. cümlede P2 kodlu öğrenci حاويات kelimesini حاوية şeklinde seslendirerek elif/ا harfi hazf edilmiştir. Bu cümlede حاويات kelimesi “üzerine yük konulan şeyler, konteynerlar” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi حاوية şeklinde seslendirerek “bidon, konteynır” anlamına dönüştürmüştür.

22. cümlede P17 kodlu öğrenci يصارع kelimesini يصرّع olarak seslendirilmiş ve med harfi olan elif/ا harfi hazf edilmiştir. Bu cümlede يصارع kelimesi “dövüşüyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يصرّع şeklinde seslendirerek “sert bir şekilde yere yıktı” anlamına dönüştürmüştür.

Med Harfi Olan Yâ'/ي Harfi Hazf Edilerek Yapılan Hatalar

16. cümlede P16, P17 kodlu öğrenciler التاريخ kelimesini التارخ şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي hazf edilmiştir. Bu cümlede التاريخ kelimesi “tarih” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi التارخ şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Gecikmeli son test sonuçlarına göre med harfi olan vâv/و harfi hazf edilerek yapılan hatalara rastlanmamıştır.

Gecikmeli son test hazf hataları tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 12. Gecikmeli Son Test Hazf/Harf Eksiltme Hataları Tablosu

Ana Ses/Harf	Hazf Hatası Yapan Öğrencilerin Sayısı	Hazf Hatası Yapan Öğrencilerin Yüzdelik Oranı
Med Harfi olan Elif / ا	4	% 18
Med Harfi olan Yâ' / ي	2	% 9
Med Harfi Olan Vâv / و	-	-
Ṭâ-i Marbûta / ة	-	-

Hazf hataları sonuçlarına göre öğrencilerin med harfi olan elif/ا harfini hazf etme oranı %86 iken son testte % 40, gecikmeli son testte ise % 18; med harfi olan yâ'/ي harfini hazf etme oranı ön testte %50 son testte % 9, gecikmeli son testte ise % 9; testte ṭâ-i marbûta / ة harfinin ve med harfi olan vâv/و harfinin hazf edilmesi durumu gecikmeli son testte görülmemiştir. Bu duruma göre en çok hazf hatası yaptıkları kelimeler التاريخ kelimesindeki med harfi olan elif/ا harfini hazf etmeleri olmuştur. Med harfi olan yâ'/ي harfinin hazfi ise daha çok الإیرادات kelimesinde görülmüştür. Hata yapan öğrenciler her kelime grubunda farklılık göstermiştir.

3.4.3. Gecikmeli Son Test İzâfe/Harf Ekleme Hataları

Gecikmeli son test sonucunda öğrencilerin izâfe/ekleme hataları şunlardır:

Med Harfi Olan Elif/ا Harfi Eklenerek Yapılan Hatalar

5. cümlede P12, P13 kodlu öğrenciler العمارة kelimesini العمارات şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede العمارة kelimesi “bina, apartman” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi العمارات şeklinde çoğul olarak seslendirerek “binalar, apartmanlar” anlamına dönüştürmüştür.

5. cümlede P13 kodlu öğrenci إن edatını إنا şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede إن edatı “şüphesiz” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi إنا şeklinde çoğul olarak seslendirerek “şüphesiz biz” anlamına dönüştürmüştür.

19. cümlede P11 kodlu öğrenci صبر kelimesini صابر şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede صبر kelimesi “sabretti” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi صابر şeklinde çoğul olarak seslendirerek “sabreden” anlamına dönüştürmüştür.

23. cümlede P13 kodlu öğrenci وضعت kelimesini وضاعات şeklinde seslendirerek med harfi olan elif/ا izâfe edilmiştir. Bu cümlede وضعت kelimesi “doğurdu” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi وضاعات şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Med Harfi Olan Yâ'/ي Harfi İzâfe Edilerek Yapılan Hatalar

5. cümlede P17 kodlu öğrenci تحمل kelimesini تحميل şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede تحمل kelimesi “taşıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi تحميل şeklinde çoğul olarak seslendirerek “indirmek, download” anlamına dönüştürmüştür.

5. cümlede P13 kodlu öğrenci ضيق kelimesini ضيق şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede ضيق kelimesi “dar” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi ضيق şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede P13 kodlu öğrenci مستمر kelimesini مستمر şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede مستمر kelimesi “sürekli, devamlı” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi مستمر şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

17. cümlede P13 kodlu öğrenci يعتمد kelimesini يعتمد şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede يعتمد kelimesi “dayanıyor” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi يعتمد şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

19. cümlede P13 kodlu öğrenci المزارع kelimesini المزاريع şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede المزارع kelimesi “çiftçi” anlamına gelirken öğrenci bu kelimeyi المزاريع şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

22. cümlede P13 kodlu öğrenci تصارع kelimesini تصاريع şeklinde seslendirerek med harfi olan yâ'/ي izâfe edilmiştir. Bu cümlede تصارع kelimesi “çekişiyor, çatışıyor” anlamına

gelirken öğrenci bu kelimeyi تصاريع şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüştür.

Med Harfi Olan Vâv/ و Harfi İzâfe Edilerek Yapılan Hatalar

8. cümlede P5, P13 kodlu öğrenciler الرجل kelimesini الرجل şeklinde seslendirerek med harfi olan vâv/ و izâfe edilmiştir. Bu cümlede الرجل kelimesi “adam” anlamına gelirken öğrenciler bu kelimeyi الرجل şeklinde seslendirerek anlamsız bir ifadeye dönüştürmüşlerdir.

Gecikmeli son test izâfe hataları tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 13. Gecikmeli Son Test İzâfe/Harf Ekleme Hataları Tablosu

Ana Ses/Harf	İzâfe/Ekleme Hatası Yapan Öğrencilerin Sayısı	İzâfe/Ekleme Hatası Yapan Öğrencilerin Yüzdelik Oranı
Med Harfi Olan Elif/ا	3	% 13
Med Harfi Olan Yâ'/ي	2	% 9
Med Harfi Olan Vâv/ و	2	% 9

Gecikmeli son test izâfe/ekleme hataları tespitinde med harfi olan elif/ا harfini ekleme oranı ön testte % 81,8 iken son testte % 50, gecikmeli son testte % 13; med harfi olan yâ'/ي harfini ekleme oranı ön testte % 90 iken son testte % 63, gecikmeli son testte % 9; med harfi olan vâv/ و harfini ekleme oranı ön testte % 68,1 iken son testte % 27, gecikmeli son testte ise % 9 olarak gerçekleşmiştir. Ön test sonucunda med harfi olan elif/ا harfini ekleme hataları en çok إن edatını إنا şeklinde yapılan seslendirmede görülmüştür. Med harfi olan yâ'/ي harfinin eklenme hataları en çok العمارة kelimelesinde görülmüştür. Med harfi olan vâv/ و harfinin eklenme hataları ise en çok الرجل kelimesinde görülmüştür.

3.4.4. Gecikmeli Son Test Hareke Hataları

Gecikmeli son test sonucunda öğrencilerin hareke hataları şunlardır:

12. cümlede P10, P11, P13, P17, P18 kodlu öğrenciler النفس kelimesi harekeli olduğu hâlde النفس şeklinde seslendirmişlerdir. Bu cümlede النفس kelimesi “nefes” anlamına gelen bu kelimeyi النفس şeklinde seslendirerek “can, ruh, nefis” anlamına dönüştürmüşlerdir.

25. cümlede P10, P13 kodlu öğrenciler ثم kelimesi harekeli olduğu hâlde ثَمَّ şeklinde seslendirmişlerdir. Bu cümlede ثَمَّ kelimesi “tamir etti, onardı” anlamına gelen bu kelimeyi öğrenciler bu kelimeyi ثَمَّ şeklinde seslendirerek “sonra” anlamına dönüştürmüşlerdir.

Gecikmeli son test hareke hataları tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 14. Gecikmeli Son Test Hareke Hataları Tablosu

Doğru kelime	Hatalı Kelime	Hareke Hatası Yapan Öğrencilerin Sayısı	Hareke Hatası Yapan Öğrencilerin Yüzdelik Oranı
النفس	النفس	5	% 22
ثَمَّ	ثَمَّ	3	% 13

Ön test hareke hataları soncunda en çok hareke hatası النفس kelimesinde ön testte % 45,4 iken son testte %18, gecikmeli son testte % 22; ثَمَّ kelimesindeki hareke hatası oranı ön testte % 22,7 iken son testte bu oran %13, gecikmeli son testte ise durumun aynı olduğu ve hatalı hareke ile seslendirme oranının % 13 olarak gerçekleştiği görülmüştür.

3.4.5. Gecikmeli Son Test Arapça Fushada Olmayan Ses Hataları

Gecikmeli son test sonucunda öğrencilerin son test Arapça fushada olmayan ses hataları şunlardır:

6. cümlede P1, P14 kodlu öğrenciler مقاتلة kelimesindeki ق sesini Türkçedeki g sesiyle seslendirmişlerdir.

7. cümlede P6, P14 kodlu öğrenciler اقترب kelimesindeki ق sesini Türkçedeki g sesiyle seslendirmişlerdir.

8. cümlede P10 kodlu öğrenci غاضباً kelimesindeki غ sesini Türkçedeki g sesiyle seslendirmiştir.

11. cümlede P1, P10, P14 kodlu öğrenciler الحقوق kelimesindeki ق sesini Türkçedeki g sesiyle seslendirmişlerdir.

14. cümlede P1, P6, P14 kodlu öğrenciler لقد kelimesindeki ق sesini Türkçedeki g sesiyle seslendirmişlerdir.

16. cümlede P1, P14 kodlu öğrenciler قال kelimesindeki ق sesini Türkçedeki g sesiyle seslendirmişlerdir.

16. cümlede P1, P14 kodlu öğrenciler مراقبة kelimesindeki ق sesini Türkçedeki g sesiyle seslendirmişlerdir.

20. cümlede P1, P14 kodlu öğrenciler القرية kelimesindeki ق sesini Türkçedeki g sesiyle seslendirmişlerdir.

21. cümlede P1 kodlu öğrenci ضيق kelimesindeki ق sesini Türkçedeki g sesiyle seslendirmiştir.

26. cümlede P14 kodlu öğrenci باختراق kelimesindeki ق sesini Türkçedeki g sesiyle seslendirmiştir.

26. cümlede P1, P10, P14 kodlu öğrenciler قام kelimesindeki ق sesini Türkçedeki g sesiyle seslendirmişlerdir.

Gecikmeli son test Arapça fushâda olmayan ses hataları tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 15. Gecikmeli Son Test Fushâda Olmayan Ses Hataları Tablosu

Ana Ses/Harf	Dönüştürülen Ses/Harf	Ana Ses/Harfin Hatalı Ses/Harfe Dönüştüren Öğrencilerin Sayısı	Ana Ses/Harfin Hatalı Ses/Harfe Dönüştüren Öğrencilerin Yüzdelik Oranı
Қâf/ق	Mısır cîm'i, Türkçe'de G/g sesi/harfi	4	% 18

Gecikmeli son test Arapça fushâda olmayan ses hataları en çok ق sesinin Mısır cîm'i diğer bir ifadeyle Türkçedeki g sesiyle seslendirilmesi ön testte % 31,8 iken son testte bu oran % 27, gecikmeli son testte % 18 olarak gerçekleşmiştir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yabancı dil öğretimi hakkında yapılan araştırmalar, dil öğrenim sürecinde hataların olmasının doğal olduğunu hatta hatasız bir şekilde bu sürecin ilerlemesinin neredeyse imkânsız görüldüğünü ortaya koymaktadır. Günümüzde dünya genelinde de bu durum artık böyle kabul gören bir husustur. Bu hataların günlük konuşmalarda ve yazışma metinlerinde kabul edilebilir olması, cümlelerin veya konuşmanın akışında anlama/anlaşılma sorunlarına yol açmaması onları yok saymayı veya görmezden gelmeyi gerektirmemektedir. Dil öğreticileri açısından da bu durumun, kabul edilebilir ve makul hatalar anlamına geldiğini söylemek pek mümkün değildir. Çünkü konuşmanın yazıya aktarılması gereken durumlarda konuşmadaki hata aynı şekilde yazıya yansiyacaktır.

Bu bağlamda bu çalışmada özellikle ses hatalarının sadece konuşmada kalmadığı, bu hataların yazıya da yansıdığı tespit edilmiştir. Seslerin yazıya dökülmüş hâlinin harfleri oluşturması, dolayısıyla her hatalı sesin, o sesin şekli ve simgesi olan harflerin hatalı yazılmasına yol açabileceği görülmüştür.

Yabancı dil öğretimi sürecinde, ses hatası yapan bir eğitimcinin bu hatası düzelmeden dili öğretmeye devam etmesi, kaçınılmaz olarak o dili öğrettiği herkesin bu hatalarla yetişeceği ve onların da aynı hataları başkalarına aktarabilecekleri ihtimalini doğurmaktadır.

Ses hataları konusunda özellikle kutsal bir metne inanan, onu ibadet ve dualarında tekrarlayan toplumların bu konuda çok hassas oldukları bilinen bir durumdur. Zira bu metinlere inananlar çok iyi bilmektedirler ki yapılan ses hataları kelimelerin anlamlarını değiştirebilecektir. Bundan dolayı Müslümanlar öteden beri Kur'an-ı Kerîm okumalarında, öğretiminde, yazımı ve basımında hata yapmaktan son derece uzak durmaya çalışmışlar ve kaçınmışlardır.

Dil hatalarının bir veya birkaç çalışmayla düzelmesi elbette beklenen bir durum değildir. Bu tamamen zamana ve uygun şartların oluşabilmesi sürecine bağlıdır. Dil hatalarının düzeltilmesinin en önemli koşulu belki de öğrencinin buna ihtiyaç duymasıdır. Hatayı hata olarak görmeyen ve bunu düzeltmeyi kendisine bir sorumluluk

olarak yüklemeyen biri için yapılan ve yapılacak olan çalışmaların pek faydalı olmayacağı düşünülmektedir.

Dil öğretmek ve öğrenmek bir adanmışlık gerektirir. Burada öğretmenin amacı doğru öğretmek, öğrencinin amacı da doğru öğrenmek olmalıdır. Arapçanın aslını koruyarak bugüne kadar gelebilmiş olması ve özellikle Arapçanın temel yazılı kaynaklarının başında yer alan Kur’ân-ı Kerîm’in günümüze kadar değişmeden, bozulmadan gelmiş olması, günah işliyormuşçasına dil hatası yapmaktan kaçınanlar sayesinde gerçekleştiği ifade edilebilir.

Türkiye’de Arapça öğrenimine ve öğretimine ilginin boyutunu burada söylemeye gerek olmadığı kanaati ağır basmaktadır. Ancak bu çalışmaya katılan tüm öğrencilerin geçmişte bir şekilde Arap alfabesiyle tanıştıkları, karşılaştıkları göz önüne alındığında durum daha da ciddiyet arz etmektedir. Zira her öğrencinin öğrendiği, seslendirdiği Arapçanın diğer öğrenciye göre farklılık gösterdiği görülmüştür.

Araştırma sırasında öğrencilerin seslendirmelerinde değişkenlikler gözlemlenmiştir. Son test doğru seslendirilen bir kelimenin gecikmeli son testte hatalı seslendirildiği veya tersi durumlara rastlanmıştır. Bu durum, telaffuz çalışmalarının doğru telaffuz yerleşinceye kadar tekrarlanması gerektiğini göstermektedir.

Burada öğrencilerin yaptıkları seslendirme hatalarının tamamı üzerinde değil en çok hata yaptıkları sesler üzerinde durmanın daha yararlı ve yerinde olacağı düşünülmektedir. Zira bu hatalı seslendirmeler kalıcılık diğer bir ifadeyle tahaccura uğrama tehlikesi arz etmektedir.

Bu araştırmanın en önemli sonucu harf sâkin bir önceki harf harekeli olarak seslendirme yönteminin kayda değer bir sonuç vermiş olmasıdır. Çünkü harf sâkin, bir önceki harf harekeli seslendirmelerde son test ve gecikmeli son test açısından hata tespit edilmemiştir.

Bu çalışmada harfin kendisi harekeli ve başta olduğu zaman en çok hatanın yapıldığı zaman olarak görülmüştür. Bu bölümde en son yapılan gecikmeli test sonuçlarına göre en çok hatanın yapıldığı seslendirmeler dikkate alınmıştır. Bu hatalar ve hatayı yapan öğrenciler şu şekildedir:

Seslendirme hatalarında hata yapan öğrenci sayısına göre ilk sırayı beklenmedik bir şekilde غاضباً kelimesindeki *dâd/ض* harfinin *dâl/د* olarak seslendirilmesidir. Gecikmeli son testte 14 öğrenci bu hatayı yapmıştır. Bu durum *dâd/ض* Türkçede kalın *d* sesiyle seslendirmeye alışkın olmalarından kaynaklanmış olabilir. Ancak diğer kelimelerde geçen *dâd/ض* harflerinde öğrenciler değişkenlik göstermiş olmaları bu ses hatasının düzelebileceği ihtimalini ortaya koymaktadır. Zira عرض kelimesindeki *dâd/ض* harfinin *dâl/د* harfine dönüştürerek seslendiren öğrenci sayısı 3 olup غاضباً kelimesinde hatalı seslendirme yapan 14 öğrenci aynı hatayı، ضيق، وضعت، ضل، kelimelerinde yapmamışlardır. Bu da öğrencilerin *dâd/ض* harfini ona yakın bir ses olan *dâl/د* sesine dönüştürmelerinden kaynakladığını göstermektedir.

Seslendirme hatalarında hata yapan öğrenci sayısına göre ikinci sırasında *hâ' / ح* harfini *hâ' / هـ* harfine dönüştürme hataları yer almaktadır ve hata da en çok الحقوق kelimesinde görülmüştür. الحقوق kelimesindeki *hâ' / ح* harfini araştırmanın her üç aşamasında da yani ön test, son test ve gecikmeli son testte, *hâ' / هـ* harfine dönüştürerek seslendiren öğrenci sayısı 11'dir. Bu da araştırmaya katılan 22 öğrencinin yarısının الحقوق kelimesindeki *hâ' / ح* harfini *hâ' / هـ* harfine dönüştürerek seslendirdikleri anlamına gelmektedir. Yapılan çalışmalar ve kelime, ses tekrarlarına rağmen buradaki hatanın devam ediyor olması الحقوق kelimesinin ses değişimiyle *hukuk* şeklinde Türkçede kullanılmasına bağlanabilir. Ancak diğer kelimelerdeki *hâ' / ح* harfini *hâ' / هـ* harfine dönüştürme hataları öğrenciler arasında değişkenlik göstermektedir. Bu hatalı sesin kalıcı olmadığı, üzerinde durulması ve çalışmaya devam edilmesi durumunda hatanın düzelebileceği varsayılmaktadır. Zira صاحب kelimesinde *hâ' / ح* harfini *hâ' / هـ* harfine dönüştüren öğrenci sayısı 2; حاويات kelimesinde *hâ' / ح* harfini *hâ' / هـ* harfine dönüştüren öğrenci sayısı 4; حفلة kelimesinde *hâ' / ح* harfini *hâ' / هـ* harfine dönüştüren öğrenci sayısı 4; أحد kelimesinde *hâ' / ح* harfini *hâ' / هـ* harfine dönüştüren öğrenci sayısı 1; حرب kelimesinde *hâ' / ح* harfini *hâ' / هـ* harfine dönüştüren öğrenci sayısı 2'dir. Bütün bular, öğrencilerin her kelime seslendirme farklılıkları gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Bu da öğrencilerin *hâ' / ح* harfini *hâ' / هـ* harfine dönüştürerek seslendirme hatalarının çalışılarak giderilebileceği, bu hatanın kalıcı olmayacağı fikrini vermektedir. Zira تحمل kelimesinde yani *hâ' / ح* harfinin sâkin olarak verildiği kelime seslendirme hatası yapan öğrenci olmamıştır.

Seslendirme hatalarında hata yapan öğrenci sayısına göre üçüncü sırada 'ayn / ع harfinin hemzeye / ء dönüştürülmesi hataları görülmüştür. 'Ayn / ع harfinin sâkin

kendisinden önceki harfin harekeli olduğu durumlarda seslendirme hatasına rastlanmamıştır. Gecikmeli son test itibariyle ‘ayn / ع harfinin hemzeye / ا dönüştürülmesi hataları en çok سعال kelimesinde görülmüştür. Bu kelimeyi سؤال şeklinde seslendiren öğrenci sayısı 8’dir. Bu durum سعال kelimesini سؤال kelimesine benzeterек kendilerine kolay gelen bir sese dönüştürdükleri düşünülmektedir. ‘Ayn / ع harfinin hemzeye / ا dönüştürülmesi hataları ikinci sırada فاسعل kelimesinde görülmüştür. Bu kelimedede hata yapan öğrenci sayısı 6’dır. Bu durum فاسعل kelimesini فاسأل kelimesine benzeterек kendilerine kolay gelen bir sese dönüştürdükleri düşünülmektedir. ‘Ayn / ع harfinin hemzeye / ا dönüştürülmesi hataları üçüncü sırada عبادة ve عمارة kelimelerinde görülmüştür. عبادة kelimesinde ‘ayn / ع harfinin hemzeye / ا dönüştürerek seslendirme hatası yapan öğrenci sayısı 6, عمارة kelimesinde aynı hatayı yapan öğrenci sayısı 5’tir. Hem عبادة hem de عمارة kelimelerinde hata yapan öğrenci sayısı eşit olsa da hata yapılan kelimeler ve o kelimelerde hata yapan öğrenciler aynı değildir. عبادة kelimesindeki hatanın Türkçe ibadet kelimesi, عمارة kelimesindeki hatanın da yine Türkçedeki îmar ve imaret kelimelerinden kaynaklandığı düşünülebilir. Ancak bu hata durumu diğer kelimelerde çok azdır. Örneğin: على kelimesinde 2 öğrenci; عرض kelimesinde 3 öğrenci; تصارع ve عمله kelimeslerinde 1 öğrenci ‘ayn / ع harfinin hemzeye / ا dönüştürerek seslendirme hatası yapmışlardır.

Yukarıdaki seslendirme hatalarının yanı sıra gecikmeli son test açısından gözlemlenen hareke ve Arapça fushâda olmayan hatalara da rastlanmıştır:

Harekeli olduğu hâlde النفس kelimesini 5 öğrenci النفس şeklinde seslendirmişlerdir. Bu hatanın öğrencilerin *nefs* kelimesine alışkın olduklarından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yine harekeli olduğu halde 2 öğrenci نَم kelimesini نَمْ şeklinde seslendirmişlerdir. Bunun nedeni olarak öğrencilerin نَمْ kelimesine alışkın olduklarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Bunlara ilaveten 4 öğrenci ق sesini Arapça fushâda yer almayan, Arapçada Mısır cîm’i olarak bilinen Türkçedeki g sesiyle seslendirmişlerdir.

Çalışmanın ön test, son test ve gecikmeli son test sonuçları karşılaştırmalı olarak ele alındığında:

- Hâ' / ح harfinin hâ' / ه harfine dönüştürülmesi hatalarında en az düzelmenin olduğu görülmektedir. Bu durum öğrencilerin bu sesi kendilerine en kolay gelen Türkçedeki h sesiyle seslendirmeyi tercih ettikleri düşünülmektedir.
- Dâd / ض harfinin dâl / د harfine dönüştürülmesi hatalarında bir değişiklik olmadığı gözlemlenmiştir. Çoğu yerlerde cümlelerin akışından anlaşılacak türden bir hata sayılabile de Arapça öğretmeye aday öğrenciler için düzeltilmesi gereken bir hata olduğu gözönünde bulundurulması gerektiği düşünülmektedir.
- 'Ayn / ع harfinin hemze / ' harfine dönüştürülmesi hatalarının yarı yarıya azalması memnuniyet verici olmasa da umut verici olduğu düşünülmektedir.
- Hazf, izâfe/ekleme hatalarında ciddi bir düzelme olduğu görülmektedir. Öğrencilerin okuma becerileri arttıkça bu hataların azalma göstermesi muhtemeldir.
- Kâf/ق harfinin g harfiyle seslendirilmesi bazı öğrenciler için kalıcılık diğer bir ifadeyle tahaccur tehlikesi oluşturabilecek noktada olduğu düşünülmektedir. Karşılaştırmalı sonuç tabloları ekler bölümünde 181-183. sayfalarda verilmiştir.

Bu araştırmada yararlandığımız el-Halîl b. Ahmed el-Ferâhîdî ve Sîbeveyhî'nin yöntemlerinin doğru telaffuz öğretim sürecinde yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Dil öğrenim sürecinde doğru telaffuz diğer bir ifadeyle doğru seslendirmenin zaman alabileceği dikkatlerden kaçmamalıdır. Zira seslendirme kaynaklı dil hatalarının düzeltilmesi yıllar alabilecek bir sabır ve çalışmayı gerektirebilecek konumda olabilir.

Bu çalışmada yer alan önerilere ek olarak elde edilen sonuçlar ışığında:

- Arapça öğretimi alanında çalışma yapan üniversite vb. kurumlarda telaffuz çalışmalarına ciddi olarak yer verilmesi önemlidir. Arapça öğretmeni yetiştiren kurumlarda bu durum daha da önemlidir.
- Öğretmen öğrencilerini ses çalışmalarında teşvik edici bir konumda olmalı ve doğru telaffuza önem vermelidir.
- Bir ses tam olarak çıkarılmadan/halledilmeden diğer bir ses çalışmasına geçilmemelidir.
- Sesler kelime içinde verilmeli ve kelimeler tamamen harekeli olmalıdır.
- Ses eğitimi sürecinde kullanılacak kelime ve cümleler anlamlı olmalıdır.

- Arapça seslerin telaffuzunda sıkıntı yaşayan öğrencilere özel ilgi gösterilmelidir.
- Öğrencilerden, seviyelerinin üstünde bir performans beklenmemelidir.
- Telaffuz alıştırmalarında küçük birimleri kullanılmalıdır. Önceden hazırlanmış olan bu küçük birimleri verirken kolay sestten başlanmalı ve ilk kelimedede verilmeli, zor olan ses daha sonra ve ikinci kelimedede verilmelidir.
- Arapça ses/telaffuz hataların sebebini buluncaya kadar çalışılmalı, Arapça telaffuz hatası yapan öğrenci ayıplanmamalı, onunla dalga geçilmemeli, ona olan güven kaybedilmemeli ve onun dil öğrenebileceğine olan inanç yitirilmemelidir.
- Telaffuz hataları konusunda çalışma yaparken öğrencinin yaptığı ses/telaffuz hatalarının her biri ayrı ayrı ele alınmalıdır.
- Öğretmen fiziksel veya başka nedenlerle Arapça seslerin telaffuzunda sıkıntı yaşıyorsa doğru telaffuzu öğretmek için sesi, doğru sesin kaydedildiği kayıt cihazlarından yararlanmalıdır.
- Öğretmen en iyi taklit edilecek bir model ve izlenecek bir örnektir. Bu bağlamda, doğru telaffuzu, seslendirmeyi önce öğretmen yapmalı sonra öğrencilerin tekrar etmelerini sağlamalıdır.
- Öğrenciler, doğru telaffuzun önemi ve yanlış telaffuzun olumsuzlukları konusunda ikna edilmelidir. Bu konuda elinden gelen bütün çaba gösterilmelidir.
- Arapça öğretimi yanında Arapça öğretmeni yetiştiren üniversite vb. kurumlarda telaffuz derslerinin program dâhiline alınması yerinde olacaktır.
- Doğru telaffuza ölçme ve değerlendirme kapsamında yer verilmesi destekleyici bir tutum olacaktır.
- Ses hataları düzeltme çalışması yapan öğrencilerin gerçekten gönüllü olmaları çok önemlidir. Bu gönüllüğün devam edebilmesi öğrencilerin karşılaşılabilecekleri zorlukları aşmalarında kendilerine destek sağlanmalıdır. Ulaşım vb. gibi konularda problem yaşamalarına imkan verilmemelidir.
- Yerel dilde hedef dilden ödünç alınmış kelimeler yerleşmiş olsa da bu kelimelerin asıllarında ses farklılığı varsa bu tür sesleri içeren kelimeler seçilmemelidir.
- Yerel dilde var olan sesleri içeren kelimelerden başlayarak kolaydan zora doğru bir yöntem izlenmelidir. Bu anlamda harf öğretiminde kullanılan elif-ba kitaplarında gerekiyorsa harflerin öğretim sırası değiştirilerek verilmelidir.
- Arapça harflerin doğru telaffuzu/seslendirmesi konusunda çalışma yapmayı düşünen araştırmacılar, Arapça öğrenen ve özellikle Arapça öğreticisi olacak Türk

öğrencilerin hazırlık sınıfı bitimine yakın bir zamanda Arapça harfleri doğru telaffuz/seslendirme testi yaparak aynı öğrencilere 4. sınıf yani mezun olacakları yılın sonunda aynı test uygulayarak iki test arasında anlamlı bir fark olup olmadığı konusunda bir çalışma yapabilirler. Bu çalışmanın Arapça harfleri doğru telaffuz/seslendirme çalışmalarında yararlı olması umulmaktadır.

- Akçay, Cihaner. “Arapçanın Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Sınav Hazırlama ve Değerlendirme”. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21/3 (2011), 1-18. Erş: <https://arastirmax.com/tr/system/files/dergiler/5672/makaleler/21/3/arastirmax-arapcanin-yabanci-dil-olarak-ogretiminde-sinav-hazirlama-degerlendirme.pdf>
- Akçay, Cihaner. “Yoğunlaştırılmış Okumanın Arapça Öğretimindeki Yeri ve Sesli Okuma Hatalarının Giderilmesindeki Rolü”. *Turkish Studies*, 14/4 (2016), 1969-1984. Erş: <https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=af0b773-d321-4cc0-9b5f-02d764da80bc.pdf&key=23514>
- Akdağ, Hasan *Arap Dili Dilbilgisi*. Konya: Tekin Kitabevi, 1989.
- Aksan, Doğan. *Anlambilim*. 4. Bs. Ankara: Engin Yayınevi, 2009.
- Aksan, Doğan. *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara, T.D.K. Yayınları, 2015.
- Akyıldız Ay, Didem. “Ses Sembolizmi ve Ses Uyumunun Farklı Bir Sınıflandırma Denemesi”, *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 57/57 (Aralık 2017), 17-27. Erş: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/387765>
- Asutay, Muhammet Mücahit. *Kavram Atlası Arapça I*. ed. Bülent Akot, Ankara: Gazi Kitabevi, 2020.
- Asutay, Muhammet Mücahit. “el-Hasâis Ekseninde, İbn Cinnî’de Ses-Anlam İlişkisine Bir Bakış”, *Ekev Akademi Dergisi*, 53 (Güz 2012), 307-320. Erş: http://isamveri.org/pdfdrq/D01777/2012_53/2012_53_ASUTAYM.pdf
- Asutay, Muhammet Mücahit. *Arap Dilinin 100’ü*. 1. Bs. Ankara: Otto Yayınları, 2017.
- Ateşyürek, Remzi. “Yasin ve Mülk Sûrelerinde Görülen Yaygın Kırâat Hataları”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 16/3 (2016), 189-209. Erş: http://isamveri.org/pdfdrq/D03296/2016_3/2016_3_ATESYUREKR.pdf
- Aydın, Tahirhan. “Arapça ve Türkçe’de Sesler–Karşıtsal Çözümleme”. *Ekev Akademi Dergisi*, 14/44 (Yaz 2010), 321-334. Erş: <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423878072.pdf>
- Aydın, Tahirhan. “Arapçada Yaygın Dil Hatalarının Tashihinde Kur’ân’a Müracaat”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 51/2 (2010), 189-214. Erş: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/582326>
- Bâr, ‘Abdulhâdir el-. “el-Vazîfetu’s-Şavtiyye ve’d-Dilâlâtu’l-Luğaviyye”, *Mecelletu’l-Eşer* 30 (Haziran 2018), 161-168. Erş: <https://search.emarefa.net/ar/detail/BIM-808971-الوظيفة-الصوتية-والدلالة-اللغوية>
- Baysal, Sıddık *Ebu’l-Berekât en-Neseî’nin Medâriku’t-Tenzîl ve Hakâiku’t-Te’vîl Adlı Eserinde Tefsir-Te’vîl İlişkisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2015.
- Baysal, Sıddık. “Üslûbu’l-Kur’ân’ın ve Tefsir İlmi İle İlişkisi”, *Bilimname* 35 (Nisan 2018/1), 395-430. Erş: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/455771>

- Beyhakî, İbrâhîm Muhammed el-. *el-Meḥâsin ve 'l-Mesâvi*. Beyrut: Dâru Sâdır, ts.
- Buşrâ, Bûhadû-Yâmine, es-Seḥâb. *el-Aḥtâ'ul-Luġaviyyetu 'ş-Şâi'a ledâ Silki't-Ta'lîmi's-Şânevî (Dirâse Meydâniyye)*. Vucde, Fas: Muhammed el-Evvel Üniversitesi, el-Mute'addide et-Teḥâşşusat Fakültesi, Lisans Tezi, 2014-2015. Erş: https://www.alukah.net/books/files/book_7127/bookfile/scaends.pdf
- Câhiz, Ebû Uşmân b. 'Amr b. Bahri. *el-Beyân ve 't-Tebyîn*. thk. Abdusselâm Muhammed Hârûn, 7. Bs. Kahire: Mektebetu'l-Hâncî, 1418/1998.
- Câsim, 'Alî Câsim. "Nazariyyetu Tahlîli'l-Aḥtâ", *Mecelletu Mecme'i'l-Luġati'l-'Arabiyye* 79/6 (2010), 151-210. <https://www.majma.org/Jo/ojs/index.php/JJaa/article/view/550/84>
- Cenzûrî, Ferîha Miftâh. 'Abdulġanî, Kamer ez-Zemân. "Binâ' İstibyân li Kıyâsi Şu'ubâtî't-Ta'allumi'l-Luġati'l-'Arabiyyet li't-Tullâb Ġayri'n-Nâtîkîne bi'l-'Arabiyye", *Journal of Islamic and Arabic Education* 3(1) (2011), 75-86. Erş: <http://journalarticle.ukm.my/2371/1/26.pdf>
- Civelek, Yakup. "Arap Dilinde Ses Değişimleri", *Bartın Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi* 1/1 (Mart 2014), 1-20. Erş: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/254263>
- Curcânî, 'Abdulġahir. *Esrâru'l-Belâġa*, thk. M. Muhammed Şâkir, Kahire: Dâru'l-Medenî, ts.
- Çelik, Ersin. "Dinleme Becerisi". *Arapça Dil Becerilerinin Öğretimi*, ed. Gürkan Dağbaşı, 11-82, İstanbul: Akdem Yayınları, 2018.
- Çetin, Abdurrahman "Laḥn", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 27/55-56, İstanbul: TDV. Yayınları, 2003.
- Çetin, Nihad M. "Arap", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV. Yayınları, 1991.
- Çetin, Nihad M. *Eski Arap Şiiri*. İstanbul: Kapı Yayınları, 2011.
- Çetinkaya, Hayrullah "Dil Hatalarında Tahaccur/Fosilleşme Tehlikesi (Arapça Telaffuz Örneği)", *Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi Uluslararası Arap Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Kongresi Bildirler*, e-kitap, İstanbul: Demavend Yayınları (2021), 235-253. Erş: <http://www.fsm.edu.tr/resim/Dosya/Arapdilikongresi2021-06-30-11-55-20am.pdf>
- Çıkar, M. Şirin. "Nahiv İlmi", *İslâm Medeniyetinde Dil İlimleri Tarih ve Problemler*, ed. İsmail Güler, 79-110, İstanbul: İsam Yayınları, 2015.
- Dağbaşı, Gürkan. "Okuma Becerisi". *Arapça Dil Becerilerinin Öğretimi*, ed. Gürkan Dağbaşı, 113-160, İstanbul: Akdem Yayınları, 2018.
- Dağdeviren, Alican. "Kur'an Kıraatinin Ana Dinamiği: Harfler". *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 10/17 (2018), 47-81. Erş: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sakaifd/issue/20604/219567>

- Dağlar, ‘Abdulkadir. “Ebussuûd Efendi’nin Telaffuz-İmlâ Üzerine Dikkatleri ve İki Risâlesi”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 3/6 (2008), 186-214. Erş: https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=makale_tr_ozet&makale_id=13717
- Daşkiran, Yaşar. “İbn Cinnî’ye Göre Anlamı Etkileyen Unsurlar”, *Journal of Islamic Reserch*, 32(3), 722-736. Erş: http://isamveri.org/pdfdrq/D00064/2021_3/2021_3_DASKIRANY.pdf
- Debbâg, Sîdî Muḥammed Bu‘ayyâd. “el-Aḥtâ’u’s-Savtiyye fî Kitâbâtî’t-Telâmîzi Nihâyeti’l-Merhalatî’l-İbtidâiyye el-İbdâl Enmûzecen”, *Mecelletu İşkâliyyât fî’l-Luğati ve’l-Edeb* 8 (Aralık 2015), 8-28. Erş: <https://ichkalat.univ-tam.dz/wp-content/uploads/2018/02/Microsoft-Word-1AA.pdf>
- Demhuri, Ratni Binti Haji Bahri, “el-Aḥtâ’u’l-Luğaviyyeti’l-Kitâbiyye ledâ Ṭullâbi Kısmî’l-Luğati’l-‘Arabiyye, (Dirâse li Ṭullâbi Kısmî’l-Luğati’l-‘Arabiyye fî Câmî‘ati Sultân Âmî el-İslâmiyye el-Ḥukûmiyye Gorontalo, Endonezya)”, *Langkawi Journal of The Association for Arabic and English* 2/2 (Eylül 2016), 284-302. Erş: <http://ejournal.iainkendari.ac.id/langkawi/article/view/468/547>
- Demir, Abdullah. *İSNAD Atıf Sistemi 2. Edisyon*. Ankara: Kalkan Matbaacılık, 2019.
- Demir, Murat. “Konuşma Becerisi”. *Arapça Dil Becerilerinin Öğretimi*, ed. Gürkan Dağbaşı, 83-112, İstanbul: Akdem Yayınları, 2018.
- Demirel, Özcan. *Yabancı Dil Öğretimi*. 6. Bs. Ankara: Pegem Akademi, 2011.
- Demirezen, Mehmet. “Rehabilitating a Fossilized Pronunciation Error: the /v/ and /w/ constrast by Using the Audio Articulation Method in Teacher Training in Turkey”, *Journal of Language and Linguistic Studies* 1/2 (Ekim 2005), 183-192. Erş: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jlls/issue/9922/122818>
- Demirezen, Mehmet-Topal, İbrahim. “Fossilized Pronunciation Errors from the Perspective of Turkish Teachers of English and Their Implications”, *Procedia-Social and Behavioral Sciences* 199 (Ağustos 2015), 793-800. Erş: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042815046327>
- Dignen, Shella-Krishnamurty, Ramesh. (ed.). *Metro Essential Dictionary*, İstanbul: Metro Yayın Pazarlama, 1995.
- Doğru, Erdinç. “Yazma Becerisi Çerçevesinde Arapça Öğrenen Türk Öğrencilerin Yaptıkları Dil Hataları: Sebepler ve Çözüm Önerileri”, *Eskiye Dergisi* 36 (Mayıs 2018), 89-98. Erş: <https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-full-file/37339>
- Düzgün, Osman vd. *Arapçanın Lehçeleri I*. Akdem Yayınları, İstanbul, 2015.
- Düzgün, Osman. *Türkçe-Arapça/Arapça-Türkçe Karşılıklar Kılavuzu*. TDK Yayınları, Ankara, 2020.
- Efendioğlu, Mehmet. “Musahhaf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 31/229-230, İstanbul: TDV. Yayınları, İstanbul, 2006.

- Enîs, İbrâhîm. *min Esrâri 'l-Luğa*. 3. Bs. Kahire: Mektebetu'l-Anglu el-Mısriyye, 1996.
- Ergin, Muharrem. *Türk Dil Bilgisi*. 16. Bs. İstanbul: Boğaziçi Yayınları, 1985.
- Ergüven, Şehabettin. “Arap Dilinde Lahnın Ortaya Çıkışı ve İlk Görüntüler”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 6/11, (2007/1), 155-183. Erş: http://ktp.isam.org.tr/pdfdrq/D02476/2007_11/2007_1_ERGUVENS.pdf
- Fâ'ûrî, 'Avnî-Ebû 'Amşe, Hâlid. “Ta'îmu'l-'Arabiyye li'n-Nâtkîne bi Ğayriha: Muşkilât ve Hulûl el-Câmi'atu'l-Urduniyye Enmûzecen”, *Dirâsât, el-'Ulûmu'l-İnsâniyye ve'l-İctimâ'iyye* 32/3 (2005), 487-497. Erş: <https://journals.ju.edu.jo/DirasatHum/article/viewFile/1756/1744>
- Fârâbî, Ebû Naşr. *İhşâ'u'l-'ulûm*. Beyrut: Daru ve Mektebetu'l-Hilal, 1996.
- Ferâhîdî, el-Halîl b. Aḥmed. *Kitâbu'l-'Ayn*. thk. 'Abdulhamîd Hendâvî, 1. Bs. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye, 1424/2003.
- Feyyûmî, Aḥmed b. Muḥammed b. 'Alî. *el-Misbâhu'l-Munîr*. 2. Bs. Beyrut: Mektebetu Lübnan, 1987.
- Fück, Johann. *el-'Arabiyye Dirâsât fi'l-Luğa ve'l-Lehecât ve'l-Esâlîb*. çev. 'Abdulhalîm en-Neccâr, Kahire: el-Merkezu'l-Kavmî li't-Terceme, 2014.
- Gezgin, Ali Galip. *Tefsirde Semantik Metod*. 3. Bs. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2018.
- Güdüzöz, Soner. “Arap Sözlük Bilimi ve Sözlük Çalışmaları”, *İslâm Medeniyetinde Dil İlimleri Tarih ve Problemler*. ed. İsmail Güler, 23-77, İstanbul: İsam Yayınları, 2015.
- Gündüzöz, Soner vd. *İlahiyat Fakülteleri İçin Arapçaya Giriş, Birinci Kitap*. ed. Musa Yıldız-Nurettin Ceviz-Soner Gündüzöz, Ankara: Grafiker Yayınları, 2012.
- Güneş, Kadir. *Arapça- Türkçe Sözlük*. İstanbul: Mektep Yayınları, 2017.
- Hamîdî, Muḥammed Sadık. “Hadis İlminde Taşhîf, Zabt ve İlgili Eserler Üzerine”, *Hadis Tetkikleri Dergisi*, 4/2 (Aralık 2016), 163-175. Erş: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/606797>
- Havâmide, Muḥammed. “Aḥtâu'l-Kırâeti'l-Cehriyye fi'l-Luğati'l-'Arabiyye ledâ Talebeti's-Saffi's-Sâlisi'l-Esâsi fi Muhâfazati İrbid ve 'Alâkatuhâ bi Ba'dı'l-Mutağayyirât”, *el-Mecelletu'l-Urduniyye fi'l-'Ulûmi't-Terbeviyye* 6/3 (2207), 109-127. Erş: <http://journals.yu.edu.jo/jjes/Issues/2010/Vol6No2/2.pdf>
- Hengirmen, Mehmet. *Kavâidü'l-Luğati'l-'Arabiyye liğayri'n-Nâtikîne Bihâ*. çev: Mehmet Hakkı Suçin, Ankara: Engin Yayınevi, 2003.
- Hökelekli, Kadriye. *Arap Dilinde Söylem Düzeyleri ve Bağlamları* 1. Bs. Ankara: İlahiyât Yayınları, 2021.
- Hûlî, Muḥammed 'Alî. *Arapça Öğretim Metotları*, çev. Cihaner Akçay, İstanbul: Akdem Yayınları 2017.

- Hussein, Hana. *Arapça Öğrenen Türk Öğrencilerinin Arapça Harflerini Telaffuzu ve Sözcük Üzerinde Olan Etkisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- İbnu'l-Cevzî, Ebu'l-Ferec. *Aḥbâru'l-Ḥamkâ ve'l-Muğaffelîn*, Windsor/UK.: Muessesetu Hendâvî, 2020.
- İbn Cinnî, Ebu'l-Feth 'Uṣmân. *Sirru Şinâ'ati'l-İ'râb*. thk. Ḥasan Hendâvî, 2. Bs. Beyrut: Dâru'l-Kalem, 1413/1993.
- İbn Cinnî, Ebu'l-Feth Osman. *el-Ḥaşâiş*. thk. Muḥammed Ali en-Neccâr, Mısır: Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye, ts.
- İbn Faris, *es-Şaḥâbî fî Fıkhi'l-Luġa*, 1. Bs. Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1418/1997.
- İbn Fâris, Ebû'l-Huseyn Aḥmed. *Mu'cemu Meḳâyisi'l-Luġa*. thk. 'Abdusselâm Muḥammed Hârûn, Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1399/1989.
- İbn Haldûn, 'Abdurrahmân b. Muḥammed. *Muḳaddime*. Mısır: Dâru'n-Nahda, 2014.
- İbn Manzûr, *Lisânu'l-Arab*. thk. Emîn Muḥammed 'Abdulvehhâb & Muḥammed Şâdık el-Übeydî, 3. Bs. Beyrut: Dâru İhyâi't-Turâşi'l-Arabî, 1419/1999.
- İbn Temîm, Muḥammed 'Abdullah. *el-Laḥnu'l-Luġavî ve Âşâruhû fî'l-Fıkhi ve'l-Luġa*. thk. Şurûk Muḥammed Selmân, 1. Bs. Dubâi: Dâiretu's-Şuûni'l-İslâmiyye ve'l-'Ameli'l-Hayrî, 1429/2008.
- İnce, Nazife Nihal. "Arap Dili Fonetğinde Bazı Kavramların Yansıttığı 'Ses Üretiminde Süre' Olgusu Üzerine Bir Deneme", *Cumhuriyet İlahiyat Dergisi* 20/1 (Haziran 2016), 117-146. Erş: <https://www.readcube.com/articles/10.18505%2Fcuifd.57161>
- İşfahânî, Muḥammed b. el-Ḥasan. *Kitâbu't-Tenbîh 'alâ Ḥudûsi't-Taṣḥîf*. thk. Muḥammed Es'ad Talis, 2. Bs. Beyrut: Dâru Şâdır, 1412/1992.
- İşler, Emrullah. "Tashîf", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/128-129, İstanbul: TDV. Yayınları, 2011.
- İşler, Emrullah. "Türklerin Arapçanın Ünsüzlerinde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri". *Ekev Akademi Dergisi*, III/2 (Güz 2001), 243-255. . Erş: http://isamveri.org/pdfdrg/D01777/2001_2/2001_2_ISLERE.pdf
- İşler, Emrullah. *Türkçede Anlam Kaymasına Uğrayan Kelime ve Kelime Grupları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 1997.
- İşler, Emrullah-Özay, İbrahim. *Türkçe-Arapça Kapsamlı Sözlük*. 3. Bs. Ankara: Fecr Yayınları, 2011.
- Kaçalin, Mustafa. "Galat", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13/300-303, İstanbul: TDV. Yayınları, 1996.

- Kahyaoğlu, Yasin. “Arap Dili Fonetigi ve Telaffuz Problemi”, *Nüsha Dergisi* 20 (Kış 2006), 85-98. Erş: http://isamveri.org/pdfdrg/D02424/2006_6_20/2006_20_KAHYAOGULUY.pdf
- Kalkaşendî, Ebû'l-‘Abbâs Aḥmed el-*Şubḥu'l-A şâ*. Kahire: Dâru'l-Kutubi'l-Mısriyye, 1340/1922.
- Karadavut, Ahmet “Arap Dilinde Lahn’ın Doğuşu”, *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7 (1997), 1-28. Erş: http://isamveri.org/pdfdrg/D00198/1997_7/1997_7_KARADAVUTA.pdf
- Karagöz, Adnan. “Yazı” ve “Yazım” Kavramlarının Dilin “Anlam” ve “Ses” Öğeleriyle İlişkisi”, *Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 3/6 (2008), 430-457. Erş: https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=1942846401_22karad%C3%BCzadnan.pdf&key=13730
- Karaman, Hayrettin vd. *Kur’an Yolu Meali*. 5. Bs. Ankara, TDV yayınları, 2016.
- Karasar, Niyazi. *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Nobel Akademik Yayıncılık, 27. Bs. Ankara, 2014.
- Karşlı, İlyas & Kaplan, Ahmet. “Dilde Anlam ve Karine İlişkisi”, *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/10 (Aralık 2016) 7-27. Erş: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/285850>
- Kelbî, İbn Cüzey. *Mukaddimeler*. çev. Sıdık Baysal, Ankara: Araştırma Yayınları, 2019.
- Kholi, Karim Farouk. “Muşkilâtü’t-Ta’lîmi’l-‘Arabiyye li-Ġayri’n-Nâtîkîne bihâ ve Tûruķi Ḥallihâ”, *Necmettin Erbakan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 32/32 (Eylül 2011), 185-201. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/184231>
- Masiry, Dukûrî-Emin, Sumeyye Def‘ullâh Aḥmed. “el-Müşkilâtü’s- Şavtiyye fî Ta‘allumi’l-Luġati’l ‘Arabiyyeti li’n-Nâtîkîne bi Ġayrihâ, Câmi‘atu’l-Medîne el-‘Âlemiyye Enmûzecen”, *Malezya Yüksek Öğretim Bakanlığı, el-Medîne el-‘Âlemiyye Üniversitesi, Araştırma ve Geliştirme Ajansı, Bilimsel Araştırma Dekanlığı, Kampüs Dergisi* (2012), 1-31. Erş: <https://elibrary.medi.u.edu.my/books/MEDIU4151.pdf>
- Melik, Nesrîn Tâhir-Ḥayâtullah. “İşkâliyyâtü ve İstirâtîciyyâtü Kıraeti’l-Luġati’l-‘Arabiyye li’n-Nâtîkîne bi Ġayrihâ”, *Tezhîbu’l-Efkâr* 3/2 (Temmuz-Aralık 2016), 211-220. Erş: http://tahdhibalafkar.com/Downloads/Issue%2006/Urdu/14_Complications%20and%20Strategies%20for%20the%20Non%20Arabs%20in%20reading%20Arabic%20Language.pdf
- Mes‘ûd, Cübrân. *er-Râid Mu‘cem Luġavî ‘Asrî*. 5. Bs. Beyrut: Dâru’l-‘İlmi’l-Melâyîn, 1987.
- Mustafâ, İbrahîm vd. *el- Mu‘cemu’l-Vasîf*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1989.
- Mutçalı, Serdar. *Arapça- Türkçe Sözlük*. İstanbul: Dağarcık Yayın, Eğitim ve Reklamcılık Hizmetleri Şti., 1995.
- Mutenebbî, Ebu’t-Ṭayyib. *Dîvânu’l-Mutenebbî*. Beyrut: Dâru Beyrut, 1403/1983.

- Nisâbü'rî, Ebû 'Abdillâh Muḥammed b. 'Abdillâh b. Muḥammed el-Ḥâkim en-. *el-Mustedrek 'Ala's-Şahîhayn*, nşr. Muḥammed 'Ali Beydûn, thk. Muṣṭafâ 'Abdulḫâdir 'Atâ, 2. Cilt. b.y.: Beyrut/Lübnan: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1422/2002.
- Okumuş, Mesut. “Kur'ân İmlâsının Gelişim Süreci Üzerine Bazı Tespit ve Değerlendirmeler”, *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 9/17 (2010/1), 5-37. Erş: <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423902783.pdf>
- Önal, Özay. “Kalıtsalcılık-Çevrecilik Tartışması Bağlamında Lenneberg'in Dil Kuramı ve Kritik Dil Varsayımı”, *Folklor/Edebiyat dergisi* 24/ 94 (2018/2), 237-254. Erş: http://www.folkloredebiyat.org/Makaleler/285059879_fe94-14.pdf
- Özay, İbrahim “Yabancı Dil Olarak Arapça Öğrenen Türk Öğrencilerin Yazım ve Dil Bilgisi Hatalarının Analizi”. *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3/9 (Aralık 2016), 94-114. Erş: https://tidsad.com/index.jsp?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=1323982962_1207%20%C4%B0brahim%20%C3%96zay.pdf&key=30466
- Özay, İbrahim. “Hazırlık Sınıfında Muzari Fiil Kullanımında Yapılan Hatalar ve Çözüm Önerileri”. *Ekev Akademi Dergisi*, 12/35 (Güz 2008), 269-276. Erş: http://isamveri.org/pdfdrq/D01777/2008_35/2008_35_OZAYI.pdf
- Özcan, Murat. “Arapça Yazma Becerileri Öğretiminde İletişimsel Yaklaşım” Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2007. Erş: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Z2yXTjKFLNiavtW1pAVdxQ&no=LXGOTL7shM2OO3wtJzHd6Q>
- Özcan, Murat. “Yabancı Dil Olarak Arapça Konuşma Becerisi Öğretiminde İletişimsel Yaklaşım Dayalı Etkinliklerin Kullanımı”. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Dergisi*, 4/10 (Bahar 2015), 153-164. Erş: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/59634>
- Özcan, Murat. “Yazma Becerisi”. *Arapça Dil Becerilerinin Öğretimi*, ed. Gürkan Dağbaşı, 161-219, İstanbul: Akdem Yayınları, 2018.
- Özgeçit, Namık. *Arapça ve Türkçede Ünlü ve Ünsüzlerin Birbirlerine Etkisi*, Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.
- Palmer, F. R. (ed.). -*Semantik-Yeni Bir Anlambilim Projesi*, çev. Ramazan Ertürk, 1. Bs. Ankara: Kitabiyat Yayınları, 2011.
- Raba, Ahmed Awad Amin Mahmoud. “The Most Cooman Spelling Errors Arab Students from Grades 6-9 Make in Their Learnin of English”, *Us-China Foreign Language* 13/3 (March 2015), 201-215. Erş: https://pdfs.semanticscholar.org/4eb5/b0b472fc06708f7d87136a9c1742f38e5974.pdf?_ga=2.142979900.805114482.1654435273-808130419.1654435273
- Şalîbâ, Cemîl. *el-Mu'cemu'l-Felsefî*. Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-Lubnânî, 1982.
- Sarıkaya, Muammer. “Araplarda Fonetik İlminin Doğuşu”, *Bilimname Dergisi* 2004 (Mart 2004/1), 117-131. Erş: http://isamveri.org/pdfdrq/D02237/2004_4/2004_4_SAKARYAM.pdf

- Selen, Nevin. “Konusma Eğitimi”, *Tiyatro Araştırmaları Dergisi* 7/7 (Temmuz 1976), 97-101. Erş: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/118369>
- Sığırıcı, İlhami. *Göstergebilim Uygulamaları*. 1. Bs. Ankara: Seçkin Yayınları, 2017.
- Sıkılî, Ebû Hafş ‘Umar b. Halef b. Mekkî. *Tesķîfu’l-Lisân ve Telķîhu’l-Cinân*. Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1. Bs. Beyrut, Lübnan, 1990/1410.
- Sîrâfî, Ebû Sa’îd b. ‘Abdillâh. *Aķbâru’n-Nahviyyîne’l-Başriyyîn*. thk. Tâhâ Muhammed ez-Zeynî ve Muhammed ‘Abdulmun‘im Hafâcî, 1. Bs. Mısır: Muştafa el-Bâbî ve Evlâduhû Yayınevi, 1374/1955.
- Suyûtî, ‘Abdurrahmân Celâluddîn. *el-Müzhir fî ‘Ulûmi’l-Luĝa ve Envâ’ihâ*, thk. Muhammed Aĥmed Câd el-Mevlâ, ‘Alî Muhammed el-Buĥârî, Muhammed Ebu’l-Fađl İbrâhîm, 2. Cilt sayfa 396, b.y.: el-Mektebe el-‘Arabiyye Yayınları, Beyrut, 1406/1987.
- Şimşek, Alper-Karal, Hasan. “ALPI” İngilizce Telaffuz ve Artikülasyon Yazılımının Geliştirilmesi ve İngilizce Telaffuz Becerileri Üzerine Etkilerin İncelenmesi”, *Journal of Instructional Technologies & Teacher Education* 3/1 (Temmuz 2014), 44-60. Erş: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/231317>
- Ta’îma, Ruşdî Aĥmed. *el-Mahârâtu’l-Luĝaviyye Mustaveyâtuhâ, Tedrîsuhâ, Şu‘ûbâtuhâ*. 1. Bs. Kahire; Dâru’l-Fikri’l-‘Arabî, 2014.
- Tarakçı, Muhammet. “Tahrîf”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 39/422-424, İstanbul: TDV. Yayınları, 2010.
- Tayyân, Muhammed Hassân. “Araplarda Sesbilim (Fonetik)”, çev. Ahmet Yüksel, *Ondokuzmayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 17 (2004). Erş: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/188499>
- Temmâm, Hassân. *el-Luĝatu beyne’l-Mi’yâriyye ve’l-Vaşfiyye*. Kahire: Âlemu’l-Kutub, 2001.
- ‘Umar, Aĥmed Muĥtâr. *Mu‘cemu’l-Luĝati’l-‘Arabiyyeti’l-Mu‘âşıra*. 1. Bs. Kahire: Âlemu’l-Kutub, 1429/2008.
- ‘Ummânî, Ebû Muhammed el-Hasan b. ‘Alî b. Sa’îd el-Muķri’ el-. *el-Kitâbu’l-Avsat fî ‘İlmi’l-Kırâât* thk. ‘İzzet Hasan, 1. Bs. Şam: Dâru’l-Fikr, 1427/2006.
- ‘Uşeylî, ‘Abdulazîz b. İbrâhîm el-. *Menâhicu’l-Baĥsi fî’l-Luĝati’l-Merĥaliyye li Mute‘allimî’l-Luĝâti’l-Ecnebiyye*. Riyad: Câmî‘atu’l-İmâm Muhammed b. Su‘ûd el-İslâmiyye Yayınları, 2010.
- Vardar, Berke. *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*. Ankara: TDK Yayınları, 1982.
- Ya kûb, Emîl. *Mu‘cemu’l-Ĥaĥa’ ve’ş-Şavâb*. 2. Bs. Beyrut: Dâru’l-‘Âlemi’l-Melâyîn, 1986.
- Yılmaz, Fatih. “Teaching Turkish as a Foreign Language to Polish Speakers”, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 24 (Aĝustos 2009), 105-110. Erş: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/55543>

- Yılmaz, Hasan. “Modern Kur’ân Yorumunda Dilbilimsel ve Semantik Yöneliş”, *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 4/7 (Ocak 2017), 14-30. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/280108>
- Yurttaş, Tahsin. “*Arap Dilinde İ‘râb-Anlam İlişkisi*” Ankara: Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2016. Erş: <http://acikerisim.ybu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/123456789/1568/434975.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Yüksel, Ahmet. “İlk Dönem Arap Dilcilerinde Fonetik Çalışmalar: el-Halîl b. Aḥmed el-Ferâhîdî Örneği”, *Ondokuzmayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/24-25 (Temmuz 2007), 135-151. Erş: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/188499>
- Zahîr, Aḥmed-İḳbâl, Muḥammed. “Taḥlîlu’l-Aḥtâi’l-Kitâbiyye ‘inde Dârisî’l-Luġati’l-‘Arabiyye bi’l-Cami‘ati’l-İslâmiyyeti’l- ‘Âlemiyye bi İslâmabad”, *Majallah al-Qism el-‘Arabi University of the Punjab* 26 (2019), 311-330. Erş: http://pu.edu.pk/images/journal/arabic/PDF/13-v26_19.pdf

6. EKLER

EK-1. Karşılaştırmalı İbdâl Hataları Tablosu

Ana Ses/Harf	Ana Ses/Harfin Dönüştüğü hatalı Ses/Harf	Ön testte Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Son testte Hata Yapan Öğrenci Sayısı	Gecikmeli Testte Hata Yapan Öğrenci Sayısı
Hemze / ؀	‘Ayn / ع	1	-	-
	Ġayn / غ	1	-	-
	Yâ’ / ي	1	-	-
Bâ’ / ب	Tâ’ / ت	2	-	-
	Yâ’ / ي	3	1	1
	Nûn / ن	4	-	-
	Kâf / ق	3	-	-
	Mîm / م	-	2	-
	Hâ’ / هـ	-	1	-
	Dâl / د	-	-	1
Tâ’ / ت	Yâ’ / ي	4	-	-
	Şâ’ / ث	4	-	1
	Bâ’ / ب	3	-	-
	Nûn / ن	3	-	-
	Mîm / م	-	-	-
Şâ’ / ث	Sîn / س	13	1	2
	Şîn / ش	3	-	-
	Yâ’ / ي	1	-	-
	Tâ’ / ت	-	-	-
Cîm / ج	Hâ’ / هـ	1	-	-
Hâ’ / ح	Hâ’ / هـ	19	16	14
	Ĥa’ / خ	6	3	1
	Mîm / م	1	-	-
	‘Ayn / ع	-	1	-
Ĥa’ / خ	Cîm / ج	2	-	-
	Hâ’ / ح	7	3	1
	Hâ’ / هـ	7	3	1
Dâl / د	Zây / ز	-	1	-
Zâl / ذ	Zây / ز	-	4	-
Râ’ / ر	Yâ’ / ي	1	-	1
	Lâm / ل	1	-	-
	Tâ’ / ت	1	-	-
Zây / ز	Zâl / ذ	1	-	1
Sîn / س	Mîm / م	1		1
	Nûn / ن	3	-	-
	Şîn / ش	1	-	-
Şîn / ش	Sîn / س	6	1	-
	Şâ’ / ث	1	-	-
Şâd / ص	Sîn / س	13	-	-

Ḍâd / ض	Dâl / د	13	14	14
	Zây / ز	1	-	-
	Zâl / ذ	1	-	-
	Sâd / ص	2	-	-
	Tâ' / ت	1	-	-
	Sîn / س	1	-	-
Ṭâ' / ط	Tâ' / ت	11	2	2
	Dâl / د	4	2	-
	Zây / ز	1	-	-
	Bâ' / ب	2	-	-
'Ayn / ع	Hemze / أ	21	16	11
	Ġayn / غ	7	2	1
	Yâ' / ي	2	-	-
	Bâ' / ب	1	-	-
	Hâ' / هـ	1	-	-
Ġayn / غ	Hemze / أ	3	1	-
	'Ayn / ع	2	-	-
	Kâf / ق	4	5	2
Kâf / ق	Kâf / ك	7	2	1
	Fâ' / ف	1	1	-
	Ġayn / غ	1	-	-
	Hâ' / هـ	1	-	-
Kâf / ك	Kâf / ق	1	-	-
	Ḥa' / خ	1	-	-
Lâm / ل	Hemze / أ	1	-	-
Mîm / م	Bâ' / ب	1	1	-
	Lâm / ل	1	1	-
Nûn / ن	Bâ' / ب	4	3	-
	Hemze / أ	7	-	-
	Tâ' / ت	1	-	-
	Yâ' / ي	1	-	-
Hâ' / هـ	Hâ' / ح	3	-	1
	Hemze / أ	2	2	-
	Ḥa' / خ	2	2	1
	Ṭâ-i Marbûta / ة	2	-	-
Vâv / و	Yâ' / ي	1	-	-
	Mîm / م	1	-	-
	Fâ' / ف	1	-	-
	Bâ' / ب	2	-	-
Yâ' / ي	Tâ' / ت	1	-	-
	Bâ' / ب	-	1	-
	Ḥa' / خ	-	1	-
Ṭâ-i Marbûta / ة	Hâ' / هـ	4	-	-
	Fâ' / ف	1	-	-
	Kâf / ق	1	-	-

EK-2. Karşılaştırmalı Hazf/Harf Eksiltme Hataları Tablosu

Ana Ses/Harf	Ön Test Hazf Hatası Yapan Öğrencilerin Sayısı	Sn Test Hazf Hatası Yapan Öğrencilerin Sayısı	Gecikmeli Son Test Hazf Hatası Yapan Öğrencilerin Sayısı
Med Harfi olan Elif/ا	19	9	4
Med Harfi olan Yâ'/ي	11	2	2
Tâ-i Marbûta /ة	1	*	-

EK-3. Karşılaştırmalı İzâfe/Harf Ekleme Hataları Tablosu

Ana Ses/Harf	Ön Test İzâfe/Ekleme Hatası Yapan Öğrencilerin Sayısı	Son Test İzâfe/Ekleme Hatası Yapan Öğrencilerin Sayısı	Gecikmeli Son Test İzâfe/Ekleme Hatası Yapan Öğrencilerin Sayısı
Med Harfi Olan Elif/ا	18	11	3
Med Harfi Olan Yâ'/ي	20	14	2
Med Harfi Olan Vâv/و	15	6	2

EK-4. Karşılaştırmalı Hareke Hataları Tablosu

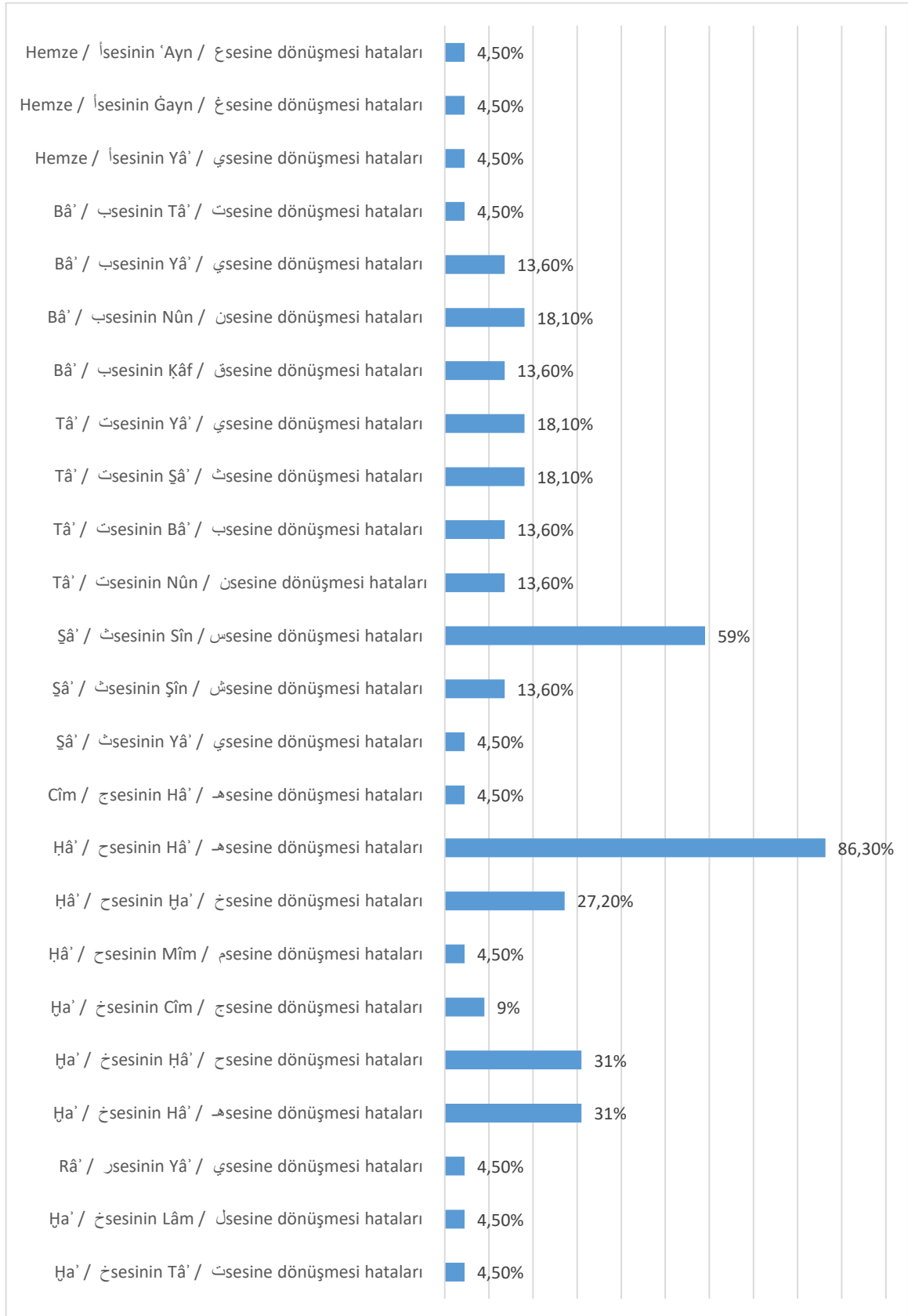
Asıl Kelime	Hatalı Kelime	Ön Test Hareke Hatası Yapanların Sayısı	Son Test Hareke Hatası Yapanların Sayısı	Gecikmeli Son Test Hareke Hatası Yapanların Sayısı
رَأَيْتُ	رَأَيْتَ	1	-	-
النَّفْسِ	النَّفْسَ	5	4	5
ثُمَّ	ثُمَّ	10	4	3
ثُمَّ	سُمَّ	1	-	-

EK- 5. Karşılaştırmalı Fushâda Olmayan Ses Hataları Tablosu

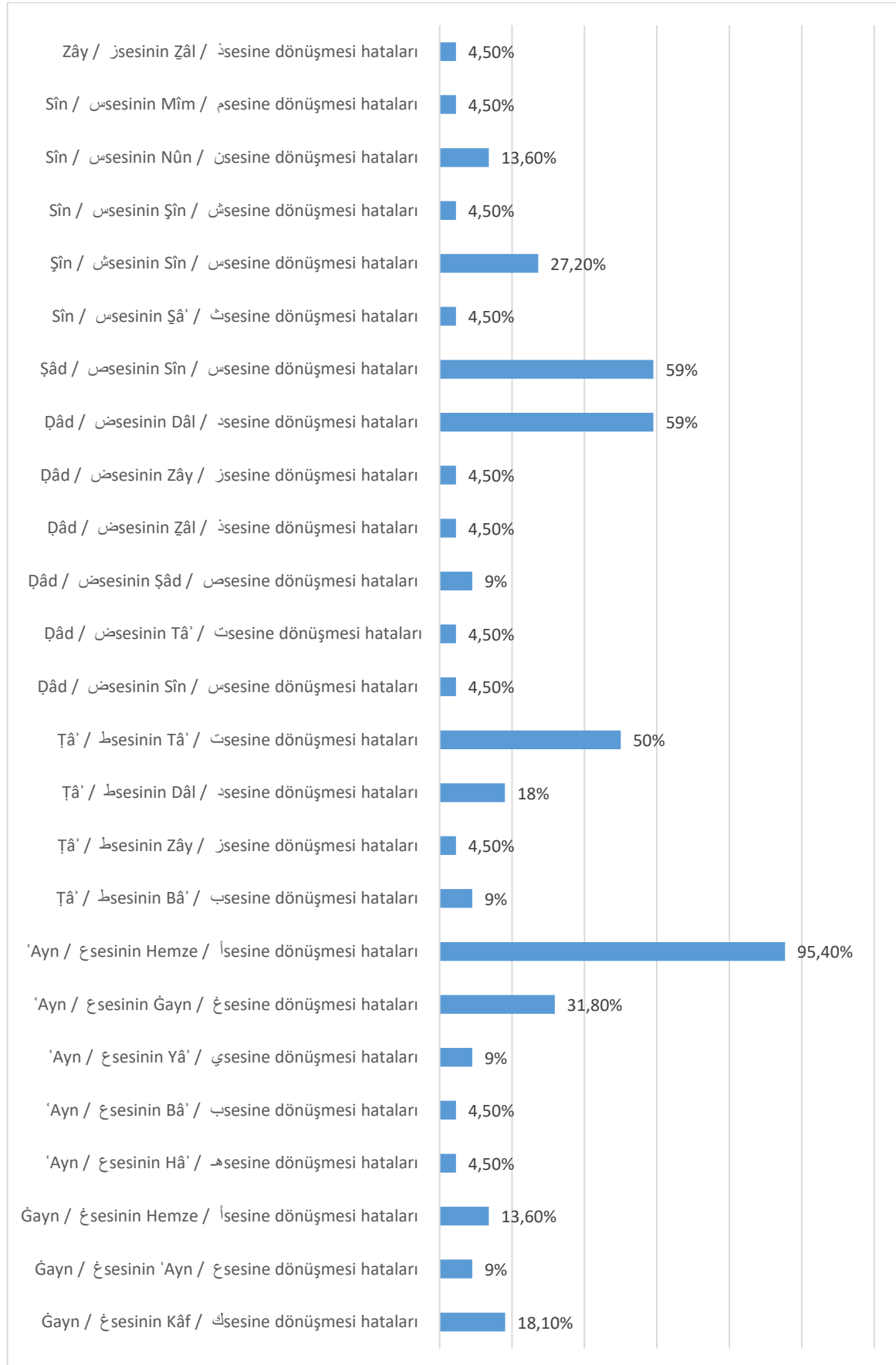
Ana Ses/Harf	Dönüştürülen Ses/Harf	Ön Test Ana Ses/Harfin Hatalı Ses/Harfe Dönüştürenlerin Sayısı	Son Test Ana Ses/Harfin Hatalı Ses/Harfe Dönüştürenlerin Sayısı	Gecikmeli Son Test Ana Ses/Harfin Hatalı Ses/Harfe Dönüştürenlerin Sayısı
Ḳâf/ق	Mısır cîm'i/Türkçe'de G/g sesi/harfi	4	6	4

EK- 6. Grafikler

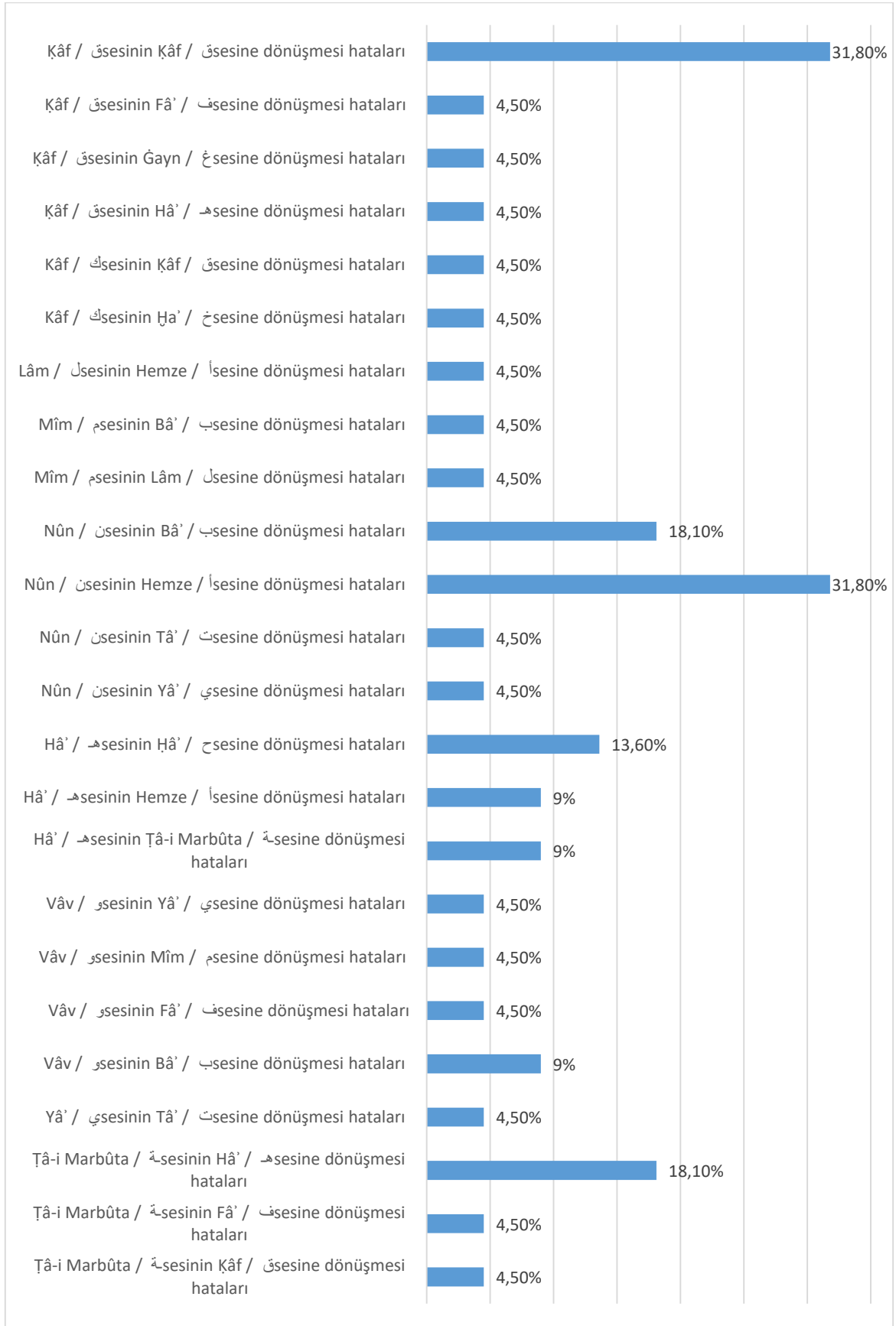
Grafik 1. Ön Test İbdâl Hataları Grafiği

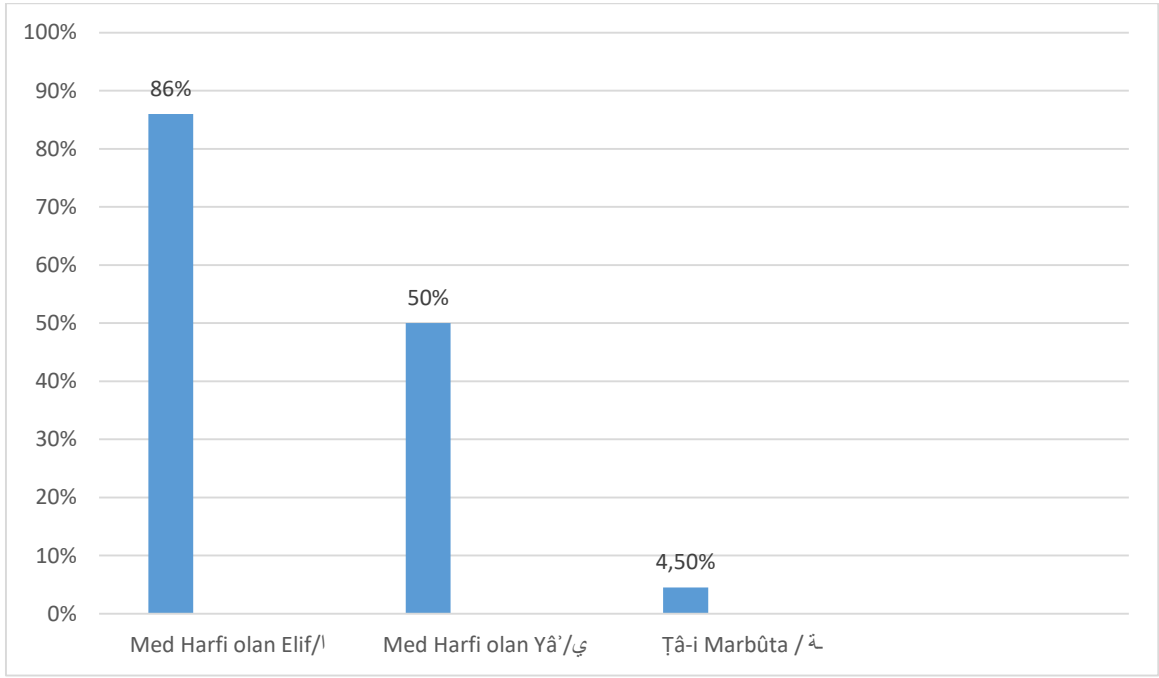
Grafik 1. (devam) Ön Test İbdâl Hataları Grafiği

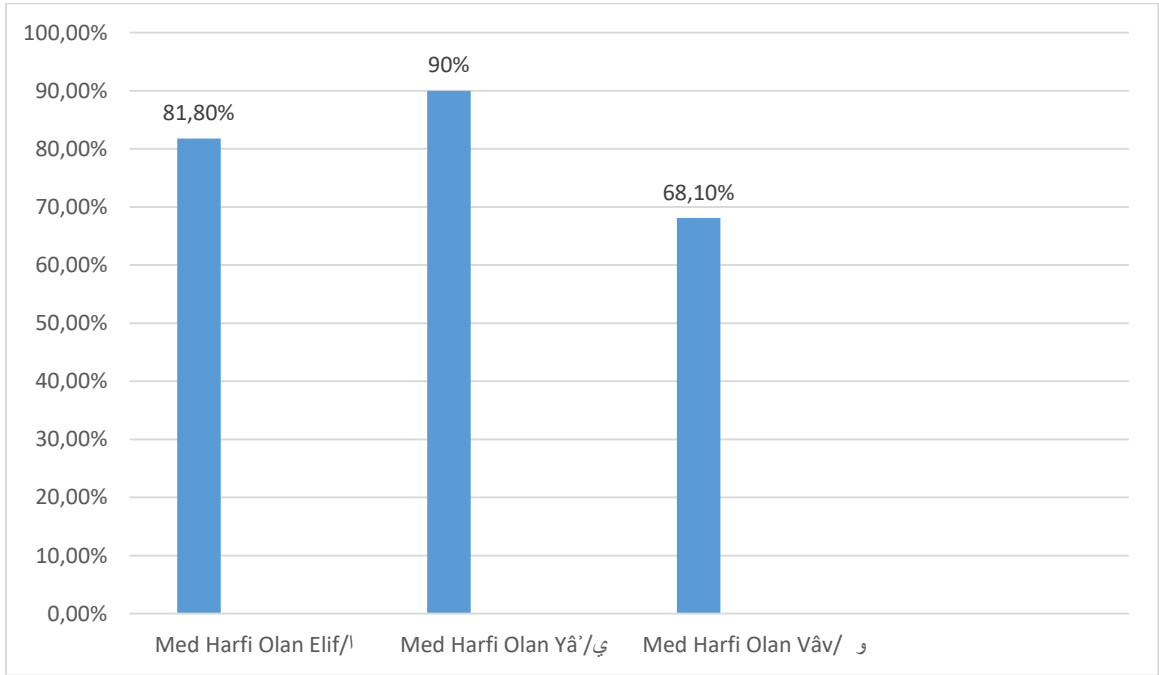
Grafik 1. (devam) Ön Test İbdâl Hataları Grafiği

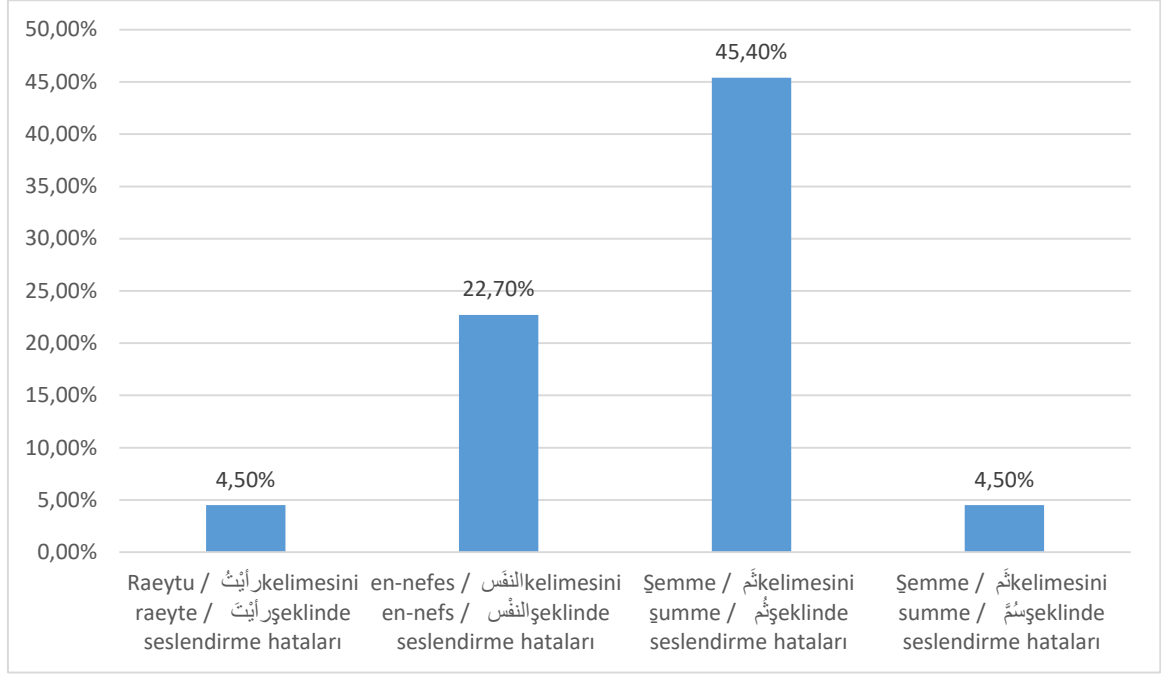
Grafik 2. Ön Test Hazf/Harf Eksiltme Hataları Grafiği

Grafik 3. Ön test İzâfe/Harf Ekleme Hataları Grafiği

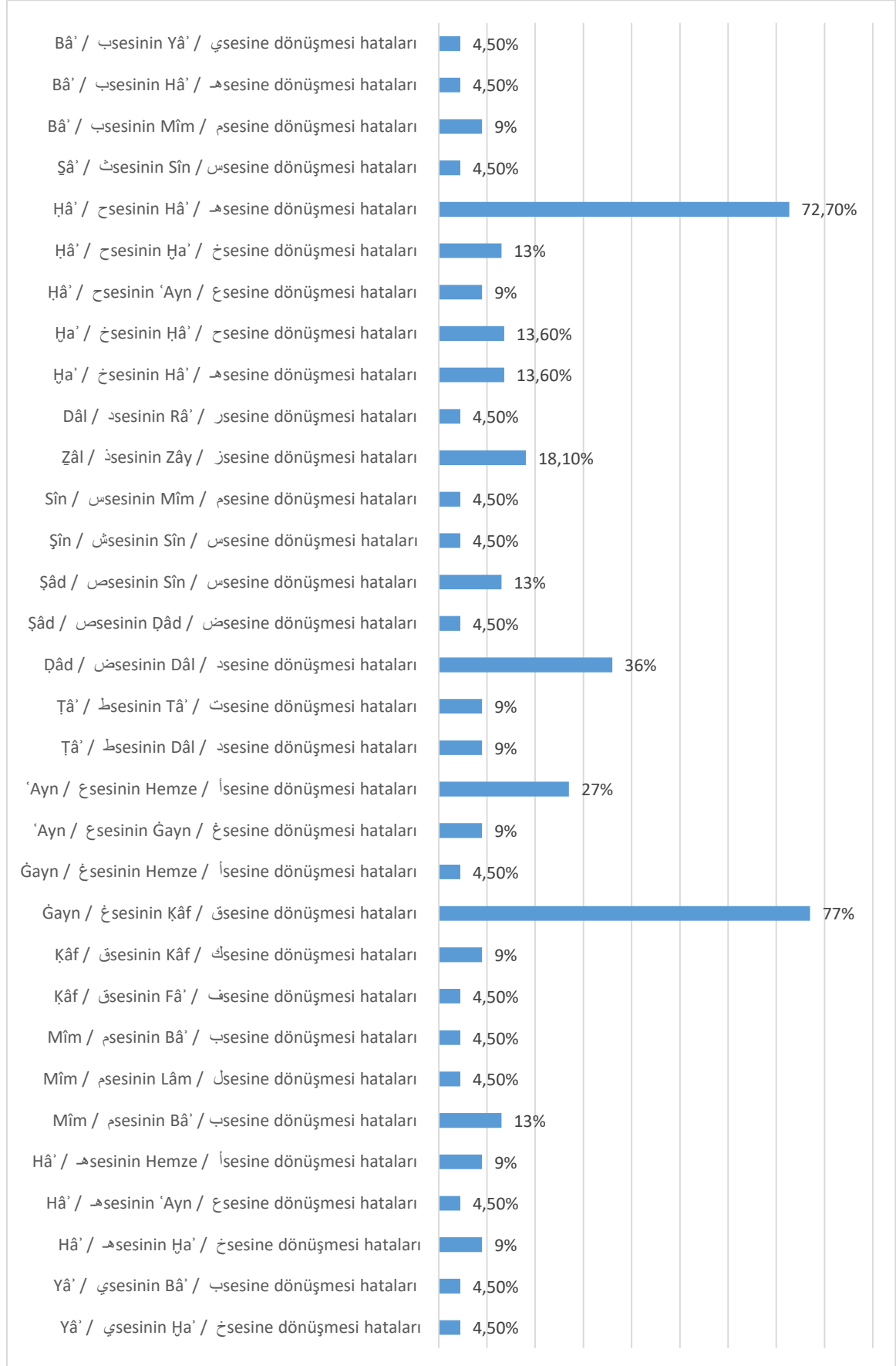
Grafik 4. Ön test Hareke Hataları Grafiği

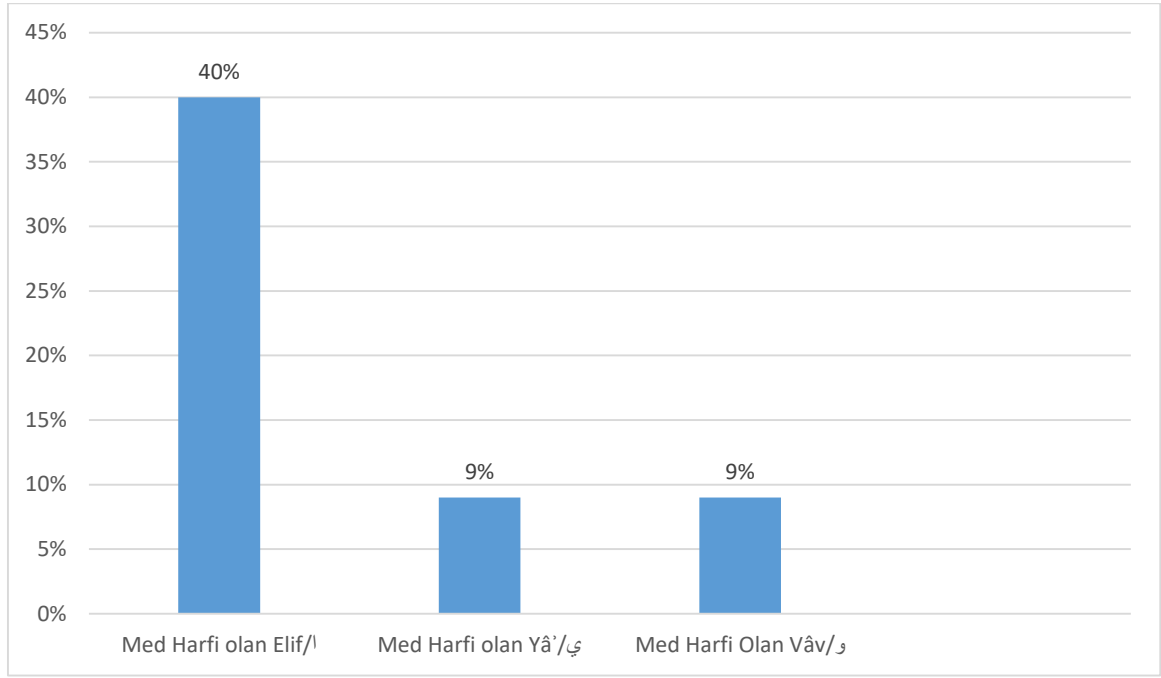
Grafik 5. Ön test Arapça Fushâda Olmayan Ses Hataları Grafiği

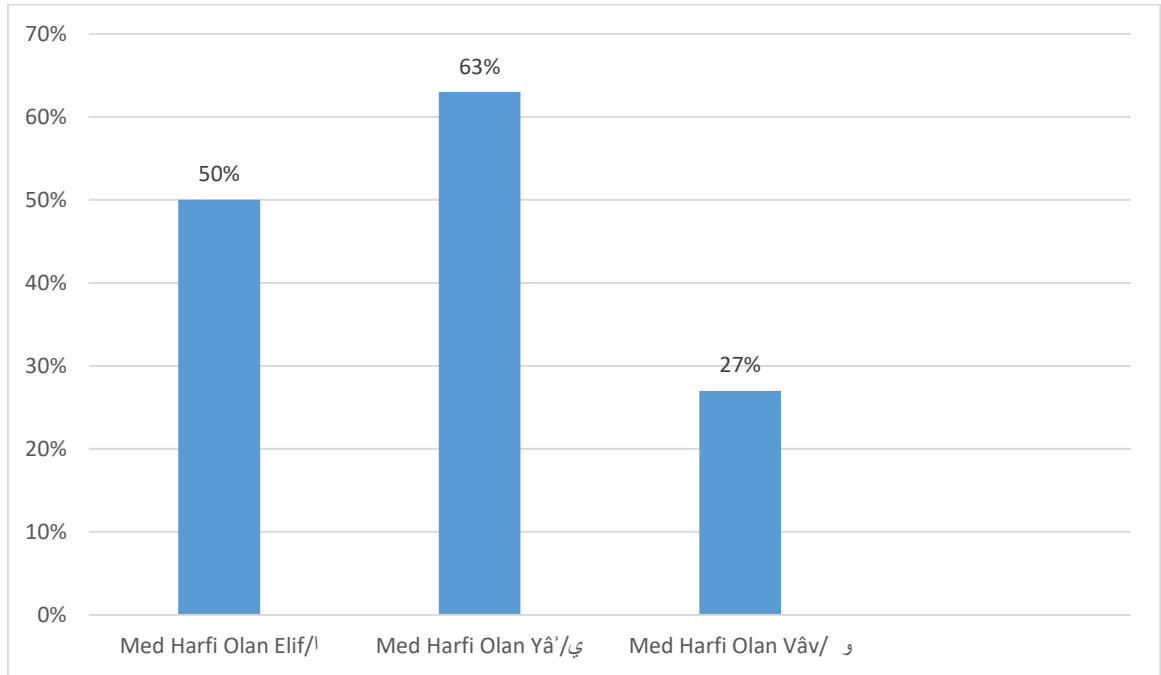
Grafik 6. Son Test İbdâl Hataları Grafiği

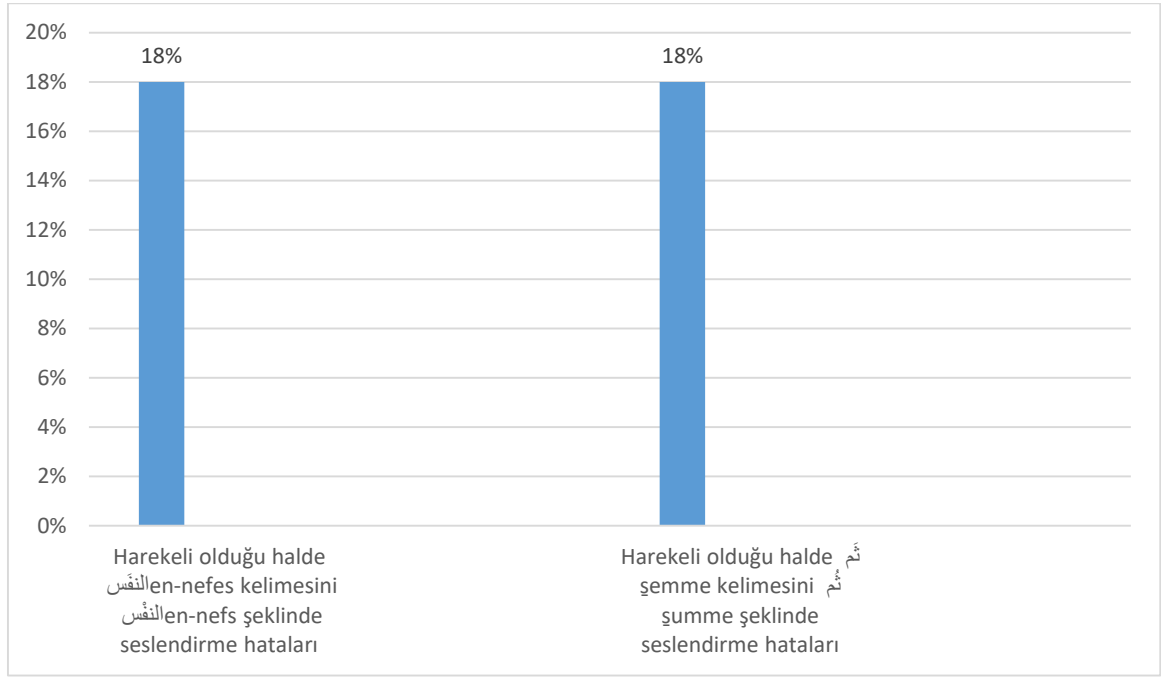
Grafik 7. Son Test Hazf/Harf Eksiltme Hataları Grafiği

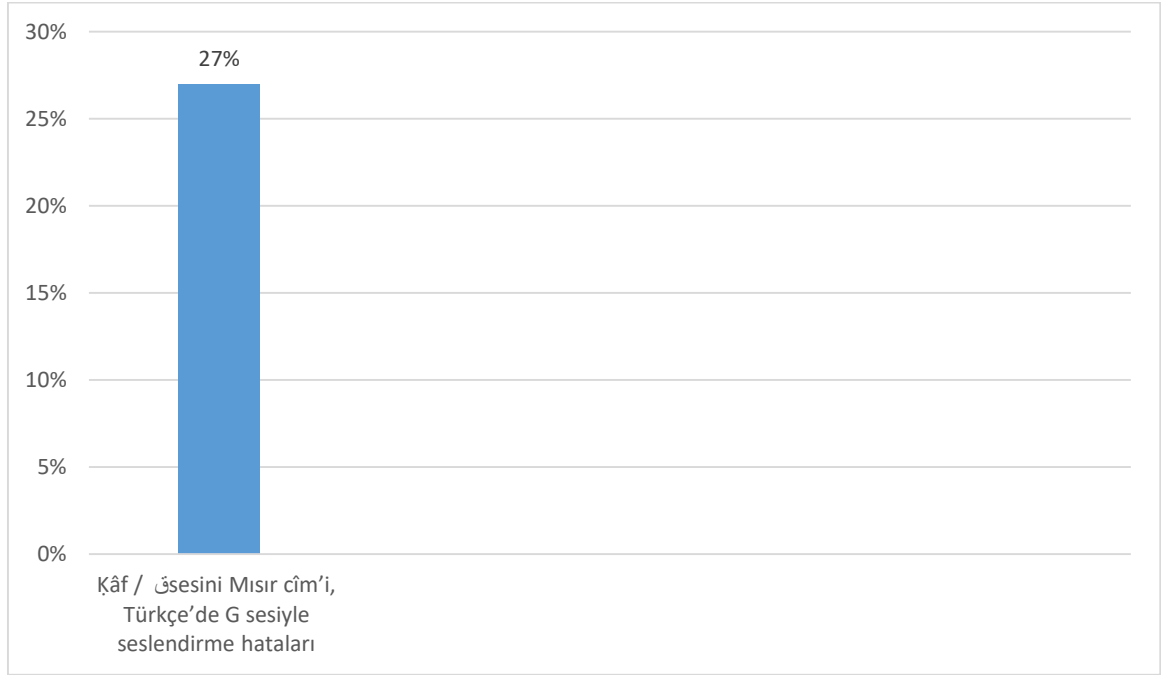
Grafik 8. Son Test İzafe/Harf Ekleme Hataları Grafiği

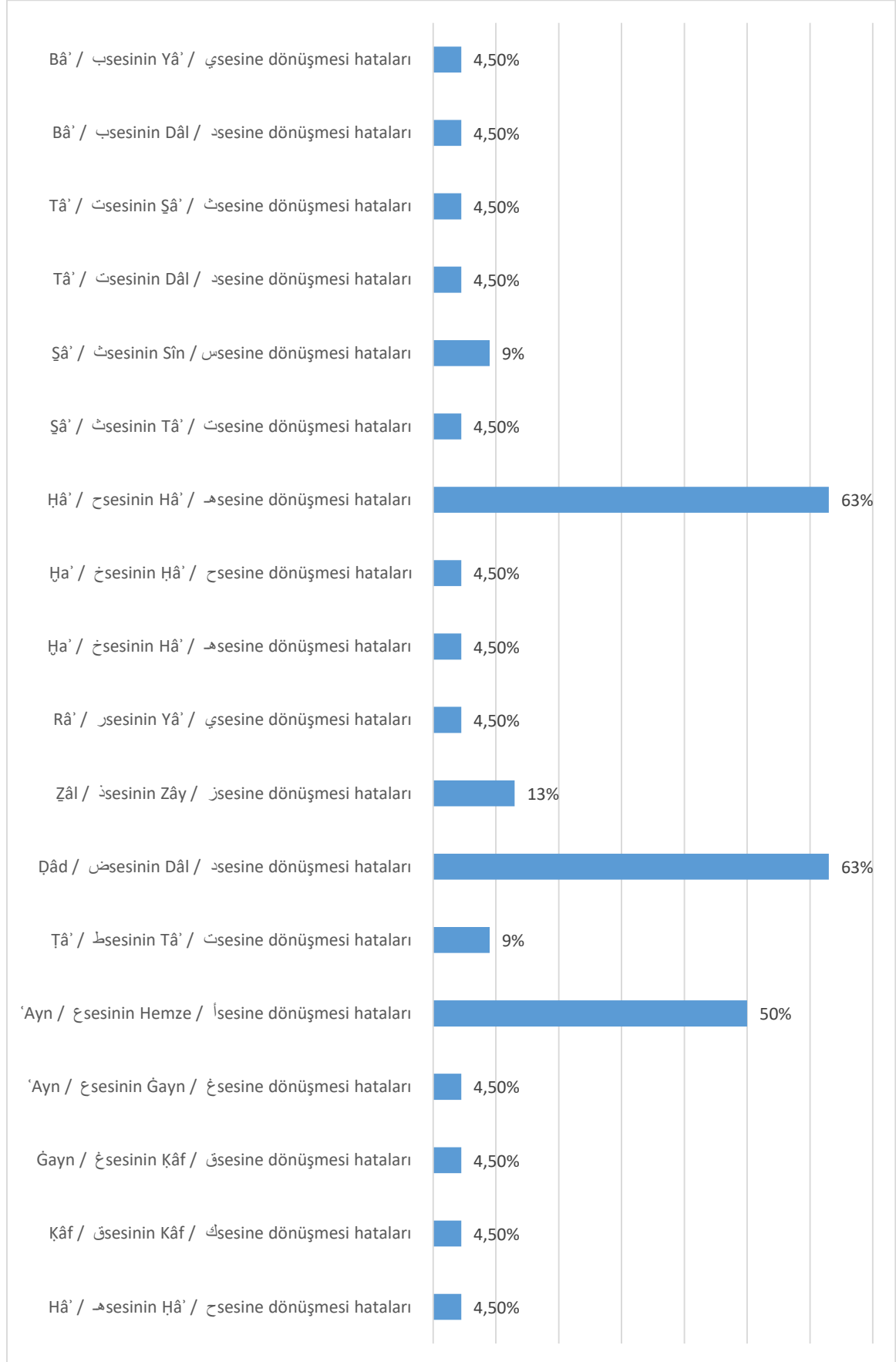
Grafik 9. Son Test Hareke Hataları Grafiği

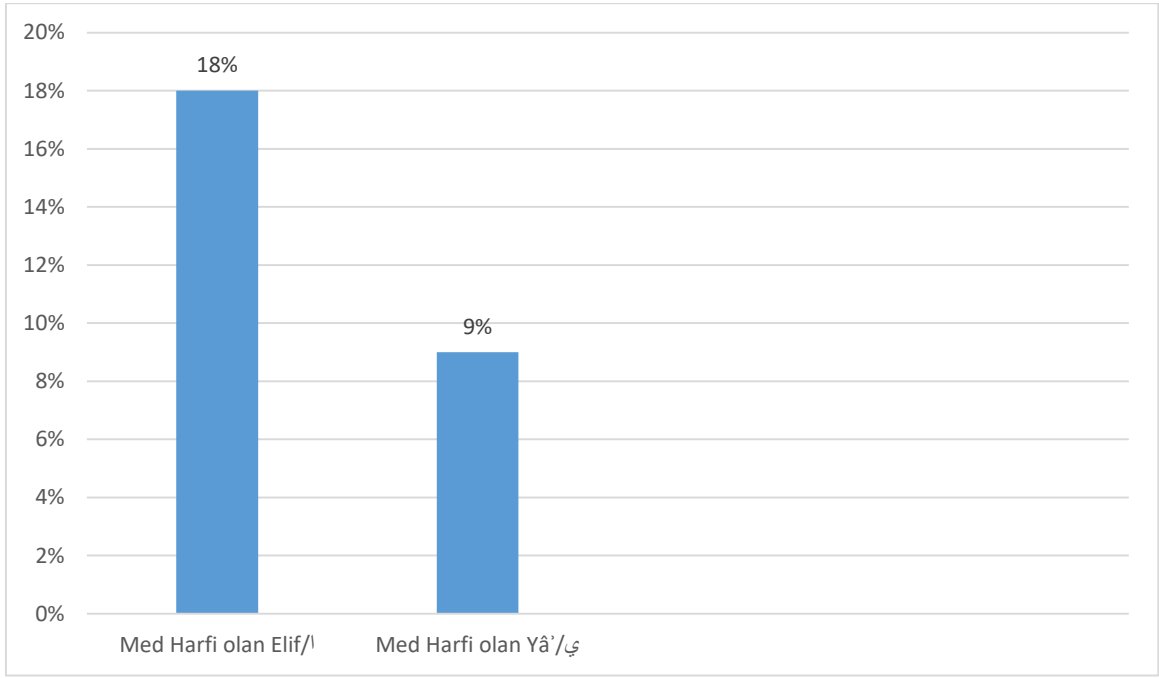
Grafik 10. Son Test Arapça Fushâda Olmayan Ses Hataları Grafiği

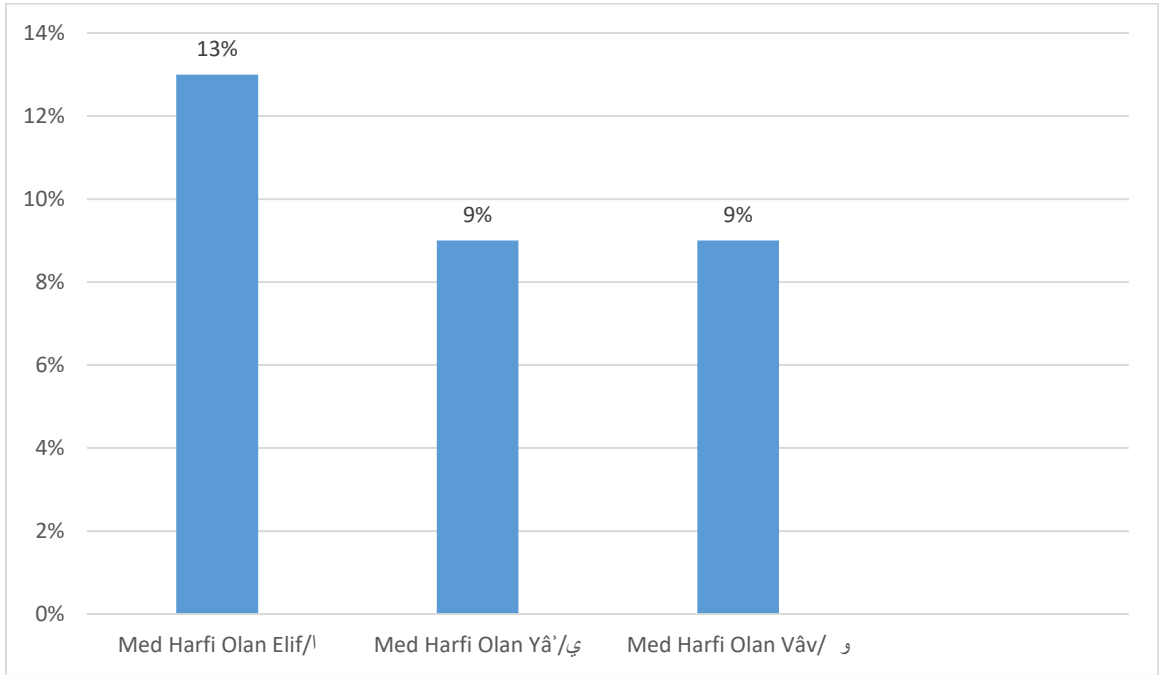
Grafik 11. Gecikmeli Son Test İbdâl Hataları Grafiği

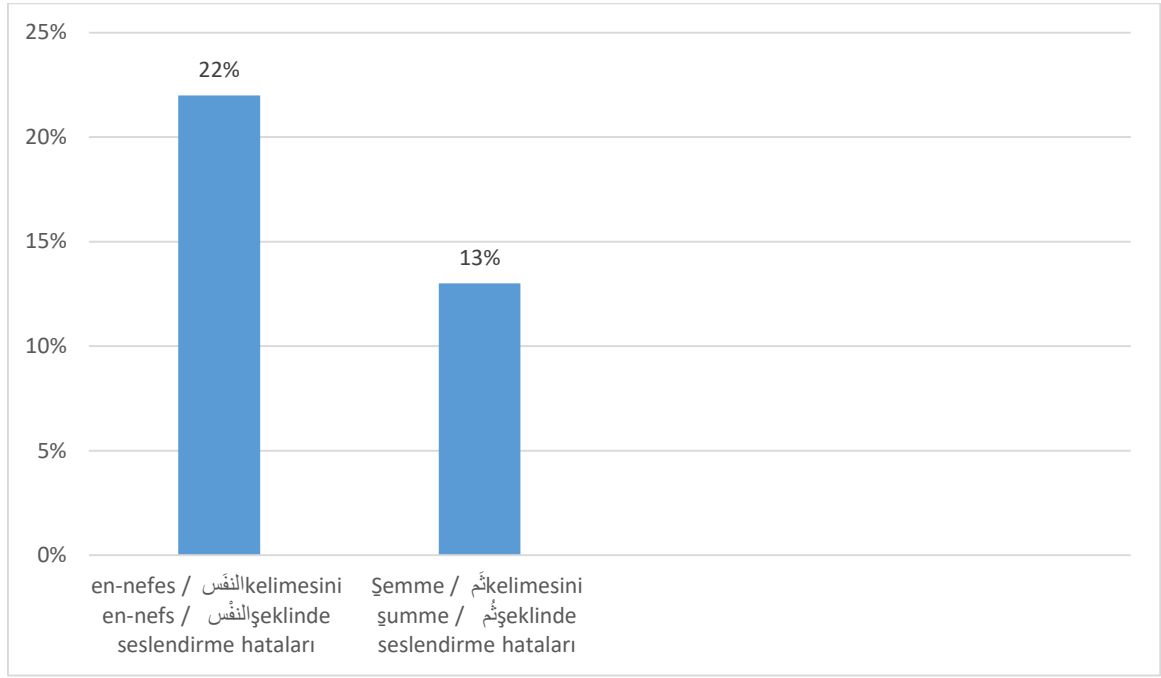
Grafik 12. Gecikmeli Son Test Hazf /Harf EksiltmeHataları Tablosu

Grafik 13. Gecikmeli Son Test İzâfe/Harf Ekleme Hataları Grafiği

Grafik 14. Gecikmeli Son Test Hareke Hataları

Grafik 15. Gecikmeli Son Test Fushâda Olmayan Ses Hataları Grafiği

